

ԲՐՏԻՆՔ ԵՒ ԱՐԻՆԸ

Առաջին Մայիս Մէկը, ազատագրումէն ի վեր : « Ճակատի ջրտնեջուղը պիտի ուտես հացդ » : Եթէ իբրեւս պատրիստութեամբ եւ աշխատեցէ՛ք : Բայց մարդը, որ անտանգիսն կը տարբերի միայն երկու տատով, այդ երկու տատերը վերածեց պատուանդանի մը, եւ պատուէրը դարձուց պատուանդան : Կատարեալ անէ՛ք :

Ո՛վ որ ուսով էր թաթով եւ դոյզով, աղեւտութեամբ կամ խելով, հեծաւ հաղաքաւորներու շալակը, եւ զնոց ճորտեց ու քամեց : Ոչ միայն ջրտնեջ, այլ եւ արեւն հոռեցնելով : Ոչ միայն խաւարանը շաշեցնելով եւ մորթը քերթելով, այլ եւ ստորկեններու խայտաբոյժում, անճանաչելի դանդաղութեամբ վերածելով բազմութիւնները :

Դարեր ու դարեր, արքան կը հրամայէր, իշխաններն ու ազնուականները կը դիմաւորէին, իրենց արեւազանգ մականին տակ պահելու համար ամբողջ ժողովուրդները :

Փարաւոնական ժողովուրդները չէին կուտային, փառքի իշխանական կամ գամբարան : Ուրիշներ ճամբայ եւ քաղաք : Դեռ ուրիշներ աշտարակ, պալատ կամ կրկէս :

Դարեր ու դարեր, հողատէրն ու կալուածատէրը, ունեւորն ու դրամատէրը, «կամօքն Աստուծոյ» հաստատուած նուիրապետութիւններ, մինչեւ անգամ քրիստոնէական Աթոռներ եւ իւրաքանչեւ անտապախտութիւններ հաւատարմաբար կը տարածէին ալ ու ձախ, զետեղին հաւատարեցնելու համար աշխատաւոր բազմութիւնները :

Բայց, արթնցած էր Մեծ Համբը : Յեղափոխական միտքը, որ կը զործէր անընդհատ, իր կարգին ջրտնեջն եւ արեւն թափելով, վեր ի վայր շրջեց : «Ժառանգական» կոչուած իրաւունքները : Եւ ունեցանք 1860ը, — Մայիս Մէկը — պանծալով : Աշխատանքին եւ անոր անընդարձակ, արաքան իրաւունքները :

Տարրական էին այդ իրաւունքները եւ շատ քնական — չարաթը 48 ժամ աշխատանք : Բարեւոյտ աշխատանքի պայմաններու : Արգելք՝ որով տարիք մը վար կամ վեր : Արձակուրդ եւ հողաձուլութիւն յղի կիներու : Ապահովագրութիւն արկածներու դէմ եւ ձիւ դարման հիւանդութեանց պարագային եւ : Եւ սակայն, նորէն պայքար ու պայքար, այդ քնական իրաւունքները եւ ուրիշ առաւելութիւնները ապահովելու համար : Պայքար՝ դրամատիրական լուծը թօթափելու եւ արտադրութեան միջոցները, հանրային հարստութիւնները բուն իրաւունքներով՝ աշխատաւոր ժողովուրդին վերադարձնելու համար :

Շատ լայն է եւ երկար՝ մինչեւ հիմա կտրուած ճամբան : Արդէն իրականացած են այնպիսի ծրագիրներ որ երազ կը համարուէին երէկ : 1936ին, այս երկրին մէջ, ժողովրդական ծառայութիւն կառավարութիւնը օրէնքի կարգ անցուց կարգ մը իրաւունքներ որոնք յեղափոխութիւն կը համարուէին : չարաթական 40 ժամ աշխատանք, վճարովի արձակուրդ դորմատիրով ծախելով, 15 օր, ժողովրդական զբոսայրանները եւ : Եւ պատերազմը իր անխուսափելի շարիժներով եւ հիմնական փոփոխութիւններ կամ չեղումներ կատարուեցան : Բայց օրէնքը մնաց անորադրելի : Եւ աւելին : Ինչ որ կը խրաչեցնէր քանդակները, իբրեւ ընկերային պարզապետութիւն, արդէն դարձեւ է ընտանի, ամենօրեայ դիմելիք : Ամբողջ ներառական մէջ եւ աւելի հեռուն : Նախկին կառուուածքը, Դրամատիրութիւնը կը ճարձատի ատանց զգոյշորէն ցնցումներ պատճառուէր : Մեծ դորմատիկներու, հանքերու, հողերու, արտադրութեան մենայնորակներու ազդանացումը՝ տեղի կ'ունենայ մերթ յաւեր, մերթ արեւմտ, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն եւ պատերազմի պահանջներուն :

Մայիս Մէկը — ստեղծագործ Աշխատանքն է որ, թեւեր լայն բացած, ջրտնեջն ճակտին, տիրաւոր կը գրաւէ իր փրկարար դերերը :

«Այդ մենք ենք դաիւ» : Եւ շահագործողները, երկկուան ու այսօրուան տիրակալները արդէն իսկ հնարքներ կը փնտռեն, քակուած, խորտակուած շրջաններ վերականգնելու համար :

Անօգուտ : Ճակատը շատոնց ճեղքուած է : Եւ պատերազմը պիտի փութացնէ մնացեալը :

Ե.

Գերմանիոյ պատմութեան որոշ շրջանները տարօրէն նմանութիւն մը ունին այս օրու իրաւական իրաւունքներուն հետ : Եղին բուն իրաւունքները, միացած տեսակ մը տարբերակ ճաշկապարտապարտութեան հետ, տրուաւ սերունդներէն զոմէր յաղորդութեան թէ պարտութեան մէջ ծայրայեղութիւնը փնտռելու : Գերման իրաւապետը եւ մըրին լուծումներով չի բաւ կանաւոր վերջին խաղաղութեան, նոյնքան դաժնութեան բաժակը կը նախընտրէ պարպել մինչեւ մըրու, մինչեւ յաջգում : Գերմանիոյ աղէտներու ճաշակը ունի կարծէք, որովհետեւ կը հաւատայ իր ցեղի անսպառ կենսունակութեան :

Երեսնամեայ պատերազմի շրջանը (1618-1648) միշտ այսօրուան նման Գերմանիան հասցուց անհուկելի ապրի : Եւրոպական պատմութեան տեսակետով անկրկնապարճ մը կարելի է համարել արեւմտահեղ այդ երեսնամեակը : Գերման մը սեղմ գրեթէ լիակալ ջանքով առաջ տալ այդ շրջանի լատիներ, որ անցած էր, եւս պիտի ցոյցէ թէ ինչպէս աննշան դէպքեր անխախտեցին հետեւանցներու ծնունդը : Թէ ինչպէս հոգեւոր մեր Եւրոպայի մէջ մասնակի պայքար մը շատ դժբերութեամբ կ'ընայ վերածուիլ մըրապայքին բարդ պատերազմի մը :

17րդ դարու սկիզբը Գերմանիա տակաւին ապակիներ, անկախապէս յայտարար երկիր մըն էր, անուանական կայսրութիւն մը, որու վեհապետը կ'ընտրուէր քանի մը լիազօրութեամբ, ընտրող իշխաններու ընտրութեամբ : Մեծ ու պատիկաւորական, ազնուապետական կառավարութիւններու խանդավառութեան մէջ ամէնէն ազգեցիկ ուժը կը ինքնակայանը Աւստրիոյ չապարտութեան տունը, որմէ կ'ընտրուէին առհասարակ կայսրերը : Հապարակական տունին մէջը մըրը կ'ընէր Սպանիոյ վրայ :

Կրօնական պայքարները կէքը մեղմացած էր, բողոքականութիւնը տարածուած էր արեւելապէս հիւսիսային Գերմանիոյ մէջ, մինչ հարաւը եւ Աւստրիոյ կը մնային կաթոլիկ :

1618ին հապարակական ծունէն դուրս մը կայսր կ'ընտրուի Ֆրանցիսկոս Բ. անունով : Այս մարտը ճիշդութեամբ դաժնաբարկութեան սընտը, իսկող կաթոլիկ մըն էր : Կորովի նկարագրի տէր, այն թաղուն նպատակը յաջած միակ կ'ընէր մը, կաթոլիկութեան մականին տակ միաւորելու, համադրելու դերման խայտաբոյժ, այլապէս պետականութիւն :

Իր փորձարկութեան առաջին զոհը եղաւ Պոհեմիան : Չեխերը, որոնք դերման ծովուն մէջ սլաւական կղզի մը կը կազմէ, միշտ նախանձախնդիր եղած են իրենց անհատականութիւնը անվերապա պահելու, եւ իբրեւ այդ ջանքեր են ինքնուրոյն, ազգային եկեղեցի մը ստեղծել իբրեւ կուտան իրենց ցեղային զոյւթներ : Պոհեմիան միշտ միացել է հերձուածի, կրօնական ազատամտութեան կողմէն մը : 17րդ դարու սկիզբը Չեխերը բաժնուած էին հիւսաւանդութեան եւ լուսնակաւորութեան միջեւ, երկուսն ալ հակակաթոլիկ դաւանանքներ :

Ֆրանցիսկոս Բ. զորովի պատրուակներ ստեղծեց, 1618 Մայիս 23ին չեխ ազնուականներ ու երեսփոխաններ Փրագայի թագաւորական պալատի, «հրազնի» մէջ պատուահանք դուրս չաղարկեցին կայսրի ներկայացուցիչները, որոնք ապրակային վրայ ինչպէս կ'ընային փախուտ տալ : «Պատուահանքի այդ դրուակը» կայծ տուաւ հրդեհի մը որ 30 տարի պիտի արշուկէրեւորպան, նման Մայիսի վայր մահափորձին :

Կայսրը, որիւր դերման իշխաններու մեղադրութեամբ գրաւեց Պոհեմիան : Պատուահանք եղաւ վայրագ, զազանային : Բոլոր իրաւասութիւնները ջնջուեցան, պարագլուխները գլխատուելէ վերջ, չեխ ազնուականութիւնը կորսնցուց իր սեփականութիւնը եւ ժառանգական իրաւունքները : Իրենց կալուածները բաշխուեցան դերման բախտախնդիրներին, 4 միլիոնից ազգաբնակչութիւնը ինկաւ մէկ միլիոնի : Գերման լեզուն պարտադրուեցաւ ինչպէս նաեւ կաթոլիկ եկեղեցին : Գերմանացուի առաջին արիւնտուղ փորձն էր այս, որ ի վերջոյ պիտի վերածուէր պետական մեթոսի մը :

1621ին այս ահարկու զսպումը որ չեխ ժողովուրդը երկու դար պիտի հեռացնէր պատմութիւնէն, մինչեւ այսօր մնացել է աննշխլ վէճը մը այդ դժբախտ ազգի քրտին մէջ : Անոր իշխանաւոր կը թունաւորէ մինչեւ այսօր ալ երկու տարբերույթարեւութիւնները :

Ֆրանցիսկոս Բ. կը խորհէր իր կամէութիւնն

Հիթլեր ո՞ղք է թէ մեռած

Լուրերը իրար կը հրմշտեն, մէկը մեռնէ չեղակցի — Գերմանիա անպայման անճանարութեան ինքնեց — Մուտքի կղերականարուեցաւ 47 մեղաւորներու հետ, — Հիթլեր մեռած — Դաշնակիցները դրաւեցին Միւնխիւր, Վենետիկը, Փատովան, Միլանոն, Եւն : Գերմանիոյ 9) 10ը Խուսերուն ձեռքը են : Մէկ խոսքով փրկուած վերէն վար, բոլոր ճակատներուն վրայ :

Ջանաք ամփոփել երկու օրուան անցուց դարձը :

Ի՞նչպիսի Գերմանական Գերմանիոյ Մուտքի

Ինչպէս գրած էինք արդէն, Մուտքի կղերականարուեցաւ իտալացի հայրենասէրներու կողմէ, երբ զոգիցիական ահաւանդութեան կ'ընթար դերման սպային համազգեստով : Ապաւորները անմիջապէս ժողովրդական ստեան կազմելով, մահուան դատապարտեցին իտալիոյ երեքմիւս ամենակարող Աւաշնորդը, սերունին Բարա փէթալէի, իսկ մը նախարարներ եւ արքանեակներ : Առաջին ատիկ փոխադարձեցան 17 հոգի, զորոն ըլլալով Մուտքիին, յետոյ 30 հոգի եւս : Բոլորն ալ զարնուեցան կոնակէն, ի իշան անպատուութեան : Այս վերջին 30ը զնդակահարութեան այն վայրին մէջ ուր մեռնակալները 15 հայրենասէրներ սպաննած էին : Մուտքիին, Բարալի, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Սթալինի իրաւիկները նախ ցուցադրուեցան Գերմանիոյ մէջ, յետոյ փոխադրուեցան Միւնխիւր Տիւրքիսթիո հրապարակը, ուր փաշականները վերջերս հայրենասէրներ կ'ախարծէին : Մարմինները ցուցադրուեցան մեծ վաճառատան մը ապակեփեղկերուն մէջ, ուր հաղաքաւոր քաղաքացիներ օրն ի օրն դիտելէն :

Թերթերը մասնաւոր յաւելուածներով ծանուցին Մուտքիին իր մեղաւորներուն փոխադարձութեամբ : Այս լուրին կը սպառուէր արդէն : Հայրենասէրները վճարէին իրենց անհատականութիւնը ժամ առ ժամ, որովհետեւ, փնտրողաբար պայմանաւորութեամբ, Դաշնակիցները կ'ընային պահանջել որ իրենց յանձնուին Մուտքիին եւ պատերազմի միւս պատասխանատուները : Թերթերը կը գրեն թէ իտալիոյ մէջ բոլոր շրջանակները զահ են այս զնդակահարութիւններէն որոնք տեսնել մը սեփական եղան ժողովուրդին համար : Այս յեղափոխական արարքով փրկուած կը համարուի իտալիոյ ազգային պայքարը :

Գնդակահարուածներուն մէջ կը գտնուին նա-

ները տարածել Գերմանիոյ բողոքական շրջանակներուն վրայ, քաղաքական խաղերով կը ջանար բաժնել գանդին : Լուստիական իշխաններ ղիմեցին արտաքին ժողովուրդներուն : Դաշնակից թագաւոր տկար փորձ մը քաւ օգնելու բողոքական իշխաններու, բայց ապարդիւն : Իր ուժերը ջանախառնուեցան կայսերական կաթոլիկ բանակին կողմէ 1629ին :

Այդ կուսերուն ընթացքին մտնական դեր մը խաղաց կայսերական ուժերու ղեկավարներէն մին, Վալենթին :

Ասկա վերջին տիպարն է արկածախնդր այն սուպերմենը գոմարտիկը յորըրուած — որ միշին դարուն հրապարակ կուգային այս կամ այն երկրին մէջ, անհայրենիք, ասպատակ, բախտախնդիր մարդոցմէ վարձկան բանակ մը կը կազմէին, այնուհետեւ իրենք դերներ կը տրամադրէին աւելի վճարող, յաղթանակ խոստացող ու եւ է իշխանը : Աւարտութիւնը իրենց գործունէութեան շարաւոր իրենք են : Վալենթինայն այդ պոտոր շրջանին համապատասխան մարդն էր : Կայսրը դաշն օգտագործեց առաւելագոյն չափով, բայց իբրեւ քաղաքական ուժ դժգոհութեան տեղի տուաւ կաթոլիկ շրջանակներուն մէջ իսկ :

Դաշնակից պատմութեան վերջ, Ֆրանցիսկոս Բ. կայսրը սկսաւ անձամբական ընաշնել բոլոր կրօնական ազատութիւնները : Վալենթինայն, որ գործադրէր իր իր հրովարտականներուն, կը յայտարարէր թէ անհրաժեշտ է գերման 400ի մօտ իշխանութիւնները ձուլել միակ, կեդրոնացեալ պետական նուիրութեան մէջ ու կայսրը բնաւաբար տալ ժառանգական իրաւունք : Համազգիտականութեան առաջին արդանշանն էր այս, Վալենթին մինչեւ Միւնխիւր միակ կայսրութիւն մը հիմնուել երաջող, որուն հմայքը, ինչպէս տեսանք, մինչեւ այսօր ալ իր գիտնելէն գերման քաղաքական միտքը :

Բայց համազգեւոր այդ ծրագիրը այն օրերուն ալ կը բարեբոյ ոչ միայն ներքին բազմազան, առաւելագոյն բարեբոյ եւ իրաւունքներու, այլ մանաւանդ արտաքին շահերու : Հակահարուած մը անխուսափելի էր :

Փ. ՍԱՆԱՍՏՐ

ՄԱՅԻՍ 17 ԴԱՆԱՐԻՆ ԱՌԹԻՆ, «Յառաջ» յալորդ թիւը լայն կը տեսնէ Հիւնդարթի օր, ինչպէս բոլոր տեղական թերթերը :

Համագրգային սպանակներ Փարիզի մէջ

Ապրիլեան Սպանակները տնտեսականութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի կէսօրէ վերջ, Մէլքոն տը լա Եփիի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Ծակատի կեդր. վարչութեան: Սրահը լեցուն էր, կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Ս. Ը. Ս. Ի. երկուսն սկստանալով: Բնական անկողնի մեծատառ գործած էր «Յարգանք մեր նահատակներուն» նշանաբանը:

Հանդերձ սկսած ժամը 3.30ին Շոփէին մահերով, զոր զաւիակի վրայ նուազեց Օր. Վ. Ճիմեան եւ որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ: Նախադաս Պ. Հ. Մարմարեան իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ թէ 1915ի զոհերու Սպանակին կը միացնենք նաեւ ներկայ պատերազմին ընթացքին զոհուած Հայ զինուորներու յիշատակը:

Աւելին խօսողն էր Պ. Լ. Չորմիսեան, որ շեշտեց թէ Թուրքերուն կատարածը պարզ ոճի մըն էր, զոր չեն կրնար արդարացնել ո եւ ձեռով: Հայերու անշուղտական ձգտումներու մասին խորհրդի յերիւրանքները քննադատութեան չեն դիմաւոր: Իրենց մտքով Հայ ժողովրդի գոյութիւնը իր մէջ կը պարունակէր ազատագրութեան դարապահութիւնը, որով ինքնահաստատութիւնը վերահսկող ընտանիքներու զաւթնակները, որպէսզի անկիւն ապտահայրենիքի տէր չըլտանայ: Ոճիւր պիտի ըլլայ չլիւրահաստատութիւնը իրարու իրարունքները: Ու յոյս յայտնեց որ խորհրդ. կառավարութիւնը կարեւոր դեր պիտի ունենայ Հայի. Գաղտնի պաշտպանութեան մէջ:

Երկրորդ խօսողն էր Պ. Գ. Յէնէրեան որ ոգեկոչեց 1915ի Վասպուրականի կռիւները եւ 150 հազար Վանեցիներու զաղթը զէպի Հայաստան, Ե. Գարահիսարի, Երեսիոյ եւ Սուէլիոյ հերոսամարտները, յիշեց մտաւորականներու ջարդը, անպատեհներու մէջ հակեց մեծած, տարաբարութեան ճամբաներուն վրայ ողջակիցուած հարկեր հազարաւոր մեր Հայրենակիցները: Ճիշդ է թէ, ըսաւ, կրնային մեծ պարտութիւն մը, բայց Թշնամին չհասաւ իր նպատակին: Ու պանծացուց ներկայ Հայաստանի վերաշինութիւնը:

Վերջին խօսողն էր Պ. Ե. Տառուբեան, որ ըսաւ թէ Հայը միայն ջարդուած չէ, այլ կռուիլ դիպող է եւ դառն՝ իր մեծութեան ճամբան: Մեր թշնամի կրքոցը բնաջնջել մեզ, բայց մենք այսօր աւելի լաւ պիտակի մէջ ենք, քան էինք երբէ: Երեկ պետութիւն չունէինք, այսօր պետական ժողովրդի ենք, ունինք շաղկապի կերպին: Բանաստեղծ յետոյ Թուրքիոյ եւ ներկայ Հայաստանի վերաշինութիւնը:

խարանքեր, կուսակցութեան հին եւ նոր վարիչներ, խմբագիրներ, մտեւելալ Կրացիանի եւն.: Վճիռները արագօրէն դարձադրելու հրամանը անաթելով տուած էր Թուրքիոյ, համայնավար վարիչ մը որ դեր-նախադասն է հիւսիսային Իտալիոյ առժամայ կոմիտէին: Պատուիք այն էր թէ Փաշական վարիչները պէտք է ղեկավարուին առանց երկար բարակ դատաւարութեան, կը բաւէ որ վճռապէս հաստատուի իւրաքանչիւրին ինքնուրիշը:

Ռատիօ - Միլան կը ծանուցանէ թէ զօր. Ռիչչի անձնասպան եղաւ, թէ բազմաթիւ ֆաշական վարիչներ զնդակահարուած եւ 8000 հոգի ձերբակալուած են դանապան վայրերու մէջ:

Պոնտի, Իտալիոյ ընկերպարական վարչապետը, խօսելով Մուսոլինիի գնդակահարութեան վերաբեր, ըսաւ. — Անա զժամանակ վախճանը արկածախնդիր մը որ խաղաց իր կեանքին եւ իր ժողովուրդի ճակատագրին հետ:

*** Լուրի մը համաձայն, Հիթլեր մեռեր է կիրակի կէս օրին, Թիւրքիայի թաղապետին մէջ, իր անցանքի վերջն ունենալով Կիպիլը, իսկ Հիթլեր Լիւպէն է դպրոց, հրամայելով զերման զօրքին որ անձնատուր ըլլայ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՆՁՆԱՏՈՐ

Դիմում նախ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, յետոյ Խ. Միութեան

Հիթլեր, Կիւթափոյն նախագահը եւ Գերմանիոյ միահեծան տէրը, շարքի օր. առաջարկեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի անձնատուր ըլլալ առանց որ եւ պայմանի: Երկու պետութիւնները պատասխանեցին թէ դիմումը պէտք է կատարուի նաեւ Ռ. Միութեան: Հիթլեր միեւնոյն ատեն Կուլինգէր թէ Հիթլերը հազարաւոր է եւ 48 միլիոն պիտի չղիմանայ, անպայման անձնատուութեան լուրը ծանուցուած ատեն: Ռիչչի թղթակիցը յալուր ըրաւ թէ Ման Ֆրանչիսկոյի խորհրդատու զովի ըրջանակներէն: Բանակցութեանց թիկնորդն է Շուէլսթրոմը, կոմս Պէրնալը, որ վերջերս ըսաւ մը անպաժ Գերմանիա դպցած էր: Մոսկուայի գործակալութիւնը հաղորդեց թէ Սթալին եւս ընդունած է անձնատուութեան առաջարկը (Անգլիա եւ Ամերիկա պայմանաւոր տուած էին մինչեւ

տանի ընակցութեան եւ տնտեսութեան մասին բաղդարական ցուցակ մը կարգադր, անհնդով անցնալ տարի «Հայ Գաղթականներու Ծահերու Գալտ» պահ կոմիտէին հրատարակած դաշտին միմակապարտութեան, որմէ կը տեսնուի թէ որքան զարգացած է Հայաստանի տնտեսութիւնը եւ ո'րքան խիտ է անոր ընակցութիւնը, մինչ Թուրքիոյ նախկին հայաբնակ դաւաճանքը զրիթէ ամալի են եւ տնտեսապէս աղքատ: Անդրադարձալով Թուրքիոյ բռնաւոր դիրքին ներկայ պատերազմին ընթացքին, ըսաւ թէ ան բացէ ի բաց հակախորհրդային բաղդարականութեան հետեւեցաւ եւ Գերմանիոյ կողմին մնաց մինչեւ այն օրը երբ յայտնի եղաւ այլեւս անոր վերջնական պարտութիւնը եւ սիւտը: 23ին պատերազմը յայտարարեց Գերմանիոյ դէմ՝ որ պէտքի Ման Ֆրանչիսկո երթալ եւ մաքրուի իր մեղքերէն: Բայց այս անգամ պիտի չյաջողի խաբել դիւանագիտութիւնը: Վաղը հայտարարեան Ժողովին մէջ, երբ Գովկասեան սամաններու խնդիրը հրապարակ դրուի, մեծ պետութիւններէն եւ ո'չ մէկը պիտի համարձակի արգելք դառնալ թրքահայ նահանգներու միացման ներկայ Ռ. Հայաստանին: Երապակցեցին, ըսաւ թէ Հայի. Գաղտնի պետապետը կը պատկանի միայն Ռ. Հայաստանի կառավարութեան, որուն չուրջ պէտք է բոլորուին ամէնքը:

Յետոյ ուղերձներ կարգադրուեցան Հայ Կանանց Միութեան, Հայրենասէր Երիտասարդներու, Փարիզահայ Ընդհ. Երիտ. Միութեան, Կարգապահ Տիկնայից Միութեան եւ Ազատ Արուեստագէտներու Միութեան կողմէ:

Կարճ դաշտը մը վերջ, սկսաւ գեղարուեստական բաժինը՝ Սիլիանիզմիտաւ երգչախումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Գ. Ալեմշահի: Հետզհետէ երգուեցան «Ով զարմանալի», «Էս գեղեր լուսնակի գիշեր» եւ «Գարուն ա»: Պ. Գ. Տէրմիլը եւս արտասանեց Միամիտի Վարդապետինը, Օր. Հ. Թորոսեան երգեց «Մանիւր, մանիւր իմ ճախարակ» եւ «Երբոր բազումին»: Տիկնի Արշ. Սարգիսեան արտասանեց Միամիտի «Մօր մը երազը»: Օր. Երիտ Պիւլպիւսեան երգեց Կոմիտաս վրդ. ի «Տէր ողորմեա՛ն եւ Կոնստանդնուպոլս», Պ. Տրդատ Նախեան արտասանեց Վարժապետի «Ճարգը»: Հանդէսը վերջացաւ կենդանի պատկերով մը:

ՇԻՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՌՄԲ. — Նոյն օրը առտուն Նոթի Տամի Մայր կիսեցեղանի տեղի ունեցաւ հայկական հանդիսաւոր պատերազմ Նիմֆուսեան բառաձայնով, Սիլիանիզմիտաւ եւ Ս. Ռաչի երգչախումբներուն կողմէ (90 հոգի): Այս առթիւ Փրանսիոյ եւ Հայերէն զարգացած խօսեցաւ Փարիզի Հայոց Նոր Ժողովրդագետ Հ. Մոմեան: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երեքշաբթի, այսօր): Մոսկուայի մէջ բաւական չին նկատուեց Հիթլերի առաջարկը, նկատուի անհնդով անոր հանդամանքը: Ամէն պարագայի մէջ, շատ կարեւոր լուրերու կը սպասուի ժամէ ժամ: Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Ռ. Միութեան արտաքին նախարարները, որոնք Ման Ֆրանչիսկո կը դատուին, խորհրդակցութիւններ կատարեցին: Լուրի մը համաձայն, մտեւելալ Պրանսիոյ եւս համաձայն է անմիջական անձնատուութեան, անաւանդ որ այլ եւս կառավարութիւն չէ մնացած Գերմանիոյ մէջ:

ՓԼՈՒՋՈՒՄ ԲՈԼՈՐ ԶԱԿԱՏՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մինչ դիւանագիտական բանակցութիւնները կը շարունակուին անպայման անձնատուութեան լուրերուն առթիւ, գերման բանակներուն զայլալուծում ալ զուգընթաց կ'երթայ: Բացի Պերլինի ուր Գերմանները կը շարունակեն մաքաւել, միւս ճակատներուն վրայ դիմագրութիւնը հետզհետէ կը իջի: Գերման բանակները անձնատուր եղան լոմս պարտիոյ, Փիէմոնթէի եւ Վենետիկի մէջ (Իտալիա): Ըմբոսաբարութիւններ ալ ծագած են: Դաշնակից բանակները 100000է աւելի զինք ըստեւ են ընդհ. յարձակողականէն ի վեր, միայն այս չըրջանին մէջ: Իտալացի հայրենասէրները դրակեցին Վենետիկը, ուր մտաւ նաեւ անգլիանմերիկեան բանակը: Ամերիկացիները Միւնխին մտան եւ անընդժտ յառաջ կը խաղան: Հիւս. չըրջանին մէջ, անոնք միայն 100 զինուորի հետու են մտեւելալ Տուրինի բանակէն: Ֆրանսական բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի աւստրիական եւ պալարիտական Ալպանները:

Մոտեւալներ Ժողովով եւ Կոնիէ գերագոյն յարձակողականին ձեռնարկած են Պերլինի դէմ, որուն 9)10ը Ռուսները ձեռնէ Երեւն: Գերման պայլ մը որ զինք ըստեւ էր, կ'ըսէ թէ 40000 զաւալիքներ պահուած են նկուղներու մէջ: Նացի վարիչները կրակի կուտան պետական դիւանաթուղթները:

Անգլիացիները Համպուրի արուարձանները մտած են: Գաղթի բանակը դրակեց Աւստրիոյ մէջ:

ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿՈՒՄԵԼԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐԻՔԸ, «Միքսի Գուրի», Կարճէ 150 Փրանք: Դիմել հեղինակին, 52, Rue de Strasbourg, Vincennes (S.):

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesno - 13

Ապրիլեան Եղեռնը

Ապրիլեան Եղեռնը մեր դարաւոր պատմութեան մէջ, մեծագոյն աղետն է, որուն ենթարկուեցաւ Հայ ժողովուրդը: Անոր հետեւանքները խորապէս ցնցեցին վերապրող հայութիւնը, ու տակաւին շատ ժամանակ պէտք է անցնի, որպէսզի սպիանան անոր վերջերը:

Հայ ժողովուրդը իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը ու հայրենիքը վերականգնելու համար հրապարակ իշլաւ, ու իր ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ Ապրիլեան Եղեռնին: Ազգի մը ամբողջական ընդնջման ոճրաքին ծրագրին էր, որ կը գործադրուէր, իսկ հալածանքն ու աւարը ծրագրին բնական հետեւանքը կը դառնային:

Ապրիլեան Եղեռնը ծնունդն է համաշխարհային առաջին պատերազմին (1914-1918) ու անոր յաջորդին ու զորքադրող եղաւ ինքնահատու: Գաղթաշխարհի նոր սերունդները շատ աւելի պէտք ունին ծանօթանալու Հայալիմ Սարսափներուն, իրենց դիմաւոր ազգակից ամբողջ ժողովուրդը ազգային ազատագրութեան շուրջ համախմբելու համար: Թէեւ Թուրք իշխանութիւնը չկրցաւ իրականացնել ամբողջական ընդնջումը, բայց մենք ունեցանք մէկ միլիոն զոհ որոնց հետ անհետացաւ ամբողջ ընտանիքներ սերունդ մը:

Ապրիլեան սերունդը, հարազատ ժառանգորդը թրքահայ արիւնքալից դատուն, հարկուր հազարներով դաղթաշխարհի մէջ, իրեն համար արաքան պատարկանութիւն կը սեպէ, ամէն տարի վերջի-վերջ Ապրիլեան Եղեռնը, իր յարգանքի ու երախտագիտութեան խօսքն ըսել մեր նահատակներուն հերոսներուն ու յիշեցնել ու յայտարարել շախարհին, թէ մենք ունինք արդար դատ մը որ չէ լուծուած տակաւին, թէ մենք ալ ունինք իրաւունք, մարդաւոր մէկ ապրելու այս աշխարհի երեսին, ու ունենալու մեր սեփական հայրենիքը, Թրքահայ յայտանքը որ ամալի է հիմալ ու անձկութեամբ կը սպասէ իր սիրտուն գաւառներուն...:

Աշխարհի երեսին ու եւ ուժ չի կրնար կաշկանդել մեզ, յիշեցնելու եւ պահանջելու մեր արդար իրաւունքները: Երբ ժողովրդի միւլ վերջին աշխարհաստան պատերազմի վախճանը, ու նորէն մէջտեղ նետուած են, Ազատութեան, հաւաստարութեան, եղբայրութեան ու փոքր ժողովուրդներու ազատագրութեան նշանախօսքերը: Կրնանք այս անգամ ալ յուսալուրութեան մատուելի, բայց «Հայալից» եւ հայրենաբաղձ զանգուածները երեւք պիտի չլսեն, իրենց կենդանի բողոք մարդկութեան առջի:

ԼՈՐԻՍ ԲԱՐԱՆԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՐԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՈՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր ամբողջ երկրին մէջ տեղի ունեցան զաղաքապետական ընտրութիւնները: Կը մասնակցէին 20 միլիոն ընտրաբնակներ, մեծ մասը կիւնք — ընտրելու համար 600000 ներկայացուցիչներ 38000 համայնքներու մէջ: Կիւնքը առաջին անգամ էր որ կը մասնակցէին: Միայն Փարիզի մէջ կին ընտրաբնակներուն թիւն էր 860741, համապատասխան 1,577,140ի վրայ:

Վերջնական արդիւնքը նոր պիտի ստուգուի Պ. տը Բրոքըն, Փարիզի զաղաքապետական տու ժամեայ խորհուրդին նախագահը, յայտարարեց թէ առաջին ընտրահամար մը դատելով, Փարիզի եւ արտաքաղաքներու մէջ համայնքապետները շահած են 36 առ հարիւր, ընկերակրականները 18, ռաժկալար-ժողովրդականները 17, արաքաղաքներ են զանազան հոսանքներ՝ 29 առ հարիւր: Ընկերակրականները կը տիրապետեն Մարսէյի, Խուլուզի, Պոտտոյի սն. մէջ: Նախարարները մեծ մասով ընտրուած են:

ԳԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՍՏՐԻՅԱ մէջ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ նախագահութեամբ ընկերակրական ինքնակր, վերահաստատուելու համար հանրապետութիւնը:

ԼԱՎԱՆ, Մարսէյ Տէա եւ Ժան Լիւշէն եւս որոշել են յանձնուել Փրանսական կառավարութեան եւ դատուն, համաձայն հետագրի մը: ՄԱՆՍՈՒ ԻՒ ԱՆԹԻՒԻ, այսօր ժամը 4ին թափոր մը պիտի կազմուի Պասթիւն Նաուիի հրապարակը, պանդանջելու համար հանրապետական կարգաւորները ընդդէմ ֆաշականութեան եւ դրամատիրական դիկտատուրային:

ՓԱՐԻՋԱԶԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. Միւնիստր Ալէշ Զաւարցի, 3 Մայիս ժամը 8.30ին Սթրիտու Ալէշ Զաւարցի, 19 Rue Caumartin, մէթը օրավազէն զամ Օպերա: Գը Խոսի՝ Փրոֆ. Արաճանեան, «Ուղեղի եւ մտքի դոկտ» յարաբերութիւնները» նիւթը մասին: Մուտքը ազատ է:

ՄՍՏԱՆԻՔ — Եկեղեցական պատմութիւն Հայոց: Գրեց Աղէշ Զէնյ. Փարիսեան: Հասցէ 19 Rue de la Chevette, Deuil (S. et O.): Կը գտնուի նաեւ Պարսմեան եւ Հրանտ Սամուէլ զբոսուղիները:

ՆՈՐԹԸ ՏԱՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳՐԸ

Ինչպէս դրած էինք, կիրակի օր Փարիզի Նոթը Տաճ Մայր եկեղեցին մէջ տեղի ունեցաւ հայկական հանդիսաւոր պատարագ, նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայ-Վաթիկէի Ս. Սաշ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան: Պատարագին էր Գրիգոր պապական Պաշտպանը: Երեքսրբողութիւններ տեղի ունեցան Սիմաւանի ժողովարարութեամբ: Սիմաւանի ժողովարարութեամբ է. Ս. Սաշ երգչախումբներուն կողմէ (90 հոգի), ղեկավարութեամբ Պ. Գուրգէն Ալէքսանտր: Մեծ ներդրում երգեց Օր. Աստղիկ Աւագեան իր դարձեալ ձայնով: Մայր եկեղեցին լեցուն էր խուռն բազմութեամբ մը: Փրանսական զինուորական, զորաբաններն եւ եկեղեցական իշխանութեան ներկայացուցիչներ զբաւած էին առաջին շարքերը:

Պատարագի ընթացքին Փարիզի Կաթ. Հայոց նոր ժողովրդագետ Հ. Մոմճեան վերջ. խոսեցաւ Փրանսիայի եւ հայերէն ճարտ. մէջ շեշտելով որ այս պատարագը տեղի կ'ունենայ ի յիշատակ պատաշաղկաւ իրաւ ինկած զինուորական եւ պատերազմի ամբողջ զոհերուն, որոնք շարքին կան բազմաթիւ Հայեր—Հայաստանէն, Ֆրանսայէն, Ամերիկայէն: Սուրբային: Անոնք մտան 1914—18-ի մեր մէջ միլիոն նահատակներուն պէս, որպէսզի մենք ապրինք եւ իսպաղարութեան շրջան մը բոլորեն: Փրանսայի ազատագրութիւնն է մեր հայ դաշութը առիթ մը կը փոխտէր իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար ապագայական Ֆրանսային, որ ջարդերէ ազատուած ա'յնքան Հայեր հիւրընկալած է իր ծոցին մէջ եւ առիթ տուած որ մեր Հայրենակիցները՝ իրենք աբհետաւոր ու աշխատաւոր օժանդակեն այս երկրի վերելքին: Ֆրանսայի հանդէպ իր երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար էր որ 70000 հոգի հաշուող մեր դաշութը հազարաւոր զինուորներ տուան Փրանս. բանակին պատերազմի սկիզբին իսկ, որոնցմէ շատեր կ'ունեցան առաջին զինքն վրայ եւ զոհուեցան, 3000 հոգի զերի ինկան — (1000էն աւելին պացին Սիմաւի 11-A): Հայերը հերոսաբար տուին

իրենց արեան տուրը Ֆրանսային, յիշայ՝ մեր վերադարձը, մեր զնդակահարութեանը, մեր մեռելները եւ բացառիկ զաւրթեանց համար յիշատակութեան արժանացողները: 1940-ի Զինադադարէն վերջ, Հայերը ձեռնթափ չեղան: Զանոնք տեսանք Արիւիլի եւ Եւրոպայի բոլոր ռազմաւարտներուն վրայ՝ իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Ֆրանսայի պաշտպանութեան նուիրուած: Աւելի քան 5000 հոգի զինուորագրուեցան զոր. Տը Կոլի բանակին մէջ եւ մասնակցեցան Լիբիոյ, Ռուսուզի եւ Իտալիոյ կռիւներուն: Յետոյ Իտալիոյ ճակատին ջաշուած հայ զինուորները մասնակցեցան հարաւայինՖրանսայի ցամաքահաման գործողութեան, ու այս վայրկեանիս իսկ անոնք կը կռուին Գերմանիոյ սրտին վրայ՝ մերձիկան յաղթանակին համար:

« Կէսը է յիշեց նաեւ Ամերիկայի Հայերը: Երոնցմէ աւելի քան 20000 հոգի իրենց արեւը կը թափեն Եւրոպայի մէջ եւ իսպաղական ուղիներուն վրայ: Զեմ կընար սուղալ նաեւ խորհրդային երկրասարգ Հայաստանի 300000 զինուորները, որոնք ի զին ծանր զոհողութեանց կը կռուին ճակատին վրայ: Այս հերոսներուն զերթէ մէկ երրորդը ինկած են արդէն Ուկրաինոյ դաշտերուն եւ Կովկասի լեռնաշղթան վրայ: Ուրիմի զարհուրելի պատերազմներուն մէջ հերոզի պէս հոսեցաւ անոնց աւելին: Կէսը է սիրահայկ թերազմի Հայոց դեռեղմանոց անուանուեցաւ: Այս համառօտ պատերազմները ցոյց կուտայ թէ, եղբակցուց վարդապետը, Հայերը ո'րքան երախտագիտութեամբ եղած են իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Ֆրանսայի հանդէպ եւ թէ որքան ծառաւ են արդարութեան եւ իրաւունքի, որոնց իրականացման կը ցանկան ի բոլոր սրտէն »:

Մայիս 27-ին եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ Միւն-Տընիի մայր եկեղեցին մէջ, Լեւոն Ե. Լուսինեան թագաւորի դամբարանին մօտ, բոլոր Հայ նահատակներու յիշատակին:

ԵՐԶՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

տակ արեւը պահանջեց Լորտ Թէմփրուոն, Մատրիսի բրիտանական նախկին դեսպանը, զիտէ տալով թէ Գերմանիան զինթափ ընելու եւ հսկողութեան տակ պահելու խնդիրը երկարատեւ եւ դժուարին գործ պիտի ըլլայ:

Ձիւնի հաստեղէ խաւ մը նստած էր երեքշաբթի առտու (Մայիս 1) Փարիզի քանդակներուն վերայ: Օղբ բաւական ցուրտ է եւ շատեր նորէն հաղած են վերաբերութեանը:

Փիթիւնի նախնական հարցաքննութեան մը ենթարկուեցաւ Գերադոն Ատենան դատաւորին կողմէ, որ ճշդելով մտէջալին ինքնութիւնը, հաղորդեց թէ մարտահանուած է իրեն դաւադիր պետութեան արտաքին ապահովութեան դէմ եւ գործակից ինքնութիւնը պետութեան: Ամբաստանաւոր տապալակին չէ որոշած իր պաշտպան փախաբանները: Հաստատուած է որ բնական զննութեան մը ենթարկուել, մտային վիճակը ստուգելու համար: Ամբաստանաւոր ի հարկին դէմ զինաց պիտի հանուի զոր. Կալէնի, Պ. Պ. Էռիօրի, Տալաիլի, Ռէյնոյի եւ ուրիշներու հետ: Համայնապար կուռակցութեան հետք. Կոմիտէն երկար յայտարարութիւն մը փախուցած է Փարիզի պատերազմ վերայ, թուելով Փիթիւնի մեղքերը եւ մահապատիժ պահանջելով՝ առանց այլեւայլի:

Մէյ Միլիոն Ֆրանսայի, ռուս եւ լեհ ազգութիւններ, որոնք Պիլիւնի շրջանին մէջ կը զբաղուէին, ազատուած են եւ իրենց երկրները պիտի փոխադրուին: Միւս կողմէ անդ. անթիւը կը ծառանցան թէ միլիոն 5 ապրիլ 1,800,000 օտար բանուորներ փրկուած էին արեւմուտքի դաշնակից բանակներուն կողմէ: Ֆրանսացիներէն միլիոն հիմա վերադարձած են 120000 հոգի:

ԵՐԶՈՒՆԱԿ ՈՂԲԱՅԵԱՆ ԱՆՍԱՐԱԿ ԲՈՉՎԵԼԻԹ, յաւաքիկայ կերակրի, 6 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի:

«ՍԱՍՈՒՆԻ ԴԱՄԻՐ»Ը ՖՐԱՆՍԵՐԸ
Մէկ տարի է վեր ձեռնարկուած է Ֆրանսերէնի թարգմանիչու Ձիթունի ՍԱՍՈՒՆԿԱՆԸ, նոյն չափական յօրինածերով, պահելով բոլոր Arménismes-ը:

Արդէն գրուած է կէսին աւելի: Անմիջապէս որ աւարտի հազարէնեան բնագիրին թարգմանութիւնը, գործը լոյս պիտի տեսնէ Ֆրանսական Հրատարակչական Տան մը կողմէ:

La Tribune de Genève Ապրիլ 13-ի թիւով կը ծանուցանէ Յովհ. Քոմանեանի Սաւաւցի Դալիթ-գրողիկին հրատարակութիւնը, Ձուլիցիկին մէջ, «La Geste de David le Sassoniot» անունով:

ՓԱՐԻԶԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍՊՐԵՐՈՒՄԸ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Հաւարցութիւն 3 Մայիս Ժամը 8,30-ին «Միլիտար Ալէքսանդր» մէջ, 19 Rue Caumartin, մէջ-ը Madeleine կամ Opéra: Կը խօսի՝ Փրօֆ. Աղանանեան, «Ուղեգիր» եւ մտքի փոխ յարաբերութիւնները՝ նիւթի մասին: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԿԱՐԵՒԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՅԱՒ 9

Սէփոանի հայրենակիցներէն Պ. Մովսէս ինչոյեան ինքնաբերաբար հանգանակութիւն մը կատարած ըլլալով համակիր հայրենակիցներու մէջ, 4050 Փրանք յանձնեց խմբագրութեան: Ենթահանգրութիւն: Ահաւարիկ մասնակցողներուն անունները—

Փ. Յովհաննէսեան 1000 Փրանք: Ա. Աթալկեան 600, Զ. Շահինեան 500, Ե. Գարամանուկեան, Մ. Ուրիան, Հ. Քէօսեան 300ական: Ոմն 200: Վ. Ինքիլեան, Մ. Մուրադեան, Ե. Աշկեան, Կ. Կառաւեան, Վ. Քէօսեան, Հ. Քոլեան, Հ. Յըրզեան, Ս. Կիւլեան 100ական Փրանք: Ոմն 50 Փրանք:

Ենթահանգրութեան ստացած եմֆ Բանի հետեւեալ գումարները—

Բաժնեգիր վեցամսեայ 400 Փրանք.—
Միւսեան Փարիզ, Մերոսեան Եւապի, Բապաքեան Փարիզ, Աղ. Անտոնեան Սարսել, Տիկ. Ասրիլէ Փարիզ, Տօթ. Բոլոյեան Փարիզ, Զարաբեան Մետոն: (Եար):

ՀԱՅԿ. ՄԱՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ ՄՈՍԿՈՒՍԻ ՄԵՋ

Մոսկուայի հեղափոխական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ—

Սովիէթական Հայաստանի Մշակոյթի Տան բացումը կատարուեցաւ Մոսկուայի մէջ: Հնարածի չէնքին մէջ հարաւորուած են ներկայացուցիչ, երգի եւ անմէջիկ սրահներ եւ սթիւտիոներ, դաւախաբանութեան սրահներ, գրադարաններ կեն:

Տնի ներկայացուցիչը կը կազմակերպեն հայ շատ ծանօթ զերմաստաններ, ինչպէս Ռուսէն Դիմոնով, Սուրէն Գոշարեան, Բալէկ Լիւիցեան, Բիւսարիկ Գրիգորեան եւ պարող եղբայրներ՝ Յերմանեան: «Կոմիտաս» ջառագիտութեան եւ այլ երաժիշտներ կը նուազեն հայկական երաժշտութիւն: Արուեստներու մնայուն ցուցահանդէսին մէջ կ'երեւին գործերը Յարութիւն Սաքիանի, Յակոբ Կոլոյեանի, Գարիլէ Կիւլեանի եւ այլ նշանաւոր ու ժողովրդային հայ արուեստագէտներու: Ակադեմիկները Լեւոն Օրբելի եւ Կոլտոյցեանց կը նարքեն զիտական դասախոսութիւններ: Հայաստանի Հանրապետութեան ժողովրդական արտիստ Ռուսէն Սիմոնով կը վարէ Հայկական Մշակոյթի Տան ղեկարուեստական բաժնի տնօրէնութիւնը:

Վերիւր Մշակոյթի Տնօրէ. հայ երգիչներու եւ պարողներու խումբ մը զրիցը ճակատ, Զոր. Բազարմանի բանակներուն մօտ: Մշակոյթի Տնօրէ կը պատրաստուի Մոսկուայի մէջ բացումը կատարել թատրոնի մը, մայրաքաղաքին 75000 հայ բնակիչներուն համար:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութեան նախագահը՝ Նալինի Զարեան, հաղորդեց է «Ենթորմէ» չէն Պիւլիթի խմբագրին թէ պատերազմի անցեալ Միւլիտարիներուն ընթացքին 400 դրական գործեր լոյս տեսած են Հայաստանի մէջ: Հայկական զորամասը, որ մեծ համար չանցեալ Քուլպանի հովիտին մէջ, իր շարքերուն մէջ կը հաշուէ 50 զրողներ: Աւ. Իսահակեան անցեալ տարիներուն ընթացքին հրատարակած է բանաստեղծութեանց երկու հաւաքածոնք, պանծացելով իր հայրենակիցներուն զաւաղործութիւնները:

Հ. ՎԻՐԱՆԻՍ ՄԱՆՊԵՅԵԱՆ.— «Ետալիէի առաջին թիւով հաղորդեց էինք Հ. Վիրապէս Ռանպէկեանի մասը Պէրլուի մէջ: Հանգուցեալը ծնած էր Տրապիզոն եւ նախնական ուսումը առնելով զաղաքի Միլիթարեան վարժարանին մէջ, փոխադրուած Վենիսի: Բահանայ ձեռնարկուած էր 1906-ին: Փատուայի համալսարանին մէջ հետեւելով զիմադրութեան ճիւղին, անցեալ պատերազմին կը նուիրուի որբերու հոգատարութեան՝ Միլիանի նորահաստատ որբանոցին մէջ մերթն ուսուցիչ եւ ուսումնապետ պաշտօնավարած է Մուրատ— Ռաֆայէլեան վարժարանին մէջ: Վերջապէս զրկուեցաւ Մուրիւ, հիմնելու Միլիթարեան վարժարան մը Հալէպի մէջ (1936): Վարած է Վենիսի լի լիւրի տպարանին տեսչութիւնը եւ աշխատակցած է «Բազմապէս»ի, զիտական յօդուածներով:

ԳԱՀԻՐԻԹԻ մէջ մեռած է Պ. Աղեքսանդր Զաքմաքեան, ոսկերիչ, բնիկ Պոլսեցի եւ 64 տարեկան, հանգուցեալը Երկրպետ ապաստանած էր 1922-ին եւ լուստով դարձաւ ժողովրդական դէմք մը: Կը պաշտէր մայրենի լեզուն, մշակոյթը, պատմութիւնը: Այս գուրդուրանը արժեքնիւր համարուած է եղած է միայն դպրոցի հոգաբարձու: Երկար տարիներ այդ պաշտօնը վարած է իր ծննդավայրին՝ Պալաթի մէջ (Պոլս): Աշխատակցած է նաեւ զանազան թերթերու եւ եղած է գործօն անդամ Համադաշտին Ընկերութեան:

ՍՈՒՍՈՒՆԻԻ ԳԵՂԱԿԱՆԱՐՈՒՄԵՆ ՎԵՐՃ

Իտալիոյ Առաջնորդին եւ մեղաւորիցներուն զնդակահարութեան վերջ, Միլիանի նահանգապետը հրամայեց անմիջապէս դադարեցնել բոլոր կամայական պատիժները: Այսուհետեւ բոլոր կասկածները պէտք է յանձնուին զատարան յանձնախումբերու, օրինապէս դատուելու համար: Մուսուլմանի եւ արաբականներուն ժողովրդային դատաստանը անհրաժեշտ է, Էրէն Ալթ. Փրկութեան Կոմիտէին յայտարարութիւնը, ապացուցանելու համար թէ Իտալիա վերջնապէս խզած է կապերը անցեալին հետ: Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ մնացեալ ֆաշիական տարրերուն մաքրագործումը կընայ կատարուել միայն ապստամբական շրջանէ վերջ, խիստ օրինապահութեամբ:

*** Մուսուլմանի ղեկավար ցեղերուն մէջ զաշխուռեւ, անարդուելէ վերջ փոխադրուեցաւ դիվանարան: Լուրի մը համաձայն, երբ Առաջնորդին եւ իր նախարարներուն դիվանները կը ցուցադրուէին, կին մը մօտեցաւ Մուսուլմանի ղեկին, պահ մը նայեցաւ սեւեռաբեր, լիստոյ շրջադեւորին տակէն արձանակ մը քաշելով, հինգ զոդակներ արձակեց: «Հինգ զոդակ պահանջուած էինք զաւակներու համար», ըսաւ եւ հեռացաւ:

*** Դաշնակիցներու դատական շրջանակներուն մէջ օրինաւոր կը դանեն Մուսուլմանի եւ վերջաւոր մեղաւորիցներուն զնդակահարումը, հետեւեալ պատմադաստիարակութեամբ.— Այն օրէնքի մը վեր որ իշխանութիւնը յանձնուեցաւ Հիւս. Իտալիոյ Ալթ. Կոմիտէին, թէ դաշնակից հրամանատարութեան եւ թէ իտալական կառավարութեան կողմէ, Կոմիտէն օրինաւոր իրաւունք ունէր դատուելու Մուսուլմանի եւ ընկերները: Լոնտոնի մէջ կը շեշտեն թէ Մուսուլմանի եւ միւսները օրինաւոր պետութեան չէին ո եւ կառավարութեան, այլ զերման դոքմականներ որ զինեալ զիմադրութեամբ կ'արհամարհէին Իտալիոյ օրինաւոր իշխանութիւնը: Գալով դատաւարութեան ձեւին, շատ ալ կարելի տրուեցին չեն տար, ըսելով թէ անվիճելի է անոր պատասխանատուութիւնը պատերազմի ռեզիստանսին մէջ, ընդդէմ Իտալացիներու, Սպանիացիներու, Ալպանացիներու, Յոյներու, Սերպերու, եւ ուրիշ ժողովուրդներու:

«Տէլլիկ Մէյ» Մայիս 1-ին Մուսուլմանի վրայ տեսնուեան մը հրատարակեց հետեւեալ խորագրով.— «Կեանքը մը որ մեռաւ չունի մը պէս»:

*** Լուրի մը համաձայն, Մուսուլմանի արլին ալ ձերբակալուած է, երկու թունիկներուն հետ: Իսկ մտաւշալ կրացիանի ոչ թէ զնդակահարուած, այլ Դաշնակիցներուն յանձնուած է:

ԳԱՆՐ ՄԷ ՀՈՂԻՈՎ

ՄՈՍԿՈՒՍԻ ԱՆԹԵԼԸ զեկոյցով մը հաղորդեց թէ «Արեւմտեան ճակատին վրայ Դաշնակիցներու կողմէ ազատուած 150000 խորհրդային ջառաղաքիներէն միայն 35000 հոգի վերադարձած են, բայց արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ազատուածներէն, որոնք թիւը ընդէն ճշգրտած»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՕՂԱՆԱԿՆԵՐՆ ԶՅՈՂՈՒԹԵԱՆ

ԵՐՈՒԱՆԴՆԵՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

(Բ. Խ. Վերջին մաս)

Տէր - Անդրէասեան երբեք խորհող (penseur) մը չէ եղած, թէ եւ հոգեբանութիւն դասաւանդած է Արմաշի դպրեմանքին մէջ (Յոնակիրմի հետեւողութեան)։ Իբրեւ լեզուաբան եւ հրապարակագիր, չէր հետաքրքրուեր հոգեվերլուծական աշխատանքով։ Բայց եւ այնպէս զիս չի զարմացներ, վերջապէս մէջ, իր սովորաւորաբար։ Տասը տարի առաջ, իր յօդակներին առթիւ գրեւորած իմ յօդուածիս մէջ կ'ըսէի արդէն թէ հայ լեզուին հանդէպ իր պաշտամունքը վեր է ամէն կրօնքէ, ամէն աստուածութենէ։

— Որքան ալ չհաւատամ, կ'ըսէ, համոզուած եմ որ մեր եկեղեցին բոլոր եկեղեցիներէն աւելի դեղեցիկ է։

Եւ, այս առթիւ, ծաղրեց բոլոր անոնք որ մեր եկեղեցին կ'անուանեն «լուսաւորչական» կամ «առաքելական»։ — մեր եկեղեցին կը կոչուի միայն «Հայ եկեղեցի»։ Մարդեց, դասապարտեց բոլոր այն Հայերը, որոնք կ'աւելին, բողոքական եւ այլանուն եկեղեցիներու յարած են, — ով որ Հայ է, կը հաւատայ միայն Հայ եկեղեցիին։

Բայց մեր սքանչելի եկեղեցին անգիրապահեւ չէ կը մնայ ոչ միայն իր ազգային դրոշմով եւ հայկալուծ ոգիով, — սկսաւ ոգեւորուիլ յանկարծ, — այլեւ մեծադրանջ շարականներով։ Այս առթիւ, բերել տուաւ շարականներու իր թարգմանութիւնները՝ ցոյց տալու համար ինձի, — ծանօթ եմ արդէն իր աշխարհաբար թարգմանութիւնները։ Վերջին տարիներուն՝ թարգմաններ է նաեւ գերմաներէն։

Մեր այս խոսակցութիւններուն ընթացքին

յաճախ կ'ողբաւորուէր, անկողինն մէջ կը ցատկէր կը նստէր, երբեմն մէկ թեւն յենակ ըրած՝ կը պատկէր եւ անընդհատ կ'ստոնաւորէր մէկ նիւթէն միւսը։ — Եւ յանկարծ յորդոր կարդաց։

— Չամուսնանաւ, ըսէ մեծութիւնը, ըսէ ու ժող հուզար ամուսնութենէն։

Եւ անցաւ Ե. դար, յիշեց մեր ոսկեդարեան տոտանները, որոնք ամուսիր էին։ Եւ ըսաւ որ եթէ կրկին աշխարհ դար, պիտի չամուսնանար։ Յետոյ յանկարծ դիմացը տեսնելով իր աշունակաւ տիկինը, խանդաղատանքով։

— Բայց չա՛տ կը սիրեմ Աղաւնին (կնոջ անունն է), այնքան չա՛տ կը սիրեմ որ ջանութիւնը պիտի չունենայի զեզի հետեւելու, Նարուինի։

Ու քրջալիք ինչպէս։

Յետոյ բերել տուաւ բոլոր մեղադրանքները, — կը յանձնեմ ինձա՛մբող, ըսաւ։

Երբեք առողջ չէր դադարած ինչքինը որքան այդ օրը։ Իրիկուրը ուշ առնէ հրաժեշտ առի։ Ու մինչ կայարան կ'երթայինք ընկերներով, ականջը մեր տղոց շարժումովին՝ Ղազոյին ու Կէնեանին, խաչատրեանին ու Շահապին, անման այս երիտասարդներուն, միտքս ետեւ կ'երթար, զէպի միւս ութսունամեայ երիտասարդը, — Երուանդ Տէր - Անդրէասեանը, երիտասարդ իր խանդավառութեամբ եւ յոյժերով։

Հինգշաբթի երեկոյ մըն էր, 19 Ապրիլ, երբ այցի դայի իրեն։

Ութ օր վերջ, հինգշաբթի երեկոյ մը, դարձեալ, Լիւնէն ստացաւ հեռագիր մը։

— Երուանդ Տէր - Անդրէասեան մեռաւ։

(Իր կեանքն ու դրօժը յաջորդով)։

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ի՞նչպէս զարկին Մուսոյիին

Միւսին բուռնիկ օրկանը, Ունիքա տեսակցութիւն մը ունեցած է այն արձակադէն ռազմիկին հետ որ իր պետերէն հրաման ստացած էր զնորուհաճարեան Մուսոյիին, Ահա զիստորին պատմութիւնը։

— Նախկին Առաջնորդը եւ իր սիրուէին, Փէթալի կը դառնուէին աւերակ ազարակի մը մէջ, ուրոց վրայ կը հակէին երկու արձակադէններ։ Ներս մտայ եւ տեսայ Մուսոյիին տոգոյն ինչպէս լաթի կտոր մը, աչքերը դուրս թափած։ Վերջացած մարդը մը տպաւորութիւնը կը դործէր։ «Ի՞նչ ընելու եկած էք», հարցուց։ — Քեզ ազատելու։ — Իրան։ Ուրեմն անապարհեցէ, մէկ վայրկեան իսկ չենք կորսնցնել։ — Այնուամէն էք։ — Ոչ, պատասխանեց Մուսոյիին, եւ դէպի դուրս ուղղուեցաւ։ Սեմին վրայ հասած առնեմ կանգ առաւ եւ մատով իր սիրուէին ցուցուց ինձի։ Այս վերջինը երեւութապէս չէր հասկնար թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնայ եւ անապարհեցում կը հաւաքէր իր անձնական զոյգերը։ «Ե՛տեւ ըրէ, ըսաւ Մուսոյիին անհամբեր։

Ասոր վրայ սիրուէին Մուսոյիին թեւը մտաւ եւ փոքր արահետէ մը ճամբայ ելանք զէպի խնուղին ուր ինքնաշարժ մը կը սպասէր մեզի։ Յուսաւով թէ կընամ ճշդիւ իր տղուն պահուած տեղը, ըսի թէ Վիթթօրիօն ապառնած է։ Բայց Մուսոյիին զոհացաւ շնորհակալութիւն յայտնելով եւ ուրիշ բան չըսաւ։ Յետոյ հարցուց թէ ինչ եղած են իր նախարարներէն փափուինն։ Այն ամենին։ Շարունակեցինք մեր ճամբան մինչեւ Մյունխէնը ուր պատը խոռոչ մը կը կազմէր։ Այդ պահուն կարծես թէ անգամ մը կը լսեմ եւ ըսի որ չէարժի։ Մուսոյիին զոհացաւ շնորհակալութեամբ, պատմելով խոռոչին մէջ, ինչքինը կորսնցուցած կ'երեւար։ Փոքր պատին վրայ ծնեցաւ, սիրուէին կողին։ Պահ մը լուսութիւն տիրեց։ Այն առնեմ կարդայի մասնավորը։ Մուսոյիին կարծես շանթահարուեցաւ։ Այն առնեմ սիրուէին իր կուրծքին վրայ սեղմեց զայն եւ արդալեց։ — «Ո՛հ, ո՛չ պէտք էք որ մեռնեմ»։ Հրամայեցի որ հեռանայ, եւ, երեք քայլ հեռուէն, հինգ անգամ կրակեցի Մուսոյիին ղէմ, որ ինկաւ ծունկերուն վրայ, դուրսը թնթիւրէն ծուռ կուրծքին։ Յետոյ կարգը եկաւ Փէթալիին։ Արդարութիւնը գործադրուած էր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՅԻ ԽՈՐՀՐԴՄԱՌԱՌՎԷՎ պիտի շարունակուի, Եւրոպայի պատերազմին դադարուէն վերջն ալ։ Մեծ պետութեանց արտաքին նախարարները փոխադրուին իշխանական խորհրդակցութիւններ շարունակելու համար։ Եւրոպեան Մեծերը տակաւին համաձայնած չեն լեհական հարցի մասին։

ՆԱԽԻՆՎԱՐԶԱՊԵՏ ԱՎԱՍԱՍ Սպանիա իշխող երեքամ օրանաւով մը, իր նախարարներէն Մարսէլ Տէալի, Ապէլ Պոմպոնի եւ ուրիշներու հետ։ Սպանիական կառավարութիւնը արգելափակեց բոլորն ալ, որովհետեւ մերժած էին հեռանալ։

Փէթիէնի կինը (68 տարեկան) եւ հետեւողներն ալ ձերբակալուեցան, իբրեւ գործակից։ Հարցաքննութիւնները կը շարունակուին։ Իբրեւ

վկայ լուեցան ծերակոյտին նախագահը, Ժանէնի եւ հանրապետութեան նախկին նախագահը, Լեպրէսոն։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ավերուել վրայ, Օլէրոն կղզին ալ, որ Գերմաններու ձեռքն էր, մաքրուեցաւ վերջնապէս։

ԳԵՐԻ ԲՈՒՆՈՒԹԵԱՆ մատչելի մուտքով, Միւնիխի մօտերը, ամերիկեան զօրքին կողմէ։ Ուրիշ զօրավարներ եւ Հունգարիոյ խնամակալը, Հորթի եւս դերի են։

ԶԱՅՆՆԵՐ ԳԱՆՈՒԵՆ

ԱՎԻՆԵՆՈՆ. — Կ'ուզէի կարգ մը տեղեկութիւններ առաջ մեր գաղութի մասին։ Այստեղ ալ կարգ մուծած է Հ. Ազգ. Զապատի մասնաճիւղ մը մօտ 30—35 անդամներով, եւ միեւնոյն առնէ Հ. Կարմիր Ուշ, որուն անդամներուն թիւը 40 է կը հասնի։ Ունեցածն է հրապարակային բանախօսութիւն, մարտ 25ին, քաղաքապետարանի մէծ սրահին մէջ։ Մարտիկային դրված էին երկու բանախօսներ, մէկը հայերէն եւ միւսը ֆրանսերէն խօսելու համար։ Հայերէն խօսեցաւ Պ. Թադէր Ուշիկեան, իսկ ֆրանսերէն՝ Պ. Աւետիս Եղիան։ Առաջինը պարզեց օրուան կացութիւնը, յորդորեց մէկ դրօշ տակ հաւաքուիլ եւ կապուիլ հայրենիքին հետ, ինչ զոյնի եւ ինչ հոսանքի ալ պատկերէին։ Երկրորդը ալ նոյն մտքով խօսեցաւ։ Հրաւիրուած էին քաղաքապետը, ընկերակալները, ինչպէս եւ համայնապար պատուիրակները որոնք մտայնեցին որ ամէն ազգ ազատութիւն ապրի իր հայրենի հողին վրայ։ Եղան արտասանութիւններ, երգեր եւ հանդէսը վերջացաւ Մարտիկայով։

Գաղթականութիւն խոսուած էրից առանց «Յառաջ», Փարիզէն իսկ ոչ մէկ լուր, բացի ճամբորդներէ որոնք շատ ալ զոհացում չէին տար։ Ցաւով լսեցինք Ա. Պատիսեանի մահը։

Սերոբ

ԱԶԱՏՈՒՄ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐԻ
(Սրալիկ 11A Գումանո 482.2)

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈ. — Սերիկ «Յառաջ», մի քանի շաբթ է օրսած են վերադառնալ Հայ գերիներ։ Արդէն իսկ մեր շրջանը եկան վեց գերիներ զանազան «սխալներով»։ Կ'երթամ տեսութեան։ Իւրաքանչեւ անասման է, կարծես հարոյնիք տուն է։ Ես ալ կը փութամ բոլորի մասին տեղեկութիւն առնէ։ Ահա Պ. Սերիկան Տէրքերեանը, որ միայն է եղբւր Հայ ու լուր չունի որեւէ հայրենակիցներէ։ Ահա ընկեր Յակոբ Պառնաճեանը, ուրախ է եւ տեղեկութիւն կուտայ իրենց Սթալիկ տղոց մասին եւ կ'ըսէ որ «Յառաջ» միջոցաւ աւետեմ թէ իր 30 Հայ ընկերներն ալ ազատեմ են, բայց կարգի կը սպասեն, Թրանսա զալու համար։

Ահաւանքի անոնք մէկ մասին ցանկը. — Թորիկեան Եղուարը, Տէրքիկեան Փան, Բեւեղեան Արմէն, Գրիգորեան Եղիալար, Պետրիկեան Յովհաննէս, Տէր Սահակեան Սարգիս, Կիրակոսեան Մարտիկ, Մարգարեան Մորիս, Տէր Մարգարեան Փոյ, Տէր Կարապետեան Պօղոս, Անթիլեան Արմէն, Արմէնեան Արմէնակ, Մարտիկեան Ժորայի (մականորդ չի յիշեր) եւ տակաւին շատ մը ուրիշներ որոնց անունները չի յիշեր։ — Լրատու

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ «ՅԵՐԱՆՔ»

ՏԱՆԿ 10

Ենթակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները։ —

ԲԱՅԱՍԻԿ ԲԱՄԵՆԳԻՆ ԿԱՍ ՆՈՒԻՐ

Պաշտօնական Ցակոբ (Փարիզ), Ոմն Յ. Մարտիկէն 5000ական Փրանք։ Պետրոսեան Խոմոն (Պանէօ) 2000, Կիրակոսեան (Փիւթէ) 1250։

Պետրոսեան Միսիթար (Փիւթէ), Աճէմեան Գառնիկ (Փարիզ), Զափուշեան Մուշեղ (Վիլիֆէ), Զատէեան Օննիկ (Պանէօ), Դաւիթեան Արմէնակ (Փիւթէ) 1000ական Փրանք։ Տարեկան բաժնեկից (750 ֆրանկ)։ —

Տէր Ազարեան (Տէօյլ), Ալեքեան (Մոնթրէօյ), Յովհաննէսեան Ֆ. (Միսիթար), Ղուկասեան (Մոնթրէօյ), Միքէլեան (Փարիզ), Ուղուրեան (Փարիզ), Մարտիրոսեան (Անուպիլ), Շըրմեան (Շափիլ), Ասլանեան (Շափիլ), Պօյաճեան Ա. (Իսի), Թորոսեան (Պանէօ), Թեւանեան (Պանէօ), Մարգարեան (Պանէօ), Պօղոսեան (Մէն Ժերմէն), Թէքեան (Քաշան), Յովհաննէսեան Լ. (Պիւթէ), Յովհաննէսեան Յովհ. (Պիւթէ), Մարտաճեան (Փարիզ), Փամպուկեան (Մոնթրէօյ), Կտաճեան (Մարտիկ), Քէշիկեան (Արմաւիր), Զապալեան (Փարիզ), Այապարեան (Մէնթիլի), Պալեան Մ. (Անիկ), Հիսայեան Յ. (Անիկ), Տիարեան (Փարիզ), Բալէնտեան (Փարիզ), Տիկին Տամարեան (Քլամար), Պամաճեան Մ. (Փարիզ), Պալեան (Քաշան), Կարապետեան Լ. (Մարտիկ), Պաշտօնեան Լ. (Մարտիկ), Էթմէքեան Յ. (Մարտիկ), Տօքթ. Ծաւադայեան (Մարտիկ), Ասիրկանեան (Մարտիկ), Տէր Միսայեան (Մարտիկ), Դանիէլ (Մարտիկ), Փիլանեան (Մարտիկ), Թօքթեան Իս. (Մարտիկ)։ (Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿՆԱՆՔ

ՎԱՍԱՍ, 27 Ապրիլ. — Կիրակի 22 Ապրիլ, Վալանի Հայ Մարզապետը մեկնեցաւ Վիէնի Հայ Մարզապետին հետ բարեկամական դիւանդանով մրցումը կատարելու համար։ Վալանի Հայ Մարզապետը ներկայ Վիէնի բերդապահը, կիսախաղին Վալանի չափեցաւ 2—0։ Երկրորդ կիսախաղին Վալանի մարզիկները շատ յաջող կերպով չափեցան 3 կէտ եւս, եւ մրցումը վերջացաւ Վալանի յաղթանակով 5—0։ Այսպիսով հիւրասիրուեցան Վիէնի Հայ մարզիկներուն կողմէ։

Պ. Խաչերեան

*** Ապրիլ 1ին զնդակախաղի մեծ մրցում մը տեղի ունեցաւ Վալանի եւ Լիւնի մարզական Միութեան միջեւ։ Ներկայ էին հազարէն աւելի Հայրենակիցներ, Այլը. Միտիեան եւ Այլը. Զապատի ներկայացուցիչներ։ Նախ տեղի ունեցաւ մրցում մը Վալանի եւ Միտիեանի խումբերուն միջեւ եւ վերջացաւ մերկաներուն յաղթանակով։ Յետոյ սկսաւ մեծ մրցումը, եւ բաւական երեւելիքներ վերջ խաղը վերջացաւ Վալանի յաղթանակով, 8—0։ Մինչ Լիւնիները ունէին քանի մը տարիքաւ խաղացողներ, Վալանի խումբին ամէնէն մեծը 24 տարեկան է եւ կրտսերը 18 տարեկան։

Թ. Նիկիեան

ԳԱՂԹ. ԿՆԻՐ. ՕՖԻՍԸ

Անցեալ շաբթու կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք ՕՖիսի վերակազմութեան մասին։

Պ. Բուռնեանի վարած պաշտօնառն առնուել է Հայ Գաղթ. Կեդրոնական Գրասենեակ (Office Central des Refugiés Arméniens)։ Իրեն ներթափալ են Ֆրանսայի ուրիշ քաղաքներուն մէջ հաստատուած կամ հաստատուելիք Գաղթ. Գրասենեակներ։ Առ այժմ քաղ ֓արիզէն միայն Մարտիկոյ մէջ կայ Գաղթ. Գրասենեակ մը, որուն վարիչ նշանակուած է Պ. Թ. Կոթիկեան։ Պ. Բուռնեանի մտադիր է մօտեւ քանիսկ այցելութիւն մը կատարել Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքները, հասկնալու համար թէ ուրիշ ուր անհրաժեշտ է օժանդակ Գրասենեակներ բանալ։ Նկատի առնուած է Լիւնը՝ իբրեւ կեդրոն միջին Ֆրանսայի։ Այնտեղի համար նշանակուելիք վարիչը դրամական վարձատրութիւն պիտի չստանայ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ՄԱՅԻ ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍԻՐ՝ 13 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 11, Jean Goujonի սրահներուն մէջ։ Մուտք 100 ֆրանք։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՆ ՄԱՅԻ ընդհ. Ժողովը ուրբաթ, Մայիս 5ին ժամը 3.30ին, ընկերութիւն Գոնէկիւրեանի բնակարանը։

Բ. ՍԵՐՁԱՆԵԱՆ կը ստանձնէ արեւելեան երաժշտութեան դասեր տալ փափաքողներուն։ Ուտ, ԲԷՄԷՆԷՆ եւ ջութակ։ Դիմել 17 Rue de l'Arrivée, Enghien les Bains։

ԲԱՄԵՆԳԻՆ. — Տարեկան 750, վեցամսեայ 400, եռամսեայ 200 ֆրանկ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ԵՐԳԵՐ ՈՒ ՎԵՐԲԵՐ

Հետզհետեւ արձագանգներ կը հասնին մեր շրջանին եւ ուրիշ զաղութիւններէ, երիտասարդական շարժումներու մասին:

« Յառաջ »-ը տասներկինգ տարի անընդհատ զբաղեցաւ այս կենսական հարցով: Այսօր հետեւ ալ, մանաւանդ այս պատերազմէն վերջը, իրեն համար հիմնական նպատակ մը պիտի կազմէ ան:

Այլ արտառուէ կոչերու պէտք ունինք, ոչ ալ հրաշունչ յայտարարութեանց, ըմբռնելու համար այն պատասխանատու դերը որ կ'իյնայ երիտասարդութեան վրայ:

Եթէ երէկ տահա էին անոնք, այսօր հասունացած են: Կը կարծենք թէ պատերազմը օգնեց աւելի հասունանալու: Ինչու՞նչ է: Ծառերը զննուող եղան, խառնուեցան հազարաւոր օտար բախտակիցներու հետ: Խորապէս ճանչցան աշխարհի շարժ ու բարին: Տեսան, իմացան ճշմարտութիւններ որոնց վրայ զաղափար անգամ չունէին:

Ու վերջապէս, ճակատէ ճակատ, կրակէ կրակ նետուելով, սորվեցան թէ ինչ կը նշանակէ հայրենիք ունենալ եւ չունենալ, կորսնցնել եւ չափել: Մէկ խօսքով, շնչել ու պայքարել զաղափարի մը համար:

Բուն մշակութիւնը գետնին վրայ, անոնք այսօր, ինչպէս հեռուոր Ամերիկայի մէջ եւ այլուր, վայելցին բարձրագոյն կրթութեան բոլոր բարիքները, լոյս-բաղանքներու ճշտալու կայծերն ու դիտութեան անսպառ դանձրեք:

Բայան երեսուն տարի առաջ, իրենց հազարաւոր տարեկիցներուն համար հեռուոր երազներ էին Փարիզն ու Ամերիկան: Անոնք ստիպուեցան գոհանալ իրենց, միջավայրին պաշարով, եւ շատերը պակաս լրացուցիկ տեղեւորան աշխատանքով:

Բայց, պէտք է միշտ յիշել ի պատիւ նախորդներուն — անոնք ինչ որ ժառանգեցին ուղղակի կամ անուղղակի, սիրաօգար տրամադրեցին աշխիւ ու ձախին: Դացին մինչեւ Փոքր Ասիոյ եւ Թրքաստանի խորքերը — կամ Գոյկկարի դիւղերը — իրենց լոյսէն բաժին հանելու համար աւելի ուր որ կարելի էր:

Այլ գիտողի, խանգալաւ գործունէութեան շնորհիւ էր որ, Հայրենի ժառանգութիւնը — Հայկական Մշակութիւնը — իր կարգին տարազուած աւտեն, վատ մնաց օտար անիրու վրայ: Եւ պիտի մնայ անշուշտ, քանի սերունդ կան որ կը բարբախեն եւ միտքերը կան որ կ'որոնան, հակառակ յարաճուն դժուարութեանց:

Ամիսներով մեր պաշտօնի վրայ, այդ ոգին — ժառանգութիւնը վատ պահելու եւ զարգացնելու տեղը — ո՞րքան կը խանգալաւ արդի երիտասարդութիւնը: Այն շարժումները որ կը պարզուէին մեր աչքին առջեւ, երկրին փրկութիւնն էր վեր, ո՞րքան կը համապատասխանէր բուն պահանջին, — ամէնէն առաջ՝ իրենց, երիտասարդներու զարգացման:

Պատասխանը, դժբախտաբար, չափ ալ պայծառ չերեւար: Երբեք կը լսենք — ոգեւորութիւն — բայց դժուար է աչքերը փակել վերքերուն առջեւ:

Վերքերուն գլխաւորը, որ արդէն կոչուող կապաճ է, սա կակճալի, ըմբռնացուցիչ արհամարհանքն է հայրենի հանգէպ:

Եթէ բառը ծանր կուգայ, արհամարհանքին փոխարէն ըսէք անհոգութիւն, զանցառութիւն, անտարբերութիւն: Խնդրեք այն է որ այս կամ այն բարձր քան չի փոխեր զան իրականութիւնն:

« Բայց պատճառները, — միջավայրը... »: Անշուշտ, անշուշտ: Ո՞վ կը խախտէ: Եւ սակայն, ինչու՞նչ աւելան միմիտ կը ձեւանանք, ամէն մեկը վերաբերելով միայն միջավայրին:

Երբ միջոցներ պակսեցան, հայերէն սորվելու, կամ իրենց սովորածը կատարելագործելու:

Վերջապէս իրականութիւնն չէ՞ որ հազարաւոր երիտասարդներ միջոց գտան ամէն բան սորվելու: Քանի մը օտար լեզուներ գոց ընելու: Պարի եւ գուարանութեան ամենամիջոցի զաղանդները ժամ առաջ իւրացնելու: Նոյնիսկ փիլիսոփայութեան կամ քննարկային դիտութեանց լաբիրինթոսին մէջ խրելու:

Բայց, երբ կարգը մայրենի լեզուին եկաւ, դարձան աղքատ լազարոս...

Վերքերէն մէկը՝ այս:

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ-Ի ԹԻՒ 10,000Ը »

ՆՄԲ. — 1945 Մարտ 25ին լոյս տեսաւ Ամերիկայի մեր պաշտօնակցին « Հայրենիք » օրաթերքին 10,000րդ թիւը: Այս առթիւ մեր ջերմ խնդակցութիւնը յայտնելով, կ'ամփոփենք ընկեր Մ. Օգանեսի գրութեան գլխաւոր մասերը:

Այսօր « Հայրենիք » լոյս կ'ընծայէ իր 10000րդ թիւը: Բնականոն պայմաններու մէջ ասիական կրնար տոնախմբութեան մը առիթ ըլլալ կուսակցութեան մը այն շրջանակին համար, որուն աւելի քան 45 տարիներէ ի վեր, պաշտօնական օրհանդէսով է այն թերթը: Եւ ոչ միայն այս շրջանի մեր կուսակցութեան, այլեւ ամբողջ ամերիկահայ զաղութեան համար թերթի մը 10000րդ թիւը առիթ է պէնկիկ խօսք մը ըսելու անոր տիրով կամ վարչիւններուն: Որովհետեւ, ճշմարտացի մշակութային նուաճում մըն է ասիական, զաղափարի յաղթանակ մը: Կամբք, ստիւգութեան եւ յարաւան աշխատանքի վկայական մը: Բայց մեր կենսը, մանաւանդ այս օրերուն շատ աշխուժ է, անոնք ցուրտ, տաքնայնիքն ու մտածողութիւններ, որոնք ամբողջապէս կ'աշխուժեն մեզ: Երբեք մէկ է եւ տեւ նայլի չենք կրնար, այդ է պատճառը որ, գրեթէ անկասկած կը թողնուի, երբ Հայրենիք այսօր լոյս աշխարհ կը բերէ իր 10000րդ թիւը:

« Հայրենիք »-ն առաջ չկային թերթի այս զաղութիւն մէջ: Անշուշտ կային եւ մէկէ աւելի էր անոնք թիւը: « Արեւիկ », « Մուրճանակ », « Արարատ », « Եփրատ », « Աղատութիւն », « Հայք » եւ րիշներ, որոնք « Հայրենիք »-ին առաջ լոյս են տեսած հոս — հոն, մեր պաշտօնի ծոցին մէջ: Բայց անոնք կենսը չեն ունեցած, ու մանաւանդ հետք չեն ձգած իրենց ետին՝ քաղաքակրթութեան թերթը « Հայրենիք », որ ապագայ է 5-6 տարի, բայց անոր ալ դէմքը եղած էր պէս ճիշդ՝ որ գլուխ պահելու համար միայն գլուխ է ծնել արդի ու ձախին: Աստիպներ են եղեր անոնք, որոնք կայծկւտացեր ու մարեր են մոթին մէջ, կամ, ներքին ուժի պակաս տառապանքով, շատ շուտ հիւստիւն եւ անհետացեր են հրապարակէն:

Ամերիկահայ զաղութիւն մէջ « Հայրենիք » եղած է այն միակ թերթը, որ ծնունդ է առած 1899 Մայիս 1ին, ուրեմն մօտ 46 տարի առաջ եւ, այնուհետեւ, առանց մէկ օր կանգ առնելու, պահել է իր գոյութիւնը, բոլորէր է տարիներ ու տասնամեակներ, հրատարակել է հազարներով թիւեր եւ այսօր ան կ'արձանագրէ իր թիւ 10000ը: Հայ լրագրութեան պատմութեան մէջ ասիական երկուսի է: Սկսած հեռուոր Մատթաի մէջ լոյս տեսած Հայ անդրաշխի լրագր « Ազգաբարձ »-ին մինչեւ Թիֆլիզ, Պոլիս, Երուսաղէմ եւ Էնեկուսի ու Վիեննայ լոյս տեսած ու անանող բոլոր թերթերը չեն ունեցած թուական այն խոշոր նուաճումը, ինչպիսին ունեցած է Պոսթիւն « Հայրենիք »-ը:

... Դանակցութիւնը կար Ամերիկայի մէջ, ան կը գործէր իր փոքրաթիւ կոմիտէներով ու ընկերներով, բայց չունէր իր զաղափարները շեփորով թերթը:

Վերջապէս, այս կարեւոր պակասը լրացուեցաւ, երբ 1899 մայիս 1ին, զաղափարական ու զահայրենի լուսար մը ընկերներու նախաձեռնութեամբ, որոնցմէ շատերը չկան այսօր՝ ընդ միշտ բաժնուած մեղքն է, գործուն պակասութեամբ մասնաւորապէս Նիւ Եորքի կոմիտէի, կը սկսի լոյս տեսնել « Հայրենիք » թերթը Նիւ Եորք զաղափարի մէջ:

Փորձառաւ թերթ մըն էր ան: Բայց այն պայմաններուն մէջ, ուր ընկերներուն եւ մասնաւորական ուժերուն թիւը շատ պակաս էր, նիւթական միջոցները չափաքան անձուկ էին, աշխատելու եւ զարգանքներ տրամադրել ընկերներու փորձառութիւնը նման գործի մը համար միանգամայն անբաւարար, այդպիսի պայմաններուն մէջ նոյնիսկ փոքր ծաւալով թերթի մը երեւումը ինքնին յաղորդութիւն եւ յաղթանակ էր: Դրուած էր հիմը գլուխի գործի մը, կը մնար այժմ բարձրացնել չէր: Եւ քանի տարիներ կը աւանդ, քանի Դաշնակցութիւնը հասակ կը նստէ Ամերիկայի մէջ եւ կը դառնան հարուստ, սաղարթախիտ կաղնի մը, արեւը կը բարձրանայ եւ հարակ կը նստէ նաեւ « Հայրենիք » թերթը:

Հին վաստակաւոր մը՝ ընկեր Թոմաս Չարչափեանը եղած է « Հայրենիք »-ի առաջին խմբագիրը: Այսօր արդէն ծերացած ու աւելուր, ան կ'ապրի Գալիֆորնիոյ Վերջին զաղափար՝ գոհ ու երջանիկ անշուշտ որ տարիներ առաջ նման գործի մը մէջ այնքան կարեւոր մասնակցութիւն ունեցած է:

Համապատասխան աղ ինկաւ

Օրուան զգալիներէն դատելով, պատերազմը գրեթէ վերջացած է Գերմանիոյ մէջ: Հազարաւոր զինուորներ անձաւոր կ'ըլլան ամէն օր, ամէն մաս: Համապատասխան Գերմանիոյ ամենամեծ նաւահանգիստը, անձաւորներ եղաւ հիմնադրութիւն օրին, առանց զննակ մը արձակելու: Պահակազօրքն հրամանատարը երբ տեսաւ անգլիական բանակին յաւաքապահները, որոնց անձաւորները լայն: Անմիջապէս առաջնորդուեցաւ անգլիական զինուոր եւ երբ Անգլիացիները ներս մտան, անձաւորները պահակազօրքին դուրսը կը գտնուէր հրամանատարը ինք:

Միեւնոյն օրը, արեւմտեան ճակատի Դաշնակիցները Ռուսներուն միացան շատ մը կէտերու վերջ, եւ Անգլիացիները անցան Բիւրի հռչակաւոր ջրանցքը: Գաղաքին անկումը անխուսափելի է այլեւս:

Թերթերը կը գրեն թէ հիւսիսային Գերմանիոյ մէջ ամէն ինչ խուճապ է եւ քառ: Գալով հարուստ շրջանին, ինչ որ մնացած է Գերմանիոյ մէջ, փոքր ետակներն են, հազիւ 2000 քառ: Մզոյ տարածութեամբ, — Գերմանիոյ ամբողջ տարածութեան մէջ հարեւորագոյն ալ պակաս:

Թղթակից մը կը գրէ թէ Պալէստինայի մէջ ինչեւէ կարգ չկար զետեղելու բանակը խնդար է բոլոր համարները, սպասաւոր փնտռելու համար ուսուցական դրահին առջեւ: Զօրավարներ, իսրայէլներ, օդաչուներ, ժողովրդական բանակի զինուորներ, նաւագներ, օժանդակ ուժեր, զինուորապետական կիներ եւ աղջիկներ են: անտուներէն դուրս կ'ըլլեն, ճամբաները եւ դաշտերը կը թափին կառքերով, հեծեալներով եւ փոխադրական ալազան միջոցներով: Անհամար խնդար ինքնաշարժներ եւ ձիաքաղ կառքեր կը թաւալին պարիսպ ուսաններ, արքերը, թաղիկները, հերմիտիկները, ամէն ինչ որ հերմիտ է կամ անոր մօտ բան մը, ի նշան անձաւորութեան: Դէպի արեւմուտք խուճակով հիւսիսային Գերմանիոյ մէջէն, կարմիր բանակը անհամար Գերմանիոյ կը բռնէ զգալի անգլիական բանակը: Զօրաւարքի որ անշուժ: Բ. բանակը 100000 զինք ունի, իսկ յաջորդ օրը շատ աւելի: Գերմանիոյ անձաւոր կ'ըլլան հազարաւոր:

Ռմադրական աշխատանքներու մէջ առաջին օրերուն անոր օգնած է նաեւ ընկեր Միհրան Մինասեան: « Հայրենիք »-ի հրատարակութեան քանի մը ամիս վերջ կը փոխադրուի Պոսթին: Բիւր յետոյ հոս կուգայ Պոստ Արիփար-Շահնապարի ծանօթ Օ. Գ. Դ. — մեր անձաւորն ընկեր Արշակ Վառանք: — Համալի սիրտ, ետանդ ու ողնադրութիւն, որուն օրով է: Կուսակցութիւնը եւ « Հայրենիք » կը սկսին թռիչքներ գործել: Եւ այնուհետեւ քանի բանի՞ ընկերներ եկեն նա հոս, տները-աշխատներ են, տուրներ են իրենց մօտքի ու հոգիի տուրքը եւ, տեղական ընկերներու հետ միասին, քաղաքի վրայ զննելով, կառուցել են « Հայրենիք »-ի նիւթական ու քաղաքական շէնքը:

Առաջին իսկ օրէն « Հայրենիք »-ի հիմնական մտահոգութիւնը եղած է ծառայող երկրի եւ արտադրական հայրենիք: Սկզբնական քանի մը ամիսներուն այս թերթը հրապարակ չէ եկեր կուսակցական օրհանգ անգլիականը, բայց իր այդ հանգանակով ալ, իր ծննդեան օրէն սկսած երկրին ու ժողովուրդին ծառայելու խոսքը հանդիսացեր է անոր միակ մտաւետականը:

Զուգահեռութեան յուզիչ օրինակ է մտածել որ մէկ մասը այն ընկերներուն, որոնք այս թերթին են հիմներ, եւ անոր զարգացման մեծագոյն նպաստներ, չեն դիմացել երկրէն հասած ծախսերուն եւ, աւելի քան 40 տարիներ առաջ, թողլով ամէն ինչ, զացեր են երկրի, նետուներ են յորձանքներ մը: Զուգահեռութեան իրենց կեանքը: Ահա այդ խոսքին Արմինայի Լուսնեանը կամ Երկաթը, որուն նախատակութեան 40 տարին լրացաւ անցեալ տարուան յունիս 2ին: Ահա Միհրան Տոլապաշեանը կամ Գայլ Վահանը, որ նախատակներ է երկրի մէջ, զենքի փոխադրութեան գործի ընթացքին: Ահա Տիգրան Ռարրութեանը, Յովհաննէս Նահիկեանը, Տիգրան Աստիկեանը եւ զեռ շատ ուրիշներ: Բոլորն ալ « Հայրենիք »-ի ու Ամերիկայի մեր կաղափարութեան հին ժախկներ, որոնք շատ կանուխէն ինկեր են հայրենի լեռներու վրայ:

Այդ մշակելու եւ անոնց յաջորդող հազարաւոր ուրիշներուն թափած արեւն ու քրտնքն լրացաւ իր բարձրացող « Հայրենիք »-ի շէնքը, անոր մէկ թիւէն մինչեւ 10000 թիւը: Այդքան թիւը մօտ եկելու օրերուն եւ զատախարակներ: աղքատ թիւեր մեր փոթորկոտ պատմութիւնը կը պահեն իրենց կշիռն մէջ, այդքան թիւեր կը պահեն մեր հերոսական խոյանքները, մեր ընկերները, մեր անսահման զոհաբերութիւնները, մեր յաղթանակները, մեր պարտութիւնները, այդքան թիւեր կը պատմեն գործը Հայ Կ. Ռաչին, Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան: Առանց « Հայրենիք »-ի 10000 թիւերուն, շատ մօտոյն ու պակասաւոր պիտի ըլլար մեր կենսը:

ՀՈԼԻՈՒՌՈՒՄ 1945

Հինգ տարուան սպառնալից մը վերջ, աղատաբերութիւն հետ ուրախութիւնն ունեցանք կրկին տեսնելու Սմբերկացի համակրելի դերասաններու ղեկները, մեծ մասով Հին Ժապաւէններու մէջ: Քանի մը նորութիւններ տեսնելու համոյցն ալ ունեցանք, սակայն ատուք մեծ արժէք մը չեն ներկայացներ: Ամերիկացի արտադրողները կը պահեն իրենց արժէքաւոր Ժապաւէնները, յուսալով աւելի հասարակարար շուկաներ ապահովել պատերազմէն վերջ:

Ներքին եւ պատերազմական նախարարութեանց հովանաւորութեան տակ արտադրուած քարոզչական Ժապաւէններէն իւր տեսնենք այն խոր ազդեցութիւնը որ ի գործ կը դրուի Հոլիուուտի վրայ, զայն դուրս բերելու համար իր ստեղծարարական սապարէզէն, այն է ժողովուրդը զուարճացնել, ինքեւ ու անսպասակ Ժապաւէններով: Այս վերջինները կը պատրաստուին, գործարարականութենէն զուրկ եկած «շրթնալաց» արտահաններու նման, ծանկալով ամէն մէկը իր հրապարակի, զբոսիչի եւ յուզումի շարժումը քանակութիւնը: Իսկ ոստիկանական Ժապաւէնները երբեք թէ ալլան ապառաժ են, եւ արտադրիչները ամիսներէ ի վեր դուրս կը պայքարեն, գտնելու համար անսխալ նիւթեր, սպառած ըլլալով ամէն տեսակի արտադրութիւններուն ցանկը: Ամբողջ ալ արդէն, բացի պատահներէն, այլեւս շատ համաշխարհային կարգի եղբերգութիւններն են:

Ինչ կ'ը մնայ ժողովուրդին՝ այս տեսակ Ժապաւէններէն զոր կուլ կուտայ անյաղ ամբարի մը պէս շարաքանակ շորս Հինգ հատ: Թերեւս պատահներու կանխաշարժ հակուածները կ'արթնան ատուքը, բայց ժողովուրդը այդ թնդանքներէն կը մոռնայ արտադրիչներու եւ կուլ վայելեալներն: Ինչ է կատարուած Հոլիուուտի մէջ այս Հինգ տարուան ընթացքին, եւ ինչ են ներկայիս արտադրողներու արամադրութիւնները նոր Ժապաւէններ պատրաստելու համար: Հոլիուուտ ալ միշտ զիս ժողովուրդի օրէնքներով ղեկավարուած, տիպար քաղաք մըն է 70է աւելի «ցամաքներով» (արհեստագիտութիւններ) որոնց մէջ կը մտնեն զուրահայտներէն, մեքենայարարներէն մինչեւ զորոյները, բնագործներէն ու արտադրողները: Մէկ խօսքով ամբողջ շարժանկարի աշխարհը: Այս բազմա-տեսակ կազմակերպութիւններուն մէջ կը մտնեն նաեւ անխուսափելի քաղաքական հոսանքները: Պայքար ֆաշիստներէն դէմ, պայքար, այժմ աւելի քաղաքական, համայնապարտութեան դէմ, անարդարակամութեան դէմ են: Եւ: Պատերազմէն ի վեր հակաֆաշիզմն եւ ծախսողութեան ար-

հետազոտական միութիւնները այնքան մեծ են ստացած որ անկասկած կը ներկայացնեն այնորեւան Հոլիուուտի միտքը եւ ապաւայ դործունէութեան ուղեգիծը: Այդ կազմակերպութիւններէն կարեւորագոյնը Hollywood Writers Mobilisation է, որ նախարարական հրահանգներու համաձայն ձեռք առած է Ամերիկեան պրոպագանդի ամբողջ գործը, պատերազմական Ժապաւէններու հետ միասին արտադրելու համար նոր միտքերով ու նոր ոգիով լիցուն Ժապաւէններ որոնց անունը արդէն միտքած են «մտածող Ժապաւէններ»: Ուրեմն համբէն, խօսունքն վերջ Հոլիուուտ նետուած է մտածողներ արտադրելու գործին, զգալով վերջապէս Ժապաւէններու դաստիարակիչ անսահման զօրութիւնը ժողովուրդին վրայ: Թէ ո՞ր աստիճանի մտածող պիտի ըլլան այդ Ժապաւէնները, կ'անդրադառնանք ամառիկին, զանոնք տեսած ըլլալով: Սակայն ահաասիկ ուղղութիւն մը որ մեծ կարեւորութիւններու դուռը կը բանայ, մտածող մարդոց առջեւ:

Յիշատակական Ժապաւէններու արտադրութիւնը եղած է միշտ քիչ մը աւելի ծանր, չլսելու համար մտածող քան Ամերիկեանը: Հոլիուուտի այս նոր ուղեգիծը ո՞ր աստիճան պիտի մղէ Ֆրանսացի արտադրողները հետեւելու Ամերիկայի: Յիշատակական նոր գործերը պիտի պարզեն այդ: Մեր կարծիքով, փոխանակ միջակայութիւններ արտադրելու, կարելի էր Ֆրանսական փառահեղ պատմութեան մէջէն եւ մասնաւոր իրենց բոլը մը մեծ մարդոց կեանքները անկողով մտածող Ժապաւէններ արտադրել: Գիտուններու, քաղաքական մարդոց, արուեստագէտներու կեանքը այնքան լիցուն է քաղաքականութեան զրուցանքով որ միայն ընտրելու զգուշարութիւնը պիտի ունենային հեղինակները: Այդ ձեռով ոչ միայն ժողովուրդը իր պատմութիւնը կը սորվի եւ կը ծանօթանայ իր մեծ մարդոց հետ, այլեւ Փասթէօրի, Ռոպէսպիէի եւ կամ Պէրլիուի մը կեանքը մղէ օրինակ կ'ըլլայ պատմութիւններու, որոնք «Կէնկալներ» խաղալու տեղ այս անգամ յղարարական խաղը պիտի խաղան: Այդ կարգի Ժապաւէնի մը արժէքը կը կայանայ իր հերոսը լաւ ճանաչելուն մէջ: Պայման մը չէ որ ամէնքն ալ Փասթէօրին կամ Պէրլիուին ըլլան, սակայն ցանկալի է որ ժողովուրդը այդ հերոսներուն մէջ գտնէ այն օրինակներ անհատը որուն պիտի ուզէ իմանալ: Ասոր համար բեմադրիչին առաջին գործն է ժողովուրդականացնել այդ անձնարարութիւնը, անոր հերոսական կեանքին զուգընթաց ցոյց տալով հերոսի մարդկային կողմերը, ի հարկին իր տկարութիւններով, որպէսզի ամէն մարդ գտնէ իր եւ հերոսին միջեւ անհասկանալի դիմադրութիւնը, որով անկասկած կը ստեղծուի համակրանքի կապը բազմութեանց եւ հերոսին միջեւ:

Գ. ՄԱՍԻՍԿՆԵԱՆ

ներով: Թիւերը ճշդուած չեն տակաւին, բայց անգլ. Բ. բանակը աւելի քան 500000 զօր կը հաշուէր 36 Ժամուան մէջ:

Միտքի մասին զօրք միացած է անլիւրակաւ բանակին հետ, Վիսմարի մէջ (Պայթիկ ծով): ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ԹԵ ՊԻՏԻ ԿՈՒՈՒՐՆ

Տանքարաւ քաղաքին կողիցացած ըլլալով, այժմ ուշադրութիւնը կեդրոնացած է ծովակալ Տէօնիցի վրայ, ինչ պիտի ընէ, պիտի կրնա՞ վերականգնել բանակը, շարունակելու համար պայքար, ինչպէս կ'ազդարարէ իր առաջին յայտարարութեամբ, իրեւ նոր Առաջնորդ: Կ'ըսուի թէ ծովակալը Գիլի Ժամբը կը դառնայ, ուրեմն անգլիական սպանալիքի տակ: Ուրի զրոյցի մը համաձայն, Գոփէնհայն է կամ Նորվիկիա դաքսն է: Եւստիպից զրոյց մը եւս՝ ծովակալը ձերբակալել տալով Հիմլէրի կրնէ եւ զաւակները, իմացուցիք է հիմապիտի վարչին թէ պիտի չարգէ ամբողջ ընտանիքը, եթէ շարունակէ բանակիցի Դանա-կիցներուն հետ, անձնատուր ըլլալու համար:

Գերման զինուորներ տակաւին դիւր թանձ են իմպէն եւ Վիլհելմսհայնի յուրը, թէ անոնց ազգապահպան կէտը՝ Օլտենպուրկ ինկած է: Հաւանական է որ վերջին զիմադրութիւն մը փորձուի Շլէզվիկ - Հոլշթայնի եւ Տանքարաւի մէջ: Մասնաշարժներ չեն կարծիք որ որ եւ է դիմադրութիւն քան մը օրէն աւելի տեւէ: Շատ մը Գերմաններու կարծիքով, Հիմլէրի մահուան ծանուցումը զիրենք կ'արձակէ հասարակութեան երդումէն:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ծովակալ Տէօնիցի Պերլիին Գիլ փախելով կատալարութեան մայրցորդներուն հետ, յաղորդած է համոզել Տանքարաւի, Նորվիկիայի եւ Հոլանտայի հրամանատարները, զիմադրութիւնը շարունակելու համար: Այս առիթը կը հաստատուն թէ վերակազմուած կատալարութիւնը անձնատուրութեան առաջարկ չէ ներկայացուցած եւ չի կրնար ներկայացնել, քանի որ Գերմանիոյ մայրցաւը բանակները իր իշխանութեան տակ չեն մղան: Այլապէս Շլէզվիկ, որ Տանքարաւ կը գտնուի, ծայրագիծն առնով մը աղբարարներ է թէ զիմադրութիւնը պի-

տի շարունակուի: Այս ազդարարութիւնը եղած է «յանուն կատալարութեան, ողջ պահելու համար այն Գերմանները որ կը փախչին խորհրդային բանակին առջեւ կամ ենթակայ են անոնց սպառնալիքին»:

Կարմիր բանակը Պերլիինի մէջ

Մոսկուայի անթիւ նկարագրելով կարմիր բանակի մտադր Պերլին, կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ օդանավային նախարարութեան պատրէն կախուած էին շատ մը դերման դասակը սպանիւր եւ զինուորներու մարմինները: Թուեցր խոշոր ազդ մը փախցուցին պատերան վրայ, հետեւեալ վերադարձութեամբ, «Փառք անպարտելի կարմիր Բանակին»: Փողոցի անկիւնները, Հիմլէրի կողմէ ստորաբաժանը ազգեր անմիջական մահ կը սպառնային անոնց որ ձերբակ զօր կը պարզէին: Իսկ եւ այնպէս, անհամար սաւաններ, սքրէններ, թաշկինակներ կախուած էին աւերակ տուններու պատուհաններէն եւ ստորերկրային թաքստոցներու դուռներէն: Հազարաւոր սովահար քաղաքացիներ թաքստոցներէն դուրս կ'ելլէին ուտելու ճարելու համար, եւ առաջին անգամ տեսնելով յաղթական կարմիր զինուորները, իրենց աչքերուն չէին հաւատարմ:

Կարմիր բանակը յաղթական թափոր մը սարգէն աւերակ մայրաքաղաքին մէջ:

«ՓՐԱՎՏԱՆ» ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԵՋ

Ներսէս Երզնկէն կը գրէ թէ Պերլին նուազագոյնը կատարեալ եղաւ առջի օր, երբ Մոսկուայի «Փրավտան», կուսակցական պաշտօնակիցները հրատարակեցաւ իր սահմաններուն մէջ եւ բաժնետէս քաղաքացիներուն, որոնց աղբարթի իմացան թէ Թուսեր 134000 զօր թանձ են իրենց մայրաքաղաքին մէջ: Խորհրդային պաշտօնակիցները տպած իր բազմաթիւ լուսանկարներ: Պատկեր մը կը ցուցնէ կարմիր զօրին ծածանումը Բալթիկայի աշտարակին վրայ, ուրի մը զօրներուն շարքը զէպի արեւելք, Պրանսէնպուրի կ'ըսենք են:

Մոսկուայի անթիւ նկարագրելով Պերլին անձնատուրութիւնը, կ'ըսէ թէ զրահապատ կուրք մը երեքսու խորհրդային հրամանատարութեան չեն-

քին առջեւ եւ դերման զինուոր մը դուրս էլաւ ձերբակ զօրով: Իր ետեւէն ելան զօր - Վիլհելմ, Պերլինի պահակազօրքին հրամանատարը եւ ուրիշ սպաներ: Գերման հրամանատարը անպայման անձնատուրութիւն առաջարկեց եւ ընդունուեցաւ: Նոյն ազդեցիկն համաձայն, Գերմանիոյ օդանավային նախարարութիւնը, որով այնքան կը պարծենար Գէօրլին, քարոզաւոր եղած է ուսմբերէն: Կէսօրագոյնի կեդրոնն ալ վառած է:

*** Պերլինի թղթակցեց կը հետագրէ թէ երբ հաղորդուեցաւ Պերլինի գրաւումը — ուսակական ամենամեծ յաղթանակը պատերազմին սկիզբէն ի վեր — ամբողջ երթեւեկը դադարեցաւ Մոսկուայի մէջ: Անհրեւակային էր Թուսերուն ցնծութիւնը, բանուորներ կը համբուրէին փողոցներուն մէջ, զօրիւնք կը պարէին կամ օդին մէջ կը նետէին իրենց զէպարներն ու զատկները: Եւ բոլորը մէկ անգամայն կը կրկնէին, «Հրապարակ», «Բաշալի»: ՓՐԱՎՏԱՆ «ՀԻՄԼԵՐԱՆՈՅ ՔԱՂԱՔ»

Մոսկուայ Տէօնիցի «Հիւսնադանոց քաղաք», հռչակեց Զինուորակալի մայրաքաղաքը, Փրակա, միջնակայ տան հաղորդելով թէ բանակցութիւններ կը կատարուին, երկրին քաղաքական վերականգնութեան համար: Իրազեկներու կարծիքով, այս որոշումը կը նշանակէ թէ Գերմանիոյ նոր Առաջնորդը պիտի յանձնէ Պրանսէի բնական միջնադէպը, փոխանակ այնտի ալ կուտուի: Փրական «Հիւսնադանոց քաղաք» հռչակել կը նշանակէ աղետ քաղաք յայտարարել, ուրեմն չպայտպանել: Միւնչեւ, տակաւին քանի մը օր առաջ գերման զինուոր մը կ'ըսէ թէ Փրակայի կորուստը պիտի նշանակէ ամբողջ Եւրոպայի կորուստը Նացիներուն համար: Դաւով քաղաքական վերականգնութեան, կը թուի թէ Գերմանները կ'ուզեն Անչու-ամերիկացիներուն համակիր կառավարութիւն մը հաստատել հետ, մնալով թշնամի Թուսերուն: Դանակիցները պատակեալու նոր փորձ մը, կ'ըսեն իրազեկներ:

Հիւսնոյն ուղի է քի մնում

Կատարեալ հանկուղի մը դարձաւ Հիմլէրի մահուան խնդիրը: Մոսկով է, անհասկանալի եղած է, սպանալու է թէ փախած է անյայտ ուղղութեամբ: Նիւրայ Տիկոնով, Մոսկուայի անթիւն վարպետներէն մէկը, կը գրէ «Փրավտան» թէ թէ Հիմլէր Պերլին չի գտնուի: «Ստատիստ» թոյլ մը փախած ըլլայ թէ ուրիշ աշխարհ մը, որ եւ է Փրական հովանաւորութիւնի վայելելու համար, միւնչեւ չէ: Պերլին չի գտնուի: Մենք երեւան պիտի հանենք թէ իրապէս ինչ է պատահած: Եւ եթէ փախած է, պիտի գտնենք դան, հոգ չէ թէ ուր պապատանած ըլլայ:

Տղթ. Հանս Յիլէ, գերման քարոզութեան քաժիկի վարիչը եւ օգնականը Տղթ. Կէօպէլի, որ գերի է Մոսկուայի մէջ, ըսած էր Թուսերուն թէ Հիմլէր եւ Կէօպէլ անձնատուր են: Կէօպէլ միշտ կ'ըսէ թէ կը նախընտրէ անձնատուր ըլլալ քան թէ գերի ընտելի Թուսերէն: Ամերիկեան բանակին հասած լուրերու համաձայն, Գերմանիոյ արաւքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը յայտնեց թէ Նացիները առտու մը պիտի ծանուցանեն թէ Հիմլէրի մարմինը հրկիզուած է, ամէն հետք ոչնչացնելու համար: Միւս կողմէ, Մ. Նահանգներու նախագահը կը հաւատայ Հիմլէրի մահուան, բայց կը վերապահէ մանրամասնութիւնները: Վերջապէս, կարգ մը շրջանակներու մէջ կը հաստատեն թէ Հիմլէր սողանումն էր դիմադրի մեղքայի մը պայթիւն մէջ, Թերկարթի իր յարկաբաժնին մէջ: Մեքեան պայթած է եղեր Ապրիլ 21ի գիշերը:

ԱՆԿԱՐԱՅԵՆ կը հետագրեն թէ Թուսերակալ կարական սահմանադրութիւն փախուեցաւ: Պատճառները անյայտ կը մնան: Թղթատարական եւ հեռագրական հաղորդակցութիւններն ալ ընդհատուեցան:

ԿԱՐԻՆՈՐ ՀՐԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Շուտով սպառնութեան պիտի յանձնուի Փրանսերէն պատկերազարդ շքեղ հատոր մը, որուն բովանդակութիւնը պիտի ըլլայ Հայ Գաղութին մասնագիտական պատմութիւնը Փրանսիայի ազատագրական պայքարին մէջ: Հոն պիտի երևին մասնաւորաբար բանակին, զիմադրական հակառիկ եւ պետական անձնատուրութիւններուն դրաւոր վկայութիւնները:

Այդ հատորը ամբողջական եւ կատարեալ ըլլալու համար, մեր բոլոր Հայրենակցներէն կը խնդրուի ստորեւ նշանակուած հասցէին զրկել աւելի ինչ որ կրնայ օգտակար ըլլալ նման հրատարակութեան մը համար, լուսանկարներ (անհատներու կամ խմբակարներ, փաստաթուղթեր, ազգաբնակչութիւն եւ Գիմադրական հակառիկ մէջ գործող Հայերու կենսագրականներ, կատարած գործեր եւ զանազան տեղեկութիւններ կարելի մանրամասնութիւններով) — Մեզի փառահեղ թուր փաստաթուղթերը օգտագործելէ վերջ, պիտի վերադարձնեն իրենց տէրերուն:

Հասցէ՝ Aram Sevo, 3, Rue des Jeuneurs, Paris (2):

ՎԵՐԳԻՆ ԽՈՐՈԹԻՒՆԻՆԸ

Կանոնադր հայերեն դիտարկում խնդիրը՝ նոր տեղումներ համար, ոչ թմայել է, ոչ ալ ազգայնական մարմանը:

Իրենց ազգային իսկ այդ կը պահանջէ: Անոնք որ կը գտնանան հայ - պարսկ հայերէնով մը, հայերէնի եւ մայրիկին հետ խորհրդակցութեամբ պատահաբար կայծկոտաւ համար, ի վերջոյ չարաչար պիտի գլղան:

Կորսուած ժամանակը ետ չի դառնար: Մանաւանդ անոնց համար որ արդար յաւակնութիւններ ունին, — սակայնքդ նետուիլ, դիրքեր գրաւել, հանրային կեանք վարել: Մինչեւ անգամ ճառ խօսիլ կամ թերթ խմբագրել:

Ո՞ր ատեն միջակութիւնը յարգ վայելած է, այս կամ այն միջավայրին, ասպարէզին մէջ:

Յիշական իշխանութեան տակ, երբ հայկական դպրոցները կը փակուէին, ձուլումը փութացնելու համար, ունեցանք սերունդ մը որ անապատներ դրոճեց մայրենի լեզուի անդամատեան մէջ: Ինչու՞նչ փակուեցան հարկէն դուրս տարուց անոր դուռն ու սրտը, եւ լեզուն աղքատացաւ, աղճատացաւ չարաչար: Մարդիկ հասարակ բաներու հայերէն անգամ չկրցան սորվիլ, եւ իրենց յատուկ բնական մը լեզուն, որ դժբախտաբար չի գորու է՞ մինչեւ այսօր:

Տակաւին չենք խօսիր թուրք - թաթարական խառնիճաղանձի մասին, որ շատ հեռուները պիտի տանք մեզ:

Այսօր, Յրանալի մէջ, եւ անկի անդին, ովկիանոսի ամերիկայի վրայ, ո՞վ կը փակէ մեր համարան, բաց ի միջավայրի հրապոյրներէն, ու միայնաւոր մեր թեթեւատեթեան:

Եթէ հարկ ըլլար վերին արմատը փնտռել, հոգեբանական կամ գիտական գետնի վրայ, պիտի հասնէինք հետեւեալ եզրակացութեան:

Նոր սերունդը ճնշում է իր մայրենի լեզուի վրայ ինչպէս մի կողմէն ամանի վրայ, ինչպէս իր մայրով չորի վրայ (Գր. Արքունի. 1876):

Արեւի խօսքով, ան կորսնցած է թանկագին գիտելիք մը, — ազգային հպարտութիւնը: Այսինքն, ստորագրած համաձայնութիւնը, անոր հիմնական արժէքներն ալ կը նկատէ զի միջի ալոյց բաներ:

Տակաւին չուկայիկ հոգեբանութիւն մըն ալ, — Հայերէն, ի՞նչ բանի կը ծառայէ:

Անշուշտ բոլորը մէկ չորով չենք լուար: Բայց, կարգ մը լուսաւոր երեւոյթներ չեն կրնար պարտինք պատկերին սեւութիւնը:

Եւ, դժբախտաբար, մեր նորահաս աղջիկները անկի բացասական դեր կը կատարեն այս ճամբուն վրայ, թան երկասարկները:

Մինչ կը սպասուէր որ անոնք մէկ ժպիտով կամ կամիքով արթնցնէին ցեղային հպարտութիւնը, ընդհակառակը, իրենց անձնական օրինակով իսկ ճամբայը կը ցուցնեն այլասերումը, ձուլումը փութացնելու:

Գացէ՛ք ժամուն դուռը կամ որ եւ է հանդէսի, — եւ պիտի կրնաք չափել վէճին խորութիւնը:

Այլ չէ՛ք նետեցէ՛ք անոնց գրագրաններուն կամ կարգադրած դիրքերուն վրայ, եւ ձեր գլխուն լոյս պիտի ցայթի, եթէ պատահաբար հանդիպէք որ եւ է հայերէն հրատարակութեան:

Եւ այս վարդազեղ մանկավարժները սահմանաւոր են ընտանիքին կայծկոտութեան — սերունդին տեսականութիւնը ապահովելու...

Բազմապիսեանք այս պատկերը այն միտքին — արդէն մոռցուած պատմութեան հետ, որ կը լսէք թէ հայ աղջիկները զետեղ կը նետուէին, չտանկանալու համար...

Ի հարկէ, տանկանալու խնդիր չունենք այսօր: Բայց, ի՞նչ օգուտ, երբ հոգեկան կապերը կը փրթին հեռագծաւ, արթնաց քի մտաբաններ: Երբ չափազանց կամ երկասարկ ֆրանսերէն կամ անգլիերէն կը ճառադէ իր զուկին հետ: Երբ հայերէն որ եւ է հրատարակութիւն ոչ իսկ չըթուենք ներկի մը արժէքն ունի մեր վառվառն աղջիկներուն համար:

Այլ աղջիկներուն համար իսկ բարեւ մը պիտի չըլլայ, եթէ երբեմն քաշէինք իրենց մազերէն:

Թող չվերադառնանք մեր սեփական մանկամարդու հիշերը:

Աղջիկներուն վարքով անգամ մի զարնել, ըստ է բանաստեղծը: Եւ ասկայն, վերջը այնքան խոր է որ — համատարած եւ յարաժուռ օտարացում — կնամեմարութեան պահանջները ինքնին չուրը կ'իջնան:

Հեռագծաւ՝ ուրիշ խոսքի կէտեր: Ծ.

ՀԱՆՐԱՊԱՆ ԺՈՐՈՒՆԴԱՆՈՒՄ

Մեր ազգային սուգի օրուն ատիկ, ահա տակի համառօտ ծանօթութիւններ ժողովուրդներու կեանքին:

Նախ զիւ մը բառադիտութիւն: Հայերէն սուգ բառը փոխ առնուած է պահաւելէն, եւ կը նշանակէ վերա: Պրահաներէնը՝ deuil կը ծագի ստորին յատկութիւնէ (dolus), եւ կը նշանակէ ցաւ: Ըստ Եօթնամեայ թարգմանութեան՝ յունարէն փեթրա, երբայերէն՝ էպիլ, երկուքն ալ վերա կամ ցաւ նշանակութեամբ:

Արդ, սուգը, ըստ պատմական վկայութեանց, վերա է եւ ցաւ, այսինքն տառապանքի մը նշանը հոգեկան եւ ֆիզիքական կրկնակ արտայայտութիւններով, սրբելի էակի մը մահուան պատճառաւ: Ասկէ՛ք այն տեսակէ՛ք — եթէ սուգը մնացորդ մըն է կորսնակութեան հին Գ. մը: Կարգ մը հեղինակներ, սակայն, չեն ըստեմտնում իշխանաւոր յարգը — սուգ պահել — կարծածին չափ նախնական անհողութիւն մը էն, որովհետեւ քաղաքական որոշ դոյն ունի:

Այսպէս կամ այնպէս, սուգի ալլաղան տանդութիւններ կան, որոնք կը մնան դարերէ ի վեր, ամէն ժողովուրդի մօտ:

Հայերը սուգ կը պահեն սեւ հագնելով, այրերը չեն ամիւլել 40 օր, եւ եթէ հաւատարեմ Բանտփոնի՛ն հին Հայերը կը ճանկնային իրենց երեւոյթը, կը պատուէին իրենց զգեստները եւ արիստ՝ կը կարգային բարձրագոյն (կիր. Գ. 1): Յիշուցէ՛ք, իշխանաւորով այս վկայութիւնը, կը մոռնայ անցնել թէ նման սովորութիւն մը ունէին ոչ միայն Պարսիկները, Եփեսները, այլ նոյն իսկ Հռոմէականները, որոնք, ի վերջոյ, մասնաւոր զգեստով մը արգելք դրին: (Վարդան Կրտ. թէ երես ճանկնուելը, արիւն հոսեցնելը կուգայ հեթանոսական սովորութիւնէ՛ն մը, — արեւել զոհ տանիլ տառապաններուն՝ հանդիսարեցնելու համար անոնց սիրտը):

Նոյնպէս հայերը կ'ամօթիլին իրենց յոնքերը՝ պահելու համար մօր կամ հօր սուգը, (իսկ շատ մը սուգը — Եփեսոսացի ամենամեծ սուգը — պահելու համար՝ մազ չէին ձգել իրենց մարմինին վրայ):

Յայնքում մօտ ցեղէ ցեղ կը տարբերէր սովորութիւնը: Արեւմտայինը այնքան կը պարտադրէին երկարել իրենց զլին մազերը, իսկ կիսներուն՝ ամիւլել: Լիւիզիայիները կ'նշանակէին զգեստ կը հագցնէին այն այրերուն, որոնք կ'ուզէին սուգ պահել, — որովհետեւ սուգը սկարտութիւն կ'ենթադրէ, ատոր համար էր որ պատերազմի մէջ ինկած բաշխուած իշխանաւոր կը յարգէին իրախճանքով, ու սպառն կը մղէին այն ծնողները, որոնց զաւակները ողջ մնացած էին կուրծքի վերջ:

Հին Գաղղիացիները երբեք չէին սպար մեռելներուն վրայ, ստոյկներէ կեցուածքով կը դիմաւորէին մահն ու դժբախտութիւնը, — ըստ իրենց մեռելները յարգելու լաւագոյն եղանակն էր լուծել անոնց վրէժը:

Հիւսիսային, Թերեւս իրենց պատմութիւնէն թեւադրուած, սուգի ալլաղան սովորութիւններ ունէին, 1. — Լաւ եւ ողբալ, 2. — Նստած մնալ, ցոյց տալու համար թէ ուժ չունին այլեւս չարթելու, 3. — Լուրթիկ պահել, 4. — Պատուել զգեստները, 5. — Գուրծ հագնել, 6. — Կտրել մազերը, 7. — Բուկտու քալել, 8. — Մոմ պահել, 9. — Միտք ցանել զլիւնը եւ աղբ վրայ նստիլ, 10. — Մուտք գոյն զգեստներ հագնել, (սեւ ալոյ մուգի նշան է բազմաթիւ երկրներու մէջ, մանրակազմային՝ Թուրքիոյ, արեւմտահայ տեղերի զոյնը՝ Եփեսոսի, զորքը՝ Եթովպիոյ, սպիտակը՝ Զափոնի, զեղինը՝ Փեղկոսի մէջ) — Պրահանայի մէջ, հին ատեն, Թաւաղները սուգի նշան ընտրած էին մանրակազմայինը, Թաւաղները՝ սպիտակը:

Եւ այժմ, իբրեւ սուգի նկարագրութիւն կամ ողբ, կարգադրէ հետեւեալ դժար բանաստեղծութիւնը մեր մեծապաշէ իշխանը (Յովէլ մարգարէն է, որ, ազգային դժբախտութեան մը ատիկ համարէ սուգի կը հրապարէ իր ժողովուրդը) —

« Պատեցի՛ք զայս արդազ անոց, եւ որդիք մեր արդազ իրենանց, եւ որդիք մեր յարգ յայն: Այսպիսեպէս, արքայի ի զինոյ, եւ լացէ՛ք եւ սգայեցա՛ք, ամենեւեմ որ ընկէ՛ք գիւնի ցարբեմալ: Գիւրա՛մա՛ր ի քերամալ մեր: Եւրախութիւն ի խնդութիւն: Զի ազգ մի ի յերկիր իմ հօր եւ անքի: Եւրախութիւն մեր: Եւրախութիւն մեր: Եւ ծանի մեր կերեմալ արքայ: Արար զորք իմ յալալամութիւն, եւ զքեզին իմ ի յարախութիւն: »

ՓԱՐՏԻՉԻ ՔՈՒՄԱՐՈՒՄԸ պիտի գաղթի մօտերն եւ շշկները (սխալ)՝ այլեւս պիտի չհանգնէ հինգ զարթի ցերեկները: Արդէն իսկ լուսաբնական զետեղումն է, ամբողջ քաղաքը լուսավառելու համար, յաղթանակի օրը:

150000 ՀՅՈՒ ԳԵՂԱՍՏԱՐՈՒՄԸ են Պրահանայի մէջ, Գերմանացիներու կողմէ, համաձայն Դաշնակից հրամանատարութեան եւ Ֆրանսական զարտնի ռադիկալութեան կողմէ հաւաքուած վերկայութեանց, որոնք 13 մեքանադրուած հատոր կը կարգեն:

Արի՛, եղբայր, փառաբանեմք հաղթարարաւ Հայաց լեզուն, Մեր արտի ջուր, մեր անհի քուր, մեր հագու լաց՝ Հայաց լեզուն: Հատել է մա մեր դարերից, մեր արարից ու մեր սրտից, Արախի պէս միշտ կենդանի, միշտ անապաւ Հայաց լեզուն: Նա տաւորն կանգն է եղել զիջագնական մեր նախնոր, Օրորոցից մեզ փաշիայի է մարաբար Հայաց լեզուն: Բերրապատիւ իրենց միջին Բուշակն ու մեր ծառան՝ Տօնի է մեզ երգ ու երգ ու նախադարն Հայաց լեզուն: Կը մարտէր մեր կարաման ամպոպաշուին զիշրմերին, Կը կորէին, երբ մարմին չըբացկտար Հայաց լեզուն: Բանի՛ ցեղեր ցամաքեցին՝ ինչպէս եղեղն աւազի մէջ, Բայց ինչինան ծովն հաւաւ մերապատու Հայաց լեզուն: Այսօր էլ մեր բաժնութեան դէմ փայտաւորում է բարկացայտ, Հերոսական լեզուների հերոս եղբայր Հայաց լեզուն: Ուրեմն եկ փառաբանեմք, փայտեցնեմք քրի մեմն, Որ գրեցայ արեւի տակ յաւու պայծառ Հայաց լեզուն: (Շեխագած Հոգով) ՀԱՅՈՒՆ ԶԱՐԵԱՆ

Եւ լսեցայ յազնայ եւ ընկէց զնա, եւ լսեցայ զուր մար: ... Բարձր գահի եւ սպանդի ի տանէ Տեառն սուգ անէ՛ք, Բաշակայ՛ք՝ պաշտօնայի սեղանայ, զի քառասունակ զաշտ՝ սուգ անէ՛ք երկիր, զի քառասունակ ցարեմն, ցամաքեցա զիմ, Եւրապացի մէջ: Ողբալէ՛ք, մշակէ՛ք, տաքաւածով ի վերա զքեզին կը գարալ: Գի կորեմալ լուրք յազնալէ՛ք: ցամաքեցա որք, Եւրապացի քուր եւ նուրն եւ արտն ի խնոր, եւ ամենայն փայտաւորակի ցուցաւ: Գի յաւթօ արարին գորախալիսն որդիք մարդկան:

... Խալապանք քրիմէ՛ք ի մարա իրենանց: Եւրապացի գահէ՛ք, տապալեցա զտեառնայ, զի խորհրդաւոր եղել ցարեմն: Զի՞նչ համարեցիք ի նուա: Եւրապացի անդուց, զի ոչ գոյր մեղա արտն, եւ հոսի խալապան տառակեցա: Ան էնք, Տէր, աղապակեցիք, զի հոս արտաւոր զգեղեցիկութիւն անապատի, եւ բոց մայրեան գանձանայն փայտաւորակի: Եւ երբ վայրի ի բեզ հայեցաւ: Գի ցամաքեցա լուրակ զուրք, եւ հոս եկեր զգեղեցիկութիւն անապատի:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դժբախտութիւն, զոր կ'ողբայ Յովէլ, երբաւի եւ մարաի հետեւանք է, սուգ է ինկեր երկրին մէջ եւ ժողովուրդը անօրինակ թշուառութեան մատուցում: Բայց երբայցի մարգարէն դեռ ի՞նչ անկի հօր լեզուով պիտի արտաւորէ մարդկութեան սիրտը՝ ի տես մեր սուգին, զոր պատճառեց քաղաքակրթութեան մարալը, որուն անունը ծանօթ է ամենուր:

Դ

ՀԱՄԱՁԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԳԷՍԸ ՏԵՍԻՆ ՄԷՋ

ՏԵՍԻՆ, 28 Ապրիլ — Համազգային սղատունը մեր դադուքին ալ տունն արժանապաշտել կերպով, այսօր, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայ Ժողովրդային տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Սղ. Զաւակտի եւ մասնակցութեամբ Հայ Աւետարանական համայնքի ներկայացուցիչներուն: Առաջին անգամ է որ մեր մէկ միլիոնի զոհերուն սղատունը համազգային բնոյթ կը կրէր: Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը: «Յառաջիկայի նեղ ժաշակը նկատելու ունենալով, կ'ամփոփեմ սղատունին էական մասերը: Օրուան նախագահը, Պ. Մովսէսեան բացատրեց սղատունին իմաստը եւ ժողովուրդը հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնալալս լուսութեամբ յարգել յիշատակը 1915ի բարբարոսութեան զոհերուն: Ներկայացուցեալ կենդանի պատկեր մը փոքրերու կողմէ, պատարանութեամբ Օր. Մ. Ճիլքէճեանի որ խոր պաշարութիւն թողոց ներկայներուն վրայ: Օրուան պաշարած արտասանութիւնները ըրին Օր. Փանոսեան, Օր. Խորենեան եւ Օր. Թ. Թազարեան: Մենիւրեցին Օր. Վ. Ղազարեան եւ Պ. Մուրադեան (Լիւնէն): Գերաբարձարական բաժնին կը մասնակցէր Պ. Կարլին Պարտունեան իր երկսեռ երգչախումբով, որ երգեց նախ՝ Կոմիտասի «Տէր Ողորմեան» եւ հանգչի փափման՝ Լոնց ամպերը:

Եւ անգլ. դիմորեն մէջ մտաւ: Խնամքին գլուխը կը գտնուէր դուրապար - ծովակալ Փոն Միլտոնի, ընդհ. հրամանատար զերման նաւատորմին մէջ: Պատուիրակները առաջնորդուեցան մուտէջով Մոնթիլմորի վրանը: Մուտէջով դուրս ելաւ, եւ հաջորդ, իրեն թէ առեւտրականներ ըլլային — «Ե՛նչ կ'ուզէք»: Գերմանները պատասխանեցին. — Սկսած ենք մուտէջ Պուշի կողմէ, խնդրելու որ ընդունիք անձնատուութիւնը երեք բանակներու որոնք այժմ կը նահանջեն Ռուսներուն առջեւ: Մէջքէմպուրիկի շրջանին մէջ: Մենք շատ մտահոգ ենք զերման բաղադրեցներու կացութեան մասին. անոնք խուճապահար կը փախչին երբ զերման բանակները կը նահանջեն առաւել յառաջ: Խաղաղութեան առջեւ: Կը խնդրենք ընդունիլ այս երեք բանակներուն անձնատուութիւնը:

Անդիպեցի հրամանատարը պատասխանեց. — Ո՛հ, այդ դերման բանակները Ռուսներուն դէմ կը կռուին. հետեւաբար, եթէ անձնատուութիւնը ու եւ մէկուն, պէտք է ըլլան Ռ. Միւրսեան բանակներուն: Այս գործը կապ չունի ինծի հետ: Ես չեմ զբաղիր իմ արեւելեան թեւին անցուղաբաժով: Ռուսներու գործին է այդ, քանի որ ռուսական ճակատ է: Կ'երթնայ անձնատուութիւնը ի՞նչ լաւ խորհրդային հրամանատարներուն: Խնդրե՛ք փակուած է:

Ասոր վրայ զերման հրամանատարները զինուորական բարդ եւ այլաբան ծրագիր մը ներկայացուցին, որուն համաձայն անգլ. Բ. բանակը պիտի յառաջանար յամրաբար, իսկ միաժամանակ զերման զօրքը պիտի նահանջէր կամայ կամաց: Այս գործողութիւնը կընար քանի մը շաբաթ տեւել: «Մոնթիլ» պնդեց. — Ո՛հ, ես չեմ ուզեր ձեզի հետ ընկնիլ թէ ինչ պիտի ընեն զերմային: Յետոյ յարձակողականի դիմելով. — Կը զարմանամ, արդե՛ս: Եւ ունի՞ք արեւմտեան ճակատի կացութիւնը:

Եւ մէկտեղ հանց իր գործողութեանց քարտէսը: Այս քարտէսը վերջին հարուածն եղաւ որ փութացուց մէկ միլիոն Գերմաններու անձնատուութիւնը:

Ճաշէն վերջ, «Մոնթիլ» — անգլ. մուտէջար — ետ կանչեց Գերմանները, նորէն խորհրդակցելու համար եւ այս անգամ ներկայացուց իր վերջնագիրը, ազգաբարեւով:

— Պէտք է հասկնա՞ք երեք բան. — Առաջին՝ պէտք է առանց որ եւ է պայմանի ինծի յանձնէք Հոլանտայի, Ֆրիզլանդի կղզիներու եւ Հէլիգոլանտի եւ ուրիշ կղզիներու, Շլէզվիկ - Հոլթայնի եւ Տաւրաբարայի բոլոր զերման ուժերը: Երկրորդ՝ երբ այդ ընէք, պատրաստ եմ ձեզի հետ ընկնելու անձնատուութեան մանրամասնութիւնները: Երրորդ՝ եթէ չհամակերպիք առաջին կետին, անձնատուութիւն, այն սակուն պիտի շարունակեմ պատերազմը եւ ուրախ պիտի ըլլամ այդպէս ընելով: Այն ատեն ձեր բոլոր զինուորները եւ քաղաքացիները կընամ սպաննուիլ:

Այսպէս հինգշաբթի կէս օրէն վերջ ժամը 4ին զերման պատուիրակները ելան զացին եւ ուրախ իրիկուն ժամը 6ին վերադարձան, ամբողջովին ընդունելով անպայման անձնատուութիւնը: Երբ «Մոնթիլ» վրանը մտաւ, Գերմանները արձանի պէս նստած էին: Մուտէջար կարգաց անձնատուութեան պայմանները եւ Գերմանները ստորագրեցին, իսկ ինչ փայտէ գրիչ մը առնելով ստորագրեց յանուն սպարապետ Այլքհայտը: Ամբողջ ազարդութիւնը հինգ վայրկեան տեւեց եւ մէկ միլիոն Գերմաններ անձնատուութիւնը:

*** Գերման դուրապար մը, հրամանատար Ա. Բանակին, յայտարարեց թէ բանակը ուտելիք ունի քանի մը օրուան համար, իսկ ժողովուրդը 2—2,250,000 հոգի, սովի մատնուած է:

Առաջին բանախօսն էր Փրոֆ. Խայիկեան, որ նախ պատմական ըրաւ Հայուն կրած անվերջ արիւնահեղութեանց եւ պատճառները վերադրեց քաղաքական, տնտեսական եւ կրօնական ուժերու հակամարտութեան: Յիշեց մեծ պետութեանց մրցակցութիւնը: Ապա ներկայացուց Հայ Ժողովուրդին արժանիքները եւ կոչ ըրաւ նոր սերունդին, որ հասարակական հետեւի նախատնկերու պատգամին:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Մ. Գեղունի, որ պարզեց Հայուն դարաւոր անցեալը իր տառապանքներով ու զոհերով: Ինչ եւս այդ արիւնահեղութեանց պատճառ նկատեց միջազգային աշխարհակազմութեան անյաջ նպատակները, մեծ ազգերու քաղաքական — տնտեսական նենգ հաշիւները: Եւ հրաւիրեց ներկայները մեկզի ընել անցեալի դադափարական վէճերը եւ միացեալ շնորհակալութիւններով ներկայ Հայաստանի բարեփոխման:

Գ. Յ. Պոյանեան Տէսին. — Կիրակի, 29 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ Լիւնի եւ Վիենի Հ. Մ. Լ. Մ. Ի. ջոր մասնաժողովը: Գերմանի խումբերու մրցումը, Տէսինի դաշտին վրայ: Ներկայ էին բաւական թիւով Հայրենակիցներ: Լիւնը 2ի դէմ 3ով յաղթական ելաւ: Ձերմապէս կը շնորհակալենք մեր մարդկները:

Երգանակ

ՍԱՐՍԻՒ. — Վեց ամսուան տքնաձիւն փորձերէ վերջ, Ապրիլ 22ի կիրակի կէս օրէն ետ տեղի ունեցաւ մեր երգահանգէսը որուն անհամբեր կը սպասէր հասարակութիւնը: Երգչախումբի կազմութեան նախաձեռնողն էր Պ. Փ. Յովսէփեան, իսկ վարչներն էին (կարմիր բանակի հայ գերիներէն) Պ. Պ. Լեւոն Պետրոսեան (Երեւանցի) եւ ընկ. Անդրեանի կարօտն: Մտղեքներու բարեսցակամ տրամադրութեան զօրուելով, կազմած էին խառնուել հոգիւնդ երգչախումբ մը:

Հանգէսը բացուեցաւ ժամը 3ին: Ինքին ճիշդ ճակատը զարդարուած էր արեգադր Մասիսի մեծադիր նկարով: Յոտնալալս երգուեցան «Մարտէյ-էլէզը» եւ «Հայրենիք» խմբերը, որոնց յաջորդեցին Վարդ Կոշիկ, Խարի. Գարուն, Եւր. Բարակ, ընկ. Մեմիկ, Կեանքի հայ զինուոր, Հայաստանի մարդ աղբիւր, եւ պուճուր, Եւր. Կուճուր եւն.: Օր. Արաքսի կողմէ սպանիական պար: Յետոյ Հայկական եւ կովկասեան պարեր, ռուս երկսեռ խումբի մը կողմէ, զինուորական երգեր ու պարեր: Յաջորդապէս ներկայացուեցաւ Օթէլլոյի վերջին արարէն հատուածը: Մեր ծերունի եւ յարգելի քաղաքագետը, Mr. H. Meyer, խօսք առնելով, ըսաւ. — Կ'ուզէի հայերէն գիտնալ եւ այն մէկ երկու խօսքը որ պիտի ընեմ, հայերէն ըսել: Ապա իր գոհունակութիւնը յայտնեց Հայ գաղութին որ փորձութեան ահաւոր 4—5 տարիներուն իր պարտականութիւնը լիովին կատարեց հանգչալ իր երկրորդ Հայրենիքին եւ յոյս յայտնեց թէ այսուհետեւ եւս նոյն գիտակցութեամբ պիտի կատարենք մեր պարտականութիւնը: Քաղաքագետարանի կողմէ 5 հարկը Փրանքի նուր մը ալ ըրաւ հանգչալին որուն հետոյ իր յատկացումը էր ռուս գերիներուն:

Մեծ բազմութիւն մը փութացած էր Փարիզի մէջ կողմերէ: Հանդիսակցականները մեծապէս ջաշայերեցին ձեռնարկը, ամիս մը թերթաւոր (փակլալա) ածուրդի գլուխով 30 հազար բարձրացաւ: Այս գլուխը երգչախումբին յատկացուեցաւ: Երկրորդ աճուրդ մը, Արարատի նկարը շրջանակով 18 հազար բարձրացաւ:

Հանգէսը փակուեցաւ Պ. Լ. Պետրոսեանի «Լեզուից» պարով եւ հանդիսակցականները մեկնեցան դահ սրտով: Միայն թէ կարգապահութիւնը թերեւ էր:

Օ. Կարապետեան

ԲԱՆԿԱՌԻ. Պուրմայի մայրաքաղաքը (Հնդկաստան), որ ծափոնցներուն ձեռք անցած էր, ետ առնուեցաւ անգլ. բանակին կողմէ:

ՅՐ. ԿԱՐՄԻՐ ՈՒՋԻ. Օր յայտարարուեցաւ Մայիս ամիսը: Յր. Կ. Խաչ, որ ունի 1,200,000 անդամ, 30 միլիոն կապոց (բոլ) զրկած է գերիներուն եւ աքսորականներուն, ինչպէս եւ երեք միլիոն թոն ուտելով: Դրկած է նաեւ ութ միլիոն նամակ, չորս միլիոն կտոր հանդերձեղէն: Երախանները բաժնած է 2000 թոն խաղաղ կաթ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԶԵՍՏԱԿԱՅԻՆ Խորհրդա-ժողովին մնայուն կեդրոնատեղին պիտի ըլլայ Փարիզ, ուր պիտի գումարուի յառաջիկայ շաբաթ, Մայիս. 25ին: Կազմակերպութիւնը ունի 60 միլիոն անդամ:

ՅՐԱՆՍԱՅԻ Խորհրդակցական ժողովին արտաքին ղոյններու յանձնաժողովը երեք օր խորհրդակցելէ վերջ, առաջարկեց կառավարութեան որ զինարարական պայմաններուն մէջ ընէ հետեւալ կետերը. — Գերմանիա պէտք է անվերջապէս յանձնէ ուտեստի պահեստները, կառախումբերը, փակները, նաւերը, հում նիւթերը, մանուսրապէս ածուխ, քարիւղ եւ ձգարիւթ, ճողադորձական մեքենաներ եւ բազմաթիւ բանութիւններ, զոհանքներու համար ճարտարագործութեան եւ հողագործու:

ԵՐՈՒԱՆԻ ՏԵՐ - ԱՆԻՐԵԱՍԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լիւնէն կը գրեն. — Շաբաթ, 28 Ապրիլ, Կատարեցաւ Երուանց Տէր-Անդրեասեանի յուշարկարութիւնը: Հայ դրամատուրգի եւ միակերթի ինչ համատարները եկած էին իրենց յարգանքն արտայայտելու խոսնակելով վաստակաւոր ուսուցչին եւ հրապարակապէս գերեզմանին վրայ: Լիւնի համալսարանական մարմինը փոխարքուեցաւ գերեզման, որուն դրան առջեւ Զոմուրի ուղեղին, ցոյց տալու համար թէ ո՛րքան կը սիրեն հայ լեզուի անխնայ մշակը, դապարտ ուսումնարաններին կառքէն մինչեւ գերեզման, ուր կամբանակները խօսեցան Փրոֆ. Խայիկեան, Վ. Զուլէրեան, Վարժապետեան, իսկ Չ. Ռ. Մ. Կողմէ պարտար յարգանքի խօսք կարդաց Ղազար Ղազարեան:

Բեան պահանջներ: Գերման գերիները պէտք է անմիջապէս արժանաւորին երկրին վերաշինութեան համար, անոնց աշխատավարձը պէտք է յանձնել Փրանսական բարեգործական կազմակերպութեանը: Մարի ամիսահանքերը պէտք է անմիջապէս Ցրանսայի յանձնուին անհրաժեշտ բանութիւններով: Այդ շրջանը պէտք է Ցրանսայի կցուի, Ռուրի շրջանը միջազգային վարչութեան մը: Յանձնաժողովը համաձայն չէ որ Հոնոնս - Վեսթֆալիա անունով անկախ պետութիւն մը հաստատուի:

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄԱՆ ԽՈՍՈՒՄԱՆ ԻՆՏԵՂԻԼԻՆԻ Ռոթէ եւ Ֆեռնան Տալիս, — «Ցրանսայի Հիմնադրութիւն» որ մահուան դատապարտուած էին, հաղորդաւոր հարեւանեցներու արիւնք մտած ըլլալով:

ՏԱՆԿԱՐԿԱՅԻՆ Նոր կառավարութիւնը կազմուեցաւ նախազանգութեամբ ընկերակազմակերպ մը, Վիլհելմ Պուլ: Կառավարութիւնը խառնուեց պիտի պատմէ դաւաճանները, բայց ազդարարեց որ ժողովուրդը ինքնապաշտպանութիւնը չկատարէ:

ՊԱՆԿԱՅԻՆ ճակատի գերման սպարապետը, մուտէջալ Փոն Վալս, զոր Ամերիկացիները գերի ընկեցին վերջերս, պահանջուեցաւ Երուանց խորհրդակցութեան կողմէ, իրեն պատերազմի ոճարարը:

ՄՈՒՂԱՅԻՆ ՏԵՐՈՒՅԸ, Հիթլերի յաջորդը, հրաժայեց գերման նաւային ուժերուն չխորտակել իրենց նաւերը, այլ սպասել նոր հրահանգի:

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿԱՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Երկար ատենէ ի վեր զգալի էր պահանջը կազմակերպելու միութիւն մը, բաղկացած ներկայ պատերազմին Փրանսական բանակին մէջ ծառայող Հայ զինուորականի, երեք հիմնական նպատակներով. — ա) պաշտպանել Հայ զինուորներու իրաւունքները, բ) զարգացնել վերաբարձող Հայ գերիներու միջնակով, ու վերջապէս գ) իրենց Ցրանսային արիւն տուած 13,000-ոց երիտասարդութիւն մը, համարանուրը պղծային իշխանութեանց հետ, պաշտպանել զաղութիւնը ընդհ. շահերը պատկան իշխանութեանց առջեւ:

Ուտուր մարտ 24ին Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը, որուն կը մասնակցէին նախ ներկայացուցիչներ Այթորիլի 1939-40ի Ցր. Բան. Հայ Մարտ. Միութեան կողմէ (առայած 160 անդամ), ներկայացուցիչներ Շալիլի համալսարան միութեան կողմէ (130 անդամ) եւ Հայ զինուորական բուն իսկ Փարիզէն: Այս առաջին խորհրդակցական ժողովին երկու Փրանսայի ներկայացուցիչներ զրկած էր Union Nationale des Combattants մեծ կազմակերպութիւնը:

Երկրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ նորէն Միւթիւլիթէի մէջ Ապրիլ 22ին, մասնակցութեամբ բազմաթիւ Հայ զինուորական: Օրակարգը գլխաւոր խնդիրներն էին, ա) կազմի անջատ, զուտ ազգային Հայ զինուորներու միութիւն մը. բ) Միւթիւլիթէի նախկին Հայ Կամ. Միութեան. գ) Կազմել Հայ զինուորներու երիտասարդական ճակատ մը ինքնավար, բայց իրեն հատուած Փրանսական Մ. Ն. Ը. ին: Այս բոլոր խնդիրները մանրամասն ընկնել վերջ, մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ մաս կազմել Մ. Ն. Ը. ին՝ անուշտ օգտուելով իմեմալ վար կազմակերպութեան մը բոլոր իրաւունքներէն: Այս առթիւ ընտրուեցաւ մարմին մը, որ պիտի ունենայ Կեդր. վարչութեան մը իրաւասութիւնները, որպէսզի նախ յարաբերութեան մէջ մտնէ Մ. Ն. Ը. ին հետ եւ երկրորդ կազմակերպէ համայն Ցրանսայի Հայ Երիտասարդ Մարտիկներու Միութիւնը: Մարմինը անդամներն են. Յովիկ Երկազարեան, Գարուիլ Գալապեան, Մեմէր Տեան, Պետրոս Պետիկեան, Միքայէլ Չափուշեան, Բարեք Հապէշեան եւ Հր. Բալուշեան: Առժամեայ հասցէ. — H. Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9), Tel. Pro. 25-46:

ՅՐԱՆՍԱՅԻ Կ. ԽԱՅԻ ՓԱՐԻՋԻ ՄԱՐՏԱՅԻՆԻ ԴԵՐ ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍԸ՝ 13 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Jean Guayonի սրահներուն մէջ: Մուտք 100 ֆրանք:

ՕՆ, ՅԱՆՎԱՐ

Մենք պարզեցանք մեր ընտանիքը — Վարդուհի յատկանքն է տոնկալը: Արդարեւ, բոլոր համեմատութիւնները նկատելի առնելով, ոչինչ կայ բնութեան մէջ, այնքան տոնկալ՝ որքան մարդ էակը:

Պ. Փափաքալ, հայկական գիտական փիլիսոփայ, գրած է: «Տեղի մարդ արարածը եղէ՞ք մենք է, սակայն խոսում եղէ՞ք: Նշէ՛ք մեր ուր կը ծնի, սակայն չի կոտորի: Գնանք թաղամասերի իրաւարձութիւններուն մէջ՝ Արամի թոռները կը մաքուրն արիարար: Ֆիդէլիտան ղեկավարութիւնները, նիւթական ղեկավարութիւնները, բարոյական տաղանքները, որոնց միջոցին մարդն է յաճախ որ կը յաղթանակէ:

Որ եւ է գործը կամ մեքենայ, երկաթեայ կամ պողպատեայ կը տոկան հազիւ քանի մը տասնեակ տարիներ, մինչդեռ մարդը կը հասնի ստէ՛լ 80ական եւ 100ական հասակին: Եւ կը կարծեմ թէ կրնայ ապրիլ մինչեւ հարիւր յիսուն տարեկան, եթէ անխել յարգէ՝ քնական օրէնքները, այնքան հզոր է իր կազմուածքը:

Իմաստութիւն եւ բանաստեղծութիւն միշտ համաձայն են եղած յայտարարելու թէ կեանքը արցունքի հոգի մըն է, իսկ պատերազմը շրջանին արցունքին վրայ կը բարդուի եւ արիւնը:

Ո՛վ Ամենակալ, ի՞նչ բանամանով եմ մարդկային կոչուած խեղճ արարածդ: Հապիւ անկողինէն ելած՝ առօրեայ կեանքին տաժանելի բարդութիւններուն կծիկը կը սկսի քաղտել, եթէ երբեք դէպքեր կըրցած են քնանալ կամ հանգիստը ապահովել: Որովհետեւ դիւրեւ ջորեկ՝ մահի դործիքներ գլխուղ մեղեւ կը շրջին, եւ յաճախագէտ ահա-գանգները կը ցնցին շիւղերը, երկարաշարժի մը նման:

ուսման համար, — Ծրանայի եւ Ամերիկայի համալսարանները: Ամերիկեան այդ մեծ վարձարաններու աշակերտներէն շատեր իրենց երկիրը վերադառնալով, ճոխացուցին թուրքիայ ամերիկեան քոլէճներուն, ինչպէս եւ մեր ազգային դպրոցներուն հոսուցչական կազմը:

1894 — 97ին հայկական ապստամբութիւնն առնել, երբ Սուլթան Ապտուլ — Համիտի հրամանով թուրքերը, Գերմանիայի մեղաւորութեան եւ հովանաւորութեամբ քաղի մը հարիւր հազար Հայեր ջարդեցին, մենք լայիկ ուժերին դէմ բողոքող ազգերուն առաջին շարքին մէջ տեսանք Ամերիկեան, որ իր օգնութիւնն ընծայեց այրիներուն եւ որբերուն եւ իր արհաւիրութիւնը՝ Հայաստանի դատին:

1909ին, երիտասարդ թուրք կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած ջարդին (Աստան) յաջորդօրէն, ամերիկացի մտաւորական մըն էր, Տոքթ. Հերոլդըթ Խաչմա Կիլընս, փորձեցող ծառայող Ֆրոյճնին, որ ներկայ եղած ըլլալով այդ ողբերգութեան եւ տեսած՝ անոր ծաղկող, փառք եկաւ եւ արիւթաբար երեսն հանցեց ահուկ ճգնաժամութիւնը, Ծրանայի ինչպէս Ամերիկայի հանրային կարծիքին առջեւ:

1914ի պատերազմին, թուրքերը եւ Գերմանները որոշեցին ամբողջովին բնաջնջել Օսմ. կայսրութեան Հայ բնակչութիւնը, որպէսզի ոնչացնեն Հայկական հարցը: Գլուխ հանելու համար այս քառանկի ծրագիրը, անոնք դիմեցին երեք միջոցներու, — ջարդ, թանկ խնայացող կիներու եւ մահուկներու եւ ցանդաւաճային աքսոր, որ քողարկեալ ջարդ մըն էր: Առաջին օտար վկանները որ արձանագրեցին այս ահաւոր իրողութիւնները եւ իրենց կառավարութեան հաղորդեցին, եղան թուրքիա խոտովող ամերիկացի միախորհրդերը: Եւ 1915ին, երբ Նիւ Եորքի մէջ հաստատուած հայա-սիրական կոմիտէն այդ վիպագիծները հրատարակեց իրեն զբոսիչ, քաղցիւր եւ ֆրանսերէն թարգմանութիւնը ընդհանուր լայնորէջ պատճառեցին Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ: Պ. Մորկըն-Ժո, որ այն առնել Մ. Նահանգներու դեսպանն էր Կ. Պոլսոյ մէջ, միախորհրդեց իմանալով Փոքր Ասիոյ խորքը պատահած զարհուրանքը, բազմաթիւ դիմումներ կատարեց թրքական կառավարութեան մօտ, ջարդերը եւ արքորները կասեցնելու համար, բայց ապարդիւն: Ան դիմեց նաեւ դերմանական զենայանքին՝ վանկէնձայմի, որ պատասխանեց անպատկառօրէն. — «Մեմէ չեմք կրնար խառնել թուրքիայ ներքին գործերուն»: Բայց Պ. Մորկըն-Ժո յաջողեցաւ մէկ կէտի մէջ — իր յամառ միջամտութեան, ինչպէս եւ Պապին դիմումներուն շնորհիւ էր որ Կ. Պոլսոյ հայ պառուծ — բաց ի բազմաթիւ առաջնակարգ մտաւորականներէ որոնք տարագրուեցան եւ ջարդուեցան — ապստեղացաւ քաղաքի արհաւիրքներէն: Եւ որովհետեւ ջարդերը կը շարունակուէին ցաւառի մէջ, Պ. Մորկըն-Ժո հրաժարելով Ամերիկա ընց, ուր բախարիստիկ շատ մը քաղաքներու մէջ եւ գիրք մը հրատարակելով, նպաստեց մարդասիրական մեծ կազմակերպութեան, Նիւ Ինթ Քիթինգի որ հաստատուած էր այդ միջոցին, օգնեցաւ համար Հայ, սուրիայի եւն. գոհերուն:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅԱՆՎԱՐ կը ծախուի No. 3 Bld. de Strasbourg եւ No. 19 Bld. St. Denisի կրպակները:

Աննախընթաց եւ զարհուրելի՝ համալսարանային պատերազմը՝ առաւել կամ նուազ զրկանք կը հարկադրէ բոլոր երկիրներուն: Միտնդի պակաս, կերպարէ պակաս, կաշի պակաս, ածուխի պակաս, լոյսի պակաս, թուղթի պակաս, մէկ խօսքով բազմապիսի պակասներ:

Սակայն, ո՛չ յոյսի պակաս:

Սոյն ամենակարող յոյսը կը ներնչէ մարդերուն, ջանալ արցունքի հովիտին մէջ լեցնել սէր, արեւ եւ ծաղիկներ, որպէսզի միջոցաւ դառնայ շնչելի եւ հաճելի:

Վարդապետին հայութիւնը, հակառակ իր դարեւոր եւ այժմեան բոլոր տաղանքներուն եւ շարժարանքին, կը ձգտի հետեւիլ լատեան սկզբունքներուն: Այդ հզօր ոգին է որ զինք փրկած է կորուստէն եւ բազմադարեան ողբերգութիւններու շղթային: Այդ վսեմ ոյժն է որ պիտի առաջնորդէ Հայիկի թոռները դէպի լաւագոյն օրեր:

Փալիայի պատերազմին պարտութիւնէն վերջ, Ֆրանսուս Ա. (16րդ դար) կը գրէր. — «Ամէն ինչ կորստեալ է՝ բացի պատկէշն»:

Այնքան առնել որ յոյս կոչուած աստուածուն չէ՝ մեռած, անհաստներ եւ ժողովուրդներ կրնան պահել իրենց պատիւն ու ապահովել յալոդութիւնը:

Տոքթ. Պիլիկէրիս (Սեւակ) իր «Բժիշկի տեսարանի փոքրած էջեր»ուն մէջ գրած էր 1914ի պատերազմին առաջ, «Այդիլը յաղթանակ է»:

Եթէ քնականտն ժամանակի մէջ, ապրիլ կը նշանակէ յաղթութիւն, հպա պատերազմը չըբնանի: Ի՞նչպէս պէտք է որակէ — Գալուսիս:

Օ՛ն, յառաջ, քաղութիւնը շարունակելի է, մինչեւ վերջնական յաղթանակ:

ԳԻՐԻՄԻԹԻԼ

45000 ԹՈՆ ՌՈՒՄՔ ՊԵՐԼԵՆԻ ՎՐԱՅ

Լոնտոնի թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Պերլինի օդանավային ուժակոծութեանց առթիւ:

Պերլին ունի 4.400.000 քմակիւն եւ աշխարհի ամենամեծ քաղաքն էր առաւելու ճարտարարուեստի: Ուրիշ խօսքով՝ հարիւրաւոր անհատական տուններ մանրանկար զինարաններու վերածուած էին եւ կը դործէին անընդհատ:

Պերլինի օդանավային ուժակոծութիւնն սկսաւ 1940 օգոստոս 25ին, երբ անգլիական օդանավեր 22 թոն ուսով ձգեցին: Բայց բուն ճակատամարտը տեղի ունեցաւ 1943 նոյեմբեր 18ին, երբ 444 ուժաւորութիւն 1594 թոն ձգեցին Պերլինի դործարաններուն վրայ: Պատերազմին սկիզբէն ի վեր Գերմանիոյ մայրաքաղաքին վրայ ձգուած են 45.000 թոն ինքիւր եւ պայթուցիկ ուժեր: Գնաներկու մեծ արշաւներ կատարուած են 500 եւ աւելի թոն ուժերով: Թուն Պերլինի ճակատամարտը տեւեց չորս ամիս, որու ընթացքին աւելի քան 30.000 թոն ուժով տեղաց քաղաքին վրայ, մեծ մասը 13 ծանր յարձակումներով: Երբ ճակատամարտը վերջացաւ, 326 դործարաններ քանդուած կամ վնասուած էին, լոյսէն ջլատելով Գերմանիոյ զինական արտադրութիւնները: Բրիտանական ուժաւորութիւնները ընդամենը 20.000 արշաւներ կատարած է Պերլինի դէմ: Անդր. կորուստները շատ ծանր չեն համարուիլ, — Աւելի քան 850 ուժաւորութիւն — հարիւրէն 4ուկէս — չեն վերադարձած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՏՈՔԹ. ԿԵՕԳԼԻՍԻ, կնոյր եւ գաւակներուն դիմակները դառնուեցան Պերլինի մէջ: Հիթլերի՝ եւ Կեօրնիկի դիմակները կը փնտուրն տակաւին, Պերլինի անբաղկանքուն մէջ: Կարծողներ կան թէ Հիթլեր տեղ մը պահուած է, ի հարկին ապրատմանը հետեւ զօշ պարզեցու համար... Կէօպլիսի համար կ'ընեն թէ վերջին պահուն թոյն առած էր ամբողջ ընտանիքին հետ:

ԼԵՍՈ ՊԼԻՍՏ, ՏԱԼԱՍԻԷ, ԶՕՐ. ԿԱՄԼԷՆ, ՓՈՂ ՌԷՅՈ, Գնդ. տը լա Ռօք, Զօր. Վէկան, Լէօն Ժուէս եւ ուրիշ բազմաթիւ երեւելիներ: որոնք Գերմանիա աքսորուած էին, փրկուեցան եւ Ֆրանսա պիտի վերադառնան այսօր-վաղը:

ԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ, որ աւելի ծանրացաւ 16 թէ վարիչներու ձերբակալութեան պատճառով, Պ. Չըբլիլ եւ Մ. Նահանգներու նախագահը մասնաւոր զինքը ուղղեցին Սիւլիին, ելք մը գտնելու համար:

ԼԱՎԱԼ ԿԱՆՃԱԿԵՅ իշխանութեանց պիտի յանձնուի պայանական կառավարութեան կողմէ:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՔԱՆԱՔԸ, որ պաշարուած էր Ռուսներուն կողմէ, անձնատուր եղաւ վերջին պահուն, 40000 դերիներով:

SALLE GAVEAU

Կիրակի 13 Մայիս Ժամը Երեւ 14.30ին, Երգահանգէս ԻՐԻՍ ՓԻՐԼԻՊԻՆԻՆԻ

Յայտարարին մէջ կ'ընեն իւրաքանչիւր հայկական երաժշտութիւն, մասնաւորապէս Յովհ. Թումանյանի ԱՆՈՒՇ օփերային, ճոխ բաժին, ինչպէս նաեւ Սայաթ Նովային:

Ապրիլեան Ապսոնը

ՍԷՆ-ՇԱՄՍՈՆ. — Այս տարի մեր փոքրիկ դպրոցը բացառիկ շուքով եւ խառն բազմութեամբ կատարեց Ապրիլեան Ապսոնը, որ կազմակերպուած էր շաբաթներ առաջ, Հ. Ա. Ճ. Ի. եւ Հայ Դպրոցի կողմէ:

Ազահանգէսը բացուեցաւ, դպրոցի աշակերտներու երգած Բամ-Փարսաւանով որ յոտնակայս ունեւիրըրեցաւ: Բացման խօսքն ըրաւ՝ Պ. Լ. Աւետիքեան, որ վերջինք թուրքին վարարութիւնները եւ Գերմանիոյ մեղաւորութիւնը, հայկական սարսափներուն մէջ: Ու թիւղերեց, ըլլալ միասիրտ եւ համերաշխ, զոնէ մեր ազգային դատին շուքով:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին, Օրիորդներ՝ Անայի Տիտինեան, Հոփիսիմէ Ընտրիկեան, Մարի Ժամիկեան: Երիտասարդներէն՝ Մանուկեան, Յ. Զաւրեան, եւ Քէօզկարեան (մենեղ): Յետոյ կենդանի պատկերներ՝ Հայ Դպրոցի եւ Հայ Երիտասարդներու Միութեան կողմէ, բոլորն ալ յաջող: Միջանկեալ խմբերգներ Երիտասարդ Միութեան կողմէ:

Կենդանի պատկերներէն յաւազոյն «Մայր Հայաստան» էր, ուր Օր. Հ. Ընտրիկեան խոր յուզումով երգեց Գարահիսար երգը:

Օրուան տօնին առթիւ, զրաւոր ճառ մը կարդաց Հ. Գ. Վ. Պապեան:

ԿԻՐԵՆՈՂԻԼ, 29 Ապրիլ. — Ազգային ձախտի նախաձեռնութեամբ, հինգ տարուան ընդ շաղաքէ մը վերջ, այսօր տօնեցին Ապրիլ 11)24ը: Ներկայ էր մեծ քաղութիւնը եւ Առանց կուսակցական եւ հազարակարական խորութեան, բոլորն ալ եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու: Բեմին ճակատը սեւ շարժներու մէջ կը կարդացուէր, «Քերիկը զանգեցաւ մը կը խնայուէր մեր մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին առջեւ»: Ազգային ձախտին. նախապէս, Պ. Տ. Ստամպուլեան, հակիրճ ճառով մը բացուած յայտարարեց սգահանգէսը: Հոգահանգիստի արարողութիւնէն վերջ, վարդապետն քահանայ թիպարեց ըլլալ խոհեմ, հեռատես եւ համերաշխ: Ապա յայնոր խորքը բեմ հրաւիրուեցան, Պ. Պ. Սպենդեան, Պաղտատարեան, Մեքսոյեան, Թորոսեան եւ Սիւսեան, որոնք բացատրեցին հայաբնիկ սարսափներուն պատճառները, որաւով 1,200,000 զոհերու կորուստը, առանց դաւանանքի եւ կուսակցական խորութեան:

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մասնակցութիւնը բերին, Տիկէն Թորոսեան (Ափ մը Ժողիւր, Սիւսեան) Տիկէն Ստամպուլեան (Նահատակներուն), Պ. Պ. Պետիկեան (Հայ Երբին վերջը) Վարդան — Ձինադար (Թալէթին զգեցումով): Բոլոր արտասանութիւնները յաջող էին. Հանգէսը փակուեցաւ Պ. Պաղտատարեանի «Տէր Կեցո՞ղով շարականով:

Տ. Սպոյմեմեան

Ապսոնը հայ գերիներ

Շաբաթ դիւր փառք վերադարձան Մակտեպուրիկ Stalag 11A-ի մէջ գտնուող գերիները եւ աշխատաւորները, որոնց կարգին 30ի շաբաթեան Ահաւասիկ անոնց մէկ մասին անունները. — Փարիզէն՝ Պալեան Տրօպ, Լազարեան Լազար, Գուկուսեան Սարգիս, Քէլիշեան Յարութեան: Մարտիլէն՝ Յակոբեան Արթիւր, Ժամկոչեան Մանուկ, Պէշէրեան Լեւոն, Քէլիշեան Սարգիս, Լարիպեան Լեւոն:

Յունուար 16ի Մակտեպուրիկ ուժակոծութեան պահուն մեռած են հինգ Հայեր:

Stalag 11B-ի աշխատաւորները, որոնց մէջ բազմաթիւ Հայեր, ամբողջովին ապստուած են:

ՅԻ. ԿԱՊՈՏ իւր փոքրիկ ՄԱՍՆԱՅԻՐ - ԴԻՆ ՊԱՐԱՆԻՆԻՆԻՆ 13 Մայիս, կերակի կէսօրէ վերջ Ժամը 3էն 11, Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Մուտք 100 ֆրանք:

ԿԱՐԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ Բիւզանդի պահակը, վէպ, 534 էջ: Մաքուր տպագրութիւն, դին 200 ֆրանք: Դիմել. — 48 Rue Et. Dolet, Alfortville, «Յառաջ» խմբագրատունը եւ գրադատներուն:

ԳՐԱՏՈՒՆ Մ. ՊԱՐԱՆԱՅԻՆ

46, Rue Richer Paris (9)

Գրառան մէջ կը գտնուին վերջին 5 տարիներու ընթացքին Փարիզի մէջ լոյս տեսած հայերէն բոլոր հրատարակութիւնները, ինչպէս նաեւ ուրիշ զինքներու եւ հանդէսներու ճոխ հաւաքածոյ մը:

Կը գնենք ու կը փոխանակենք ամէն տեսակ հայերէն գիրքեր ու թերթեր: Դասադիւրերու միակ կեդրոնատեղին է մեր գրատունը: Փնտրել «Արախտ» յիշարքը եւն.:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Մեր ԽՕՄԲԸ

ԱՆՎՅԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Մօտ վեց տարի ահա որ մղձաւանջի մը տակ ապրելի, զայլարուելի եւ առաւելելի վերջը, ահա Եւրոպան նորէն կ'ոյժունէ խաղաղութիւնը։

Այսուհետեւ ինչ անակնկալներ ալ պատահին, անվիճելի է մէկ իրողութիւնը, — Գերմանիոյ ան-պայման, անհախառն անձնատուրութեամբ վերջ-նապէս կը ջախջախուին այն աղաքները որ կրնա-յին երկարամեծք 1939 Սեպտեմբերի անէծքը։ Անշարժամարտ՝ զանգուածային, անօրինակ, ա-նասելի սարսափներով։

Տակտիկ թարմի մէկ բերքը։ Ու եւ է մէկը մասնաւոր ճիշդի մը չի կարողիր, պատերազմներու համար այն Արհաւիրքը որ կը սպառնար անձնա-չելի թափուի մը վերածել ամբողջ Եւրոպան։

Եթէ չափահասները մոռցած են շատ մը բա-նէր, անչափահասները իրենց մատուցած երեւակա-յութեամբ ձեռք պիտի պատմեն դէպքեր որոնք հե-ռաւոր յիշատակի մը տպաւորութիւն չեն գործնէր այսօր։

Ահապէս գիշեր ցերեկ։ Ձարաշուք չշաղք՝ ինչ-պէս մեծնական զօրանք մը, — «Արթուն կա՛ց»։ Ամբողջ օրեր ու տարիներ։

Ձեր միջոցն են այն վայրկեանները, երբ, շա-րագրական աղբակներն իրայ, լիդայատառ թաղ-մութիւնները դէպի ստորերիկեայ պատասպարաննե-րը, նկրդներն ու մառանները կ'ապաստանէին կի-նեցով, մանուկներով, ծնկեր երայտներով, եւ գերեզմանին ախր հասած պառաւներով։ Երբ, յա-րակէց փողոցներուն մէջ, հակապահ շէնքեր կը փոխանային զանի մը վայրկեանի մէջ, իրենց փրատակներուն տակ թաղելով անթիւ համարեք - ներ։ Երբ ամբողջ թաղեր իրենց հիմքէն կը սաք-սէին, իբրեւ թէ ժամէ մը պատահած ըլլար։ Երբ հարեւրաւոր ուժերով օգտուեան կը սուրային անձայրածիր տարածութեանց վրայ, մահ ու աւեր ցանկերով ամէն կողմ։

Եւ տակաւին անասելի սարսափները բուն ռազ-մադաշտերուն, — դժոխային թաւալումը հազա - բաւոր հրապայտելու, թնայութիւններու, դրահա - պատ եւ մեքենայաբո զորամասերու, սրբութիւն հիւսնուն բերդերու։ Այլեւ դիւային, ջստմանի խաղերի երկարաշարժ փշթելներուն, ցամաքային կամ ծովային ականներով, թռչուն ռումբերով։ Եւ միլիոնաւոր երիտասարդներու մոլեգին, արիւն - ռուշա ընդհարումը մէկը միւսէն անմատչելի ճա-կատներու վրայ։

Միայն Եւրոպայի եւ Աֆրիկէի մասին խօսե - լով, միայն որ եւ է հոգի չերտ, — լեւ, դաշտ, ա-նապատ, ձոր, հրաւանդան, կիրճ կամ նեղուց, — որ եւ է ծովափ, դէտ, սառուցեալ կամ հրակէզ դօտած, որ եւ է տափաստան կամ կղզի, որ ներ - կուած չըլլար յորդահոտան արեւելի, կամ աւեր - տաւ՝ հիմնադրական փրկուածներով։ Եւ զանի՛ բա-նուկ, ծաղկաւաւ թաղաքներ կրնաք համբել որ կանգուն մնացած ըլլան։

Իսկ բուն մարդկային ողբակէ՛զը, — միլիոնա-ւոր զինուորներով, խուճապահար թաղութիւննե-րով, գերիներով, ազատներով, բուն աշ - խատանքի դատապարտուած զոհերով, խմբովին հրացանի բռնուած կայանաւորներով, արգելա - բան - դժոխներու մէջ անօթութենէն, տանջանք - ներէն, «գիտակցան փորձերէն» մահացած հազար-եակներով...

Այո, մարդկութիւնը փրկուեցաւ Անէծքէ մը եւ անոր պատմական որբերէն մէկը, իշխանաստ - Պերիլը ահա կ'ապաւնին Դաշնակիցներու վե - հանձնութեան, «կարելի եղածին չափ շատ գերման կենսներ փրկելու համար»։

Տակաւին դժուար է նախատեսել թէ ինչպէս պիտի կազմակերպուի խաղաղութիւնը։ Բայց, ինչ որ տեղի ունեցաւ Մայիս ծին — աշխարհաստան պատմական վիճակներ — ազատ չունջ թաշել կու տայ ամբողջ տառապեալ մարդկութեան։

Եւ մեզի։ Զէ՛ որ մեզ ալ, ոչ միայն ենթա-կուեցանք պատերազմի երեւելներուն, այլեւ դար-ձանք նորէն զինակից, բոլոր ճակատներուն վրայ։ Ուրեմն երբ կը դադրի կրակը, հազարաւոր հալ ե-րիտասարդներ ալ փրկուած կ'ըլլան կրակէն։ Գո-նէ Եւրոպայի մէջ։

Մատաղ անոնց արեւուն, ինչպէս եւ այն միլիոնաւոր թաղաքներ ռազմիկներուն որ ճակա-տէ ճակատ խոյացան, արթնցնելու համար Ազա - տութեան պայքարը բունութեան դէմ։

Անգամ մը եւս, — Անկեցի՛ պատերազմը։

Շ.

68 ԱՄԻՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Սկիզբը եւ փախուսը

Հիմա որ եւրոպական պատերազմը վերջացաւ Գերմանիոյ անհախառն պարտութեամբ — փրու-գում գինուորական, ջարդարական եւ տնտեսական զեւտի վրայ — կարծէ յետահայեաց ակնարկ մը նետել 68 ամսուան կամ 2076 օրերու ահաւիճի արիւնահեղութեանց վրայ։

Մասնաւորներ երկու մեծ ժամանակաշրջ - շաններու կը բաժնեն պատերազմը, զրեթէ հաւա-սար տեւողութեամբ։ Առաջինը՝ 1939 Սեպտեմբե-րէն մինչեւ 1942ի աշունը, գերմանական յաղթա-նակներու շրջանն է։ Յաղթանակներ թաղման եւ ջախջախիչ, որոնք յանգեցան զրեթէ ամբողջ Եւ-րոպայի գրավման եւ Գերմանիոյ պարզեցնելի եւ-րոպական կայսրութիւն մը աւելի ընդարձակ եւ հարուստ զան նախնիներ կայսրութիւնը։ Եւ սա-կայն, զանի ժամանակը կ'անցնէր, այլ յաղթա-նակները հնազանդ կը դժուարանային, աւելի սուղի կը նստէին եւ հեռանկարը հետզհետէ կը մթաղէր։

Պատերազմին բախտը դարձաւ էլ Այսմէյնի (Աֆրիկէ) եւ Սիբիրիկայի (Ռուսիա) գերմանա-կան պարտութիւններով, որոնց յաջորդեցին 1942ի աշնան եւ ձմարն ուսուական շանթահարիչ յարձա-կողական եւ մատչալ Մոնթիվերդիի նոյնքան շանթահարիչ յարձակողականը Եւրոպայի եւ Լի-բիոյ մէջ, ինչպէս եւ անգլիաներիկան արշաւա-նը հիւսիսային Աֆրիկէ։ 1942 Նոյեմբերէն 1943 Մայիս, պատերազմին ընթացքը ճիշդ հակառակն եղաւ առաջին շրջանի անցողիւնը։ Բախտը մի-այն մէկ անգամ ճակատ փոխեց՝ այն ալ վճառ - կան։ 1942 Նոյեմբերէն սկսեալ, Գերմանիան այլ-եւ ուր եւ է ճշմարտ յաղթանակ չտարաւ, երբեք չկրցաւ իսկապէս նորէն ձեռք առնել զործողու-թեանց նախաձեռնութիւնը։ Իր բանակները յաջոր-դական պարտութիւններ կրեցին նոյնքան ծանր, նոյնիսկ աւելի ծանր զան արչ ձախողները զոր պատճառած էր իր թշնամիներուն։ Այն ահարկու ռազմական ուժը որ գերմանական տիրապետու-թեանը հասցըցած էր մինչեւ Պրիշենան լեռները եւ մինչեւ Կոպկաս, մինչեւ Հիւսիսային Հրոտն-դան եւ Եւրոպայի, մաշեցաւ եւ տկարացաւ այն աստիճան որ թշնամի վերջապէս ջախջախեցաւ այն զենքերով որոնց շնորհիւ յաղթած էր։ Պատե-րազմը վախճանին, Միացեալ Ազգերուն ուժերու գերազանցութիւնը զօրով, օդանայութիւնով, հրա - սայլերով նոյնքան զօրաւոր էր որքան եղած էր Գերմանիոյ գերակշռութիւնը պատերազմին սկիզ-բը։ Գերմանիան յաղթութեամբ այն միեւնոյն մի-ջոցներով զոր զործածած էր յաղթելու համար, — մեքենային զանգուածային միջոցներ, ամբողջա-կան օդամարտ, որ կը ջլատըր բանակներու թի-կունը, գրահապատ վիթխարի զօրամասերու խոր թափանցումը որ կը յանգէր շարժման ճակատա-մարտներու, պաշարման եւ շնչացման։

Տեղական թերթ մը հետեւեալ ձեւով կ'ամփո-փէ դէպքերը —

1939 Սեպտեմբերին լեհական բանակը պար - տութեց 17 օրուան մէջ, գերմանական դրահա-պատ զօրամասերու յարձակումով որուն ուժ կու տար օդանայական ծաւալուն յարձակողական մը։ Այդ միջոցին, թաղապարտ կրակ ուժեր, իրենց կռնակը տուած Ցիլֆրիտի ամբողջութեանց, որոնց վրայ Դաշնակիցները չուղեցին յարձակել, «տար-բինակ պատերազմը» կը պարտադրէին դաշնակից հրամանատարութեան։

1940 Ապրիլին, թշնամի հրամանատարութիւ-նը անաղին եւ մանրակրկիտ պատրաստութենէ մը վերջը, իր պայկեցներ փոթորիկը։ Տանրմարտաւ եւ Նորվիկիայ կը զբաղուէին զրեթէ ամբողջութեամբ, զանի մէ օրուան մէջ, անակնկալ կերպով եւ ցա - մաք կ'աւծ դաշնակից զօրամասերը ծովը կը նետ-ուէին, բաց ի նարվիլէն։ 1940 Մայիսին եւ Յու-նիսին թշնամին շնորհիւ իր արհեստագիտական գերակշռութեան կը յաղթէր Ֆրանսիայի եւ անգ-լիական զօրքին զրեթէ նոյնքան զիւրութեամբ որ-քան յաղթած էր Լեհաստանին։ Ամբողջ զործը վեր-ջացաւ ճեղքելով երկու ճակատներ — Միջոց (Մա-յիս 12—14) եւ Սոմ (Յունիս 5—7), եւ երկու ան-գամին ալ յաղթանակը տարուեցաւ 48 ժամէն։

Փրանսիայի աւելի զան կէտը դարձան վերջ, Գերմանիան չկրցաւ վճռական հարուած մը տալ Անգլիոյ, որ զրեթէ անպաշտպան էր այդ միջո-ցին։ Թերեւս միջոցներ չունէին ցամաք ելելու կամ սպորտաստ չէին։ Ամէն պարագայի մէջ, այլ եւս ուշ մնացած էին։ Ֆրանսիա զինադադարը ստո-

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

«ԳՐԱԿԸ ԴԱՎՐԵՑՈՒՑԵՔ»

Եւրոպական պատերազմը պաշտօնապէս վեր-ջացաւ երեքաթի գիշեր (9 Մայիս) ժամը 12ը մէկ վայրկեան անցած։ Բայց աշխարհի ամէն կողմը յարանանքովներ կը կատարուէին երկուշաբթի օրէն ի վեր, առանց սպասելու պաշտօնական ձե-ւակերպութեանց լրացման։ Գերմանական անթիւր հետեւեալ հրամանը արձակեց յանուն ընդհ. հրա-մանատարութեան —

« Մայիս 9ին ժամը 1ին գերմանական բոլոր ուժերը, բոլոր ճակատներուն վրայ, պիտի դադ-րենք եւ կրակը։ Անոնք պէտք չէ փճացնեն որ եւ է ռազմանիւթ կամ կազմած։ Ոչ մէկ մարտնաւ պէտք է ընկղմել։ Այս հրամանին հակառակ որ եւ է արարեք պիտի ըլլայ դժբախտ վերին հրամանա - տարութեան կողմէ ստորագրուած համաձայնու - թեան ։»

Գերմանիոյ անձնատուրութեան վաւերացումը կատարուեցաւ երեքաթի օր, Գերլինի մէջ։ Դաշ-նակից սպարապետութիւնը փոխանորդը՝ անգլ. մատչալ թէտըր եւ Ֆրանսացի զօր. տը Լաթր սը Թասինի ստորագրեցին յանուն զօր. Ալգըն - հաւաքին, մատչալ ժողովը՝ յանուն թ. Միու - թեան։ Գերմանիոյ ներկայացուցիչն էր մատչալ Դալիլը։

Այս վաւերագրով, գերման հրամանատարու - թեան ներկայացուցիչները կը յայտարարեն —

1. Ստորագրեանքս, յանուն գերման վերին հրամանատարութեան, ներկայիս կը յայտարար ք - րենք թէ անպայման դաշնակից գերագոյն հրամա-նատարութեան եւ միաժամանակ խորհրդային վե-րին հրամանատարութեան կը յանձնեն գերմանա-կան իշխանութեան տակ եղած բոլոր ցամաքային, ծովային եւ օդանային ուժերը։ 2. Գերման վե-րին հրամանատարութիւնը անմիջապէս հրաման - ներ պիտի ուղղէ գերմանական բոլոր զինուորա - կան, ծովային եւ օդանային իշխանութեան, որպէսզի զործողութիւնները դադարեցնեն Մայիս 8ին, ժամը 11.01ին (կեդր. Եւրոպայի ժամ), եւ մնան իրենց դրաւած զինքներուն վրայ։ Ոչ մէկ նաւ, մարտանաւ կամ օդանաւ պէտք է ինքնուր - ուի կամ վնասուի։ 3. Գերման վերին հրամանա-տարութիւնը անմիջապէս հրամաններ պիտի ար - ձակէ պատկան հրամանատարներուն եւ պիտի ա-պահովէ դաշնակից վերին հրամանատարութեան խորհրդային սպարապետութեան կողմէ տրուած կամ տրուելիք հրամաններուն զործողութիւնը։

4. Անհետարական անձնատուրութեան այս զին-կընդ պիտի թողնուի անձնատուրութեան ուրիշ ռեզ-նիւտներ վաւերագրով որ պիտի պարտադրուի Միացեալ Ազգերու կողմէ կամ անոնց անունով։ 5. Եթէ գերման վերին հրամանատարութիւնը կամ անոր իշխանութեան տակ եղած զօրամասերէն մէ-կըն ու մէկը անձնատուրութեան այս զին համա - ձայն չշարժին, Դաշնակից բանակները գերագոյն հրամանատարութիւնը եւ խորհրդային Սպարա - պետութիւնը ձեռք պիտի առնեն իրենց յարմար դատած պատժական եւ այլ միջոցները։

Յաղթանակի ճառերը

Ինչպէս հաջորդէր էինք երեկ, Անգլիոյ վար - չապեալ երեքաթի իրիկուն ժամը 3ին Յաղթա-նակի պաշտօնական լուրը հաջորդեց ճաշնապիւտ ճառով մը։ Յայտնել վերջ անձնատուրութեան պա-րագրանքը, Զորքի շարունակեց —

— « Թշնամիութիւնները պաշտօնապէս պիտի դադրեն այսօր, երեքաթի, 8 Մայիս, կէս գիշե-րը մէկ վայրկեան անցած, բայց կ'անդի փրկելու համար զիարկ Դաշնակցութեան սկսու. շնչել երեկ բոլոր ճակատներուն վրայ։ Մանչի մեր սիրելի

րազմած էր, Դաշնային ալ պատերազմին մասնակ-ցած (12 Յունիս), բայց բրիտանական օդատորմի-զը այլեւս ի վիճակի էր ձախողեցնելու գերման յարձակողականը Մեծն Բրիտանիոյ դէմ (1940 Օ-դոտոտ - Սեպտեմբեր)։ Հակառակ յաջողական յաղթանակներուն մինչեւ 1940ի վերջը, Գերմանիա զոռնապէս կ'որոնցուցած էր պատերազմը։

ՊԱՐԻՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

1941ի առաջին ամիսները նշանակելի եղան Պալաւանի պատերազմով։ Առանց մեծ ճիշդութիւն եւ մեծ կորուստներու, գերմանական ահարկու բա-նակը (Վերմախթ) կը յախջախէ Յուգոսլաւիան եւ Յունաստանը (որ մտնեցրով դիմադրած էր ի-տալական բանակներուն Ալպանիոյ մէջ), Եւրո - պային կ'աւել կը զէն անգլիական փոքրաթիւ բա-նակը։ Բայց այդ օրէն իսկ պատերազմին բուն կեդրուն կը տեղափոխուէ։ Գերմանական անչկերը կը դարձնեն խորհրդային Միութեան շահերուն։ Անյուշտութեան մերձեցումը հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնէ։ Կարծիք բանակը, որուն ուժը միշտ կը ստորագնահատէր գերման հրամանատարութիւնը, կը ստիպէ զայն Արեւելքի մէջ պահել այնպիսի մեծ ուժ մը որ ալլեւս չի կրնար վճռական հար - տուած մը տալ Անգլիոյ։

Եւ ահա Հիթլերի կ'որոշէ յարձակել Խ. Միու-թեան վրայ, զարմանազան պատրուակներով։ 1941 Յունիս 22։ (Շար.)

Ամերիկա եւ հայ ժողովուրդը

(Բ. Լ. Վերջին մաս)

... Իսկապէս զմայելի եղաւ ամերիկեան մի-
սիոնարներու եւ փրօֆէսօրներու զերբը այդ ար-
հաւիրքի միջոցին։ Ոչ որ կ'ուզէր հեռանալ երկ-
րէն, հակառակ իրենց իսկ սպասանացող վտանգին։
Թուրքերը չարութիւն կամ աքաղաղեցին, իրենց աչ-
քերուն առջեւ, ոչ միայն ժողովուրդը, այլեւ ամե-
րիկեան ժողովներու հայ փրօֆէսօրներն ու աշա-
կերտները, աւարի տուին եւ երբեմն քանդեցին
այդ ժողովները կամ զորանոցները վերածեցին
զանոց։ Այդ արտօս մարդիկը հոն մնացին մինչեւ
վերջը, բողոքելով ոճիրին դէմ, իրենց դեպքանին
իմացնելով զործնած սարսափները, իրենց կա-
ռավարութեան միջամտութիւնը պահանջելով, զո-
հեցնելով միջոցառելով, օգնութիւն բաշխելով։ Ու-
մանք մեկնեցան աքաղաղանքներուն հետ, մինչեւ
անապատներուն խորքը, անոնց հետ միասին տա-
ռապելու, զանոնք սփոխելու համար ահաւի զոդ-
դոթայի ճամբուն վրայ։ Ոմանք նախատեսեցան,
խոշտանդութեան թուրքերու կողմէ, որ իրենց
բանտարկութեան, նոյնիսկ սպաննութեան, ցտեղե-
մեան կամ զոհ դացին համաճարակներու։ Ուրիշ-
ներ, վաղէ մէջ, օգնեցին Հայերուն դիմադրու-
թեան եւ երբ վաղ կողմից բանակին կողմէ
փրկուելէ վերջ, նորէն թուրքերուն ձեռք ինկաւ
եւ ժողովուրդը կողմից ապաստանեցաւ, միտո-
նաբար, այդ եւ կին, իրենց զուգին ունենալով
սքանչելի ճօղք։ Բէյնօստը, որ Հայաստանի մէջ
ժողովուրդէն է կէս դար եւ իր կինը զոր վաղ Հայ-
քի իրենց պահապանն Հրէշտակը՝ կը կոչէին, այդ
դժբախտներուն ընկերացան մինչեւ կողմից, ի-
րենց տաժանելի դաղթի մէջ, Հայաստանի սաստ-
կաշունչ ձեռքին։

... Ամերիկացիները մեծ գումարներ բաշխե-
ցին Նպաստամատոյցի միջոցաւ, 40000 հազար տո-
ղիկներն եւ հինգ միլիոն առջև, ոսկի զրին կողմից

կղզիներն ալ պիտի ազատին այսօր։ Գերմանները
տակաւին տեղ տեղ կը դիմադրեն ուսու զօրքին,
բայց եթէ շարունակեան այդպէս քնն կէս զինքէն
վերջ, անշուշտ պիտի զրկուին պատերազմի օրէնք-
ներու պաշտպանութենէն եւ ամէն կողմէ յարձա-
նալով պիտի կրեն դաշնակից զօրքէն։

... Ուրեմն վերջացած է դիմադրական պատե-
րազմը։ Տարիներու տենդազին պատրաստութիւն-
ներէ վերջ, Գերմանիա Լեհաստանի վրայ խոչաղու
1939 Սեպտեմբերի սկիզբը, եւ, համաձայն մեր
կողմէ Լեհաստանի ընծադրած երաշխաւորութեան
եւ համադրուելու ֆրանսական հանրապետու-
թեան հետ, Մեծն Բրիտանիա եւ բրիտանական
կայսրութիւնը պատերազմ յայտարարեցին այս
նողկալի նախադրածիման վրայ։ Քաջարի Ֆրանս-
սան զոհուեցին վերջ, մեծ, այս կղզիէն եւ մեր
Միացեալ Կայսրութիւնէն տառնալի շարունակե-
ցին պաշարը լման մէկ տարի, մինչեւ որ մեղի
միացան Խորհրդային Ռուսիայի զինուորական ու-
ժը եւ աւելի վերջ՝ Ամերիկայի Մ. Նահանգնե-
րուն ջախջախիչ կարողութիւնը եւ նիւթական աղ-
բիւրները։ Ի վերջոյ դրեթէ մարտը աշխարհ
միացաւ ընդդէմ չարազորներուն որ այժմ ծուկի
կեպծ են մեր առջեւ։ Կրնանք ուրախանալ կարծ-
առեւ մը, բայց մէկ վայրկեան իսկ չմոռնանք թէ
տակաւին կատարելիք գործեր եւ ճիւղեր կան։ Զա-
փոն իր բոլոր նենդութեամբ եւ ընդազգայնութեամբ
չէ ընկճուած։ Իր պատճառաւ աւելի Մեծն Բրի-
տանիայ, Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ երկիրներուն
եւ իր զարթելի վայրագութիւնները արդարութիւն
եւ հատուցում կը պահանջեն։ Յետաւ, Բրիտան-
իա։ Կեցցէ՛ք ազատութեան դատը։ Աստուած պա-
հէ թաղաւորք։

Զաւոր անմիջապէս վերջ Սկովտական անձնա-
պահ զուշիկի փողաշարները աւետեցին եւրոպա-
կան պատերազմին վախճանը։
Նոյն օրը թաղաւորն ալ ճառ մը խոսեցաւ,
մասնաւորապէս շեշտելով։ «Վերջացած պիտի ըլ-
լանք եւ մեր սիրելիներուն արիւնը ի զուր հոսած
պիտի ըլլայ, եթէ այն յաղթանակը զոր շահելու
համար մեռան յառաջնորդէ տեւական խաղաղու-
թեան, հիմնուած՝ արդարութեան եւ բարեացա-
կամութեան վրայ... Մենք խոստարարաւ մեր
դատը կը յանձնենք ի ձեռն Աստուծոյ որ մեր ու-
ժըն ու ապաւէնը եղաւ։ Մայր. Արեւելքի մէջ տա-
կաւեն գործ ունինք ձախտիցիներուն հետ, թշնամի
մը յամաւ եւ ապագայ... Ամենամոռայ ժամերուն,
մենք զիտէինք թէ Եւրոպայի սարկացուած եւ
կղզիացած ժողովուրդները մեղի կը նային։ Մենք
զիտէինք որ եթէ վրիպէինք կամ տառապնէինք,
համաշխարհային բռնակալութեան դէմ մնացած
վերջին պատմելը քաղաքանք պիտի ըլլայ»։

20Բ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
Ֆրանսայի սոսժամայ կառավարութեան նա-
խագահն ալ նոյն ժամուն աւետելով յաղթանակը
մասնաւորապէս շեշտեց։
— «Պատերազմը շահեցանք։ Ահաւասիկ Յաղ-
թանակը։ Այդ յաղթանակն է Միացեալ Ազգերուն
եւ Ֆրանսայի։ Գերման թշնամին անձնատուր եւ
դաւ արեւմտաւոր եւ արեւելքի դաշնակից բանակ-

ապաստանած Հայերու Կոմիտէներուն տրամա-
դրութեան տակ, եւ ամերիկեան կառավարութիւ-
նը 13 միլիոն զէրօ աւելը դրեց այդ զաղթանակն-
ներուն։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին վարչի-
ները փրկեցին — եւ այս՝ ամենամեծ ծառայու-
թիւնն է զոր մատուցեցին մեզի — տասնեակ հազա-
րաւոր պատանիներ զոր դատարարեցին իրենց
զարգացման մէջ։ Անոնք այդ արքերէն տասնեակ
հազար մը փոխադրեցին Ու. Հայաստան, ուր խա-
մեցին քանի մը տարի։ 30 — 40 հազար հայ
երիտասարդներ որոնք այսօր Ու. Հայաստան կամ
Ֆրանսա, Սուրիա, Լիբանան եւ Յունաստան կը
դառնան եւ որոնք թանկագին ուժեր կը կազմեն
մեր ժողովուրդի ներկային եւ ապագային համար,
իրենց կեանքը կը պարտեն մանրեկանն այդ մար-
դապետութեան մեծ կազմակերպութեան։

... Նախագահ Րոզվելլթ, արժանաւոր յաղո-
ղը Ուոշինգթընի եւ Լինքոլնի, պատմութեան մէջ
պիտի ձգէ անկողնի յիշատակը իրեն մէկը ար-
դարութեան եւ Ազատութեան ամենամեծ պալա-
պաններէն։ Եթէ ներկայ հակառակ պատերազմը
կը յանդի ազատականութեան ամբողջական յաղ-
թանակին, այդ լայն չափով կը պարտին նախա-
գահ Րոզվելլթի եւ ամերիկեան ազգին։ Մեր ժողո-
վուրդը, որ կուռեցաւ իր ամբողջ ուժով, այս
պատերազմին մէջ ինչպէս 1914ին, դաշնակից պղ-
պերուն հետ կամ անոնց շարքերուն մէջ, կը յաւա-
թէ այս անգամ անոնց յաղթանակին բարեբար ար-
դիւններէն մէկը պիտի ըլլայ հակառակ մարտի-
րոտացած նահանգներու զոնէ մէկ մասին փրկու-
թիւնը եւ կցումը Երեսնի հանրապետութեան,
ուր մեր հայրենակիցները, խորհրդային պետու-
թեանց համադաշնակցութեան հովանաւորութեան
տակ, յիշուց կը հանեն մեր ազգային կեանքին եւ
մշակութիւնի վերածնութիւնը։ Այդ պիտի ըլլար լա-
ւագոյն ձեւերէն մէկը յարգելու յիշատակը նախա-
գահ Րոզվելլթի եւ մենք վստահ ենք թէ քա՛ղաք ար-
դարութեան այդ գործով խորապէս պիտի հըր-
նուէր Իրաւունքի այս սոյնի պաշտպանիչ հոդիւնը։

Ա. ՉՈՊԱՆԵԱՆ

ներուն առջեւ։ Ֆրանսացի հրամանատարը ներկայ
էր եւ մասնակից անձնատուրութեան զրին ստորա-
դրութեան։ Գերմանիան խորատուեցաւ եւ սոտ-
նաբար իր ազնուը։ Մինչ փառքի ճառագայթները
անգամ մը եւս կը փողփողէին մեր դրօշներուն վը-
րայ, Հայրենիքը իր մասնունքն եւ սէրը կ'ուզէ
նախ անոնք որ մեռան իրեն համար, յետոյ անոնց
օր, իր ծառայութեան համար, այնքան պայքարե-
ցան եւ տառապեցան։ Ուրեմն զուր չանցան ոչ մէկ
հիգը իր զինուորներուն, իր նաւապետներուն, իր օ-
դաչուներուն, ոչ մէկ ջաջաղորդութիւնը կամ
անձնուարձութիւնը իր որդիներուն եւ աղջիկնե-
րուն, ոչ մէկ տառապանքը իր զերի այրերուն եւ
կիներուն, ոչ մէկ սուգ, ոչ մէկ զոհողութիւն,
ոչ մէկ արցունք։ Իր ազգային ցնծութեան եւ հը-
պարտութեան մէջ, Ֆրանսացի ժողովուրդը իր
եղբայրական զոհոյնը կ'ուզէ իր քաջարի Դաշնա-
կիցներուն որոնք, ինչպէս ինք, խստօրէն, եր-
կարօքն շուրջիցին իրենց հիգերը, միեւնոյն դա-
տին համար... Պատիւ։ Յետեւ պատիւ մեր բա-
նակներուն եւ անոնց վարիչներուն։ Պատիւ։ մեր
ժողովուրդին որ չընկճուեցաւ, չկեցաւ այնքան
զարհուրելի փորձութիւններէ։ Պատիւ։ Միացեալ
Ազգերուն որոնք իրենց արիւնք խառնեցին մեր ա-
րիւնքին, իրենց հիգերը մեր հիգերուն, իրենց յոյ-
սք մեր յոյսին եւ որոնք այսօր կը յաղթանակեն
մեզի հետ։ Ա՛հ, կեցցէ՛ք Ֆրանսային։

ՈՒՐԻՇ ԶԱՆԻՐԵՆ ԵՒ ՈՐԱՆՆԱՐԻ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր կարգին ա-
ւետելով եւրոպական պատերազմին զաղաւորու-
ցաւ յայտնեց որ Րոզվելլթ չկրցաւ տեսնել այս
փառաւոր օրը։ «Արեւմտեանը ազատ է, բայց Ա-
րեւելքը տակաւին կը գտնուէ ձախտիցիներուն
նենգ բռնակալութեան շղթաներուն մէջ։ Մեր
հարաւորները պիտի շարունակուին, մինչեւ որ ա-
նոնք ալ իրենց զինքերը վար զնին։ Անպայման
անձնատուրութիւն չի նշանակի ճախտիցի ժողո-
վուրդին ստրկութիւնը կամ բնաջնջը»։
Միայն յիշուեցաւ այդ օրը, բայց Մոսկուայի
անթիւր անմիջապէս հաղորդեց Յաղթանակի լու-
րը։ Զօր. Այլընտուրը ալ յայտարարութիւն մը
հրատարակեց այս առթիւ։

... Պատերազմին զաղաւորու- անսահման
խաղաղութեան հետ տունուցաւ բոլոր դաշնակից
երկիրներուն մէջ եւ այլուր։ Երեքշաբթի կէս օրէն
վերջ, արդէն թափարկեց կազմուած էին Փարիզի
պողոտաներուն վրայ, ցնծութեան աղաղակներով։
Գիշերը անանցանելի դարձած էին զլիաւոր հրա-
մարտիկներն ու պողոտաները, եւ կարելի չէր շըն-
չել ոչ մէկ թուրքուն, ոչ ալ կառավարման մէջ։
Օրուան հերոսներն էին դաշնակից զինուորները
որոնք ձեռք ձեռք կը խլուէին։ Մարդկային ծով
մը կը ծփար Օփէլայի, Բոնգորտի, Դան Գլիլիէի
եւ. յողորմանքներուն վրայ։ Զօր. տը Կօլ Անձանթ
Ձիւնօրին դաժարաբար քանց կառավարութեան
անդամներուն հետ, եւ սքանչելի ծաղիկայաւ մը
դրաւ, մինչ նուազախումը կը հնչեցնէր մեռա-
ներուն ձօնուած եղանակ մը։ Բազմութիւնը այն-
քան խիտ էր որ ծիւղար պահակները հազիւ կրցան
ճամբար բանալ։ Ամբողջ Փարիզը կը լողար դրօշ -

ներու եւ լոյսերու մէջ։ Հրախաղութիւնները շա-
րունակութեան մինչեւ ատու, ինչպէս եւ երէկ։
ԼԱՍՏԱՆԻ Մէջ ալ անկարագրելի էր խանդա-
վառութիւնը։ Հազարաւոր քաղաքացիներ խա-
նուած էին խորհրդարանին առջեւ, Զրբշիւր տես-
նելու համար։ Անհամար բազմութիւն մը մինչեւ
մէկ մղոն տարածութեան վրայ խոնկուած էր Պը-
քիկէի մը պալատին առջեւ եւ շրջակայները, ողոր-
նելու համար թաղաւորը։ Զրբշիւր պահ մը երեւա-
լով, խօսքն ուղղեց ժողովուրդին եւ ըսաւ։
— «Աստուած օրհնէ ձեզ։ Ձեր յաղթանակն է
այս։ Յաղթանակը ազատութեան դատին ամէն
երկրի մէջ։ Մեր ամբողջ պատմութեան մէջ չենք
ունեցած աւելի մեծ օր մը քան այս օրը։ Ամէն
մարդ, այդ թէ կին, ըրաւ իր լուսազոյնը»։
Ժողովուրդական ցնծութեան նոյն անձնատուր
արտայայտութիւնները Մ. Նահանգներուն, ինչ -
պէս եւ բոլոր ազատագրուած երկիրներուն մէջ։

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԾԵՐԸ Ժողով պիտի գումարեն մօ -
տերս, հաւանաբար եւրոպայի մէջ, լուծելու հա-
մար կարգը որ անմիջական խնդիրներն։
ՎԵՐԱՋԻՆ ԴԻՄԻՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ Ալ դադրե-
ցան երէկ։ Ռուսները Մայիս 8ին դրաւեցին Տրէզ -
տէնը, կատարի ճակատամարտէ մը վերջ որ տե-
ւեց երկու օր։ Փրակայի եւ ուրիշ քաղաքներու
գերման զօրամասերը անձնատուր եղան Ձիւն -
րուն։ Մոսկուայ Տէնից յայտարարութեամբ մը
հաստատեց թէ ճնացի կուսակցութիւնը անհետա-
ցած է։ Այլեւս միութիւն չկայ պետութեան եւ
կուսակցութեան միջեւ։ Անգլիական զօրավունդ
մը մտաւ Քոփիլհեմի։ Նորվեգիոյ գահամտանդը
աւետելով գերման բանակին անձնատուրութիւնը,
աւելցուց թէ Նորվեգիացիները Դաշնակիցներուն
տրամադրութեան տակ են։ Նուկուլանները դրա-
ւեցին Զաղբշիւր եւ Լուպիւնան։
Հիթլերի Դիւմպլը — Կարմիր բանակին զօ-
րավար մը յայտնեց թէ ռուս զինուորները Պերլինի
աւերակներուն մէջ գտած են դիակ մը որ շատ կը
նմանէ Հիթլերին։ Դիակը ծակ ծակ եղած է դրն -
դակներէ։ Հիթլերի բոլոր ծառաները, որոնք Ռու-
սերուն ձեռքն են բաց ի մէկէն, բեր են թէ Հիթ-
լերի դիակն է։ Քննութիւնները կը շարունակուին։
Փիթերի ըստ ըստեան հարցաքննութեան են -
թարկուեցաւ առջի օր, լման երեք ժամ։ Մասնա-
ւոր բոլոր հարցումներուն պատասխանեց ատանց
փաստաբանի։

ՄԱՐԻ ԼՈՒԻՐԵ ԶԱՅԱԿԱՆ ԿԵԱՆԻՔԻ

Երիտմարտի Հայոց առաջնորդ ընտրուած է-
տեղապահը, Մամբէ Եպիսկ. Սերուբեան։ Առա-
ջարկուած էին երեք ընտրելիներ, — Արաւազը
Արք. Սիւրմէնյան, Մամբէ Եպիսկ. եւ Սերուբէ-
վոր. Մանուկեան։ Ընտրութեան ձեռնարկուելով,
29 ժողովները կենդանապէս առաջն. տեղապահին
վրայ որ տարիներէ ի վեր կը վարէ այդ պաշտօնը։
Ընտրութեան առաջ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Գահր-
րէ կը գտնուէր, եւ Համազասկանի հրախոսելով
օրհնած է ընտրութիւնը (3 Մարտ)։ Մամբէն է -
պիսկ. Ժնան զ Կարին, 1891ին։ Նախնական կըթու-
թիւնը լրացնելէ վերջ մտած է Արմաշի զարկնա-
ղը, 1910ին։ Սարկաւազ էր, Երբ 1915ին բոլոր
միացաններուն հետ աքաղաղուեցաւ Գոնիա։ Յետոյ
վարդապետ ձեռնադրուեցաւ Պոլսոյ մէջ եւ հետ -
զհետէ զանազան պաշտօններ վարելով, հաստատու-
եցաւ Երիտմարտ (1931)։

ՍՏԱՆԻՔ Couleur de Temps. Ֆրանսերէն բա-
նաստեղծութիւններ Օր. Հուրի Իփէկեանի (աղ-
ջիկը ընկեր Գապար Իփէկեանի)։ Յետաւանաւ.
Lucien - Paul Thomas, անշուշտ Պելիճոյ Արքայա-
կան Ակադեմիայի։ Տպ. Պրիւսէ, 1944։

ՇՆՈՐԶԱԿԱՆԻՔ — Գալուստ Սաղերեան եւ
զաւակը, Օր. Մառի Սաղերեան, Աղապապ Պար-
սամեան, Տէր եւ Տիկին Համարարձու Տէրտերեան
եւ զաւակները եւ բոլոր աղաղակներն իրենց
խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն ա-
նոնց որոնք հանգեցան իրենց ցաւակցութիւնները
յայտնել անձամբ, նամակով կամ ծաղիկապսակով,
ողբացալ՝ Տիգրի ՖիԼՈՐ ՍԱԼԵՐԵԱՆԻ, — իրենց
կնոջ, մօր, ջրոյ եւ ազգականին մահուան առթիւ,
որ տեղի ունեցաւ. Châteaux de Selle, Ապրիլ 13ին։

ՅՐ. ԿԱՊՈՅՏ ՌԱԶԻ ՓԱՐՈՒԶԻ ՄԱՍՆԱՅԻԻ -
ՂԻՆ ՊԱՐԱԶԱՆԻՍԻՍ՝ 13 Մայիս, կերուկի կէսօրէ
վերջ ժամը 3էն 11, Jean Goujonի սրահներուն մէջ։
Մուտք 100 ֆրանք։

NUITS DES ARMÉNIENS DE FRANCE
SALLE PLEYEL ՄԵՃ
Կազմակերպուած Institut Arménien կողմէ,
հովանաւորութեամբ կրթական նախարարութեան,
Մայիս 26ին, ժամը 11էն մինչեւ առաւօտ։
Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

Ռ. Միրոբյանն ժողովուրդներին Զրահային լիգային եւ Մ. Նահանգներին 24 ժամ վերջին երեք ժամերին ծաղիկների օրը, ժամացույցի տարբերակներ: Անոնք պատերազմին դադարումը օրոշումից իմացան չորեքշաբթի առտուն, ժամը երեք մը առաւ: Մոսկովային թղթակից եւ համարներ Բե ժողովուրդին մեծ մասը ընացած էր Հաղորդուողնա յարձանակը: Դանիս մը վաղը երեք վերջին, Հազարաւոր ընկիւններ փողոց Թաւ էին: Նահապաճ Կալինին անմիջապէս արդարձ չորսրեց եւ Մոսկովային պատերազմը մասնային չորսարանակներ մաղթանքներ կատարեց անոնց երրորդ մէջ: Անշուշտ իշխմանին մէջ ա

68 ԱՄԻՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Սկիզբը եւ վախճանը

(Բ. եւ Վերջին մաս)

Ուրեմն 1941 Յունիս 22ին գերման բանակը ուժգնորէն յարձակեցաւ Պ. Միութեան վրայ, աւելցուեցան ֆինլանդական, չեխոստիական եւ ուստիական զորազուգներուն։ Կարմիր բանակը առաջին շաբաթներէն իսկ ծանր պայտաութիւններ կրեց եւ Գերմանները մտան խորհրդային անձաբարձիր տարածութեան մէջ։ Բայց, հակառակ Բիալիստոք - Մինսկ, Մոնթենեպի, Բիելիի եւ Բրեանսք - Վիսլաի ռազմական մեծ ճակատամարտներուն, Պ. Միութեան դիմադրական կրողը մնաց անկոտրել, եւ զինուորական ուժերը՝ շատ աւելի գերակշիռ քան կենթադրելի թշնամին։ Գերմանիան կը ստիպուէ արեւելքի ճակատը փոխադրել իր յարձակողական ուժին դրեթէ ամբողջութիւնը, ու թէեւ իր բանակները Ռուսիոյ խորքերը կը թափանցեն, բայց կը կորսնցնէ ճակատամարտը մեծ-ռէն առաջ շահելու յոյսը։ Նոյեմբերին եւ Գեկ - տեմբերին, Ռուսները կը շահին պաշտպանողական ճակատամարտը Մոսկուայի առջեւ եւ կը փրկեն մայրաքաղաքը։ Միեւնոյն ատեն, կը պատահի շատ կարեւոր դէպք մը։ Զափոյ յարձակումը ըլլալով Փլըր - Հարպըրի վրայ, Մ. Նազիներէն զայն պատերազմին կը մասնակցին Գերմանիոյ դէմ։ Էթիոպի թէեւ նոր դիմակից մը կը շահի, բայց այնուհետեւ իրեն դէմ ծառացած կը դառնէ աշխարհի երեք ամենամեծ կայսրութիւնները, իրենց անբաւ հարստութիւններով, հոսմ նիւթերով եւ զօրքով։ Գերման բանակը երթալով կը մտնի Ռուսիոյ մէջ, հետզհետէ աւելի դաժան պայքարի մը բերու - նուելով հետզհետէ զօրացող հակառակորդին մը դէմ։ Միւս կողմէ անգլիւսաքսոն պետութիւնները Պ. Միութեան օգնելով ռազմամթերքի եւ պաշարի կարելու ուստի մտնելով, կը դարձնեն իրենց յարձակողական զօրս անքննելի ուր Վերջոյ պիտի ջախջախէր Գերմանիան։

1941—42ին ճմեռնային պատերազմի ընթացք - քին, գերման բանակը ընդհանրապէս առաւելով կը պահէ իր դիրքը Ռուսիոյ մէջ ահաւոր տուաւ - պանքներով եւ կորուստներով։ Բայց Ռուսները ետ կ'առնեն Ռոստովը եւ պայքարում կը փրկեն Մոսկուան։ 1942ի գարնան Գերմանիան կը սահմանա - փակէ իր տեղիքը։ Կը հրաժարի Մոսկուայէն, եւ հոսովոր յարձակողականի մը կը ձեռնարկէ հարա - ցաքին ճակատին վրայ, դէպի Վոլգա եւ Կովկաս, մինչ Լիբիոյ մէջ (Աֆրիկէ) Ռոմմէլի իտալե - գերման բանակը Արեւմտադրիոյ եւ Մուէզի վրայ կը խոյսնայ։ Երկու բանակները կը ձգնէին իրա - նալ Պարսից ծոցին մէջ, ուր հասնելու համար Զնդկաստանի վրայ քայլել կ'ուզէր նաեւ Զափոն, ուսումը՝ իր ձորան եւ դարնան շանթահարիչ յաջողութեամբ։

Շուտով ի դերեւ ելան այս յոյսերը։ Գերման բանակը, որ օծուեալ էր ահաբեկու. սպառնալիցութեամբ, այս անգամ նոր ռազմավարութեան մը հետեւելով կը հասնի Վոլգայի ափերը եւ Կովկասի դուռները, բայց ռուսական բանակները շատ բան սորմած էին արդէն։ Իրենց յամար դիմադրու - թիւնը հետզհետէ կը սաստկանայ, մանաւանդ Սթալինի գաղտնի պատմական ճակատամարտին մէջ։ Թշնամին չի յաղթիր ամբողջովին զբաւել քաղա - քը, եւ ձմեռն առջեւ կը գտնուի արկածալի դիրքի մը մէջ։ Այդ միջոցին Ռոմմէլը, որ մինչեւ Արեւ - անդիոյ դուռները հասած էր, կը ստիպուի կետէս առնել եւ - Ալաբէյի մէջ, չնորհիւ բրիտանական զօրքին եւ ազատ Փրանսիայի ուժերուն յամար դի - մադրութեան։ Մինչ Մոնթեպիոյ յարձակումի

ձեռնարկելով արագօրէն ետ կ'առնէ կորսուած դե - տինը, խորհրդային բանակները ձմեռնային երկ - րորդ յարձակողականը կը կատարեն Վորոնէժէն մինչեւ Սթալինկրատի հարաւը։ Այս անգամ գեր - մանական դիմակիցը կը ճարձատրի եւ Սթալինկրատի շրջանը կը դառնայ գերեզմանը պաշարուած գեր - ման բանակի հարուածային լուսաւոյ զօրամասնե - րուն։ Ամբողջ ձմեռը գերման բանակը կ'ընկերի խորհրդային ուժերուն առջեւ որ փրկադէպ ալիք - ներու նման կը հոսէին Ռւսիայի մէջէն։ Որիմ կը մեկուտացուի։ Ռուսները կարելի կ'ըլլայ կասե - ցնել միայն մայիսին, մեծ դժուարութեամբ, 0 - րէկ, Գորսք դժին վրայ։

Մինչ այս մինչ այն, 1942 Նոյեմբերին անդէ - ճաւերկներուն մեծ բանակը մը ցամաք կ'ելլէ Մա - րոք եւ Ալեքսիա, ուր Ֆրանսացիներն ալ կը միա - նան եւ կոնսկէն կը զարնուի Ռոմմէլի բանակը, որ հետապնդուելով Եգիպտոսի անգլիական բա - նակին կողմէ, տաժանելի նահանջ մը կը կատա - րէր Լիբիոյ ծովափին երկայնքը։ Հակառակ Գեր - մաններու ձեռք առած միջոցներուն (չբաւում թունուղի), Ռոմմէլի բանակը ի վերջոյ կ'ոչնչա - նայ Թունուղի շրջանին մէջ։

1942—43ի ձմեռը Գերմանիոյ յոյսերը ի դերեւ կ'ելլեն Ռուսիայ եւ Աֆրիկէի մէջ, մինչ Դաշնա - կիցներուն համբերութեամբ սարքած օդանաւային յարձակումն ահաբեկու զօրութիւնը անխնայ կրակ կը տեղար գերմանական քաղաքներուն վրայ։ Այնու - հետեւ պատերազմը կը դառնայ երկար պատմու - թիւնը գերմանական պայտաութեանը։ Գերման բա - նակը տակաւին ի վիճակի էր քաղաքային պաշտպա - նութիւն, բայց անկարող յարձակողականին։

Այսպէս, արեւելքի մէջ խորհրդային յարձա - կողանքը մը հեղէր Գերմանիայի դիրքը։ Օրէկ Գորսկ, Նարբոլ, յետոյ Բիելի եւ Ուրմ ետ կ'առ - նուին։ Նոյն ատեն Դաշնակիցները զօրք հանած էին Սիկիլիա, յետոյ հարաւային Իտալիա եւ 1943 Յունիսի Իտալիա անձնատուր կ'ըլլայ։ Գերմա - նիան կը յաջողի տոկուն ճակատ մը հաստատել Ա - պենինսուլային լեռներուն մէջ, կատարի կողմերէ վերջ ուր կ'որոնցուր Լափոնին եւ Հոմը, եւ նորէն ձեռք առնել Պալքանները ուր իր ուժը խախտած էր արդէն։ Բայց, արդէն նոր ճակատ մը աւելցած էր Եւրոպայի մէջ, եւ Գերմանիան կը հարկադրուի անշարժացնել ռազմաթիւ զօրամասեր եւ վիթխարի ամրութիւններ շինել Ալպանեանի եւ Միջերկրա - կանի ափերուն վրայ, ի նախատեսութեան Դաշ - նակիցներու արշաւանքին։

1943 — 44ի ձմեռը անցաւ սոսանց հողային կարեւոր փոփոխութեանը։ Բայց օդանաւային ուժակոծութիւնները գերմանական քաղաքներու վրայ դարձան աւելի ահաւոր, եւ ուսական եր - րորդ ձմեռնային յարձակողականը տառնց նշանա - կիցին ընդհատուած յաջողութիւն ամառնային յարձա - կողանքին։ Լէնինկրատ փրկուեցաւ եւ Գերմա - նիան Գերմանիայի վրայ թռչելով, ջարխարիչ պայտաութիւններ կրեց իրարու ետեւ, — վտար - ւեցաւ Մոնթենեպի եւ Մինսկի շրջանէն, կորսնցուց Պալքան երկիրները եւ արեւելեան Փրուսիոյ սահմաններուն վրայ հանդիպեցաւ Ռուսներուն։ 1944ի դարնան վտարուեցաւ Գերմանիան, եւ օւս - սական բանակները խուճեցին Ռոմմանիա։ Գեր - մանի կրանցուց Պալքանները իսկ 1944 Յունիս 6ին Դաշնակիցները ցամաք ելան Նորմանտիոյ մէջ։ Այնուհետեւ դէպքերը զաւանթէժ ընթացք ստացան, Դաշնակիցները հասան մինչեւ գերմա - նական սահմանազուլը մտաւ Պալքանի խուճեց - րադոյն փորձ մը կատարեց Դիւկուսմերին, Անվէրս հասնելու համար, վերջապէս ընդհատել միացեալ յարձակողական արեւմտեան եւ արեւելեան ճա - կատարանուն վրայ, 1945 Յունուարէն սկսեալ։

ԵՆԱԾԹ — Յաջորդով՝ պատերազմին համա - րոտ օրագիրը։

... Այժմ, կրնանք յայտարարել թէ հասած է օրը Գերմանիոյ վերջնական փլուզման, օրը մեր ժողովրդին մեծ յաղթանակին ընդդէմ գերման արխարհակալութեան։ Այն մեծ զոհողութիւնները զոր յանձն առին յանուն մեր հայրենիքին ազա - տութեան եւ անկախութեան, այն անհաշուելի զրկանքներն ու տառապանքները զոր կրեց մեր Ժո - ղովորդը պատերազմի ընթացքին, այն լարուած շփոթանքը որ կատարուեցաւ բանակի թիկուն - քէն մինչեւ ճակատը, հայրենիքի խորանին վրայ, պատկերասէր մեր կատարեալ յաղթանակով։ Սյա - ժողովուրդներուն դարաւոր պայքարը իրենց դո - յութեան եւ անկախութեան համար վերջացաւ յաղթանակով եւ գերման բանակալութեան տա - պալումով։ Այսուհետեւ ժողովուրդներուն ազա - տութեան եւ խաղաղութեան մեծ զօրքը պիտի ծա - ծանի Եւրոպայի վրայ։

ՊիՏԻ ԵՆԱԾԹԻՆ ՌԻԿԱՐԴՍԵՆ, ԿՈՎԿԱՍԸ ԵՆԻՆ .

« Երեք տարի առաջ, Հիթլեր հրապարակաւ կը յայտարարէր թէ որդած է անդամաւոր իս - Միալիսմը եւ անգաղտնի կովկասը, Ուկրայնան, Սպիտակ Ռուսիան, Պալքան երկիրները եւ ուրիշ շրջաններ։ Ան բացէ ի բաց յայտարարեց. — «Մենք պիտի ոչնչացնենք Ռուսաստանը, որպէսզի այլեւս չկարենայ ոտքի կանգնել։ Բայց Հիթլերին անիտ զաղափարները չկրցան իրադրութիւն։ Պատերազ -

մին ընթացքը փոշիացուց զանոնք։ Արդարեւ, տե - ղի ունեցաւ բան մը որ տրամադրապէս հակառակն է Հիթլերական երեւակալութեանը։ Գերմանիան պարտուեցաւ շարաշար։ Գերման զինուորները անձնատուր կ'ըլլան։ Պ. Միութիւնը կը տօնէ յաղ - թանակը, բայց միտքէն չանցնիր ոչ անդամաւոր, ոչ ալ ընդհանր իրաւանք։ Ընկերներ, աղջկանք մեծ պատերազմը վերջացաւ մեր կատարեալ յաղ - թանակով։ Վերջացաւ պատերազմի շրջանը Եւրո - պայի մէջ եւ ահա կը սկսի խաղաղութեան շրջան մը։ Միեւնոյն հայրենակիցներ, կը շնորհաւորեն ձեզ յաղթանակին առթիւ։

Սթալին ճառը վերջացուց փառք տալով «հե - րոսական կարմիր բանակին», «մեր մեծ եւ յաղ - թական ժողովուրդին», եւ պատերազմի հերոսնե - րուն շորքեց իրենց կանգը զոհեցին մեր Ժողո՞ւ - վորդի ազատութեան եւ բարօրութեան համար։ Մտաւ չափ միեւնոյն օրը հաղորդեց կարմիր բանակի մուտքը Փրակա(դշ.), հրամանատար - րութեամբ մտնելու Կոնիէին, կատարի կոնիներէ վերջ։ Հակառակ անձնատուրութեան հրամանին, գերման զինուորները կը շարունակէին դիմադրել եւ օդանաւային ուժակոծել էին Ձեխուլովաքիոյ մայրաքաղաքը եւ ուրիշ երկու քաղաքներ։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՔԻՆ ԶԵՆՈՅԸ պարզա - պէս կ'ըսէր, տալի օր — «Կէս դիւրեքն ի վեր թիւ - ղանօթները լուծ են բոլոր ճակատներուն վրայ»։ Յետոյ հինգ վայրկեան դիմադրեց գերման բանակին, հետեւեալ վերջապանով — «Պատմութիւնը պիտի դատէ»։ Եւ վերջապէս երեք վայրկեան լուծիւն։ Պիլիսին գերմանական տկարութիւնը մէջ ստորա - գրուած վերջնական անձնատուրութեամբ, Գերմա - նիոյ ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային հրա - մանատարները հաղորդաւորապէս խոստովանեցան թէ զինուորական տեսակէտով ալ պարտուեցան շարաշար, եւ այլեւս պիտի չկրնան խօսիլ «աւ - պարտելի բանակի» մասին։

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ ԱՆԹԵԼԸ պահանջեց որ Դաշնա - կիցները ձերբակալեն Հիթլերի յաջորդը, ծովակալ Տէօնից, իրեն պատերազմի ուժադրոք եւ մահա - պարտ։ — Մոսկուայ յայտարարութեամբ մը լուծ - ւած հռչակեց նացի կուսակցութիւնը։

ՆՈՐՎԵԿԻՅՈՅ ՆԱՅԻ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ, Գուրիլլինկ, որ Ժամանակին Հայաստան զայցած է Նանիէի հետ, անձնատուր եղաւ իր նախարարներով։ Եւ - լորը մէկ բանտարկութեան կէսթափոյի բանտին մէջ։ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը ինչպէս Շուլ - տէն դիւրութիւնները ընծայել, Գերմանիան փոխա - ղրեւելու համար 300000 գերման զինուորներ։

ԼԵՆԻՆԿԱՆ ՀԱՐՔԻՆ ԱՌԹԻՒ Ժաղած նոր մի - ջազէպը կը մնայ առկա։ Հարցումներ եղան Անգ - լիոյ երեպէ. Ժողովին մէջ, բայց կառավարու - թեան ներկայացուցիչը խուսափեցաւ շօշափել ճայս ճանրակչու հարցը։ Կառավարութիւնը խոս - տովանեցաւ թէ Ռուսները անգլիացի պաշտօնեանե - րուն թող չեն տար Լեւնաստան, Ձեխուլովաքիոյ ռուսական շրջանը կամ Աւստրիա մտնել, բայց կարճ այցելութիւնները, մինչեւ խորհրդային ներկայացուցիչները ամէն ապագային կը վայել - լեն արեւմտեան շրջանին մէջ։ — Մոլոթով մեկնե - ցաւ Ման Ֆրանկֆուրտին։

300 ՄԻԼԻՈՆ ԱՃԱՆՆԵՐ ցնաւուած են Ֆրանսա - յի մէջ, Գերմաններու կողմէ, 250.000 հէքթար տարածութեան վրայ։ Վերաշինութեան նախարա - րը յայտարարեց թէ մինչեւ հիմա վերցուած են միայն 1.200.000 ակններ, մարդկային ծանր կո - րուտներով (մէկ մեռեալ իւրաքանչիւր 2000 ա - կանի փնջման համար)։

ՊԵՐԼԻՆԸ ՉՈՐՍ ՇԻՔԱՆԻ պիտի բաժնուի, — կեդրոնական եւ արեւելեան մասերը, Ռուսիոյ, հիւսիսային մասը՝ Ֆրանսայի, հարաւային — ա - րեւելեան մասը՝ Անգլիոյ, արեւմտեան մասը՝ Մ. Նահանգներուն։ Իւրաքանչիւր շրջանի մէջ գեր - ման պիտի ապրուանայ մը պիտի նշանակուի վարչական դրոժերու համար։

ՇՆՈՐՀԱՅԱԿԻՔ. — Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Լուրսեան եւ եղբայր Տ. Ժիրայր Լուրսեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որ հանգեան անձամբ կամ դրաւոր ցաւակցութիւն յայտնել իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ Տիկին ԵՐԱՆՈՒՂԻ մահուան առթիւ։

ՅՐ. ԿԱՊԵՏ ՈՒՍԷՆ ԽԱՐԺ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍԿՈՒՅԻՆ - ԴԻՆ ՊԱՐԱԶԻՆԻԿԱՆ՝ 13 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Ժամը 3էն 11, Jean Goujonի սրահներուն մէջ։ Մուտք 100 ֆրանք։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՅԵՐ Փարիզահայ Երիտ. Ընդհ. Միութեան միասնաբար կազմակերպած զեղար - ունեւորական հանդէպին, Salle Pleyelef մէջ, Կիրակի 17 Յունիս, Ժամը 16.30ին։ Մասնաւորութիւն - ները մօտ օրէն։

նոյն արարողութիւնները կատարուեցան, կաթող - տեղադրանի կարգադրութեամբ։

Մտաւ լայ Պալքան մասնաւոր օրակարգ մը ուղղելով բանակին, հրամայեց 30 համադարկ ար - ձակել հազար թիղանօթներով։ Իր ձայնաւորութեա ճառին մէջ, մտաւ լայ յայտարարեց .

— « Դաշնական Գերմանիան, զոր ծունկի բե - րին կարմիր բանակը եւ մեր դաշնակիցներուն զինուորները, խոստովանեցաւ որ պարտութիւնը եւ անձնատուր եղաւ առանց որ եւ չէ պայմանի։ Մայիս 7ին Ռէյնի մէջ ստորագրուեցաւ անձնա - տրուութեան առժամեայ պայմանագիրը։ Մայիս 8ին, Պիլիսին մէջ, գերման վերին հրամանատա - րութեան ներկայացուցիչները ստորագրեցին անձ - նատուրութեան վերջնական վաւերագիրը, ի ներկա - յութեան դաշնակից բանակները եւ խորհրդային զօրքի պատուիրակներուն։ Փաշ գիտնալով ներգա - մաւութիւնը Գերմաններուն որոնք ջուրջի տեղ կը դնեն դաշնակիցներն ու համաձայնութիւնները, մենք պատճառներ չունէինք հաւատարմութեան անոնց խօսքին։ Բայց, համաձայն անձնատուրութեան վա -ւերագրին, գերման զօրքը այս առտու իսկ սկսաւ վար դնել գէնգերը եւ անձնատուր ըլլալ մեր գին - ուորներուն։ Այլեւս ջուրջի կտոր մը չէ ուրեմն, այլ իրական անձնատուրութիւնը Գեղմանիոյ դին - եալ ուժերուն։

Մեր ԽՕՄԻՔԸ

ՄԻՆՉ ԼՈՍՑՈՒՐԸ ԿԸ ՎԱՌԻՆ...

Պատերազմի դադարման հետ, Փարիզի եւ Դի-
րիշ մեծ քաղաքներու լուսերն ալ վառել սկսան
ազատօրէն:

Մայրաքաղաքը տակաւին չէ վերադառած էր
պատմական կերպարանը, իբրեւ Լոյս-Քաղաք:
Իբրեւ պայծառափայլ ոտան լուսացնող պողո-
տաներով: Բայց, ինչ որ կը սեւեռնէ Եւրոպայի
Օրէն ի վեր, բաւական է ապացուցանելու համար
թէ իսկապէս բան մը փոխուած է, իբր վիշտ
ընկերու մոռաց, վրդովիչ մղձաւանջն ի վեր:

Սոյնուհետ հարկադրուած չեն որ եւ պատուհան
աչքէ անցնելու, այս կամ այն ճեղքը խփելու,
որպէսզի լույս չողոր չերեւան փողոցն: Ոչ լու-
սաւորով, գանազան ծածկոցներով, ոչ ներկ ապա-
կներու վրայ, ոչ ալ կապոյտ անթիւնից թուղթ,
հարանոցն մինչեւ խոհանոցը, ննջողի մին -
չեւ այն սենեակը որ բակին վրայ էր նայի:

Եւ չեն լսեր սատուր դրաւորական Պաշտպանու-
թեան պահակներուն, որոնք ման կուգային փողո-
ցէ փողոց, կամ սանդուղիներէն վեր խուժելով
ուղեւորները կը դատապարտէին: Ու վերջապէս, ուշ
մնացած ատեն, այլեւս վախ չունին թէ յանկարծ
պիտի բռնեն փողոցին մէջ, մեղադրելով թէ կա-
պոյտ ներկած չեն դրպանի լուստերը:

Լոյս, լոյս: Կոճակը դարձուր եւ լայնօրէն
վայելէ, առանց դուռ-պատուհան փակելու:

Այսպէս եւ Լոնտոնի մէջ, որուն բնակիչներէն
մէկն ու մէկը եթէ Փարիզ հանդիպած ըլլար, այդ
օրերուն, կը զարմանար որ մեր լուսաբոլբոլ այն-
քան ալ խիտ չէ: (Մինչդեռ, մանաւանդ ձմեռը,
եղիւթ ձնով, անդորդի մը գարնանի կամ ցե-
խին մէջ գլորիւ սովորական արկած էր):

Այստեղ, Լոնտոնի մէջ, լուսաբոլբոլ կը գար -
ծաղրուէր տաակալ խառնութեամբ: Փողոցին մէջ
լուցիկ, դանիկ վառելն անգամ կը համարուէր
անիմաստ յանգիստ: Այլ չենք խօսիլ ծովագերեայ
քաղաքներու պաշտպանութեան մասին:

Ուրեմն լուսերը կը վառին, լուսաբոլբոլ ոչ
միայն փողոցները, այլեւ պայծառացնելով հողի
ներքը, որոնք ամբողջ, մաշկաւած էին, համատա-
րած խաւարի, կասկածի եւ երկիւղի երկաթաուե-
տիւրացեալութեան տակ:

Կուգային որ այդ պայծառութիւնը թափան-
ցէր նսեւ մեր ընկերային եւ հանրային կեանքին
մէջ, թափելով կանխակալ կարծիքներու, նախա-
պաշարներու ժանգը եւ կիւրքերու դեղին բոր -
բոսը: Այստեղ եւ աւելի հեռուները, մինչեւ Ամե-
րիկա, մանաւանդ Ամերիկա, ուր դժբախտաբար
ոչ բան մը սորված, ոչ ալ բան մը մոռցած են:

Կը թուի թէ մարդիկ որքան հեռու ըլլան հայ-
րենի աշխարհէն, բուն «Հայնոցներէն» եւ արեւ-
ելեան ուսմանամերձ շրջաններէն, այնքան դժ-
ուար կը վարժուին պայծառատեսութեան եւ փո-
խադարձ հակացողութեան:

Այնպէս, ինչո՞ւ տարիներով խռովայող շըր-
ջան մը, Եւրոպայում, պատերազմին սկիզբէն ի վեր
խաղաղած, կենդանի եւ շինարար համագործակե-
ցութեան մը նուիրուած պիտի ըլլար, իսկ Ամե-
րիկայի պիտի շարունակէր արին պողոտան: Եւ
ինչո՞ւ նոյն կազմութիւնը պատկերը կը պարզեն ա-
րեւելեան ուրիշ գաղութները... բացմանց Սու-
րբան ու Լեբանոն, Իրաքն ու Իրանը, ուր ընդ -
հարուսնելու տակ յաճախաբար էին, ատեն մը:

Երբ կը խօսինք հողիներու պայծառացման
մասին, ըսել կուգինք թէ մարդիկ պէտք է ընդու-
նին, վերջապէս, որ բան մը փոխուած է — շատ
բան փոխուած է — ինչպէս աշխարհի, նոյնպէս
մեր կեանքին մէջ:

Երկուսն քարացած գիտելիքները չեն որ
համայն պիտի ցուցնեն այս զորագոյն վերիվայ -
րուսներուն մէջ, այլ ներկան ու իր պահանջները:
Այսօրն ու վաղը:

Երբեք ժամանակը պիտի չպակտի, հին վէր -
քերն ու վրդաւորները վերելուներու, սեն ու ճե-
րակը, արդարն ու մեղաւոր դատիւնը:

Այսօրն ու վաղը բոլորովին արաբեր պարտա-
կանութեան մը առիւն կը զննել մեզ, ինչպէս ամ-
բողջ ազատագրած մարդկութիւնը:

Անոնք որ խօսելու եւ գործելու ետեւը ունին,
լաւ կ'ըլլայ որ թիւ մըն ալ այդ մասին մտածեն,
փոխանակ միջոցներ տեսնելու, ձիւթ ծածկելով
իմաստութեան համարիչներ շողացնելու:

Մինչ լուսերը ապառաջին կը վառին, ջնանք
մենք ալ մաս պահել մեր գիտակցութեան եւ պա-
տասխանատուութեան ճրագները, որպէսզի կարեւ-
րանք հաւաքաբար խուսափել նոր թարթափունե-
րէ եւ վերադառնալ:

ԳՈՐԴԵԱՆ ՀԱՆԳՈՅՑԸ. — Մ. ԱՐԵՒԵԼԷ

Թէեւ աշխարհագրական յատկ ուսմանում
մը չէ «Մերձաւոր Արեւելք» բացատրութիւնը,
բայց, պատմութիւնը նուիրագործած է բառը, եւ
այդ անունին տակ կ'ըմբռնենք անմիջապէս Առա-
ջաւոր Ասիոյ այն երկրամասերը որ կը զբիւն Մի-
ջերկրականի արեւելեան աւազանը եւ կը ձգուին
Սեւ Մովսէսի մինչեւ Հնդկական Ռիւքանոս, եղեւ -
կանէն մինչեւ Պարսպի ծոց:

Ամենահամեմատ ընթացքով չափ գիտէ թէ
այդ տարածուն երկրամասը եղբ. ոչ միայն օր-
րորը ամենահին քաղաքակրթութիւններու,
յայտնի եւ անյայտ ցեղերու եւ պետութիւններու,
այլեւ մանաւանդ տեւեղն տեւեղն բնմը պատմու-
թեան վիթխարի տաճարներուն, որոնք մերթ Թա-
քուն, յաճախ բացայայտ կը բորբոքեն, կը յուզեն
աշխարհը եւ կարծէք վերջ չունին:

Վերջ չունին, որովհետեւ աշխարհագրու-
թեամբ Մերձաւոր Արեւելքը, շոտանք, կեդրոնն
է հին աշխարհի: Երեւ պատկառելի ցամաքամա-
սեր, Ասիա, Աֆրիկէ եւ Եւրոպա այդ կէտին վրայ
է որ իրարու կը միանան, իրար կը խաչաձեւեն:
Իրերու բերումով ուրեմն Մերձաւոր Արեւելքի
վրայէն անցան, կանցին ու պիտի անցնին մարդ-
կութեան մեծ ճանապարհները: Երբեմն, «Համեմ-
ներու ճամբան» որ կուգար Հնդկաստանէն, «Եւ-
րասիական ճամբան» որ կուգար Միջաստանէն, «Գըր-
գի ճամբան» որ կուգար Պարսկաստանէն, վերջա-
պէս անապատներէն անցնող կարաւաններու բոլոր
ուղիները կը յանգնէ Միջերկրականի ափերուն:
Սուէզի ջրացքը մէկ հարուստով ցամաքային ա-
րահանները վերածեց ծովային ուղեգիծներու,
ճանրութեան կէտի փոխանցում մը պարզապէս:
Իսկ այսօր, մանաւանդ վաղը, Մերձաւոր այդ Ա-
րեւելքը պիտի կազմէ ամենակարեւոր հանգրուա-
նը ինքնաշարժի եւ օդանաւի բաժնու, հեռագնաց
հաղորդակցութեան:

Անմիջապէս վերջ մեր մտքին կը ներկայանայ
այս երկրամասի տնտեսական վիթխարի, անհաշ-
ուելի նշանակութիւնը: Բնութիւնը զայն օժտած
է լայնօրէն: Միջագետքը կամ Եւրոպայի հինէն ի
վեր հողագործական բերել տնտեսարաններու համ-
բաւը վայելած են: Այսօր ասիական այդ երկրամա-
սի որով շրջաններու քարուղի հարստութիւնը ան-
համեմատ աւելցուցած է անոց վարկը միջազգայ-
ին հրապարակին վրայ: Իրանի յարաճուն նաւ -
թահուրները, Իրաքի նաւթահողերը, Փոքր Ասիոյ,
Սուրիոյ, Արաբիոյ մէջ նաւթային հաւանական
խանութիւնը գոյութիւնը — այսօրեւ կը բաւէ զու -
շակելու թէ դրամատիրական ինչ մրցակցութիւն-
ներ դէմ դիմած պիտի գան այդ սեւ ու հեղուկ
ոսկի աղբիւրը:

Եւրոպայում եւ Միջագետքը եղած են բաժնակի
դասակարգ երկիրներ, եւ շնորհիւ ոռոգումի նոր
ծրագիրներու, խոտանալից հեռակայրների կը
պարզեն մօտաւոր ապագայի համար:

Տնտեսական — տնտեսական այս պատկերը
մէկ երեսէն է միայն Մերձաւոր Արեւելքի բարդ
թնձուկին: Կայ տակաւին մարդկային կողմը:

Այդ ափերուն, այդ տարածութիւններուն վը-
րայ թառած են Թուրք աշխարհի եւ արաբական
աշխարհի որոնք երէկ տեղաւոր, անկազմ, այսօր աւելի
ուժգոյն, գիտակցութիւն սկսած են կազմակեր-
պուիլ, վերածուիլ որով կորիզներու, կամիւրդա-
րական — ցեղային երացողներու շուրջ: Մեր նախըն-
թաց յօդուածով — «Բաւալ աշխարհ» — անդրա-
դարձած էինք արդէն այդ խմորումներուն:

Մերձաւոր Արեւելքի խռովայող այդ պատ -
կերը ունի տակաւին ուրիշ թաքուն ծաղեր: Նախ՝
Պաղեստինի Հրէական Տունի հարցը, զոր այնքան
դժուար է հաշտեցնել համարաբարական ծրագիրնե-
րուն հետ: Լեբանոնի ափերու վրայ մարտի եւ
ուրիշ զրիտանքային փոքրամասնութեան ինքնու-
րոշման խնդրին ալ կը դադարեն Եւրոպան:

Մերձաւոր Արեւելքի նշանակութիւնը շատ ա-
ւելի աչքի կը զարնէ, երբ ինչպէս թէ այդ շրջա-
նակին մէջ կը գտնուին երեք մեծ կրօններու,
քրիստոնէութեան, իսլամութեան, մոլիսական
նուսթեան բարոյական կեդրոնները: Աշխարհի ա-
մէկ կողմերէն մասնատուական հաւատաբար Մէջ-
քի, Մէտիսի կողմը կը գտնուի ու կանգնի մէջ
դէմ մէկ անգամ հոն ուխտի երթալով խնդիր պարտա-
րէ նկատէ: Բրիտանիայ բոլոր եկեղեցիները եւ -
րուստացի մէջ իրենց վանքը կամ խորանը, իրենց
ազդեցութեան գոտին ունին ու անոր կառավար են
սրտանցիկ նախաձեռնողութեամբ: Հրեաները
չեն կրնար հրաժարիլ իրենց Միտոն եւ Լազի Պա-
տէն: Դժուար չէ գուշակել ուրեմն թէ բոլոր այդ
սրբաւայրերու տիրակալութեան խնդիրը ինչ մըր-

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՇՈՒԹԵԱՐԴԱՐԸ

ՈՉ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Գերմանիոյ հաշուարկաւոր սկսած է արդէն:
Ամէն օր հարիւր հազարաւոր դիտորդներ, նա-
ւաղներ, օգաշուներ են. անձնատուր կ'ըլլան:
Դաշնակից բանակները շողալիք յառաջ կը տա-
նին գրաւումը, գերման սուզանաւեր եւ մարտա -
նաւեր կը հասնին անդլիական նաւահանդիստնե-
րը, սեւ դրօշներով, ի նշան անձնատուր թեան:
Եւրոպականները արդէն ձեռնարկած են կազմա -
կերպելու գրաւեալ շրջաններու վարչական իշխա-
նութիւնը, իրենց անմիջական հսկողութեան տակ:
Գերմանիա բացարձակ անձնատուր եղած ըլլալով,
ինչ որ ունի իբրեւ պետական գոյք եւ հարստու-
թիւն, կը գտնուի Դաշնակիցներու տրամադրու-
թեան տակ: Ամերիկայի կառավարութիւնը այս -
հանջն Ուոշինգթոնի զուգեցեակական գեղարանա-
տունէն անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, Մ.
Նահանգներու արտաքին նախարարութեան յանձ-
նելու համար Գերմանիոյ վերաբերեալ բոլոր գոյ-
քերը եւ դիւանաթուղթերը: Այս առթիւ գիտել
տուաւ նոյն ղեկավարատուն թէ Գերմանիա անպայ-
ման անձնատուր եղած ըլլալով, այլեւս չի կրնար
ներկայացուցիչ ունենալ Մ. Նահանգներուն մէջ:
(պատերազմին ի վեր Գերմանիոյ շահերուն պաշտ-
պանութիւնը ճանձնուած էր զուգեցեակական դեմ -
պանատուն):

Ուոշինգթոնի քաղաքական շրջանակներուն
մէջ դրեթի անսխալիցապէս կը համարեն Մ. Նա-
հանգներուն այս ձեռնարկը: Ուրեմն Մ. Նահանգ-
ները միտք չունին գերմանական կառավարութիւն
ճանչնալու քանի մը տարի: Արտաքին նախարա-
րութեան խորհրդականն էր որ այս ձեռնարկը
հաղորդեց մամուլի ներկայացուցիչներուն:

Լոնտոնի դիւանադիւանական շրջանակներուն
մէջ կը կարծուի թէ Դաշնակիցները վերջ պիտի
տան ծովակալ Տէստիցի միջակեալ իշխանութեան
ալ: Ծովակալը, որ անձնատուրութեան հրամանն
արձակեց, կը գտնուի պատերազմի ոճրադրոշնե-
րու ցանկին մէջ եւ Դաշնակիցները անոր պաշտո-
նին կը հանդիսութեն պարզապէս իբրեւ փոխարե-
ման միջոց դիտուողական եւ վարչական իշխանու-
թեանց միջին:

Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին մէջ չարք մը հար-
ցումներ ուղղուեցան Ձրքիլի, Գերմանիոյ վար -
չախան կազմակերպութեան մասին: Վարչապետը
խնդրեց յետաձգել, սպասելով Իտալի վերադարձ -
մին:

*** Անգլիական օդադորներ իման Օսլո, եւ
մտորանքներ մտան Բոգոսլակի նաւահանդիսու-
ղեակներու համար հոն մնացած գերման մարտա -
նաւերը: Անգլիացիները անմիջապէս Դաշնակիցնե-
րուն յանձնեցին վարչական իշխանութիւնը: Գեր-
մանիոյ դաշնակից բանակները սկսան գրաւել ի -
րենց սահմանուած դիրքերը: Միեւնոյն ատեն մի-
ջոցներ ձեռք առնուած են, քննարարան ճարելու:

ցակցութիւններու, նոյնիսկ բախումներու կրնայ
յանգիլ:

Իոյր այս պատճառները բաւական են բա -
ցատրելու Մերձաւոր Արեւելքի պատմական մեծ
նշանակութիւնը միջազգային տեսանկէտով: Զար -
մանայի չէ, հեռուաբար, թէ ինչու մեծ պատու-
թիւնները միշտ հետամուտ եղած են այդ երկրա-
մասին վրայ կոտորաններ տեսնելու, կամ ապեւ -
ցութեան գոտիներու ձեռքին տակ իրար դիմադրե-
նու: Եւ անոնց այդ խռով եւ յամա մրցակցու-
թիւնն է ահաւասիկ որ Մերձաւոր Արեւելքը նկա-
տել կուտայ իբրեւ ամէնէն զգայունը աշխարհի
խոցելի կէտերէն:

Եւրոպայի խաղաղութիւնը վրդովող դիւանա-
դիւանական բախումներ եւ պատերազմները շատ
յոյժաւ հեռուէն կամ մօտէն առնելով թէ ունեցած
են Մերձաւոր Արեւելքի դրդեան հանգոյցին հետ:
Արեւելեան խնդիր, Մուսլիմ խնդիր, երկաթուղի -
ներու, նաւահանդիսանքներու, քարկղի սկանչումը -
հի հարց, հողատարութեանց հարց եւ այլն, դանա-
զան գորտազներն են միեւնոյն ողորդողութեան:
Կարելի է նոյնիսկ խորհել թէ ներկայ Աշխարհա-
մարտին թաքուն պատճառներէն մէկն ալ Մօտա -
ւոր Արեւելքի շարաշուք հանդուցն է:

Մինչեւ հիմա այդ ափերու վրայ բրիտանա -
կան առիծն է որ իր թափին տակ առած էր մեծնէն
կենսական կէտերը: Գերմանիոյ Տրանկ Ուոշ Օս-
թընի (քրտ. դէպի Արեւելք) ամբողջ քաղաքակա-
նութիւնը որ կը ձգտէր Պոլսոյ համարով Պաղատա-
հանիլ, խնդրուեցաւ երկու միջադրար պարտու-
թիւններու մէջ: Ֆրանսա, որ բարոյական մեծ
հաճաք մը վայելած է ամբողջ Առաջաւոր Ասիոյ
մէջ, կը ջանայ պահել իր դիրքերը:

Բայց ահա երկու նոր մրցողներ են —
նորհրդային Ռուսիան եւ Միացեալ Նահանգ -
ները: Լուռ թափանցումի աշխատանք մը կը տար-
ուի յամաօրէն:

Պատերազմին վերջ նոր էջ մը եւս պիտի բաց-
ուի Մերձաւոր Արեւելքի Հազարամէկի Գիշերնե-
րու պատմութեան վրայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

1939, Սեպտեմբեր — Հիթլերի բանակները Լեհաստան կ'արշավեն Սկպտ. Լին, շանթաճարիչ հաղթանակներով հաղթած մը: Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ կը յայտարարեն (3 Սեպտ.): Գերմանիա եւ Յ. Միտլերներ իրենց միջեւ կը բաժնեն Լեհաստանը:

1940 — Ապրիլի Գերմանիա կ'արշաւէ Տանք-մարքա եւ Նորվեգիա: Բրիտանական զորքը կը պարտուի Նորվեգիոյ մէջ:

Մայիս — Հիթլեր զինուոր կը զրկէ Պեթիա, Հոլանտա, Լեւոստալուրի եւ կ'արշաւէ դէպի Մանչ: Պեթիոյ թագաւորը անձնատուր կ'ըլլայ բանակով: Ձերբի վարչապետ Մեծ Բրիտանիոյ: Յունիս — Անգլիացիները Տէնզերի աղէտէն կը փրկեն 400.000 զինուոր: Իրենց բանակին 4)5ը: Գերմանիան Գալիզի կը մտնէ: Իտալիա պատերազմին կը մասնակցին (12 Յունիս): Մա - ուէլայ փէթէն զինադադար կը կնքէ, Գերմանիոյ ձգելով երկրին կէսը: Ռուսիա կը դադարէ Պեսա - րապիան (Ռուսմանիա): Չոր. տը Կոլի մարտակողը (18 Յունիս):

Յուլիս — Ռուսիա կը դադարէ Խոթնիան, Լաթվիան եւ Լիթուանիան: Վիլիս կուտակուի թիւնը կը խզէ իր յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ, երբ բրիտանական մարտանակը կը յարձա - կին Ֆրանսական նաւերուն վրայ, Օրանի առջեւ: Օգոստոս — Գերմանիան օդատորմիչը կը սկսի Լաթվիոյ Անգլիան: Իտալացիները կը յար - ձակին բրիտանական Սոմալի վրայ (Ափրիկէ), յառաջ կը խաղաղ դէպի Եգիպտոս:

Սեպտեմբեր — Ճափոն կը միանայ Առանց - քին, տասնամեայ դաշինքով մը:

Հոկտեմբեր — Իտալացիները Յունաստան կ'արշաւեն:

Համար մինչեւ ձմեռ: Գերմանիոյ մէջ եղած քա - ղումները այնքան սարսափելի են որ, դժուար պիտի ըլլայ տեղաւորել զորանքն բանակին զին - ուորները: Ինչ կայ միլիոնաւոր անպատասպար բնակիչներու տեղադրման խնդիրը:

Գոյնները կը շարունակուին Ֆինլանդիայի զանազան մասերուն մէջ, հակառակ Փրակայի առ - կուծին: Ամերիկեան Գ. բանակին եւ ռուսական ուժերուն միջեւ մնացած զբոսան զորամասերն են որ կը մղեն այս յուսահատական պայքարը, Ռու - սերուն ձեռքը չիցնալու համար: Փրակայի կուր - թնուն մէջ սպանուած են 5000 չին հայրենասէր - ներ: Կրեմլի եւ Միլոսի (Յունաստան) գերման պահակազորքը անձնատուր եղաւ: Կրեմլի մէջ կը զոհուէին 10.000 գերման եւ 4000 իտալացի զին - ուորներ:

Ամերիկեան բանակին արձակուրդ

Մ. Նահանգներու զինուորական շրջանակն - րէն կը հաղորդեն թէ 2.857.000 զինուորներ պիտի փոխադրուին մինչեւ ինը ամիս, 3.100.000 զին - ուորները մէջ տարին, եւ միայն 400.000 զինուոր պիտի մնայ Մեքսիկայի մէջ, իբրեւ գրաւման բա - նակ: Վերադարձող զինուորները մեծ մասով պի - տի ընդունի աշխատանքի կամ պիտի արձակուին, մաս մըն ալ ճափոնական ճակատը պիտի զրկուի: Մօտ 45.000 հոգի, որոնց մէջ կան շատ մը նախկին զերիններ, Ամերիկա պիտի վերադառնան այս ա - միս, օգնանաով կամ չղոցնալով:

Առաջին երեք ամիսներու ընթացքին իբր 845.000 զինուորներ կամ միլիոն հաշուով ամիսը իբրեւ 280.000 հոգի պիտի փոխադրուին: Երկրորդ եռամսեակին իբր 1.850.000 հոգի կամ միլիոն հա - ռով ամիսը 305.000 հոգի: Երրորդ եռամսեակին 807.000 կամ ամսական 269.000 հոգի:

Նախորդ պատերազմին տուր ամիս տեւեց 2 միլիոն զինուորներու փոխադրութիւնը Մեքսի - կէն Ամերիկա: Այս անգամ փոխադրութեան հա - մար պիտի գործածուին ամերիկեան նաւեր, 400 փոխադրանակներ եւ 800 սաւառնակներ, ինչպէս եւ ծովային գրաւուած նաւեր: Երբ զինուորները Ամերիկա հասնին, պիտի զրկուին 22 կիլոմետր, կարելի եղածին չափ իրենց բնակարայներուն մօտ, եւ մէկ շաբաթի կամ ամսամեայ արձակուրդ - պիտի ստանան եւ կամ բոլորովին պիտի արձակ - ունին:

Եւրոպայի օդաւոր ծափունի վրայ

Հինգշաբթի օր ամերիկեան 400 վիթխարի թռչուն բերդերը յարձակեցան Ճափոնի վրայ, իբրեւ նախադրուած ամէնէն աւերիչ օդաւորային որ երբեք տեսնուած ըլլայ: Միեւնոյն ատեն անթիւ կայանները անընդհատ սպառնալիքներ կը տեղա - բան, խորտակելու համար Ճափոնի ժողովուրդին բարոյական կորովը: Ահա քանի մը աղբարարու - թիւները:

— Դուռով շատ անկի մեծ ֆանալուքեամբ

Նոյեմբեր — Մոլոտովի, Հոլոպիա եւ Ռու - մանիա Առանցքին կը միանան: Ռուսիա Ֆինլան - տայի վրայ կը յարձակուի:

1941, Յունուար — Գերմանիա եւ Ռուսիա բարեկամութեան նոր դաշնագիր մը կը ստորա - գրեն:

Մարտ — Ֆինլանտական պատերազմը կը վեր - ջանայ:

Ապրիլ — Գերմանիա կը յարձակի Եսկո - սլանդի վրայ, որ, անձնատուր կ'ըլլայ, եւ կը քա - լէ Յունաստանի վրայ, ուր ձախողած էր Իտալիա: Մայիս — Անգլիացիները կը ջորին Յունաս - տանէն եւ Գերմանիան կրտէս կ'արշաւեն օդանա - ւային զանգուածային զործողութեամբ մը:

Յունիս — Գերմանիա (22 Յունիս), յետոյ Ի - տալիա եւ Ռուսիա պատերազմ կը յայտարարեն Յ. Միտլերին դէմ: Ֆինլանտան ալ կը միանայ:

Յուլիս — Անգլիա եւ Ռուսիա կը համաձայ - նին ժխտնաբար զործելու համար Գերմանիոյ դէմ: Օգոստոս — Բոլղարիա եւ Չերիլ կը խորհրդ - դակցին մարտանակ մը մէջ, ստորագրելու հա - մար Առլանտանի Դաշինքը որ պիտի ապահովէ «Չորս ապառնութիւններ»: Անգլիա եւ Ռուսիան Ի - րան կ'արշաւեն:

Սեպտեմբեր — Գերմանիան ամերիկեան թու - փրկաւոր մը վրայ յարձակած ըլլալով, նա - խազահ Բոլղարիա կը հրամայէ նաւատորմին կրակ բանալ ուր որ հանդիպի թշնամի նաւերու:

Հոկտեմբեր — Գերմանիան կը յառաջանի Ռուսիոյ մէջ: Պաշարման վիճակ Մոսկուայի մէջ: Նոյեմբեր — Ռուսները հակադարձակողականի կը ձեռնարկեն Ռոստովի արեւմտեան կողմը:

Դեկտեմբեր — Ճափոնցիները կը յարձակին Փրոյ Զարդերի, Փիլիպպին կղզիներու եւ Հոնկ Գոնկի վրայ: Մ. Նահանգները պատերազմ կը յայտարարեն Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Ճափոնի դէմ (8 Դեկտ.): (Մնացեալը յաջորդով)

ռուսները պիտի տեղան Ճափոնի վրայ քան ինչ որ գործածուեցաւ Գերմանիոյ դէմ, գայն ծաւկի բե - ռեյտ: Խաւար: Օգոստոսին հետ միամտամանակ չինական բանակը պիտի յաղթէ Ճափոնական ու - ժեկուր: Չինաստանի մէջ: Միայն Մ. Նահանգները 7.000.000 զինուոր պիտի գործածեն, մէկ մասը ցամաք համար Չինաստանի մէջ:

Ճափոնը օր առաջ անձնատուր թիւնը մղելու համար շարժման մէջ դրուած են բազմաթիւ անդ - լիական մարտանակներ եւ գերմանական սուզանա - լեր: Այն բոլոր օդանաւերը որ կը զոհածուին Գերմանիոյ դէմ, պիտի փոխադրուին Ճափոն: Ձը - րանական երկու զորաբաժիններ ալ — 30.000 հո - գի — շողանալի կը սպանան, մասնակցելու համար ճափոնական կռիւներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐԿԻՆՈՅ արտաքին գործաւորը հաղորդէր Չորս Մեծերուն թէ կը հաւանի «արիւթացնել» կամ վերադնել Մոսկովայի դաշնագիրը: Տարտանակի մասին, համաձայն Ռուսիոյ բարձրագոյն: Նախա - րարը միեւնոյն ատեն իրաւոր կը յայտնէ որ եւնա - րաւել կ'ապառնի Ափրիկեան Տիւրքիայի եւ Լի - բիոյ մէջ, եթէ Իտալիոյ ափիկեան կայսրութիւնը պիտի բաժնուի: . .

ՁԵՐԿԱՆԱՆՈՒՅՈՒՄ ԶՈՐ. ՎԵՅԱՆ, նախկին սպարապետ, որ նոր վերադարձած էր Գերմա - նիայէն: Զօրավարը տկար ըլլալով, վարաւ-գա - սի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ: Իրեն հետ միա - սին ձերբակալուեցան թէնիսի վարպետ մը, Ժան Պորթլը, որ տանը մէջ բանտարկուած պիտի մնայ, մինչեւ հարցաքննութիւն: Վէլլան ազգ - պաշտպանութեան նախարար էր փէթէնը դահլի - ճին մէջ, 1940 Յունիսին, իսկ 1942 Նոյեմբերին երբ Դաշնակիցները Հիւս. Ափրիկէ արշաւեցին, Գերմանիան կողմէ ձերբակալուելով աքսորուե - ցաւ կնոջը հետ:

ՁԻՆԻ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՁ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, տեղաւորելու համար Լաֆայը: Թերթ մը կը զբէ թէ նախկին վարչապետը կ'ուզէ որ Ա - մերիկացիները դատեն իր իր:

Հիթլերի նմանող չորս զինուորներ գտնուած են Պերլինի աւերակներուն մէջ: Չորսն ալ սեղան եւ ածխացած են: Ռուսները անոնց չափերը եւ լուս - նկարները անոնց վերջ, կը շարունակեն պրզը - տումներ կատարել:

ՉՈՐ. ԿԱՅՐՆԱՆՈՒՄ օրակարգ մը ուղղելով Յրանայի, Պեթիոյ, Հոլանտայի, Տանքմարքայի եւ Նորվեգիոյ Դիմադրական Ճակատի ուժերուն, ջնքնապէս դաշնակցութեան հետ հարաբերութեա - րը պատերազմի ատեն եւ չնորհակալութիւն յայտ - նեց անոնց հարապակիութեան, քաղաքական եւ անհատական ծառայութեանց համար:

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ անթիւ կը ծանուցանէ թէ Գե - րադոյն ինքնուրուր հրամայած է յաղթանակի շանչանք բաժնիլ այն բոլոր զինուորներուն, նա - ապիւրներուն եւ օգնականներուն որ մասնակցեցան գերմանական պատերազմին: Մտաւշալ Ժուկով 12—15 միլիոն կը հաշուէ ռուսական կորուստները (մեծաւ), զինուոր թէ քաղաքացի:

ՀԱՄԱԿԱՐԴՈՒՄ «ՅԱՆԱՎՈՐ»

ՅԱՆՎ 12

Շնորհակալութեամբ ստացած եմք հետեւեալ գումարները:—

ԲԱՅԱՊԻԿ ԲԱՇՆԵԳԻՆ ԿԱՄ ՆՈՒՐ:

Շահան Վահանեան՝ Բան 5000 Ֆրանք: Խաչիկ Դահլեճեան՝ Փարիզ 1750: Սահեան Վահանեան՝ Բան 1500:

Գ. Պաշտպանի Փարիզ, Օնիկ Տէմիրճեան Շալիլ, Տիկին Բեկլարեան՝ Փարիզ, Տոգրամա - ճեան՝ Սիսաք, Բարսեան՝ Իսի, Յակոբ Մկը - րեան՝ Վիէն, Դանտոյան՝ Էքս, Տիկին Գոյեան՝ Էքս, Յ. Նշանեան՝ Բան, Բ. Թորոսեան՝ Փարիզ 1000ական Ֆրանք:

Մամբը — Տեղի անձկութեան պատճառով է որ ցանկերը կը դիզուին եւ կը յետաձգուին: Ին - լորն ալ պիտի հրատարակուին:

ՅԱՅՆԵՐ ԳԱՆԱՎՈՐՆԵՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԿԱՏՈՆԸ ՄԱՐՍԷՅԻՆ ՄԷՁ

ԽՄԲ. — Այս քաղաքացիներ ստացանք Մա - յիս 10ին: Շատ ուշացած ըլլալով, կ'արձանագրենք ի տեղեկութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԻ — Ապրիլեան գոհերու համադրա - յին սղատուր կատարուեցաւ Ապրիլ 29ին, կիրա - կի, Գրատոյի Հայոց Մայր Եկեղեցիին մէջ՝ նա - խաճանութեամբ Ազգ. Ճակատին: Նախ տեղի ու - նեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ, հոժ քաղմութեան մը առջեւ: Յետոյ, եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ, բացօթեայ, մասնաւոր սղարմի մը առջեւ, կատարուեցաւ բուն սղատուր, մաս - նակցութեամբ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական յա - րանձանութեանց եւ զանազան կաղմակերպու - թեանց, որոնց ներկայացուցիչները ճառեր խօսե - ցան այս առթիւ: Բանաստեղծներ ծանրացան թըր - քական հրէշային ծրագիրներուն վրայ, որ կը ձգտէին Հայկ. Հարցը լուծել Հայերը բնակիչ լով — Հայաստանու առանց ճշտու — բայց, հակառակ բոլոր դաւերուն, այսօր հայ ժողովուրդ մը կայ որ երբեք իր իրաւունքներէն չէ հրաժարած եւ կը հաւատար թէ իր արդար դատն ալ որոշմանաւ — կան լուծումը պիտի գտնէ այս աշխարհաստան պատերազմի ընթացքին, շնորհիւ Յ. Միտլերեան եւ Դաշնակիցներու յաղթանակին: Օրուան նախա - դահ իր փակման խօսքին մէջ շեշտեց թէ Հայկ. Դատն հետապնդումը ու արդար լուծումը կը յանձնենք ինքս: Հայաստանի կառավարութեան: Ե.

ԱԶԳ. ՀԱՎԱՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՁ

ԼԻՈՆ. — Կիրակի, 6 Մայիս, տեղի ունեցաւ Ազգ. Ճակատի վարչութեան ընտրութիւնը: Ան - դամներու ընդհ. թիւն է 276: Դուրսեկութեան մասնակցեցան 220 հոգի, շատ խաղաղ մթնոլորտի մէջ: Ընտրուեցան 11 հոգի, — Պ. Պ. Յովսէփ Տէ - յրմէնճեան, Գրիգոր Յէլաճեան, Միլոն Գեղու - լի, Մարկոս Եսայակեան, Ջոհրայ Պոյաճեան, Արտաշէս Մուրատեան, Կարապետ Տայրեան, Մի - նաս Միքայէլեան, Նախիկեան Պըրքեան, Անդրա - նիկ Օպոզեան եւ Կարապետ Պոպոսեան:

Կիրակի, 13 Մայիսին տեղի պիտի ունենայ ՇԵՐ. Ժողովը, Լիոնի մէջ, մասնակցութեամբ 11 մասնակցներու: Մաղթենք որ նոր վարչութիւնը աւելի յաջող գործունեութեան մը ձեռնարկելով, զուսպեց դադարութիւն պահանջները:— Թղթակից

ԿԱՐՏԱՆ — Ապրիլ 29ի քաղաքացիական ընտրութեանց մէջ, 720 ընդհ. առաւելութեամբ ընտրուեցան ընկերավարական (S. F. I. O.). Թեկնա - ծուն, քաղաքացի Savine Victor, որ Ֆրանսիայի ա - զատաւորութեան ի վեր եւ չորս տարի առաջ Կարա - նի քաղաքացիութեան էր: 33 տարուան սկսնակաւոր - է, բարի, ազնիւ եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ: Յաջողութիւն կը մաղթենք սրտանցի Կարապետի:

ՁԻ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՓԱՐԻՁԻ ՄԱՍՆԱՅԻՆ - ԶԻՆ ԳԱՐԱՀԱՆԻՆՈՒՄ 13 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 11, Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Մուտք 100 Ֆրանք:

Գեղարուեստական-բաժնին կը մասնակցին — Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Այրաճեան, Օր - Դատիմով, Տէր Ե. Տիկին Յակոբեան: Նաեւ սպա - նիական պար:

SALLE GAVEAU

Կիրակի 13 Մայիս ժամը 6ին 14.30ին, Երգահանդէս ԻՐԻՍ ՊԻՆԼԵՆԻԱՆԻ

Յայտագրին մէջ կ'երեւին եւրոպական եւ հայկա - կան երաժշտութեան, մասնաւորապէս Յովհ. Թու - մանեանի ԱՆՈՒՅ օփերայէն, հոխ բաժնի, ինչպէս նաեւ Մայաթ Նովայէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ «ՁՈԳ ՄԸ ՀԵՔԵԱՅԻ», Ե. Հի - սայեանի: Գին 120 Ֆրանք: Գին 2. Բարեկանի եւ Մ. Պարսեանի պատուանշան, եւ հեղինակին՝ 38 Rue du Méné, Asnières (Seine):

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse . 13:

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ԿԱՌԱՎԱՐՆԵՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարար - լուծարելու պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ցամաքա - յին, ծովային եւ օդանւթային ուժերը ամիսներու պատրաստութեան վերջը եւ համախորհուրդ Մեծին Բրիտանիոյ, Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, ծրագիր մը կազմած են Գերմանիոյ զինուորական վարչութեան համար, համաձայն ճալթայի մէջ տրուած որոշումներուն։ Վերադարձելով յանձնարարով մը պիտի կործանուի մասնակցութեամբ չորս պետու - թեանց, եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը պի - տի ըլլայ Գոր. Ալքլիտի կողմէն զորոյցներ, իսկ անոր օգնական - քը՝ Գոր. Գլէյխ։ Մեծերիկեան զորամասն ըրջանին մէջ երկրորդ մասնաւոր գրառեանով մը պիտի հաս - տատուի, զապիւր համար նացիական որ եւ է զազմանի գործողութիւնը։ Բուն վարչութիւնը պիտի բաղկանայ 12 գլխաւոր բաժանումներէ ո - ռոնքը կը համապատասխանեն Գերմանիոյ նախկին նախարարութեանց։ Այս բաժանումները պիտի զբաղին նացիականութեան մաքրագործումով, մա - թուով, անխելով, զօրացումով, գլխաւորութեամբ լինելով, հաստատուելով, նորոգութիւններով, քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներով, փոխա - ղորութեան միջոցներով, վերիններով եւ աշտարակ - կաններով, բանտարկներով, դատական գործերով եւն։ Երկրորդ գրառեանով, որ ուղղակի կախում ունի Գոր. Գլէյխ, ուղղակի պիտի վարէ հակա - նացիական բոլոր տնօրինութիւնները, միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, արմատախիւր ոչնչացնելու հա - մար Մարդապաշտի նման կազմակերպութիւնները։ Յայտնի մէջ տրուած որոշումով, վերադարձ - դիչ Յաննաֆոլդի կեդրոնը պիտի ըլլայ Պեր - լին, բայց քաղաքը անխնայ զարնուած եւ կործա - նուած ըլլալով, չի գիտցուիր թէ ինչպէս պիտի կըր - նան տեղաւորել այս բազմամեղ եւ բազմապատ - վարչութիւնը։ Միակ թողք որ քաղաքապետ արե - վիստ մտադած է — Գարլոֆ — հազի կը բա - տեղաւորելու խորհրդային հրամանատարութեան պաշտօնէութիւնը։ Յետոյ, հաղորդակցութեան միջոցներով խանդավառ եւ երկար տարածու - թեանց վրայ, իսկ առօրէյապահական պայմանները շատ խթանող են։

ԺՈՂՈՎԱՌԻՆԻ ԻՐ ԳԼԽՈՒՐ ԶԱՐԸ ՊԻՏԻ ՆԱՅԻ

Զինուորական իշխանութիւնը միակ կառավա - րութիւնը պիտի ըլլայ եւ քաղաքային գործերը պիտի նորոգարարուին զինուորական պահանջնե - րուն։ Զինուորական իշխանութեան պաշտօնը պի - տի ըլլայ ոչ թէ հաճելի ըլլալ ժողովուրդին կամ ապահովել անոր հանգիստը, այլ պարտաւրել իր օրէնքները եւ պահպանել բարեկարգութիւնը։ Զինուորական իշխանութիւնը պիտի չըրաղի նաեւ Գերմանիոյ պարենաբերումով կամ անոնց քա - ղաքներուն վերաշինութեամբ։ Իր զլխաւոր նպա - տակը պիտի ըլլայ Գերմանիոյ մաքրել նացիական նութիւնն եւ վերահաստատել արդարութիւնն ու հաստատութիւնը։ Մարդիկները մշակուած են, զինուորական հոկողութիւնը աստիճանաբար մեղ - մացնելու եւ յետոյ քաղաքային իշխանութեանց յանձնելու համար, ինչպէս հաստատուած Ջորջիլ - երեսփ. Ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը։ Պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ զանազակից զին - ուորներուն թէ տակալին ի զօրու է Գերմանի - րուն հետ մտերմանալու, եղբայրակցելու ար - զելիքը։

Զինուորական իշխանութեան հրամանով, Գերմանիոյ պարտաւոր են ներկայ ըլլալ այն շար - ժանկարներուն որ կը ներկայացնեն գերմանական վարչապետութիւնները։ Միեւնոյն ատեն մանրամասն եւ պատկերասրահաբար տնտրակներ պիտի բաժնուին, արգելաբաններու մէջ կատարուած բարբարոսու - թեանց մասին։

*** Անգլիական զբաւման ըրջանին մէջ ձեռ - րակալութեան երկու հաղոր հոգի, — Կէսթրիփի անդամներ, զազմանի գործակալներ, կասկածելի - ներ եւ դաշնակից հպտակներ որ գործակալած են։ Զերբապաշտուած են նաեւ շատ մը բանտային պաշ - տօնեաներ։ Տակալին որ եւ է մահաւճիւր չէ ար - ձակուած կարանաւորներուն զէճ որոնց մէջ՝ ԿԸ զտնօրին Պէլլիին տարաւազակ արքայադստերն հրա - մանատարը՝ Գրամէր եւ 66 բանտապահներ։

*** Միջուկային զինուորական վերադարձել յանձնա - ժողովը կը բաղկանայ 5000 անդամներէ, ատանք հաշուելու օտանդակները։ Անգլիացիները կը խոր - չին հինգ թերթեր հրատարակել իրենց գրաւած յրջանին մէջ, Ամերիկացիները՝ եօթը հատ։ Միեւ - նոյն ատեն բոլոր զանազակ երկիրներուն մէջ մասնաւոր զարկոցներ քայուած են, որպէսզի քնն - նիշներ պատրաստեն Գերմանիոյ համար։

Պ. ՏԱԼԱՏԻԻ ազտութիւն վերադարձած ըլլալով, տեսակութիւն մը ունեցաւ Գոր. Կօլի հետ։ Այսօր — վաղը Փարիզ կը հասնին Պ. Էռիօ, Լէօն Պրու եւ ուրիշներ։

ԵՐԼՖ ՄԵԾՆԵՐ ԼՈՒՏԻՆԻ ՄԷ՞՞

Լոնտօնի Թերթերը կը զբնի թէ Ջորջիլ ան - հրաժեշտ կը նկատէ օր առաջ Ժողովի հրաւիրել երեք Մեծերը, քննելու համար Գերմանիոյ գրաւ - ման եւ վարչութեան վերաբերեալ խնդիրներ, ինչ - պէս եւ այն վէճերը որ ծագած են Արեւմտեան Դաշնակիցներուն եւ Ռ. Միութեան միջեւ, Եւր - թայի ժողովին ի վեր։ Անգլիոյ վարչապետական շրջանակները կը կարծեն թէ Ժողովը այս անգամ պէտք է դադարուի Լոնտօնի մէջ, նախ անոր հա - մար որ մինչեւ հիմա Երեք Մեծերը կըրեք հոն հաւաքուած չեն, երկրորդ՝ Ջորջիլ շատ մը ճամ - րորդութիւններ կատարեց եւ չի կրնար նոր յոգ - նութիւն մը կրել։ Ուղղակի թէ մէջ ալ այս տե - ւակէտն ունին։ Կը՝ յուսանուի թէ Միութեան եւս պիտի հաւանի, մասնաւոր որ պատերազմը վեր - ջացած ըլլալով, այնչառ անհրաժեշտ չի համար - ուի Միութիւնի ներկայութիւնը Ռուսիոյ մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, Ջորջիլ Միութիւնի վեր - նական պատասխանին կը սպասէ, յեհական շարքի մասին։ Թերթերը կը զբնի թէ Միութիւն արդէն պատասխանած է 16 լեզ վարիչներու ձեռքակալու - թեան հարցին, կրկնելով թէ անոնք ամբողջապա - րաւ են իրենց դաւադիր Ռ. Միութեան դէմ։

3600 ՕՂԱՄԱՐ ԶԱՖԻՆԻ ՎՐԱՅ

Զրոյցի մը համաձայն, Զափոն առաջարկած է Դաշնակիցներուն յանձնել իր նաւատորմը եւ օդա - տորմիւրը եւ պարպել զբաւած հողերը, բայց Դաշնակիցները մերժած են, անպայման անձնա - տրութեան պահանջով։ Յաղթականները չողե - պիտի յառաջ կը տանին իրենց պատրաստութիւննե - րը, անխնայ ուժակովները համար Զափոնը։ Եր - կու հարկը հազար օդաչուներ եւ օտանդակներ եւ 3600 ՕՂԱՄԱՐ, որոնք մինչեւ հիմա կը գործէին Գերմանիոյ դէմ, Անգլիոյ մէջ, 60 ՕՂԱՄԱՐ ննե - րէ, մեծ մասով պիտի փոխադրուին Ռադարականի ճակատը։ Մարդիկն է՝ նախ հարթել Զափոնը, տկարացնել եւ կազմալուծել, յետոյ Գորք հանել։

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԵՐԲԱՎԱՐՈՒՄԻՆ Պ. ար Պրիօն, Վիշիի դեպքանը Փարիզի մէջ, (գերմանական զբաւմա - նան), ֆրանսական Ա. քանակի շրջանին մէջ — Լալայի համար կըրեն թէ անդլեւամերիկեան իշխանութեանց պիտի յանձնուի, եւ ֆրանսական - նաւահանգիստ մը առաջնորդուելով, պիտի ձեռ - քակուի եւ Յրէնի բանտը պիտի փոխադրուի։ Հրամայուած է ձեռքադրել նաեւ Տիկին Լալայը, Փէթէնի դատական նախարարը՝ Կապուր, կըթա - կան նախարարը՝ Ալէյ Պօնա եւ ուրիշներ։

Հիթլերի ՄԱՍԻՆ հրատարակուած վերջին լուրը այն է թէ սպաննուած է Պերլին վարչապե - տարանին մէջ, Ապրիլ 21-ի դիշերը, երբ Ռուսերը կեդրոնացեալ կրակ մը տեղացուցին այդ պաշտ - նատան վրայ։ Այս պատմութիւնը ռուսական իշ - խանութեանց հաղորդած է Հիթլերի թիկնապահ - ներին մէջ, որ կը կարծէ թէ Առաջնորդին դիակը թաղուած է հարիւրաւոր թօն ձանրուութեամբ աւե - րակներու տակ։ Թիկնապահն նոյն օրը տեսեր է Հիթլերը, որ յոգնած երեսփ մը ունէր, բայց քաղաքումը եւ եւ գործի դուրս։ Պերլին մնալով, կը յուսար թէ հիւսիսային եւ հարաւային բանա - ները ճեղգելով ճակատը, պիտի փրկեն մայրա - քաղաքը։ Այդ օրը ռուսական թղապագները ա - հարկու կրակ մը տեղացին քաղաքի վրայ, մաս - նաւորապէս զարնելով զլիւսուր չէնքերը։ Վարչա - պետարանը զարնուեցաւ այդ դիշերը։ Յաջորդ օ - րը Գոր. Գլէյխ, ապաւանդուի պետը, իր ջով կանչելով Հիթլերի թիկնապահ, ըսեր է։ — Ա՛ւ - ռալայիցը մեռաւ։ Անմիջապէս օդանաւ մը ցատկէ եւ իմացուր ծովակալ Տէօնիցին։ Թիկնապահը կըրթայ ծովակալին, որ այն ատեն Շլէզվիլ-Հոլ - թայն կը գտնուէր, եւ Տէօնից քանի օր վերջ կը հաղորդէ լուրը։ Զօր. Գլէյխ ալ կը սպաննուի վերջը, Հիթլերի փոխանորդին՝ Պորմանի հետ — Հիթլերի սենեակները կըրուեցան ռուսական իշ - խանութեանց կողմէ։

ՊԱՐԵՆԱՌՄԱՆ ԴԺՈՒՍԱՌԻԹԻՆԵՐԸ պարզելով, նախարարը՝ Պ. Ռամսֆել չեղանք թէ Զափոնի կարելի չէ վերցնել պարենատուրի եւ բաժնեկապի գործիւններ։ Ամէնչէն աւելի ներդրելուն կը պատճառէ միտի եւ ճարպակներն ճալթիւրումը։ Պատերազմէն առաջ գրաւուած տարին կը սպասէր 1.700.000 թոն միտ, զբաւման ատեն այս քանակը իշաւ 400.000, թէ Գերմանիոն եւ թէ Ժող - վորդին համար։ Եւրոպական 250 կրամ միտը ապահովելու համար, անհրաժեշտ է 800.000 թոն։ Դժբախտաբար շատ հոգու ենք այդ արտադրու - թիւնէն։ Դժուարութիւնը քիչ մը կըրնայ մեղմա - նայ, երբ Ֆրանսական զօրք Գերմանիայէն ստա - նայ իր պարէնը։ Գալով գերմանիոյ պարենատու - ման, նախարարը քայուարք թէ անոնց սպառելի - քը հաւասար է իրենց զրկուած կազմներու քա - նակին։

ԲԱՆՏԻՆ ՄԷ՞՞ ԱՆՁԱՍՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Հէջային, չեկանայ ըրջանի մարդկեմը, որ ամենի մը պա - հած եւ դաստակը կտրած էր։ Զեխերը զայն մահ -

ուսով դատաւարուած էին 1938ին։ ՆԱՐԱՎԵԿԻՈՅ ՆԱՅԻՆ ներկայացուցիչը Թէրպօ - Ֆէն եւ ռադիկալնապետը, Գոր. Ռէտիլիս, անձնա - պան եղան, Դաշնակիցներուն ձեռքը չի յնալու հա - մար։

ՄԱՌԻՇԱՒ ԿԵՐԻՆԿ, որ ձերբակալուած էր, ճաշի հրաւիրուեցաւ ամերիկացի զորավարին կող - մը եւ ազատուի խօսելով, ըսաւ թէ չի թելէր զահ - մանապիկ միտը մըն էր, որովհետեւ երբեք զուրս ելած չէր Գերմանիայէն եւն։ Եսաւ մը Ամերի - կացիներ զգուշութեամբ դիտել կուտան թէ զին - ուորական իշխանութիւնը մեղք կը վարուի Կէօ - րինիկ հետ, փոխանակ անմիջապէս դատի յանձ - նելու զայն։

ԱԶԱՏՈՒՄ ԳԵՐԻՆԵՐ (STALAG XI A)

Գրիգոր (Պատրիարք), Փարիզէն, Արամ Օ - հանեան (Պրոքսոր), Ալֆրէդիէն, Նուպար Պօ - լոնքեան (Դեպիլիցի), Տէպիլիէն, Հայկ Ժամկոչեան (Մեծ Նոր Գիւղի), Փարիզէն, Օնիկ Թուֆանեան (Ալֆրոն Գարաշխարք), Փարիզէն, Հայկ Սար - խոշեան (Սեբաստացի), Իսիէն, Մանուէլ Մուսկի - եան (Ամասիացի), Մէն Եամոնէն, Յովսէփ Օտա - պաշեան (Սեբաստացի), Մարտիկէն, Յարութիւն Սեմերեան (Անդարացի), Անտէ, Յարութիւն Սի - մոնեան (Պարբերցի), Մարտիկէն, Գրիգոր Տէր Եովաննիստեան (Մարաշի), Մարտիկէն, Յակոբ Գալսերեան (Դոնիացի), Օշ, Զուրաբեան երկու եղ - րայրներ (Գոնիացի), Վիլֆրանէն, Կարպիս Գալ - փաքեան՝ Լինիէն։

Գերութիւն վերադարձած է նաեւ Զ. Որբունի, երիտասարդ զբաղէտը։

ԱԶԱՏՈՒՄ - ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԽԱՄԻՍԵՆԻ ՄԷ՞՞

ԽԱՄԻՍԵՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որ անդի պիտի ունենար Մայիս 20ին, յետաձգ - ուած է Յունիս 16ին։

Ահաւասիկ օրակարգը, որ հաղորդուած է Կա - թող. Տեղապահ Գեորգ Արք. Զօրք Տեղանի կողմէ։

- 1.— Ազգային - Եկեղեցական ժողովի բացման խօսք։ 2.— Ընտրութիւն Պրէզիդիումի եւ պատ - տար անդամների։ 3.— Ընտրութիւն բարոնաւա - րութեան։ 4.— Ընտրութիւն Մանդատային Յանձ - նաժողովի։ 5.— Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Մ. Տաճարում Հանգուցեալ Երկանկայիշատակ Կա - թողիկոսի եւ Միաբնակութեան լուսնադէպ ան - դամների Ազգային Եկեղեցական Ժողովի անդա - մների ներկայութեամբ։ 6.— Մ. Խմբիւմէնի Բարձ - րագոյն Հոգեւոր Իշխանութեան 1941—45 թուերի հաշուետուութիւնը։ 7.— Հայ եկեղեցու սահմա - նադրութեան ընթերցումը, քննարկութիւն եւ հա - տատուութիւնը։ 8.— Մ. Խմբիւմէնի Հոգեւոր Զինա - րանի ծրագրի ընդունելութեան եւ ձեւարանի պահպանութեան հարց։ 9.— Մ. Խմբիւմէնի եւ նորա հաստատութիւնների պահպանութեան եւ անպահ - վութեան հարց։ 10.— Մ. Խմբիւմէնի եւ նորահա - տատութիւնների 1945 թուի իրաւէն։ 11.— Ազգա - յին-Եկեղեցական ժողովը զուսմարելու Կանոնադրու - թեան քննարկութիւնը եւ հաստատութիւն։ 12.— Ընթացիկ հարցեր եւ պատգամաւորական Ժողովի անդամների կողմից առաջարկեան եւ նոցա քննար - կումը Պրէզիդիումի ընտրութեամբ։ 13.— Ամե - նայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնն եւ օժու - մը։ 14.— Մ. Խմբիւմէնի Գերագոյն Հոգեւոր Խոր - հորի ընտրութիւնը։ 15.— Մ. Խմբիւմէնի Մ. Տաճա - րի Հոգեւորական վերանորոգութեան հարցի քննար - կումը ու իրացումը։ 16.— Ազգային-Եկեղեցական ժողովի փակումը։ 18.— Ամենայն Հայոց Հայրա - պետութեան տեղակալի ընտրութիւնը։

ՅԻ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՄԻ ՓԱՌԻԶԻ ՄԱՄԱՃԻԻ - ՂԻՆ ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍԸ՝ 13 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, Jean Goujonի արահներուն մէջ։ Մուտք 100 ֆրանք։

Գեղարուեստական շաճնի կը մասնակցին — Տիկին Ա. Մարգիսեան, Տիկին Այրամիսեան, Օր. Եամոն, Տէր Ե. Տիկին Յակոբեան, Օր. Ա. Ստա - ֆիլեան (երգ)։ Նաեւ սպանիական պար։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԵՐԱԸ Պանեօ - Բա - շանի մէջ Մայիս 20ին։ Մտերմաստուութիւնները յառաջիկային։

ՅԱԿԵՏ ՈՂԱՑԵԱԼ * Բոլոր Ալեքանդրայի մահուան բառատուեքին առթիւ, Անարատ Յղու - թեան Բոլորու Միաբնակութիւնը հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարէ Մ. Խաչ. եկեղեցւոյ մէջ, այսօր, կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 10ին, 10bis, Rue du Thoin Paris (5)։

ՓԱՐԻԶԱԶԱՏ ԵՐԻՏ. ԸՆԴՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Հա - տալիք հինգըսթի, Մայիս 17, ժամը 20.30ին, 19, Rue Caumartin (մէթրո) Մարտիկէն կամ Օֆէ - րա)։ Կը դասախօսէ՝ Պ. Հայկ Պերպլերմա «Հայ լեզուի ծագումը» նիւթի մասին։ Մուտքը ազատ է։

ԼՍԻՍՏ ՈՐԻՆ ՏԻՐԱԿԱՆ

Քաղաքացիական ընտրությունները, որ վերջացան երկու անգամ, վճարվեցին և աստիճանական փոփոխություններ արձագանքեցին իրավաբանական փոփոխությանը։ Ուրբաթ խոսքով, ըմբոստացման, յիշգրիտության և ուրիշ ուրիշ և որ կը փառաբանվեն։ ԼՍԻՍՏՈՒՄՈՒՄ և յիշգրիտություն օտար լուծի, բռնություն և ստրկացման դժգոհ։ Անմահ ոգի առանց որոշ ժողովուրդները պիտի դառնային ոչխարի հօտ, եթե ոչ ստացուի ոչխար։

Անշուշտ պատմությունը պիտի դառնա շատ մը դժգոհ, որոնց ներքին ծաղրերը չեն բացուած տակաւին։ Հարկ է սպասել Գրաքաղաքի Ատենանի դատավարություններ, լրովին ըմբռնելու համար այն եղանակներ, քստմանը աղէտը որուն ենթարկուի։ Կուցեալ այս երկիրը, (1940 Յունիսին)։

Իսկ պատմություններն առաջ, ահա ժողովուրդը ինքն է որ կը դառնա սեւն ու սևերակը, իր ծայրն առնելն առաջ տալով անոնց որ դիմեց ճշդեցին, զուրկ բարձրացուցին ու մաքառեցան, յանուն երկրին ազատագրության։

ԼՍԻՍՏՈՒՄՈՒՄ պաշտպանները դադարեցին ունեն որոնք պարզ չեն աստիճանական փոփոխություններ համար։ Կարգ մը թերթերը շատ կը զբաղին մանրամասնություններով և նորություններով, այս կամ այն հասանքին իրական կացություններ։

Ուրիշըր այն է որ, այդ մանրամասնությունները, բնական չեն փոփոխել իրականությունները, այլ կամ այն հասանքին իրական կացություններ։

Այդ համարը ապագային դեռ կատարեց ոչ միայն ճակատագրական, այլև չափաւոր, նոյնիսկ պահպանողական թիկնածուներու ընտրություններ մէջ։ Եւ չարաչար պարտուեցան անոնք որ այս կամ այն կերպով չփութած, քստած էին Վիշիի քաղաքականություններն։

Այս բացարձակ պարագային, հայրենասիրական տենդեն դուրս, ընտրությունները արդենքը պերճախօս է նաեւ ուրիշ տեսակետով մը։

Նորէն ըմբոստ ոգին էր որ կը առաւելէր քուէ-տուփերուն վերեւ, բուն ներքին քաղաքականութեան, ընկերային յիշգրտութեան փոփոխությունները, ընտրությունները, զանազան պարագայերէն, ընտրությունները կ'ուզէին որ բան մը փոփոխէ ներքին կարգաւարարներ մէջ, յանուն ընկերային արդարութեան։

Այս պարագային ապագայը աւելի պիտի չեղունի, երբ տեղի ունենան բուն երեսփոխանական ընտրությունները, մասնակցութեամբ երկու միլիոնի դերակներու, ազատականներու, բռնադատեալ բանուորներու, որոնք հետզհետէ կը վերադառնան։

Քաղաքացիական ընտրությունները նախաբանը կը կազմեն այդ պայքարին։ Տեսակ մը մարտակից կամ ազդեցական զաւրթ օրերու։ Եւ առօրինակ կատարություններ նախապատրաստուած է այդ օրերուն համար, իրենց ներքին շարժումն է հեղինակը Դիմադրական դրոշմները - թեան։ Անք միայն մէկ անգամ, ինչ դաւանանքի ալ պատկանի, վատաւի ունի ազատագրութեան պայքարին մէջ։ Անոր երկու յենարանները, Դիմադրական ձախարհին Ազգ. Խորհուրդը եւ Խորհրդակցական Ժողովը, շատոնց մշակած են ծրագրերներ՝ երկրին քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական վերակազմութեան համար։

Անշուշտ կատարությունները կը ջանայ պահել հաւասարակշռությունը, զգուշանալով դրդադրին ցնցումներէ։ Մասնաւորապէս, թեան պատերազմը վերջացաւ Եւրոպայի մէջ, բայց անոր հետեւանքները դեռ ծանր կը կշռեն երկրին եւ ժողովուրդին կացութեան վրայ։

Ամէն պարագայի մէջ, կան շարք մը արմատական առաջնություններ որոնք իրականացած են արդէն, ինչպիսի կարգ մը մեծ զորքարարներու, դրամատիկական - բաժնետիրական վիթխարի հաստատութեանց ազդեցություններ։ Կան ուրիշներ ալ որ կարգի կամ հասուն մշակումի կը սպասեն։ Նորընտիր քաղաքացիությունները անկասկածաւորապէս պիտի փոխեն երկրին բուն ժողովուրդական - համայնական կազմակերպութեան մէջ, որ կը կարօտի լուրջ բարեփոխման։ Մասնաւորապէս Մէյնի նահանգին մէջ, ուր համայնականները շահած են 80 քաղաքացիություններ 600, հետզհետէ պիտի տեսնենք արտակարգ նորություններ։

Ըմբոստ ոգին, որ վերահասանտեղ ծրար - ասիի ազատություններն ու ժողովրդագրությունները, այսօր կը արժանանան պիտի ապացուցանեն ընկերային եւ տնտեսական վերանորոգման մէջ։ Եւ

ԻՐԱՆ ԵՒ ՓԵՂՆԷՎԻ

« Իրամ Անխարձ »-ին վերադարձումին նուր - բաժնի յօդուածին մէջ (հաւաք, թ. 11), Պ. Փ. Սանասար կը գրէ։ « Անխարձ եղաւ Պարսկաստանի պարագան։ Իր ազգայնական ոգին, արդիականութեան յարեւումը հանդերձ, վերադարձ մը փորձեց դէպի իր իրականական անցեալը։ Երկիրը կոշտեցաւ Իրան, շահ, Փէշէվի (Պաշլաւանի), մակդիր մը զոր կը կրէին ստանեան վեհապետներ։ «Անխարձ»-ի դիւցազնեղբայր բանաստեղծին՝ Ֆերիտիւրի հաղթանակները աղբայրին տօնի մը հանգումները առաւ։ »

Թո՛ղ կուտա՞ք որ ջանի մը նկատողութիւններ եւ ճշդումներ ընձե՛ր այս տողերուն մասին։

1.— Պարսկաստանի պարագան մասնաւորապէս ուշագրաւ հանգամանք մը չունի։ Ամէն Ժողովուրդ, որուն անցեալը աւելի միջինարական կ'երեւայ ջան ներկան, երբ ազգայնական դարձում մը կ'ունենայ, որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ ճիշդ մը օտար քաղաքական տիրապետութիւն մը կամ ազդեցութիւն մը թօթափելու եւ երկրին կամ ժողովուրդին քաղաքական, տնտեսական եւ քաղաքականութեան վիճակը բարեփոխելու եւ բարձրացնելու, ո՛չ միայն կը փորձէ վերադարձ մը դէպի անցեալը, այլև կ'աշխատի վերակենդանացնել անցեալը, որ ազգայնական դարձումին նպատակն է արդէն։ Այս երեւոյթի մասին տեղ դիտել է, եւ նոյնիսկ մեր մէջ։ Բայց շատ երկար պիտի ըլլար այս մասին գրել մանրամասնորէն։

2.— Այս երկիրը որուն մէջ Պարսկաստան կ'ընենք տակաւին, եւ որ արեւմուտքի մէջ Persia կը կոչուէր, հին Իրանի մէկ նահանգին անունով, այդ երկրին բնիկներուն համար երբեք չէ դադարած իր հին անունը կրելը, որ յանդած է Իրան ձեռն։ Իրան, որուն մէջին Պարսիկ ձեռն է Երան (Եդրէ) Երանն է Անքիլանի մէջ պահուած հայերէնի մէջ) սերած է Արշամաւ բառին, որ յոյնակի սեռա - կանն է Արշ (Արք) ժողովուրդին անունէն եւ կը նշանակէ Արքայ, Արքիկը։ Միջադարձ է որ սեռական ձեռն մը ուղղականի արժէք առած է, ինչ - պէս մեր մէջ ալ կ'ըլլայ երբեմն (օրինակ՝ Մեմ - քորպա, Ջուրքիկ)։ Յայտնի է որ հին հայերէնի մէջ հաղորդուած ձեռն մը կը կազմուէին, ածական մասնիկով մը, նոր ուղղական անուններ, ինչպիսի արաւիկ (արաւիկ ըլլալով առն (այս) բառին դործականը)։ Արի ու եւ է կապ չունի հայերէն Գրի (բաժն) բառին հետ։

Փոփոխութիւնը, որուն կ'անկարգէ Պ. Սանասար, ո՛չ թէ երկրին մէջ, այլ օտար երկիրներու մէջ տեղի ունեցաւ։ Տանեան մը տարիները առաջ, իրանեան կատարությունները օտար պետութեանց ծանոյց թէ երկիրը օտար լեզուներով ալ այլեւս պիտի կոչուէր Իրան։ Այսօր Պարսկաստան (Persia) բառին տեղ օտար լեզուներու մէջ կը գործածուի Իրան։

Երկրին անունին փոփոխութիւնն պէտք է հետեւցնէ թէ լեզուին անունն ալ պէտք է փոխել։ Իրանեան լեզունաբարբէր է պարսիկ լեզուն։ Պէտք է շարունակել պայքարելու ըսել։

3.— Եւսին Գիլիկի (պահլէվ) մակդիրը սասանեան չէ, այլ նախասասանեան։ Փէշէվի սե - բաժնի է պարսիկ (հին պարսկերէն Parthava) ժողովուրդի անունէն եւ նոր պարսկերէնի մէջ կը նշանակէ երբեք։ Նոյնն է պարսկերէն փիլիկլան, թիւր. փիլիկլան բառին հետ, որ փախլան յոյնականն է։ Պարթեւ արդուականները կը կոչուէին Փախլան։

Չեմ գիտեր թէ Պ. Սանասար ինչ հիման վրայ սասանեան վեհապետներու մակդիրը կը կարծէ փէշէվ բառ։ Եթէ աղբիւր մը ունի, կը խնդրեմ որ յայտնէ։

Սասանեանները տապալեցին Արշակունի Պարթեւներուն իշխանութիւնը եւ «Պարթեւաստան» աշխարհագրական անունն իսկ վանցեցին իրենց պաշտօնական լեզուն։ Սասանեան շարժումը ազգայնական էր ուղղուած օտարական եւ հեղինակները նկատուած պարթեւ Արշակունիներու դէմ։ Հասանական չի թուի որ Սասանեանները իրենց պատուանունն բրած ըլլան Պարթեւ բառը։

Ինծի համար ստաւրի օրէն իսկ միւթ մնացած է թէ ինչու Ռիդա շահ փիլիկլի մակդիրը առաւ, փոխանակ Արթուրեանի կամ Սասանեանի, որոնք հարադատ իրանեան հարապետութիւններ էին։ Արդեօք փիլիկլին հերոսի կամ զինացիին առումով գործածեց։ Չեմ գիտեր նաեւ թէ փիլիկլին անձ - նական պատուանուն մը եղաւ թէ արքայական ընդ որ անդամներն ալ զայն կը կրէին։ Թերեւս ձեռք ընկերներէն մէկը կարենայ լուսարանել այս պարագան։

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ քաղաքացիական ընտրութեան երկրորդ փուլը, եւ արդիւնքը եղաւ նշանակալից յաղթանակ մը ձախակողմեան հո - սաններուն համար։ Տակաւին պաշտօնապէս հա - յորդուած չեն վերջնական թիւերը, բայց ինչ որ ճշդուած է մինչեւ հիմա, կը հաստատէ այս պարագան։ Յաւանական չէր տարիներու ընթացքին, ծրարներէ մեծ քաղաքները եւ շատ մը փոքր քաղաքներ պիտի կատարուէին ընկերակարական - բուն կամ համայնականներու կողմէ։ Օտարաւոր հաշուով, ձախակողմեան հոսանքները շահած են քաղաքացիական խորհուրդներու 77—85 առ հա - բիւրը։ Կարգ մը վայրերու մէջ ընկերակարականն - բուն տեղը անցած են համայնականները։ Արմատա - կաններն ալ կարգ մը վայրեր կորսնցուցած են ի շահ ընկերակարականներու եւ համայնականներու։ Մասնաւորապէս կարեւոր ունեցած են աշխուղ - կան պահպանողականները։

Այս արդիւնքէն կը հետեւի թէ հանրային կար - ծիքը համաձայն է որ կատարությունները աւելի փոփոխական քաղաքականութիւն մը պիտի, ճարտարադրական մեծ հաստատությունները աղբայր - նալեւելու եւ պատերազմի ապօրէն շահերը բռնա - գրաւելու համար։ Կարծողներ կան թէ զօր - ար կ'օլ յառաջիկայ շարժում փոփոխություններ պիտի կատարէ զահլին մէջ, զոտացում տարու համար այս պահանջին։ Հասանական է որ նախարարական պաշտօններ յանձնէ երկու նախկին վարչապետներ - թո՛ղ, Լէւոն Պրիմի, որ Փարիզ վերադարձաւ առկի - օրիւն Էդիոյի, որ կը սպասուի յայտ փաղը։ Եթէ Լէւոն Պրիմ ընդունի, թերեւս համայնականներն ալ յաջողու մը պահանջեն, մասնաւորապէս ընդհ. քարտուղարին՝ Մորիս Թորէզի համար։

*** Թերթերու հարադարձական տեղեկութեանց համաձայն, համայնականները շահած են Մէյնի նահանգին 80 քաղաքացիականութիւններէն 600 (1935 - ինքնից ձեռք էին միայն 27 քաղաքացիականութիւն - նի)։ Փոփոխութիւնը կը գրէ թէ ընկերակարականները Մէյնի մէջ շահած են 16 քաղաքացիականութիւններ, մինչ նախկին ունէին միայն ինը։ Ուրիշ թերթեր ալ կը հաստատեն թէ ընդհանուր առումով Դիմա - դրական ձախարհ է որ յաղթեց Փաշլաւանութեան եւ Վիշիի քաղաքականութեան։ Փարիզի արուար - ձաններուն մէջ, հաղիք — 3—4 քաղաքացիականութիւն - նից կը մնան ձախարհը հաղթանակը ձեռքը։ Վիշի քաղաքացիականութիւնները արձանագրութեան վրայ հայտարարութեան հետեւ, Անքիլան, Պոմի, Պուա - Քոլմայ, Գլաւմո, Գլաւմոյաւ, Գլաւմոյաւ եւ Գլաւմոյաւ մէջ, մանաւանդ զինական շրջանները այնքան ալ զգալի չեղեաւ ձախակողմեան հոսանքներու յա - ջողութիւնը։

Չորիկի «յաղթանակի համար»

Անգլիոյ վարչապետը ձայնասիրու ճառ մը խօսեցաւ Դաւիթիկցիներու յաղթանակին առթիւ, ակնարկ մը նետելով անցեալ հինգ տարիներու ծանր տապալակի վրայ եւ պարզելով ապագայ մտահոգութիւնները։ Անք զիստար կ'ըսէր։—

1940 Յունիսին, Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերին, Բրիտանիոյ ճակատամարտին մէջ, 40 50 օդա - տորմիկներ խորտակեցին գերման վիթխարի օ - դատորմիկը, 7—8-ը դէմ մէկ համեմատութեամբ։ Սակայն 1941-ի սկիզբը նորէն փոստի մէջ էինք, պաշարողական շարժումներ կ'ընար ինքզին մեզ որ եւ է առնին։ Միայն երկու ելքեր ունէինք, զորոքէն ուտելիք բերելու եւ չիքսին ապականուած ուժ դրե - լու համար։ Իրաւասիկ վարչապետին՝ տէ վալե - րայի բռնած ընթացքին հետեւանքով, մեր առջեւ փակուեցան հարաւային Իրանական նահանգ - դիտները եւ օդակայանները։ Արդարեւ. առկա մահացու պահ մըն էր մեզի համար, եւ եթէ չըլլա - յին հիւսիսային Իրանասիայի հաւատարմութիւնը եւ բարեկամութիւնը, կանայինք ընդհարիլ տէվա - լեւայի հետ կամ ընդմիջող կորստիկ։ Բայց եւ այն - պէս, ու. Վեհափառութեան կատարությունները եր - բեք բռնութեան չըլինեց — ինչ որ շատ դիւրին եւ ընական պիտի ըլլար — եւ թոյլ տուաւ որ տէ վա - լեւայի կատարությունները իր ուղղակի շահի սիրա - բանէ Գերմաններու եւ իստոյ ձախարհի հետ։

Պ. Չորիկի յետոյ չեղեց Մ. Նահանգներուն թանկապէս դիմել պատերազմին մէջ, «հաշիկու - սիւր» մը կոչեց Հիթլերի յարձակողականութիւնը Մ. Միութեան դէմ (22 Յունիս 1941), պարզեց դե -

4.— Կերտիկ Պարսից մէջ միշտ շատ պար - ուած բանաստեղծ չա՛հ եղած է, եւ անոր ազգ - նական ոգին վերադարձման ալ շատ հաւանական է որ սեփականի տօնակներ, իր հաղաբարձականը։ Պէտք է մոռնալ որ Երեսուցի համալսարանային հիացման արժանացած զինացիները մեն է եւ Իրանի փառքերէն մէկը։ Իրաւ է սակայն որ ազ - գային փառքերուն փառաւարումն ալ մաս կը կազ - մէ անցեալ վերակենդանացիներու ճիգերուն։

Ազատական գերիներ

Լիոնի գերիներին վերադարձած են Միսաք Ղազարեան (Միսաք Միրզէ), Յովհ. Հաբէլեան, Յակոբ Այաշեան, Ժ. Մատուկեան, Ռուբեն Ֆրեր-գաթեան, Կիրակոս Գրիգորեան եւ մէկ հոգի Տէ-սինէն: Ուրիշներ ալ ճամբան են: Stalag XI Աժ մէջ մեծած գերիներէն մէկը Լիոնին է, զաւակը աղքատիկ մօր մը:

*** Սարգիս Պարզիկեան (Փարիզէն) ճամբան է, ինչպէս կը հաղորդեն իր ընկերները:

*** Վալանի գերիներէն վերադարձած են 14 հոգի, ութ հոգի ալ պարտաւորիչ աշխատանքի դատապարտուածներէն: Տակաւին կը սպասուին 54 գերիներ եւ աշխատուորներ: Մեր թղթակիցը 2437 կը հաշուէ Վալանի հալ շէնտուորներուն թիւը:

*** Փարիզի գերիներէն վերադարձած է Հայկ Լուրեան (Լա Կառն): Նիսէն՝ Յակոբ Գարբիէ-Լան:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՕՆ ՊԼՈՒՄ, որ Գերմանիա քաղաքում էր, առիթ օր Փարիզ հասնելով իր կնոջը հետ, ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ: Ուրախութենէն կուտար: Բիշ մը հանգստանալէ վերջ ընդունուե-ցաւ զօր. տը Կոլի կողմէ: Օղակայանին մէջ առաջին դիմաւորողն եղաւ իր բարեկամը, Էռնէստ Մոն-թէլ, որուն տունէն ձերբակալուած էր 1940 Սեպտեմբերին, Վիշիի կառավարութեան կողմէ:

Թիւրիսի ՄԻՆԻՐԸ Հատ կը դարձեցնէ դաշ-նակից կառավարութիւնները: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ մտէշալ թիւթօ իրաւունք չունի Յուդայաւ վարչութիւն հաստատուելու, եւ պէտք է սպասէ հաշտութեան ժողովին: Անգլ. կառավարութիւնն ալ նոյն տեսա-կէտն ունի: Մտաշալ Ալէքսանդր, որ Պեկիւստ զացած էր այս արջիկն ձեռնման ճամբար, չէ կրցած ելքի մը յանգիլ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը յայտարարեց թէ միայն ճիշտագոյն մէջ երեւոյն հոգային խնդիրներ կան ար խոր քննութեան կը կարօտին:

1.600.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ ԿԱՐԺԻՐ ԲԱՆԱ-կին ձեռքն անցած են Մայիս 9ին 13:

ՓԵՏԵՆԻ ԴԵՄ ՎԿԱՅՈՒԹԻՆ տուաւ նախկին վարչապետը, Փօլ Ռէյնո Դիտապոյ Ասեանի հարց-ցանքին վրայ զատուելու առիթ: Զօր. Վէկան ալ հարցաքննուեցաւ հիւանդանոցին մէջ:

ՄԱՆՐ ԼՈՐԵՐԸ ՀԱՅՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐԷ

ԱՄԵՆԱՆԸ ՀԱՅՈՑ ԿԱՐՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ող-ջունելով Կիւրեղ Մ. Վ. ի ընտրութիւնը իբրեւ պատգարիկ երեւապէս, հաստատեց ի պաշտօնը, ինչպէս կը զրէ «Էմբլոմներն»: Իրան-Հնդկաստան թեմին առաջնորդ նշանակուած է Վահան Մ. Վ. Կոստանեան:

ԵՐՈՎՊՈՒՑ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԱԼ Հանգանա-կութեան ձեռնարկած է, Հայաստանի բանակին ճամբար: Բանի մը ամիս տալիս զուժարք հասած էր 22.000 չիլինի, որուն հաղարը նուիրած են Աստու-Ապէլային զպարգիւն աշակերտները: Հինգ հազար չիլինի ալ հաւաքուած է Տիրե-Տալայի մէջ: Այս փողերով Գաղութը թանկագին յուշարժան մը նուիրած է զօր. Բաղրամեանի: Աստու-Ապէլայի խորհրդային դեսպանը, Վերտոյ խոյով, թէյա-սեղանի մը հրապարակով զգալութի վարչութեան անդամները, բաժակ պարպած է Հայաստանի հա-մար «Յ. Միութեան ազամանդն է»: Դիտապոյն հեռագրած է Մոսկուա, որպէսզի Հայաստանին թերթեր, զիբեր, հանդէսներ եւ շարժանկները զրկուին: Աստու-Ապէլայի «Արարատ» Մարզա-կան Միութեանը երկայրկանի չէնք մը շինած է, իբրեւ կենդան:

ՆՈՐ ՀՐԱՍԱՐԱՅԻՈՒԹԻՆՆԵՐ. Ընկեր Գ. Լազարեան, որ Գահիքի կը գտնուի պատերազմին սկիզբէն ի վեր, զիբեր մը հրատարակած է, «Յե-ղափայտական ղեմներ» (Մատուականներ եւ Հայ-գուկներ): Որ կը պարունակէ քաղաքներ անոնց զրգրէն եւ յուշերն, ուրիշներու կարծիքները եւ: Պատկերազարդ, 400 էջ: Հրատ. «Յուսա-րեք»:

*** Մօտերս Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց տը-պարանէն լոյս պիտի տեսնէ Յ. Օշականի նոր գի-րը, «Հատապատկեր Արեւմտահայ գրականու-թեան», Ա. հատոր:

*** Պէյրութի մէջ, Լազար Չարըզ որ էր յուշ-ները դրած էր Մարգարէի մասին «Ազգային» մէջ, ձեռնարկած է առանձին հատորով հրատարակելու զանոնք: Այս յուշագրութիւնը կը պարունակէ շահեկան դուռներ նախորդ պատերազմի կարե-ւոր մէկ շրջանի եւ տարազրութեան կեանքն:

*** Բանաստեղծ Արմէն Անուշ (Սուրբա) հրա-պարակ հանած է նոր հատոր մը, «Դարերու ճրգը» (Դիւցազնիքութիւն Հայոց Պատմութեան մեծ ղէմքերու եւ ղէպքերու):

ՍԵՎԻՍՆԻ Հ. Ա. ձ. մասնաճիւղի անդամ-կան ժողովը՝ կիրակի 20 Մայիս, ժամը 15ին, զպրոցի սրահին մէջ: Ծառ կարեւոր օրակարգով:

ՀԱՄԱԿԻՐԱՆՔ «ՅԱՌԱՋԻ

ՅԱՆՎ 14

Ծնորակալուր-քամար ստացած եմք հետեւեալ գումարները:

ՍԵՆ ՇԱՄՍԵՆՆԵ Արմենակ Գուլումեան, Սարգիս Ընտրիկեան 2000 ալան ֆրանք:

Համարամի Գուլաքազեան, Արամ Տէմիր-ճեան, Արմենակ Սարգիսեան, Յ. Ա. Սէմեան, Պա-շատուր Պաշատուրեան 1000 ալան ֆրանք:

ՄԱՐՍԻՅԻԼԵՆ — Յովսէփ Օսանեան 1000:

ՓԱՐԻՅԵՆ — Պաշիկ Գիւլայուեան 1750: Կր. Գլուքեան 1000: Գոյանեան (Մեհտոն) 2000:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՆԱԻՆ

Մեր կեանքին

ՊՈՒՏՈ, 7 Մայիս. — 1940 Յունիսին երբ գի-նադարար կնքուեցաւ, Պոտոսի դրուեալ շրջանին մէջ կ'իյնար, եւ այդ օրէն Ֆրանսացի ժողովուր-դին տառապանքը բաժնեցինք մենք եւս: Անոնց հետ ողբալով իրենց — եւ մեր — պաւկները, որ ռազմադաշտին վրայ ինկան եւ կամ գերի եղան:

Ռմաւկոմաւիկներէն մեր հայրենակիցները մահ կամ նիւթական վնասներ չունեցան: «Պար-տաւորիչ» աշխատանքը հոս ալ դորձադուրեցաւ. յաճախ իւր աշխատանքներով (աւափ): Միայն մէկ հայ երիտասարդ ընկ տարին (այժմ վերադար-ձած): Տար. գերի ունէիք իրենց, երկուք փախած, երկուք իբրեւ հիւանդ եկած, իսկ եր-կուք ալ արտօնութեամբ եկած: Ունինք դեռ չորս, մէկը Յունուար 5ին իրիտաքուստ՝ ամերիկեան հիւանդանոց փոխադրուած է: Միւս երեքն Պո-տոս Անանեանը ազատուած է, իսկ յուր չունինք երբեքն, որոնք մէկը «Յատաճի» ստներէն Ա. Գ. Մեհտեմեանցն է:

Ապաւորութեան շրջանին կորուստ չունե-ցանք: Գուգուր գրեթէ խաղաղ կեանք ունի: Հ. Ա. ձ. մասնաճիւղը կը դորձէ, ունենալով իր զպրոցը, 48 աշակերտներով:

«Յատաճի» վերահրատարակումը իսնդաւա-րութիւն ստեղծեց եւ հոգիները պայծառացուց:

*** Թաւերակալ յաջող ձեռնարկի մը ունե-ցանք շնորհիւ Պ. Ս. Սուրենեանի, որ յանձն առած էր առանց վճարումի եւ ճամբու ծովի ներկայա-ցանք «Յոս եւ Վարդիթեր», ի նպատակ Հ. Ա. ձ. Գ. մասնաճիւղին եւ զպրոցին: Գաղութը գրեթէ ամ-բողջութեամբ ներկայ էր: Ընդհ. հասոյթ զոյա-ցաւ 13.050 ֆրանք: Հ. Ա. ձ. վարչութիւնը հրա-պարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Սու-րենեանին: Թղթակից

Յաջող ձեռնարկ մը

ՏԵՄԵՆ, 6 Մայիս. — Կ. Պաշիկ Տէմիրի մասնա-ճիւղի պարահանդէսը տեղի ունեցաւ 5 Մայիս, շաբաթ երեկոյ Հայ Ժողովրդային Տան մէջ, ի պատիւ Գերմանիայէն վերադարձող հայ գերիներ-րու: Իսկ իրաւիկ իրիկուն դարձելով կրկնուեցաւ պարահանդէսը թէ՛ ի պատիւ մեր մարդիկներուն եւ թէ՛ զոհացում տալու ճամբար երիտասարդու-թեան բաժաններէ:

Այս հանդէսը Կ. Պաշիկ առաջին ձեռնարկն էր ազատականութենէն ի վեր: Մեր ժրջան խառնու-նեքու տարած աշխատանքը պատկերացաւ կատար-նալ յաջողութեամբ եւ լաւ հասոյթ մը ապահովեց Միութեան:

Առաջին երեկոյթը անցաւ հայկական տաղուկ մթնոլորտի մէջ: Պարերէն զատ եղան մենդըներ, տիկնիկներ եւ օրիորդներու կողմէ: Մեր խալու-հիները, մեծ մասով նոր սերունդի ներկայացու-ցիչներ, իրենց ամբողջ եռանդը ի սպաս դրին հանդէսին յաջողութեան:

Կ. Պաշիկ այժմ կը հաշուէ 40է աւելի անդա-մուհիներ որոնք իրենց առաջին ձեռնարկին իսկ եկան ապացուցանել զործնուն ընդունակութիւն եւ մասնաւոր երիտասարդական աշխոյժ եւ կամք: Վստահ ենք որ շատ չանցած պիտի բազմապատ-կուի անդամներուն թիւը եւ դադուրեան ճամակ - րանքը:

Ուրիշ լուրեր յաջորդով: Գ. Պոյազեան

ՓԱՐԻՅԻ Ս. Յովհ. Միտիչ եկեղեցիներ մէջ յառաջիկայ կիրակի, 20 Մայիս, զուգահեռական մասնաւոր աղօթք պիտի կարդացուի, դաշնակից բանակներու յաղթանակին ստիւի:

ՊԱՆԵՆՕ. ՔԱՇԱՆԻ Կարմիր Պաշիկ Օգնութեան մասնաճիւղը կը ծանուցանէ վերաբացումը իր ռուսարանին այսօր, չորեքշաբթի, 16 Մայիս: Կեդրոնէն դիտուած հայ բժիշկի մը, 9—12 պիտի դարձանէ հիւանդները:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ման դադարին զէնքերուն դորձած աւերը Անգլիոյ մէջ, եւ յայտարարեց. — «Դաշնակից բանակները կըրցան ճիշդ ժամանակին իժմ Նախախել իր բոյ-նին մէջ, այլապէս 1944ի աշունը — դեռ չեմ խո-սիր 1945ի մասին — Լոնտոնն ալ կընար նոյնքան քանդուել որքան Պերլինը: Իբրեւ եզրակացու-թիւն, բացառութեամբ թէ ամէն վնասն աւանդուած է հաւակին եւ պէտք է պատրաստուի նոր ճիւղ-բու. եւ զոհողութեանց: Վե՛հ օգուտ մը պիտի չու-նինայ պատմել չիթիլեականները իրենց ոճիւրնե-րուն համար, եթէ օրէնքը եւ արդարութիւնը պի-տի չիլին եւ եթէ միանեանն ուստիականական կա-ռավարութիւններ պիտի անցնին դերման արշա-ւողներուն տեղը»: Յետոյ ծանոթացաւ ձափոնի վը-րաք, որ թէ եւ տեղաբացած է, զբայց տակաւին ու-նի 100 միլիոն ժողովուրդը որուն ռաքիթիկներ չեն սարսափեր մահէն:

Այլտերիոյ խոսիւթիւններ

Ներքին նախարարութիւնը պաշտօնական զե-կոյց մը հրատարակեց Այլտերիոյ խոսիւթիւննց մասին, յայտնելով թէ շարժումն Եւրոպացիներ-րուն թիւը հարիւրը կ'անցնի: խոսիւթիւննց դրբիչ կը համարուին Այլտերիոյ ժողովրդական կառավարութիւնը եւ ուրիշ կարգ մը կառավարի-տարբեր, որոնք օգտուած են արքայաւորման դժ-ուարութիւններէն: (Երեւ տարիէ ի վեր հունգեր-ըր ձախողած են, իբրեւ հետեւանք երաշտի): Կա-ռավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է տաղ-նայոյ թիւթեւեղելու համար: Անցնալ Հնդկստեմբէն Մայիս ցորենի ամսական յաւակցումը 41.500էն բարձրացած է 59.000 թոնի, յետոյ, Մայիս 1էն սկսեալ 66.000 թոնի: Կառավարութիւնը պիտի պատժէ յանցաւորները, խափանելով Գերմանի-ներու եւ իսլամ Գերմանացիներու միջեւ որո՞մ ցա-նելու փորձերը:

Պոտոսի թիւթիւնները ծագած են Սէթիֆի եւ Ժո-վուս մօտ լեռներուն մէջ, ուր կը բնակին պէր-պէր ցեղախումբեր: Մայիս 8ին զինեալ հրոսա-խումբեր յարձակած են Սէթիֆի եւ Կուլէմայի բնա-կիւններուն վրայ, երբ անոնք Գերմանիոյ անձնա-տրութիւնը կը տօնէին: Մայիս 9ին իւ 10ին յար-ձակուանքի արարածուած են գիւղերու եւ մեկուսի պաշարներու վրայ, բայց քարիկարկոյթիւնը չուտով վերահաստատուած է: Զոհներուն մէջ կը գտնուին բարձր պաշտօնատարներ: Մարտի մէջ ալ խլրտուանք երեւցած ըլլալով, միջոցներ ձեռք առնուեցան:

Խոսիւթիւններ Գերմանիոյ մէջ

Դաշնակից սպարապետութիւնը հետեւեալ հը-րամանները հաղորդեց գերման ժողովուրդին. — 1. Լոյսերը մարիլ ժամը 22ին առտուն 6.30. — 2. Որ եւ է գերման լուր պէտք չէ հաղորդուի: — 3. Արգիւրուած է լսել անթիւր, պէտք է փակել թա-րոնները, սինէմաները, նոսաղահանգէսները: — 4. Արգիւրուած է անցնիլ սահմանադուրը: — 5. Լուծ-ուած են նացիական բոլոր կազմակերպութիւնն - րը: — 6. Միջուած են նացիական բոլոր օրէնքները, մասնաւորապէս ցեղային օրէնքը:

*** Զօր. Այլընհատուր յայտարարութեամբ մը դատապարտեց կարգ մը ամերիկացի թրքաւա-տիճան սպաներու բարեկամական, վերաբերումը գերի բռնուած նացի պաշտօնատարներու հանդէպ: «Պիտա միջոցներ ձեռք առնուած են, վերջ տալու համար այս կարգի սխալները»: Սպարապետը անձնապէս իր կատարեալ պարտաւանքը պիտի յայտնէ պատմականաւորութեան:

Ինչպէս կը յիշուի, ամերիկացի զօրավար մը ճաշի հրաւերած էր Կէօրինկը, ուրիշներ ալ մեղմ վարուած էին գերման մտաէշարներու եւ զօրավար-ներու հետ, մինչդեռ հասարակ գինուորներուն ար-գիւրուած է եղբայրանալ Գերմաններուն հետ:

*** Թերթերը զարմանք կը յայտնեն որ Ժո-վակալ Տէմիրի կը շարունակէ զործիք իբրեւ գլու-խը գերման նոր կառավարութեան: Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ կառավարական իրաւասութիւն չէ տրուած ո եւ գերման անձնաւորութեան, այլ միայն կարգ մը զօրականներ իբրեւ պաշտօնաւա-տու ճանչցուած են անդիական հրամաններու զոր-ծարարութեան համար:

*** Անգլ. անթիւր կը ծանուցանէ թէ դաշնա-կից դատարանները արդէն սկսած են դատել պա-տերազմի ռճարագործները եւ շատեր գնդակահա-րուած են:

*** Գերման զօրամասեր կը շարունակեն դե-մադրել Ձեխտովաքիոյ, Աստուրիոյ սահմանա-մերձ շրջաններուն եւ Եուկովալիոյ մէջ:

*** Աստուրիական իրաւասութեան հոգակից, համա-ձայն 1920ի սահմանադրութեան: Յայտարարու-թիւնը չեղեալ կը համարի անշուշտը (Աստուրիոյ կցումը Գերմանիոյ), ինչպէս եւ ամէն յանձնա-տուութիւն Գերմանիոյ հանդէպ: Առժամանակ կառա-վարութիւնը մը պիտի վարէ օրէնդիր եւ զորձա-դիր իշխանութիւնները, զբաւանք ուժերու հսկո-ղութեան տակ:

*** Զերպալուրեցաւ Հայա, Ձեխտովաքիոյ Նախադարձ որ 1939 Ապրիլէն իսկ չիթիլէր յանձ-նած էր ամբողջ երկիրը:

ՆՈՐ ՕՐԵՐ, ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ

Քստմենի Աշխարհամարտը իրար խառնելով ժողովուրդներն ու ռազմիկները, մասնաւոր երկրաւարողութիւնը, որքան անհամար բազմութեանց միտքն ու աչքը:

Միլիոններ ընդհարեցան ռազմադաշտին վրայ, ճակատէ ճակատ կամ զինարուեստի անիծեալ զփոխներուն մէջ: Միլիոններ թրծուեցան արեան ճաղաղիքներու մէջ եւ եղբայրացան անասելի տառապանքներով: Ուրիշ միլիոններու հոգին վառեցաւ դաշտնային ասելութեամբ:

Եւ անհամար բազմութիւններ, մեծ մասով անկար եւ անտէր կիներու եւ մանուկներու կարաւաններ, երկինքը վար առին հալածանքի, խուճապի եւ բռնազաւթի ճամբաներուն վրայ, անգոր կատաղութեամբ:

Իսկ հիւսիս որ օդանաւերը դրօսական պտույտներ կը կատարեն — զեւ յերկիր խաղաղութիւնը — եւ հրատապեցրը աշխուշ ջեն թաւալիք երկաթ եւ կապ տեղայն ճամբար, մարդիկ հետզհետէ կ'ամփոփուին: Անուշառ ողբալով մարդկային խելազարութեան խորութիւնը:

Ո՛վ պիտի փորձէր չափել այդ խորութիւնը առանց դիմու պտույտի, ինչպէս եթէ անդունդին ալիք կեցած ըլլար ...

Բայց, ի՞նչ օգուտ ողբուկո՞ծն:

Կեանքը իր անողոք պահանջներն ունի ինչպէս անհատին, նոյնպէս մարդկութեան համար: Եւ արդէն ձեռնադրուած է շինարար աշխատանքին, այստեղ եւ ամէն տեղ:

Նորին լարուած, շոգեպէտք, մեքենական ճիւղ, վէճերը բուժելու, անասան անքններ դարձաւ ներքու, ամբողջ երկրին եւ պետութիւններ կազմակերպելու, վերակազմելու համար:

Ի՞նչ աւելի ծանրակշիւ, հրատապ զոգցող, — Դաշնակցները շահեցան յաղթանակը, բայց ահա Մ. Նախագահներու արտաքին գործերու փոխ - նախարարն է որ կը կը խոստովանի թէ առ նոստը երեսուն հոգային խնդիրներ լուծման կը սպասեն, միայն Եւրոպայի մէջ ...

Թողո՞ւնք զարմօր թաղաքականութեան վէճերէն ինքիս, զինքու համար խնդիր մը որ սերտ կապ ունի մեր անսօսելի կեանքին հետ: Եւրոպայի հիմնադրի փոխուեցաւ եւ զեւ պիտի փոխուէ: Նոր օրեր, նոր ուժեր, նոր հեռանկար:

Որքան ալ փորձը ըլլայ մեր հիմնաքը, այս կամ այն երկրամասին վրայ, պիտի աղըտինք ընդհանուր արեւոտեան յորձանքներէն: Քիտիք լուծելը իրեն անաղի կամ խաբիւղ, ջրասուղ նաւակ:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ պահենք, արենք մեր արթնութիւնը, արժեքներու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պահանջները:

Մեզի համար ոչ միայն պերճանք է, այլ իւր կորուստ՝ զընդ մեկուսացումը: Պարտաւոր ենք օւշադրութեամբ հետեւիլ իւրաքանչիւր միջավայրի անցուզարձին, գտնելու համար մեր ճամբան, ընդհանուր բառսին մէջ:

Այս հիմնական մտահոգութիւնը կը պահանջէ ոչ միայն ներքին ամուր, առողջ եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն, այլեւ սերտ կապ՝ միջավայրի գործին, կենդանի ուժերուն հետ: Ոչ միայն հաւատք եւ աշխատանք մեր հայրենիքին վերածնունդին եւ ընդարձակման համար, լաւաւորյն հեռանկարներով, այլեւ անմիջական գործունէութիւն հոն ուր կը գտնուինք:

Միայն այսօր էն որ կը յիշեցնենք այս տարրական պարտականութիւնը:

Տասնըհինգ տարի անդադատ, այս թերթը ահապահ հնչեցուցած է, մասնաւորապէս անպարզ հրաւերելով երիտասարդութիւնը: Որպէսզի զի - տակցօրէն, գործով զբաւէ նստաբացած, ամալաղած դիւրեքը, ապահովելու համար հայրենի ժառանգութիւնը:

Եւ ծանրացած են անմիջական պահանջի մը վրայ — սերտ յարաբերութիւն տեղական այն հասանքներուն եւ տարեցներու հետ որ կրնան զեր կատարել, ուղղակի կամ անուղղակի, մեր ճակատագրի բարեգումն համար:

Նոր ուժեր, նոր թափ: Առանց ոտքը գետնէն կտրելու եւ ամուլ մարգարէներ փորձելու: Քիչ մը լընդութիւն, շատ մըն ալ սրտաւետութիւն:

Անուշառ որոշ ցայլեր տնտես են:

Այդ մասին է որ պիտի խօսինք հետզհետէ, աւելի լափօրէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ՝ ՏԵՐ-ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

ԿԵԱՆՔՆ. — Ծնած Պարտիզալ 1865ին: Ուր իր նախնական կրթութիւնը: Առաջին 1882ին սկսեալ, Պարտիզալին իրմիջ, Արմաշէն Պոլիս, զաւարանդելով հայերէն եւ իմաստասիրութիւն: Նախ աշխատակից, յետոյ խմբագիր Պոլսոյ պարբերականներուն եւ թերթերուն, — Ընտանիք (Մ. Կարամանեան), Երկրագունք (Ե. Տէմիրճիպաշ - եան), Փուլ (Ալաճանեան), Արեւիկ, Մալա, Բիզանդիոն, Մալիկ, Մանգուլի ի Եփեսոս: 1918ի զինադադարին հրատարակեց Նոր Կեանք օրաթերթը: Յետոյ արտասահման, ռուսացի Դպրոցաւորի Պաշտաններէն մինչեւ Ֆրանսա, աշխատակից հայերէն թերթերու՝ Յաւաթ, Ազատ Խօսք, Հայրենիք, Արագած: Բեղմնաւոր, որքան իրենք ունեցել էր աշակերտներուն մէջ կը հաշուուին բազմաթիւ ծանօթ մտաւորականներ, — Է. Արսէն Կալիկեան, Մուշեղ եպ. Սերոբեան, Թորգոմ արքեպ. Կուշակեան, եւ իրեն խմբագիր (Հատորներ կը կազմեն իր գրած յօդուածները եւ զբաղակցէճեր), նոյնպէս իրեն թարգմանիչ (իր թարգմանութիւններուն շարքը՝ մտահոգացողով, յաջորդով): Իրեն ծածկանուն՝ ստորագրած է զիլիսաւարաբ Նտան (իր անուն սկզբնատառերով), Տաւրազ (յատկապէս քերականական դասերու համար, Յաւաթի մէջ), եւ ԱՆՏԱՐՄԱՐԶ:

Իր յորեւանը տնտեսաւ 1935ին: Այս տարի, իր ուժեղ անձնական առթիւ, իրեն հիմնադրեց արտաստեղծութիւն՝ Հրատարակեցի Արծաթագիրք մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին հայ մտաւորականներ, գրողներ, իր աշակերտները եւ իր ընթերցողները: Այդ դիւրքին յաւաշարանէն: —

«Տարիներու այս պատկանելի բերք ոչինչ պակասցուցած է խօսելու կամ գրելու իր ետանդին», այնքան որ ետանդը եւ ծրուանդը հոմանիշ դարձան են զինք ճանչցողներուն համար, — տալիս կը գրէ, տալիս կը թարգմանէ՝ հայ զբաղանք ընտանիքին այս անպակտը, միշտ աշխուշ, միշտ երիտասարդ («): Ո՛վ է պարզեւեւ իրեն այս մշտնադրող երիտասարդութիւնը, — Պարտիզալ՝ պարիկներու գիւղէն արեւոք, իր ծաղիկներու մոգական ընդունքով: Եւ արեւելեան յաւիտեանական ջրվէժով, թէ հայ լեզուն՝ իր յանրաժողով հիմնադրեցան զարդանքով: Տե՛մ գիտե՛ք, բայց զիտե՛ք որ երկու սէր ունի Եր. Տէր-Անդրէասեան, — սէր իր գիւղին՝ Բիւթանիոյ ծովուն այս յանրաժողովարարին, եւ մէկ ալ հայ լեզուն՝ Հայաստան - եաց լեռնաշխարհի յաշխարհորիկներու արքան - ունի: Եւ աւանդութիւն է, ո՛վ որ սիրելի գիտէ, երիտասարդ կը մնայ:

Ու քանի որ սիրտ մասին է խօսքը, կ'ուզեմ վկայել, այստեղ, թէ սէր մի է զօրութեամբ, բայց երկու՝ բնութեամբ: Այսինքն թէ սիրելու համար պէտք է եւ սիրելի:

Եւ ուշեցի, վկայութեանց ներկայ հատորով, հրատարակաւ յայտնել Եր. Տէր-Անդրէասեանի թէ կ'սիրէր զինք հայ լեզուին իր պաշտամունքին մէջ, Հայկական բարբառին բերած իր քրմական սպասաւորութեան մէջ, հայրենիքին մասին բանաստեղծ իր փիլիսոփայութեան մէջ:

Գրեցի իրեն, Լիւն ուր կը բնակէ՝ մտաւորական իր մեծ ու փոքր եղբայրակիցներէն հետ: — Ինչո՞վ կրնանք օգտակար ըլլալ, որպէսզի մենք ալ ուրախանանք Հաղորդակից մնալով իր սիրտին:

Պատասխանեց թէ չըլլապատուած իր աշխատանքի գաւազաններով՝ պէտք չունի որ եւ օժանդակութեան: Գիւղացիի հպարտութիւնն էր որ կը խօսէր: (Թերեւս դուք ալ ծանօթ էք գիւղացիներու հպարտութեան, բայց զիտե՛ք, ուրիշ կը բխի այդ հպարտութիւնը: — Քաղցրին իր ունեցածը կը ստանայ մարդոց ձեռքէն, իսկ գիւղացին՝ Աստուծոյ ձեռքէն: Եւ Եր. Տէր-Անդրէասեան կը մերժէր ինչ որ կուտայ մարդկային ձեռքը:

Գիւղացի՛ եւ ալ, գիւղացի՛ ծնունդով, զիւղացի՛ աշխարհայեացով, խորհեցայ որ կըլնանք մեր սիրտ արտայայտել տարբեր ձեւով, — ձեռնարկելով իր գործերուն հրատարակութեանը:

Դիզերով ձեռագիր ունի հրատարակելու: Սոսեցայ ընկերներու հետ, որոնք տրամադրութեանը տակ զրին 65.000 Փրանք: 30 հազարը հեղինակ:

(*) Եթէ արեւմտ լոսանք գիւղ, Բերեւս գիւղ երկար ապրել, առանց դադարելու մոյմիսի աշխատել, անոնցարեւելի է. քաղցմանիչ, — այնքան աշխուշ էր եւ պայծառամիտ:

Խորհրդակցական ժողովը (արժամեայ խորհրդարան) պատմական նիստ մը դրամարեց երեքշաբթի օր, Լիւքսեմպուրկի պալատին մէջ, փառաբանելու համար մեծ յաղթանակը: Աննախնդրաց եւ խանդավառ ցոյց մըն էր որ կատարուեցաւ, ի ներկայութեան անգլիական, ամերիկեան, ռուսական եւ ուրիշ զանազակց ազգերու պատուիրակներուն: Ամբողջ ժողովարարն եւ պալատը զարդարուած էին Միացեալ Ազգերու դրօշներով: Երբ զօր տը Կոլ ներս մտաւ, խանդավառ ցոյցներ կատարուեցան: Հանրապետական պահակները բարեկէ կեցած էին եւ ամբողջ կոտորակութեան ներկիւ: Երբ զօր տը մտաւ, խանդավառ ցոյցներ կատարուեցան: Զօրավարը խօսած ատեն, կինը կուշային իրենց յուշումէն եւ ուրախութենէն: Իր վերջաբանին մէջ, տը Կոլ մասնաւորապէս շնորհակց:

«Պատմական ժողովը վերջ մը չէ Զօր խորհրդակցականութեան համար, այլ մեկնակցութիւնն էր: Ուրեմն յառա՛ջ, յառա՛ջ աշխատանքի, միութեան, վերանորոգման անպակի պարտականութեան համար: Թող մեր նոր յաղթանակը ազգանշանն ըլլայ մեր նոր պայքարին»:

Զօրավարը բացատրեց թէ Ֆրանսայի գոյութեան իսկ վտանգուած էր այս պատերազմին մէջ:

— Գերմանիան, մինչեւ մոլեռանդութեան հասցնելով իր տիրապետութեան երազը, այնպէս կարգադրած էր որ նիւթապէս, թաղաքականապէս եւ բարոյապէս պայքարը դառնար ամբողջական: Ուրեմն անհրաժեշտ էր որ յաղթանակը դառնար ամբողջական: Եւ այդպէս ալ եղաւ: Գերմանիան բոլորովին կործանուած է իրեն պատուութիւն, իրեն ուժ, իրեն վարդապետութիւն: Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ժողովուրդը մըն համար, որ քան ալ վճարեց ըլլայ եւ զօր, ուրիշներուն վրայ թիրապետելու մոլեռն տենչը կրնայ աւելի կամ պակաս փայլուն, աւելի կամ պակաս երկաւրտեւ յաղթանակներ կորցնել: Բայց վախճանը փրկուած է: ... Ֆրանսան իր գոյութիւնն էր որ վտանգէն ինքիցից այս պատերազմին մէջ, իրեն ազգ, մինչեւ իր պատկանելին: Եւ քանզի իրեն վերջական եւ բարոյական ճակատագիրը, բայց շահեցաւ խաղը: Ֆրանսայի հոգին վրայ էր որ նախ կը ինքուեցաւ թշնամիին յաղթանակը, Ֆրանսայի հոգին վրայ էր որ յետոյ վճուեցաւ անոր պարտութիւնը: Քաղաքական տեսանկյունով, պէտք էր որ Ֆրանսան զետի փոխէր, որպէսզի կարելի ըլլար իրականացնել Գերմանիոյ զարհուրելի ծրագիրը: Եւրոպայի վերածել կայսրութեան մը, կազմուած տէրերէ եւ ստորակներէ: Իսկական ալ, անգամ մը որ Փարիզը գրաւուեցաւ, Իտալիան եւ Սլաւոնի վճուեցաւ կ'իյնային սպախուութեան շրջագծին մէջ: Պաշտպանը խաղաղիկ դարձած էին թշնամիին ձեռքը եւ կարելի կը դառնար Թուսիան կործանելու փորձը ...

Ոչ ՄԱՌՏԸ, Ոչ ԲՈՒՆԻՆԸ ...

Ոչ զինուորական դժբախտութիւնը, ոչ մեր պետական հաստատութեանց սնանկութիւնը, ոչ աւազ, ոչ ալ բնութեան չկրցան լուսութեան դատարարով ազգային ընտրող կամ մեր ժողովուրդը չընդենել իր յատկանշական կոշտութիւն: 1939 Մեկտ. 3էն իսկ մենք ջաշեցող սուրբ, միմիայն Մեկտ. 3էն, պաշտպանելու համար բռնաբարուած իրաւունքը լեհաստանի մէջ: Մենք գիտեցինք:

Կի իրաւունքը համարելով յորեւանի մնացեալ յատկացուցի իր գործերուն հրատարակութեան, — առանց հրատարակութիւնն եղաւ Արծաթագիրքը, (որմէ եւ իւրաքանչիւր իր զարտարակութիւնէ 200 օրինակ՝ հեղինակի իրաւունք) որուն հասոյթ - թով հեղափոխեց հատոր առ հատոր լոյս պիտի տեսնեն վաստակաւոր հայերէնագէտին բոլոր գործերը:

Արծաթագիրքը աղոտոր ապացոյց մըն է թէ նորահայտ մտաւորականները զիտեն պատուել եւ մեծանքի երէց մտաւորականները, պահպանել եւ տարածել հինգերորդ մտաւորական ժառանգութիւնը: Միեւնոյն ատեն՝ կարգապիսոս մըն է թէ պէտք է խօսել որ ձեռագիր մնա (ու կորսուին) մեր մտաւորական ժառանգութիւնները (**):

(Յաւորով Եր. Տէր-Անդրէասեանի (հրատարակուած կամ հրատարակելի գործերուն ցանկը եւ ընդհանուր վերլուծութիւն) Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(**) Այս առթիւ, երաւել կ'ուզեմ բոլոր անոնց՝ որ կը յարգեն Եր. Տէր-Անդրէասեանի յիշատակը, որպէսզի գնեն եւ սպասեմ Արծաթագիրքը, որուն հետաշրջով պիտի տպագրուի յարկաւորին միւս գործերը: Ստամբուլ համար դիմել իմ՝ Յոսէփ Կապուչի: Արծաթագիրքը (207 էջ) կը վաճառուի 60 փրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesno . 13^e

ՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁ ՄԸ

Այսօր Երևանի մէջ տարիներով չէ եղած Երևանի տարածական պահանջը մը — սերտ կապ մեր ապրումների միջավայրի դրոշմը, ազդեցիկ տարեկան հետ։ Ոչ միայն այստեղ, այլ բոլոր դարձեցիկներում մէջ։ Միջին Ասիայում Արեւելքի ափերում վրայ։

Պահանջը աւելի քան ստիպողական է այժմ, երբ յաղթականները կը փորձեն նոր կարգաւարդ մը հաստատել պատերազմի փլուզումներում վրայ, կամ զոհէ հիմնովին բարեփոխել, վերակազմել ինչ որ կարելի է։

Ամէն տեղ ալ սերունդ հասած է եւ կը հասնի այդպիսի, յանձնա յեղափոխական ըմբռնումներով։

Մեր դանդաղաշարք Արեւելքի անգամ անհաշիւ զարթոյց է, թուրքերի, իրանի, Եւրոպայի աւելի կամ պակաս արմատական յեղաշրջումներին վեր։ Այս պատերազմի վերջ, աւելի զարդ, շօշափելի պիտի դառնայ փոփոխութիւնը։ Այնպէս որ, կարելի չէ կանգնել մնալ, դիմել պահէ, նուաճումներ կատարել հին գիտելիքներով եւ քարացած ավանդութիւններով։

Առնիք մեր միջավայրը, — յանդիմանական վատարմիք, ընկերային եւ քաղաքական յեղափոխութիւններ։

Աւելի քան քսան տարի շփոթեցանք այս ժողովուրդին հետ, այս անգամ խմբովին, զանդուածորէն։ Ոչ թէ իրեն պատահական համարեք, այլ իրեն ժողովուրդը։

Ինչ որ փորձեցինք արժեքներ ապրող, մեր մեծ ու փոքր հոգեբան տալիս, այլևս մաշած է։ Առ նուազն սնանկ համակարգը, եթէ ոչ արգաստանք, տեսակ մը ողորմածութիւն կը շարժէ։

Քանի տարի եւ աւելի ստալ մէջ մարդիկ հազիւ թէ կը հետաքրքրուէին մեր ջարդերով ու փորձերով։ Եւ թէ տիրող տրամադրութիւնները մարդիկ, եւ թէ տիրող տրամադրութիւնները մարդիկ, եւ թէ տիրող տրամադրութիւնները մարդիկ։

Այն աստիճան — մեծ Պատերազմին շատ անգամ — ընդ շատ հաստատուն էր աշխարհը իր հիմքերով վրայ, եւ տեսակ մը ապագայականութիւն կը հոսէր մարդոց — երանքներում մէջ։ Այն աստիճան, ժողովուրդը մը տառապանքը յանձնա յեղափոխութիւնը կը հոսէր։

Հիմա շատ — է մանրացած մարդկութիւնը։ Ամէն բան վերածուած է թուաբանութեան եւ տրամադրականութեան։ Կամ պարզապէս աշխարհ — զրուծեան, ելքի եւ մուտքի տոմարներով։

Ուրեմն մեր արտաքին յարաբերութեանց ոգին ու պաշարը պիտի ըլլան արդիական։ Մենք ալ պէտք է խօսեցնէք զապագայ եւ անգործ իրականութեան լեզուով, — աշխարհագրութեամբ եւ տնտեսագիտութեամբ։ Անշուշտ նաեւ մտաւոր արժանիքներով, եւ հայկական բազուկին ընծայած փառքերով։

Բարեբախտաբար այժմ զօրաւոր ենք այդ գիտելիքներով, անխնայ եւ տոկոս վատահա մը շահած ըլլալով նիւթով, այլ մասնաւոր ներկայ պատերազմին մէջ։

Այս տեսակէտէն, արդիւնաւոր դեր կընան կատարել այն հաղթարար ուղիները որ մկսած են կազմակերպուել, թէ դասակարգային եւ թէ բնականութեան շահեր պաշտպանելու համար։

Արդէն ունենէք ծրարական ձեւատի Նախկին կամաւորներու Միութիւն մը, փոքրաթիւ — 1914ին զաղուծն ալ շատ փոքր էր — բայց երկու եւ դրոշմը։ Մարտ 24ին կազմակերպւաւ Հայ Մարտիկներու Միութիւնը, նախաձեռնութեամբ ներկայ պատերազմի ուղիներում, իրեն հաստատւած Ֆրանսական Մ. Ն. Շ. ին։

Տակաւին ծանօթ չենք երկու հայկական Միութեանց յարաբերութիւններուն։ Բայց կատար ենք թէ դժուար պիտի ըլլայ երբայկապատկերանկարութիւն մը հաստատել անոնց միջեւ, որպէսզի կազմակերպութիւնը դառնայ տիրական ազգային մը։

Մեր վստահութիւնը անոր համար որ, փորձով գիտենք թէ յանձնա զինուորները աւելի լաւ կը հասկնան իրար, քան զօրոգորները ու նախարարները։

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՀԱՆՁ ՄԸ

Նախընթաց յոդուածով մը (Յառաջ թիւ 20). պարզեցինք Ֆրանսական Ռ. դերման կայսեր ծրարութիւնը, որ կը ձգտէր Պալլիքէն միջին Արեւելքի տարածական պահանջը, միասնոր, միակողմն պետութիւն մը հիմնել։ Համագործակցութեան մէջէ նախապայմար։

Այս ծրագիրը կը խաչանալէր աղբ դարձած եւ ըրապիսի մեծ պետութեանց՝ Եռէտի եւ Ֆրանսիայի շահերը։

Եռէտի թաղաւորն էր Կիւսթավ Ատոլֆ, մէկը պատմութեան յայտնի ռազմապետ թաղաւորն էր։ Ֆրանսայի պետական ինքը կը դառնար Կարտիսի Ռեյնիֆօյի արմին։ Երկուքն ալ կորուրի, յամառ եւ հեռասան պետական մարդիկ եղած են, որ միջոցներու առջեւ կանգ առնել չեն դիմեցած, հանձնու համար իրենց նպատակներուն։ Կիւսթավ Ատոլֆ Պալլիքի ծովը կը նկատէր շուտական լին մը եւ հայտ աշտով կը դիմեր երբ դերման կայսրը Ֆերտինանտ Բ. Պալլիքի հաւատարմին ափերում վրայ կ'ամրանար ու կը արածուէր։

Կիւսթավ Ատոլֆ Ֆրանսայի հետ փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքելով, 1630 Յունիսին զինուորական ցամաքահանում մը կատարեց Գերմանիոյ պալլիքիսի արմին։

1631 Սեպտեմբերին առաջին յաղթանակ մը տարաւ կայսեր բանակին վրայ Լայպցիգի մօտ։ Յետոյ, այն դարու սովորութեան համաձայն, փոխական ձեռքը հանգչելու, ընդհանրական յարձակողական շարժանկեց, դրանց Պալլիքիսի, մըտաւ Միւնխի ու կը պատրաստուէր քալելու Վիէնայի դռներ։

Կայսրը անգամ մը եւս օգնութեան կանչեց Վալդիսթայնը։ 1632 Նոյեմբեր 16ին երկու բանակները խախտ մը ունեցան Լիպցիգի մօտ։ Թէեւ դերման բանակը չարաչար պարտութիւն մը կրեց, բայց ճակատամարտին մէջ սպաննուեցաւ Կիւսթավ Ատոլֆ։

Եռէտացիները չլքեցին պայքարը։ Գերման ռազմականներու հետ համախորհուրդը, ջանացին շարժանկեց Կ. Ատոլֆի գործը։ Բայց 1634ին կատարեալ ապշուի մը մատուցեցաւ իրենց բանակը։ Բողոքական համախորհուրդ փորձեցին լեզու դրնել Ֆերտինանտ Բ. կայսեր հետ, որ անգամ մը եւս Գերմանիոյ միահեծան տէրն ու տիրականը կը դառնար։

Այն աստիճան էր Ֆրանսիան պէտք տեսաւ միջամտելու։ Ռեյնիֆօյ հինգ բանակ ուղղեց հանց եւ ստիպուեցաւ պայքարել երկու ճակատի վրայ։ Սպալիոյ եւ Գերմանիոյ դէմ։

Այդ պատերազմը տեւեց 1635—1648, տասներեք տարի։ Սկզբնական շրջանին Ֆրանսա ճակողանքներ ունեցաւ մանաւանդ Պիքենեան ճակատի վրայ։ Բայց աստիճանաբար կացութիւնը բարւոյնացաւ։ Ֆրանսական եւ շուտական զինուորական զինակարները ծրագրեցին միացեալ զորհով մը Գերմանիոյ հովիտին մէջէն քալել Վիէնայի վրայ։ Քանի որ յաղթ փորձեցին վերջ, 1648ին, Ֆրանսական նշանաւոր շարժանաւոր թիւրքի Դաւիթի վրայ վճռական յարձակում մը տարաւ։ Վիէնայի ճամբան բացուած էր այլեւս։

Գերման կայսրը ստիպուեցաւ հաշտութիւն խնդրել։

Բանակցութիւնները տեղի ունեցան Օսնայրիւք եւ Միւնսթեր քաղաքներում։ մէջ եւ 1648 Նոյեմ. 24ին ստորագրուեցաւ խաղաղութեան դաշինքը որ յայտնի է Վեսթֆալիոյ դաշնագրի անունով։

Ֆրանսայի համար քաղաքական յաղթանակ մը եղաւ Վեսթֆալիոյ այս դաշինքը որ գրեթէ երկու դարէ աւելի տեղի ժամանակաշրջանի մը համար կը ճշդէր Գերմանիոյ ներքին կազմը եւ ապակերպութեան վարչաձեւը։

Վեսթֆալիոյ դաշնագիրը կը համարուի առաջին եւրոպայի միջազգային համաձայնագրերէն։ Ան կը նախադրուէր Գերմանիոյ ներքին անկախ կազմը եւ գրեթէ անկախ մը դառնար կերպական ուժեղ իշխանութեան մը հաստատում։ Բնականութեան, զին տիրեցեցաւ սկզբունքին մէջ կրկնուած էր, Ֆրանսական դիմադրութեան տեսական մասնագետները։ որպէսզի իր արեւելեան սահմանին վրայ ազատ մնայ ուժեղ հարեանի մը սպանալիքէն։

Դաշնագիրը կը նախադրուէր նաեւ կրօնական ազատութեան սկզբունքը Գերմանիոյ մէջ։ Հողային փոփոխութեան տեսակէտով, Ֆրանսա կը կցէր Արլոնը եւ միջին Եռէտը Պալլիքի ծովու ափին վրայ կարեւոր դիտարկութեան։

ՊՐԿՈՒՆ ԶԱՐԵԿԵՐ ԶԵՐ ՈՒՏԵԼԻԲԸ

Զօր Այդընհաուրը, որ Լոնտոն կը գտնուի քանի մը օրէի վեր, երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Զարէի հետ, Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներու մասին։ Անդիտոյ վարչապետը պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ եղած հարցումներուն, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ապագայ դերման կառավարութեան մասին։

Ընդհանուր առմամբ, Կուլեքի որ Գերմաններ իրենց կառավարեն իրենց երկրը, համաձայն Դաշնակցութեան հրահանգներուն։ Մենք երբեք միտք չունենք կրելու Գերմանիոյ վարչական բնուր։ Գործով կառավարութեան ձեւին, վստահ չեմ թէ կըրնանք կամ չըրանային, որ եւ է կառավարութիւնը դրոշմին ունի Գերմանիոյ մէջ։ Այդպիսի հարցումի մը պատասխանած տուն, ես պիտի նախընտրեի վարչութիւնը ըստ, փոխան կառավարութեան։

Միւս կողմէ, Զօր Այդընհաուրը կը կարծէ թէ երբ զինուորական ապահովութիւնը թոյլատրէ, արատ մամուլ մը պիտի հաստատուի Գերմանիոյ մէջ։ Բայց միայն այն աստիճան երբ վերջնապէս անհետացած ըլլան նացիական եւ ռազմապաշտ ազդեցութիւնները։ Մ. Նազանգերու նախագահը մամուլին հաղորդելով սպարապետին այս կարծիքը, աւելցուց։

Թոյլ պիտի չառնէ որ համադրման տարրերը ժողովրդագիտութեան իրաւունքները, ինչպէս ըրաւ Հիթլեր։

ԳՐԾԻՆԵ ԵՒ ԱՐԻՆԵ ՔԱՄԵԼ ՊԻՏԻ ՏԱՆ

Զօր. Բիլզ, Զօր. Այդընհաուրը օգնականը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ։ Գերմանիոյ համար ծրագրուած առաջադրութեանց մասին։

« Կուլեք մը կատարելապէս յստակ ըլլայ թէ Գերմանիոյ համար առաջադրուած կառավարութիւնը զինուորական պիտի ըլլայ։ Գերմանները պիտի ստիպին թէ ինչ կը նշանակէ այդ։ Յետոյ բաւական ժամանակ պիտի ունենանք. հետաւոր նպատակներուն եւ դերման ժողովուրդին վերաճումներուն մասին մտածելու համար։ Մեր առաջին նպատակը պիտի ըլլայ շախմատի մը եւ ուժ որ կրնայ մնացած լլայ Գերմանիոյ մէջ, ապագայ պատերազմի մը արեւելու համար։ Ուրեմն անխնայ պիտի ջանք նացիները որ եւ է իշխանութիւնէ։ Պատերազմի ռազմագործները իրենց անդրերը պիտի քաշեն իրենց կեանքով, իրենց քաղաքներով, իրենց արտադրութիւններով, իրենց արտադրութիւններով։ Մեր առաջին նպատակն իրաւորութիւն, այն աստիճան, պիտի զարգին հետաւոր խնդիրները։ Ամերիկացիները հասանաբար շատ երկար պիտի մնան Գերմանիոյ մէջ։ Մենք ուսովի պիտի չզրկեմք Գերմանիոյ, միջին որ ապագայութեան նշանները ցուցնեն։ Գերմանիոյ պարենաւորումը պիտի ըլլայ պիւր սեղմում, այժմ արամադրելի ունեւորներով պիտի կերակրենք տեղական ռազմականները ինչպէս եւ Գերմանները։ Ազդեցիկ պայմաններով վրտարուած նացիները գործ պիտի մարմն փոխեն եւ գերմանները փորձով։ Ուրեմն հաւաքուելով բանտ պիտի նետուին, բայց բոլորն ալ հանդուրժեան տակ պիտի առնուին, որպէսզի թունաւոր զաղափարներ չտարածեն։ Կը յուսամ թէ պատերազմի տալիս ռազմագործները պիտի դատուին մօտերս։ »

Պատասխանելով հատուցումներու մասին եւ զած հարցումի մը, ամերիկացի զօրավարը ըսաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմելու։ Մոսկուայի մէջ, անդաւ, մակցութեամբ Մ. Նազանգերու, Անդիտոյ եւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն։ Իրազեկները դիմել տուին թէ Ռուսները արդէն մեծ քանակութեամբ լինան իւր եւ ռազմաթիւ Գերմաններ կը փորձեն Ռուսիա, հայնքան արագութեամբ որ շատ բան մնացած պիտի ըլլայ նորոգելու համար տեսական շրջանին մէջ։ Զօրավարը փոխելով ըսաւ թէ իրենք եւս պիտի խաղաղեցնեն այդպէս պիտի չընեն։

Դժուար չէ երեւակայել թէ Երեսնամեայ այդ պատերազմը ինչ ահալի թշուառութեան մատնեց Գերմանիան։

Հողագործութիւնը քաղաքային։ Լծկան աւանտին չէր մնացած։ Մարդիկ իրենց իւր թուէին արօրին, չորս-առ չորս, մշակելու համար հողը։ Գիւղերը մեծ մասով պարպուած էին։ Գայլերը ազատուէին միջին քաղաքները կ'իջեցին։

Սովը սովաբանական բան մը դարձած էր, որովհետեւ բանակները կը փնտրէին ոչ միայն արտերը, այլեւ պտղատու ծառերը, այգիները։ Համաճարակներ եկան ամբողջացնել աւերածի գործը։

Գրեթէ դար մը պէտք եղաւ, որպէսզի ժողովուրդը դարմանէ այդ աղետալ շրջանին բոլոր վերքերը։

սպասելով Մոսկուայի յանձնաժողովին որոշման: «Մնաց որ, դրանով թանկ մը էրաւունք ունի գործածելու ինչ որ անհրաժեշտ է իրեն համար: Կը կարծեմ թէ Ռուսերը լայնատուփեամբ կ'ըմ - րունեն իրենց պահանջները»:

Յետոյ նորէն անդրադարձաւով պարենաւոր - ման հարցին, զորայւրը հաւատեց թէ խիստ բաժնեւոր (հաշիվով) մը հաստատելով, եղած ուստեան պիտի բաւէ մինչեւ նոր հունձը: Որոշու - վանեցաւ թէ 1150 «քաղաքի» բաժնեւորի մը շատ վախժ է, բայց պակասը կրնան լրացնել բանջարե - դէններով եւ պահուած ուտելիքներով: Ոնդիր է թէ ո'րքան Գերմանները աղարակները պիտի վերա - դառնան, հունձը կ'ամար: «Տակաւին անօթութե - նէ ծիրարկ չկայ, բայց ծանր կացութիւն մը պիտի ունենանք ձմեռը»: Վատագ չեն թէ հիւանդութիւն - ները պիտի ծնաւային. թէեւ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Մինչեւ հիմա ամէնէնք ծանր հոգն են բժշակող ժամանակները (Բիֆիւս), բայց հիմա սահմանափակուած է: Զմեռը ամենամեծ վտան - դըր պիտի կազմէ այդ, քանի որ ճանկարարները չափազանց խնդրուած են, բազմաթիւ քաղաքներ կործանուած ըլլալով»:

*** «Տէյլի Մէյ»-ը կը գրէ թէ Հանովրի մէջ հաստատուած բաժնեւորի համաձայն, քնակիչ - ները ամէն շաբաթ պիտի ստանան քանի մը լիպրա գետնախնձոր, Համբուրցի շաբաթ, երկու ունի (50—60 կրամ) միս, եւ կտոր մը սեւ հաց: Կաթը վերապահուած է երախաներուն եւ յիշ կամ ստըն - տու կրնան: Գերմանները իրենք պիտի ճարեն ուրիշ ուտելիքներ, կարագ, պանիր, հաւիթ, պտուղ եւ բանջարեղէն:

Կեօրինկ եւ Տկոնից գերի

Դաշնակից բանակները սպարապետութիւնը, պատասխանելով ամէն կողմէ եղած հարցումներ - րու, պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ծովակալ Տէօ - նից, որ ինքզինքը Հիթլերի յաջորդ հռչակած էր, եւ ուրիշ խոսք մը գերման սպաները ամօտապէս կը գործեն, ցրուելու, զինաթափ րնելու, կե - րակիւրելու եւ խնամելու համար գերման զինուոր - ները: Անոնք ամբողջովին Դաշնակիցներու հսկո - ղութեան տակ են եւ տառապէս պէտք է գործա - դրեն Հրամանատարներու հրահանգները:

Կարգ մը ամերիկացի սպաներ իբրեւ հիւր վարուած ըլլալով Կէօրինկի հետ, զօր. Բիշ յայ - տարարեց, յանուս զօր. Ալգընհաւերթի:

— Տէօնից եւ Կէօրինկի հսկողութեան տակ են իբրեւ պատերազմի ձերբներ: Իբրեւ հետեւանք զօր. Ալգընհաւերթի նաղարարութեան, որ դիմել կուտար թէ անոնք զարթեալ թշնամիները նկատ - ւած էին, Կէօրինկ եւ նմանները յատկապէս որդ - ւած արեւաբարները պիտի փոխադրուին, ուր մի - ախ իրենց պէտք եղածը պիտի ստանան, եւ ոչ թէ աւելորդ վայելչներ:

Զօր. Ալգընհաւերթ յայ խնդիրն ալ քննեց Չըր - չիլի հետ, եւ որոշուեցաւ ոչ միայն լուծել Տէօ - նիցին ինքնակոչ կառավարութիւնը, այլեւ փակել անոնց ձեռնադրակի անթիւր, որ գարմանազան լուրեր կը հաղորդէր Դաշնակիցներու յարաբերու - թեանց մասին:

Երեք Մեծերու ժողով

Վերջին լուրերու համաձայն, Երեք Մեծերու նոր ժողովին ղեկավարում կախում ունի Սթալինի պատասխանէն: Ստորի է որ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Եւրոպայի մէջ, բայց խնդիր է թէ Սթալին պիտի հաւանի՝ հեռանալ Ռուսիայէն: Կարծողներ կան թէ Չըրչիլ եւ Մ. Նասանզեիւրու նախագահը նախ պիտի խորհրդակցին Լոնտոնի մէջ, յետոյ Մոսկուայ պիտի երթան, Սթալինը տեսնելու հա - մար: Առաջին երկուքը կ'ուզեն որ տեսակցութիւնը կարելի եղածին չափ շուտ ըլլայ, նկատի առնելով Եւրոպայի քաղաքական կացութիւնը: Ռոչինկիթը - նի մէջ այն կարծիքն ունին թէ այս տեսակցու - թեան առթիւ չեղանակի հարցումները պիտի ուղ - ղուին Սթալինի, որպէսզի յայտարարէ իր քաղա - քական նպատակները Եւրոպայի մէջ:

Փրանսական թերթերը դառնութեամբ դիմել կուտան որ զօր. Թո Վոյ նորէն չէ հրաւիրուած այս խորհրդակցութեան, մինչդեռ Փրանսա նոյն - քան կը շահագրգռուի քննել խնդիրներով: Ար - տաքին նախարարը, Պ. Պիտո, այս առթիւ մաս - նաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նասանզեի - րու նախագահին հետ, պարզեցով Փրանսայի տե - սակէականները: Կը կարծուի թէ ձեւ մը պիտի դըռ - նուի, Փրանսայի վարչապետն ալ հրաւիրելու հա - մար:

Լոնտոնի Գործարարական առթիւ, տարա հազար բանուորներ եւ տասնորոշները մայիս 16ին խու - ժեցին Ռոնի նահանգապետարանը, բողոքելու հա - մար պարենաւորման դժուարութեանց, զիններու սղութեան, աշխատավարձի անբաւականութեան, սեւ շուկայի գործունէութեան դէմ եւն.: Կառա - վարութեան ներկայացուցիչը հաւատեց թէ աշ - խատավարձերը եւ պարէնի բաժնէնսի պիտի ու - լեղնան: Ասոր վրայ ցուցարարները քաղեցան, զէնթէրնափոխաւը երգելով:

«Ամէն բան կորուսւած է - կ'աղաղակէ» Հիթլեր

Ամերիկեան թերթերը շնորհալից պատմութիւն մը կը հրատարակեն Հիթլերի վերջին օրերու մա - սին, քաղելով անոր մանաւոր սղաղիքէն, Օր. Կէրհարթ Հէրլէսէյէ: Այդ պատմութեան համա - ձայն, Ապրիլ 15ն ի վեր Հիթլեր կ'ապրէր Եւա Պրաունի հետ, Պերլինի վարչապետարանի ստո - րերկրայ թաքստոցին մէջ: Մինչ յայտը կը սպասէին որ իր ղեկակը՝ Պէրլինի ակաւորն երթայ, Հիթլեր յամատօրէն կը կրկնէր թէ կ'ուզէ կուրիլ մինչեւ գերման հողին վերջին կտորը: Հիթլեր Պերլինէն բացակայ էր: Ապրիլ 20ին տառուտ մահ մը 10.20ին ուսական ուսմանը զարկին կառա - վարական շէնքերը եւ այդ վայրկեանէն սկսեալ դաշնակցութիւնը հետզհետէ սաստկացաւ: Զրոյց կը շըջէր թէ ռուս օդաչուներ Պերլին իջած են ան - կարելով: Հիթլեր ժողով մը դարեց իր թաքստո - ցին մէջ, մինչ ռուսները կը տեղային: Հասկցու - ցին Հիթլերի թէ կացութիւնը կը ծանրանայ: Կէօ - պէյս շատ մահաւոր էր: Հիթլեր շրջապատուած էր խուճ մը երեւելիներով: Դէմքը արուած էր, աշ - քերը թմբած էին անքնութենէն, ձախ թեւը կը դողար ջղային ցնցումէ մը: Նոտա փոքր սեղանի եւ առջեւ ուր փռուած էր սպասարկողին քարտէսը եւ սկսաւ խօսիլ նախ հանդարտ ձայնով մը: Ամէն - քնն ալ ոտքի կեցած էին իր շուրջը: Յանկարծ ալ թեւը սեղանին կ'սթնցնէր լաղալիքով:

— Պարոններ, ամէն բան կորուսւած է: Կը տեսնեմ որ ամէն բան կորուսւած է:... Ես Պերլին կը մնամ: Ես հոս պիտի մեռնեմ: Այսպէս միայն կրնամ լաւագոյնս ծառայել գերման ժողովուրդին: Անօգուտ է շարունակելը»:

Ներկայից փորձեցին համոզել, բայց անօ - գուտ: Հիթլեր կը մնէր:

— Ամէն բան կորուսւած է: Ես եմ որ կը խօ - սիմ այստեղ: Ամէն բան վերջացած է: Դուք ելէք դացէք»:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂԱՎ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏԵՆԵՐԸ.— Առօտեայ հաշիւներու համաձայն, Ֆրանսայի կորուստն ե - դած է 300.000 հոգի, որուն 120.000ը սպանուած 1940 Մայիս 10ին Յունիս 25, եւ 130.000ը գնդա - կահարուած կամ աքսորուած, գերման զբաւման տան: Անգլիա մինչեւ 1945 Մարտ մէջ,— 685.618 սպանեալ եւ 441.182 վիրաւոր, գերի կամ անհերացած: Գաղաքացիներու կորուստը՝ 59793: Մ. Նախագահը (Իտալի Ներսիսի մէջ) 133.285 սպանուած, 551.963 վիրաւոր, անհետացած կամ գերի: Խ. Միւլքիսմ 13—15 միլիոն սպանեալ, որոնց հօթը միլիոնը քաղաքացի: Ներսիսի մէջ Մեծ Գաղաքացի տեղը 2077 օր, այսինքն հինգ օրաբի, ութ ամիս եւ 12 օր: 1914ի պատերազմը տեւած էր 1558 օր, ուրիշ խօսքով 4 տարի, 3 ա - միս եւ 8 օր: Ռեիսի երկրորդը մէկ տարի, 4 ամիս եւ 23 օր աւելի տեւած էր:

ՊԵՂԱՆԻ ԴՈՒՈՒՐ-ԱՐԳԵՆԱՐԱՆԸ (Գերմանիա) կրակի պիտի տրուի երկուշաբթի օր, իբրեւ ամէ - նին արմատական միջոցը հիւսիսային Գերմանիոյ մէկ մեծ տարածութիւնը վարակումէ փրկելու:

ՄԱՆԻՇՏԱԼ ՄՈՆԹԻՆԳՈՐԻ, անգլիացի մեծ - հրամանատարը, Փարիզ պիտի գայ Մայիս 25ին, բանալու համար բրիտանական բանակին ցուցա - մանդէսը Կուան Փալէի մէջ: Իրեն պիտի քննեա - նան Սկովոտիկան անձնապահ զուեղը եւ աշ - խարհի իմակ իգական նուագախումբը: Յուզ - հանդէսը պիտի տեւէ 6—7 շաբաթ:

ԹՐԻԵՍԹԵՆ ՏԱԳՆԱԳԸ չէ լուծուած տակա - լին: Դաշնակիցները կը սպասեն մտէշալ Թիթոյի պատասխանին: Անգլիական մարտանաւեր հասած են նաւահանգիստը: Ոորհրդակցութիւնները կը շարունակուին:

ՄԱՆԻՇՏԱԼ ՓԵՂԵՆ Երրորդ անգամ հարցաքն - նուեցաւ առջի օր, Մոնտուշի բանտին մէջ: Հար - ցումներ եղան Փրանքոյի, Լափլէի եւն. մասին: Հարցաքննութիւնը, որ տեւած էր երկու ժամ, յե - տաճղուեցաւ, կայանաւորը յուշած ըլլալով:

15.865 «ԳՈՐԾԱՅԻՆՆԵՐ» ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ են վեց ամսուած մէջ, 1944 Հոկտեմբերին 1945 Ապրիլ: Գնուած են 63.606 զորքեր: Որոնց 25004ի մասին վճիռ չէ տրուած տակալին:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՐԱԳՆԵՆԻՆԻՆԸ ջնդկեցաւ Անգ - լիոյ մէջ: Միայն անդրեովեայ թղթատարը պիտի քննուի, ճափոնական պատերազմին պատճառով:

ՈՒՇԱՐԴՈՒԹԻՆ — Մեծ քաղաքները մեջ, անոնք որ հատալիքաւոր կը զրաղին, պէտք է նախապէս ապահովել իրենց յամալորդները: Թուղթի տագնապը կը ստիպէ մեզ մկատի չառնել տսնելու պակաս ապաքանմանը:

ԲԱՏԵՆԳԻՆ — Տարեկամ 750, վեցամսայ 400, նաւանայ 200 ֆրանգ:

Կապոյոյ Խաչի երեկոյքը

Կիրակի, 13 Մայիս, պարանցիկ-երեկոյթ մը կազմակերպած էր Փրանսահայ Կապոյոյ Խաչի Փա - րիզի մասնաճիւղը ծան Կուժոնի սրահներուն մէջ: Հակառակ հեղձուցիչ տաքին, խուռներմ բազ - մութիւն մը փութեցած էր իր համակրանքի տուր - քը առաւ սիրուած կազմակերպութեան մը որ գիտցած է իր 16 տարուան գործունէութեան ըն - թացքին ծօնանալ ժողովուրդին եւ անոր ցաւն - րուն:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին մը եւ հա - ճելի նուագախումբ մը մինչեւ դիւերուան ժամը 11 պահեց հանդիսականները համեմատաբար փոքր այդ սրահներուն մէջ, ուր Կովկասեան (Օր. Շա - տինօֆ), սպանիական (Կարթ Գանթի եւ ընկերու - չին) եւ երոպայական պարեր իբրեւր կը յաջորդէին խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան իր զոյգ մը ար - տասնակութիւններով եւ դերութիւնէ՝ վերադարձի ճամբուն վրայ Մարտէյի յայտին շուրջակահար Պ. Ս. Զօրէճեան եւ Տիկին Ն. Այրաճեան իր դաշնակով, եկան աւելցնել հանդէսին փայլը: Իսկ Տէր եւ Տիկին Յակոբեաններու երգը միշտ ալ հա - ճոյքով կը յսուի ամէն տեղ: Երգեցին եւ արտա - սանեցին նաեւ Օր. Ներ Լ. եւ Մ. Գորգիկեան եւ պատանի Օննիկ Միկեան որուն թախծոտ ձայնը այնքան կը յարմարի «Սօֆիկին» եւ միւս հայերէն երգերուն:

Տիկին Կարապետ Յակոբեանի կողմէ նուր - ուած կողով մը պտուղը եւ Պ. Բիւզանդ Թօփալ - եանի մէկ դեղեցիկ նկարը անուրիչ դրուելով, բարձրացաւ 35.000 ֆրանքի: Պ. Հայկ Աղաբեկեան շահեցաւ երկուքն ալ, իւրիւրով եռանգով անուրիչ մասնակցող ներկաներուն ձեռքէն որոնք 2—3000 - ով կը բարձրացնէին հիւրերը: Տիկին Կ. եւ Յ. Յա - կոբեանները, Պ. Պ. Հրաչ Սարգիսեան, Գարոյեան եւ Պանէտեան եւ միւս բոլոր մրցակիցները ու - ռախութեամբ բաժնեցին պտուղի կողովը:

Ընդհ. հասոյթը կը հաշուէին մօտաւորապէս 145.000 ֆրանք: Ուրախ էին տուողնե - րը, զիտնալով թէ ուր պիտի գործածուի այդ զու - մարը: Ուրախ էին եւ անհամահիճները, տեսնելով իրենց ճիշդեւոր պատկումը եւ դարմանատան ու դպրոցի բարգաւաճումը:— Ա. Ա.

Յ. Գ.— Ֆրանսայի Ազատագրութեան վերջ այս երկրորդ հանդէսն էր որ կուտար Ֆր. Կապոյոյ Խաչը: Առաջինը Իթալիի մասնաճիւղը կազմա - կերպած էր Ապրիլ 8ին, եւ մեծ կարօտով հա - մակրանքով ողջունուած էր թաղեցիներէն, ապա - հովելով մասնաճիւղին 20.000ի զուտ հասոյթ մը:

ՖՐԱՆՍ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԻՆ ԿԱՄԱՌՈՐ ԻՍԶՄԻԿԵՆԵՐԻՄ ՄԻՈՒԹԻՆԸ կը ծանուցանէ թէ քացած ընդունելութեան գրասենեակ մը (Bureau d'Accueil) ուր պիտի գտնեն ամէն աջակցութիւն, ապառաքուած հայ գերիները: Հասցէ — 31 Rue St. Lazare, Paris (9): Բաց է ամէն օր ժամը 14.30— 19: Métro : Notre Dame de Lorette, Trinité կամ Cadet: Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այս ազդը տարածել իրենց շրջանակներուն մէջ:

ԱԼՖՈՐԴԻՆԻ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒՆ Ի նպաստ տարբերած պարահանդէսը, որ յետաճաւած էր Բողմէյի մահուան առթիւ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ, 19 Մայիս, իրիկուան ժամը 9ին, քա - ղաքապետարանի սրահին մէջ, միեւնոյն յայտա - գրով: Հասոյթի ժամը լուծուած պիտի զրուի Հայ Մարտիկներու Միութեան արամադուութեան տակ:

ՊՕՄՈՒՆ (Մարտէյ) մեր գործակալն է Պ. Փ. Պոյսեան: Իսկ La Rosière մէջ ՅԱՄԱՆ կը ծախ - ար, 323 Chemin de St. Julien, քաղաքական Mr. Delpont մօտ:

Nuit des Arméniens de France. Salle Pleyelի մէջ

ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍ Կազմակերպուած Institut Arménienի կողմէ, հովանաւորութեամբ կրթական նախարարութեան, Մայիս 26ին, ժամը 10ին մինչեւ առաւօտ:

ՅԵՐԵՅԻՑԹ ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍ ՄՐՓԱՆ - ԿՈՄԻ - ՏԱՍ ԵՐԳԱՆՈՒՄԻՐԻ, դեկապարութեամբ՝ Գ. Ա. Լեւշանի, երկուշաբթի, 21 Մայիս, ժամը 3էն 11, Horticulterie սրահներուն մէջ, 84 rue de Grenelle, (métro du Bac): Գեղարուեստական բաժին, պար եւ անակնկալներ: Ծոխ պիւֆէ, Orchestre Tango եւ Swing: Մուտք 100 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՆԻ ՍԳԱՏՈՆ ՇԱՎԻԻՄ ՄԵՋ, կաղ - մակերպուած եղիցեցական վարչութեան եւ Աղգ - ձակաւոր մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի, 20 մայիս, ժամը 14.30ին Salle des Fêtesի սրահին մէջ, Rue des Ecoles, Cnerville: Մուտք ազատ է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse . 13

ԱՀԱ ԱՍՊԱՐԷԶ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Կամառներն են և Ռադիկներն Միութեն - ներեն դաւ, անոնց հետ գործընթաց, մեր արտա- քին արարածներն են մէջ գործուն դեր կրնան կա- տարել անոնց որ չափահաս դարձան այս պողոտա- ներուն վրայ: Այսպէս հասակ նեոնցին ու կրթուե- ցան: Մէջ խօսքով՝ մեր նորագոյն սերունդին ներ- կայացուցին:

Այնուչառ շատերը զինուոր ալ եղան, և կը դառնան Մարտիկները նորակազմ Միութեան մէջ: Բայց անդին հազարաւորներ կան, որ տակաւին պարզ կ'երթան, կամ արտաքին ըլլալով իրենց շրջանը, ասպարէզ կը փնտռեն, արժեքներու հա- մար իրենց պաշարը: Հանրային կեանքի մէջ:

Այս երիտասարդներն անոնց որ անդամ են դաժնապատ Միութեանց, կէս ճամբան պատճեն ար- դեն: Եւ կ'ուզեն հաստատու թէ հեռագծեալ պիտի թրծուին, մանաւանդ եթէ խորապէս ըմբռնե- տարական ճամբարներուն մը, կարելի չէ երի- տասարդները փրկել, հայկական մշակոյթի մը: Գործադուր շիտիկով ֆրանսագիտութեան հետ:

Մեզի համար պարծանք է որ շատ շատերը տիրապար սորմամ են այս երկրի լեզուն և գիտու- թիւնը: Կրնան հաստատել հաստատ խօսիլ ու գը- լիլ: Հակաճանդ, խմբագրել: Միինչեւ անգամ դրականութիւն մշակել:

Եւ սակայն, չի բաւեր: Զի բաւեր, նկատի առ- նելով մեր անմիջական և մանաւանդ ապագայ ուղանալները:

Եթէ հայրենիք պիտի վերագաւառեն, եթէ սահմաններ պիտի ընդարձակուին և ներգաղթ պիտի կատարուի հոգ բացմութիւններով, կրնա՞ր երեսակալը տնտեսական ոլորտներէն արտա- քին արարածները:

Անոնց իրենց գիտենք օտար պիտի դառն հայ- բնի միջավայրին մէջ: Պիտի առաւելի լըծուին, մանաւանդ որ պարզ ունին և պիտի ուզեն արժե- ցնել: Միծաղելի պիտի ըլլար ենթադրել թէ անոնց նորէն պարզ պիտի երթան, այս անգամ ալ հայե- նիք սորմամ կ'անմար:

Ուրեմն, ինչ որ կրնան ընել իրենց մարենի շեղուի ալ տիրապետելու համար, պիտի կատա- րեն այստեղ, բոլոր կարելի միջոցներով:

Մենք երբեք չենք հաստատու թէ ժամանակ չունին: Իսկ եթէ պիտի ըրթնային «Կարգէ՛ք», պատասխան չունին: Այն առեւ իրենք են որ ան- ջրպետ մը բացած պիտի ըլլան իրենց և բուն հայ- կական կեանքին մէջ: Այն առեւ ոչ մէկ զեանք պիտի կրնայ փրկել զիրենց և պիտի դառնան տե- սակ մը ծաղրանկար:

Լսինք թէ կարեւոր դեր մը կ'իյնայ իրենց արտաքին համար, այս միջավայրին մէջ, ար- տաքին արարածներէն մշակել, սերտ կապեր հաստատել երկրին պիտանի տարրերուն հետ:

Այդ պարագային ալ, նորէն հայրենի պաշարն է որ թեւ պիտի տայ իրենց: Ուրեմն նորէն հայրե- նի լեզուն:

Որքան ալ ֆրանսերէն հատորներ կարդացած ըլլան հայկական պատմութեան, գրականութեան կամ աշխարհագրութեան մասին, դատապար- տումս են մնալու միջակութիւններ: Ծանօթ իրենց ղեկավար պիտի դառնան տեղացիներ որոնք աւելի բան գիտեն հայ ժողովուրդին և Հայաստանի մա- սին քան իրենք: ...

Ենթադրելով թէ, գոնէ այսուհետեւ, կարե- լին պիտի փորձեն իրենց Միութիւններով, հայե- լենի դասընթացներով և դասախօսութիւններով, կը կայծեր թէ անոնց այժմէն կը կատարեն որոշ աշխատանք, արտաքին արարածներէն համար:

Այս արարածներէն իրենց մէջ, տպուորու- թիւն ձգելու համար, առաջին պայման է ըլլալ ճամբարակ և հպարտ: Զրաւեալ մունը Հարս կամ աշխարհագրագետի, ամենալավ իրենց ժողովուրդ- ղէն կամ ծաղուկէն:

Ինչո՞ւ ծածկել՝ կա՛ն այդպիսիները: Տեսակ մը անգամ, որոնք պարծանք կը սեպին ֆրանսա- ցիէն աւելի ֆրանսացի կամ ամերիկացիէն աւելի ամերիկացի ձեւանալ: Եւ կամ խոստափել «հայ - կական» շիտիկներէ:

Միանգամ ընդմիջ մէկը՝ ստորագաւ, խեղճ, անկար ժողովուրդի մը պատկանելու մտա- վարկութիւնը: Ընդհակառակն ճակատը բաց, աչ- քերը կրակոտ, մէջը շիտիկ քանդակ, քանդակ համար թէ մենք ալ տեղ ունինք այս արեւուն տակ - ունին՝ արժանիք և վաստակ:

Անսահման է ինքնակազմի համար վերջա- լոյսի ժամուն: Ու տեսարանը տպուորիչ էր Հրե- ղէն սկաւառակը դանդաղորէն կը սուղի Ովկիանոսի ալիքներուն մէջ:

Սան Ֆրանչիսկոյի երկնաւայացներուն հազա - բաւոր լոյսերը կը տատանին իրիկունս գաղջ խա- ւարին մէջ:

Իսկ Պոլսահայուն երեսակայութիւնն արդէն ղինքը փոխադրած է դէպի Վասիլի Կոնստան- թի: Որքա՛ն ալ նմանութիւններ:

Ինքնակազմի դէպի Սան Ֆրանչիսկոյի Ծոցը առաջնորդող մուտքը կը յիշեցնէ Գալիլէի դու- րունք իրարու միացած են Կոլորն Կէյթի կախումս հակա կամուրջով, իր տեսակին մէջ աշխարհի ա- մենամեծ շիտիկները:

Զանց առնենք Վասիլի Գալիլէի մինչեւ Պե- լիկալ: Բայց անարկ մը նետենք դէպի Ծոցը, ուր կը հանդիպեն Ալբաթրազ կղզիին, Գրենալին և Անքնակ կղզիին (Ինքից ատա) մէջ խառնուրդը: Իսկ ծովափին վրայ Անիտրանքու Լաւանդաքիտը թող ըլլայ Գոմ Գալիլէ, Անիական Թաղամար՝ Ծովան, բեռնատար նաւերու կայանն ալ՝ Գա- Կալիլէ:

Թրէշը Ալբանոն ալ երեսակայութեան մէկ ոստումով անուանենք Մեծ Կղզի ու Պրըքին ալ Պէպէթ, քանի որ հոն կը դառնան Գալիլիոնիոյ Ամալայարանք, ինչպէս Բոպըթ Գոլէն Ե՛ւ Զիտ - լիքի ստորոտը:

Բայց պահ մըն ալ մոլորենք Սան Ֆրանչիսկո- յի փողոցներուն մէջ: Մովափէն կը հեռանան հե- աւելով Մարքէթ Սթրիթի ու դէպի աջ ուղղուե- լով կանգ կ'առնեն Օֆէրը փողոց, Եունիքն հրա- պարակի մօտիկը:

Երեսակայութեան մէջ Գոմը Խալ- եամի՞ որ Արեւելքի Ալոյղին հովանիին տակ կը պոնծային հայկական խոհանոցը:

Սան Ֆրանչիսկոյի այս համալսարանը ճաշա- րանին տէր ու հերքեկալ ուրիշ մէկը չէ այլ նախկին լեզունական սպայ մը, Զօր Մարտիկեան որ իր արհեստըն մէջ ընդունած է Ամերիկայի և Եւրոպայի ամէնէն նշանաւոր անձնաւորութիւննե- րը, Ռուբեն Մամուլանէն մինչեւ Ուիլիքս Մարոյ- եանը և օտարներ:

Ու կը բաւէ որ Զօր Մարտիկեան իմանայ թէ Հայ մը կը գտնուի արահին մէջ իբրեւ հիւր: Ան արդէն տեղին վրայ է և ամենայն փափկութեամբ կ'երկարէ իր «Սուրբ Մատենա»ը, որպէսզ, բազ մաթիւ Ամերիկացի այցելուներու ներողութեամբ ծածկուած էլ իրենց մէջ արձանագրուի նաեւ հա- յերէն տարեցով հայրենակցի որ ողորմին ու հա- մակրանք:

Գալով ճաշուցակին՝ հայկական խոհանոցի կատարել ապր մը: Այրէն և օ ֆէ, այսինքն Ար- քայական Ապուրէն մինչեւ եսկանի տոյմալն նրբաճաշակներու ձոնուած ճիւղերով:

Ո՞ր մէկը ինչեւ՝ արպիտ փիլաֆը, թէ Տարոնի պապը, էփէֆ խառալիֆը թէ հայկա- կան Բեյապը, ինքնաբեր Քէօֆէֆ թէ իմամ պա- երլորն, շիշ Բեյապը թէ չիփօթալիլիմ, սու պէօ- թէ՛յին թէ թէ քաշիթիք:

Երեք շաբաթ է ի վիճ 46 ազգեր նոր աշխար - հակաբազ մը կը հիմնեն Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: Հաշտեցանքներ ալ կը սարքուին: Վատահարք Զօր Մարտիկեանի արուեստը արդէն մեծ հա - մակրանք ստեղծած է Հայ անուան շուրջ: Իրաւ է որ ստամոքսը յաճախ կ'ազդէ պետական մարդոց արամարութեան վրայ...

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԽՄԻՐ. — Հայրենիքէն կ'իմամամք քէ Պ. Զօրն Մարտիկեան վերջերս Պոսթըն այցելելով, տար ինքու տղայ տրամադարած է Կ. Խալիք, պայմանաւ որ տեղադր, 250 տար, յանկուցուի Պէթրոսի Հայ Զինարանի ամենէն ընդունակ ու աւանգընէն մէկուն: Այդ տոյմադրը իր շրջանը ա- տանելով վերջ Ամերիկայ պիտի փոխադրուի և ու- սումը պիտի կատարեցաւ որով ճաշարանայտին մայիսով, տարեկան 1500 տար: Պ. Մարտիկեան 500 տար ալ «Հայրենիք»ին յամանք է, 75 Հայ- բնիք Ուիլիք (անգլիկէն) գրելու համար այն- րիկեան բանակի հայ զինարաններ:

ՄԱՓՈՒՆ Զեղեալ հռչակեց Գերմանիոյ և Ի - տալիոյ հետ կնքած դաշնագրի ստորագրութեան մասնաշարժները:

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ՄԱՆՐԱԿՈՒՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԿԸ ԶԲԱՆԵՑՆԵՆ ԵՐԵՎ ՋՈՁԵՐԸ

Պ. Իսան, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Ման Ֆրանչիսկոյի վերադառնալով, անմիջապէս այցելեց Պ. Զօրին և տեղեկութիւններ հաղոր - դեց կատարուած աշխատանքներու մասին: Յետոյ ներկայացաւ երեսի. Ժողովին և բացատրեց թէ իր վերադարձը անհրաժեշտ էր, «Իբրեւ հետեւանք կարգ մը ծանրակշիւ և վրդովիչ հարցերուն, մի- ջադրային ընդհանուր կացութեան մէջ: Այդ հար- ցերուն մէջ մասը «ստիպողական է», բնաւ նախա- բարը, առանց թուելու զանուց: Բայց երեսիստե- ներուն համար գաղտնիք չէր թէ կ'անարկէր հե- տեւեալ ինքնիշխանութիւն, — Լեհական կառավարու- թեան խնդիր, որոն մասին տարբեր պիտեանէն ունին Պ. Միլիթինը և Եւրոպական խառնուրդը: Ա- րտաքին արտաքին կառավարութեան խնդիրը, ուր տիրական դեր կը կատարէ Մոսկուա, Թրիես- թէ խնդիր և ուրիշ վիճակի հարցեր:

Գ. Իսան զիտել տուաւ թէ այս հարցերէն ոչ մէկը անուշեղի է: Գալով Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդակցութիւն, շուրջ յայտարար- րութեան ընել, բայց ըսաւ թէ «այս յարաբերու- թիւն» կատարուած է: Երեսի. Ժողովը այժմ կը սպասէ որ վիճարանութեան մը բացող արտաքին զործերը, մանաւանդ լեհական հարցի մասին:

Քոմպոս անդլեւանդիկական թերթերէ զա - դելով, կը դրէ թէ հետեւեալ հինգ վիճակի խնդիր- ները կը գրադրեն Երեւ Ջոյներ —

1. Ռուսերը դժգոհ են մտնելու Մոնթիլմարիի կողմէ Հոլանտային մէջ կնքուած պիտադարձին, որան շնորհի Պալիթի ծովը կը բացուի անգլիա- կան նաւատորմին առջեւ, Սեպիլբարքի և Բաթի- կաթի նեղուցներէն: Այս պատճառով է որ Ռուսե- րը գրաւած են եղեր Ֆանսմարայի Պորնուի կղզ- ղին, հակադրուելու համար:

2. Անգլիացիները դժգոհ են որ Վիկտորի մի- ալն Ռուսներուն տիրապետութեան տակ է: Այն մի- ջադրային յանձնաժողովը որ պիտի ապահովէր Վիկտորիի իրաւապաշտութիւնը, մէկ ամիս լա- պանած է իրաւական սահմանադրութիւն վրայ, որով պիտի արտոնութիւն տրուէ Ա - րտաքին մոտեցում: Ռուսերը մինչեւ հիմա չ'...

3. Մոսկուայ Թիթիսի կ'իմամամք (Գալիլիոյ) խա- տակիկան քանակին լաւ:

4. Մոսկուայ Թիթիսի մէջ ինչը մը որ կրնա խաղաղութիւնը իտալիոյ:

5. Վերապէս, մինչեւ հիմա, Զօրն անքնա- են որ կ'ապահովեն Պերլին գրաւումը և նշան մը չերեւար թէ այս կացութեան պիտի փոխուի:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Ռուսերը կ'ու- ղեն իրենց գրաւած շրջանին մէջ հատապետի դեր - մանակալ կառավարութիւն մը ղեկավարութեամբ Մոսկուայի Ապառ Գերմանիոյ, Կոմիտէին, մինչ Անգլիականները ուրիշ ծրագրեր ունին:

ԻՆԿԱԿԱ ՍԵՐ ՊԱՏՈՒՆ ԿԱՍՏԵՐԱՎԻ ՈՏՐԱՂՈՐԾՆԵՐ

Պատերազմի ոճրագործներու կեղք. յանձնա- ժողովը կը ծանուցանէ թէ միջազգային ժողովը պիտի բացուի Մայիս 31ին, Լոնտոնի մէջ: Այս ժո- ղովին ներկայ պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերէն նշանակուած սպաներ, որոնց պաշտօնն է քննու- թիւններ կատարել Նացիներու կողմէ կատարուած վայրագութեանց և ոճրագործութեան մասին: Յանձնա- ժողովը կը յայտարարէ նաեւ թէ եւրոպական կարգ - մը ապրել պիտի հաւերուին ներկայացուցիչներ զրկել Գերմանիա, հաստատելու համար շատ մը նացի ոճրագործներու յանցապատմութեան ապա- ցոյցները, ոճրագործներ որոնք վայրագութիւններ գործած են իրենց երկիրներուն մէջ:

Ամերիկեան կառավարութեան յայտարարու - թեան համաձայն, պատերազմի ոճրագործները պիտի պատժուին հետեւեալ ձեւով — Այն ոճրա- գործներ որոնք նշանակուած են դաշնակից կա- ռավարութեանց ընդհ. դատախազներուն կողմէ, պիտի յանձնուին այն երկիրներուն ուր գործած են իրենց ոճրագործ: Պատերազմի ժամանակ պիտի կա - տարուի այդ երկիրներուն մէջ: Պատերազմի մեծ ոճրագործներ, որոնք իրենց ոճրագործը դուր - ծած են մէկ կողմէ երկիրներուն մէջ, ինչպէս Հիմ- լիք և Կէօրինկ, պիտի դատուին միջազգային առ- նանի և կողմէ:

*** Համաձայն զօր. Ալգընհայտը ինքնապա- րութեան, որ կը պահանջէր աւելի խիստ վարուելի կարգ մը դերման բարձրատիկան դերներուն հետ, մտնելու թէսէլիկի սպայակոյտի 93 անդամներու հետ: Կիւտիէնանի հետ ստիպուեցաւ ձգել Պէրլիթիկալորն փաթեթ հիւրանոցը ուր կը բնակէր մէկ շաբաթի է վեր: Պատերազմէն առաջ իր բնակած սենեակին օրական վարձքն էր 1200 Փրանք, առանց հաշուելու ճաշը և ծառայութիւն:

ըն: «ՃՃԼԻ ԷՐԱԻՐԵՆՈՒ ԹՂԹԱԿԻՐ ԿՐ ԿԱՌԱՄԷ ԹԵ
ԷՐԵ ԻՆՔ ՀՈՒ ՀԱՍԱՌ, ՔԵՂՆԱՅԻ ՍՊԱՊՈՒՆԸԻ ՄԵ ՄԱ-
ՆԷՀԱՅԻՐԻ ԱՆԿՈՂՈՒՆԻՐ ԿՐ ՀՈՒՅԻՐ ՀՈՒՐԱՆՈՐՈՑԻ ԱՄՏՃԵՆԻ
ՔԵՂՏԵՅԻՆ ԱՆԱՆՈՒՆԵՐՈՎ, ԹԵ՛ ԱՆԿՈՂՈՒՆԻ ԿՐՈՒՆԻ ԿՈ-
ՃԱԿ ՄԵ ԴԱՐՁՔԵՐՈՎ ԿԱՐԵՒԻՆ ԷՐ ԵՄԷ՛ ԳԵՐՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԱՄԹԻՐԵՐ, ԹԵ՛ 13 ԳՆԻՈՒՆԵՐԻՆ, 25 ՕՃԱԿԱԿՈՒՆԵՐԻ ԵՆ
45 ԾԱՌԱՊԵՆ ԴՐՈՒՄՈՒ ՀԻՆ ԱՆՈՒՆՈՐ ՍՐԱՄԱԳՈՐԾԵՐԻՆ
ՍՏԱԿ ԵՆ՛: ՍԼԻՄ ԳԻՐԿԱՐԴՈՒՄՈՒ ԵՆ ՍՐՋԼԱՆՅՈՒՆ ԿԻ-
ՍՈՒՄԱՐՈՐ ԴՎԱՐՈՅՈՒ ՄԵ, ՄԵՐԵ՛՛ ԿԱՌԱՐՈՐ: ԾԱՂՆ՝ ԱՅԻ
ԻՆՏՅՈՒՆ Է՛ ԽՈՒՄԱՅԻ ՅՈՒՐ ԿԻՍԻՐԻ ԽԱՄԵՆ:

Այգընկաուրը պիտի սպաննէր,
ծուղակն ինկաւ

Ամերիկեան 7րդ բանակը յայդդեցաւ ձերբա-
կալիւ յալթանաժմ Գերմանացի մը, Օթթօ Սթու-
քենէն, որ կը կրկնատուրը իբրեւ ռազմադր. զօր։ Այ-
դրեանաւորի կեանքին ղէմ եւ բրեւ ամէնէն վտան-
գաւոր ահաբեկիչը էւ-իսկեան։ Այս ալ մարդն է
որ անցեալ տարի Մուսուլինին ապստոյն զերութե-
նէ, յանդուռն ռազմադրութեամբ մը։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սեուրցէնի պետն էր Գերմանիոյ լրտեսական մասնագէտ խումբի մը եւ ծրագրած էր սպաննել դաշնակից հրամանատարները, երբ Ռուսոյթէտ յարձակողական մը ձեռնարկեց քանի մը ամիս տառջ, Արտէնի շրջանին մէջ։ Իր մասին «էջ ինտուիթ» մը հրատարակուեցաւ Փարիզի մէջ, լուսնակարով։ Քնցյալ թանդամ կեպարանքէն, սպի մը ունի ձախ տալին վրայ։ Ձերբազալած ատեն ուրացաւ թէ մարդուած մարդասպաններու խումբի մը գլուխն անցած էր, դաշնակից հրամանատարներ սպաննե-
լու համար, բայց պարծնով պատմեց թէ ինչպէս ազատեց Մուրմանի, որ իր ձերբազալութե-
նէն վերջ բանտարկուած մը Հոմիի մօտ. Ապ-
րուցցիի անմատչելի լեռներուն մէջ։ Չորս փտա-
հելի սպաննու չեա Հիթլէրը տեսնելէ վերջ, Սեուրցէնին ընտրուած էր Հիմլէրի կողմէ, այս
գործին գլուխն անցնելու համար։ Դաւաղդներով Պերլինէն օդանաւով լքած էին Հոմիի մօտ, ուր
միաժամանակ թռած է գերմանական օդազօրքի Ա.
վալտը; Հարտային Տրախտայէն։ Սեուրցէնի 8
ընտանալ դաւաղդներն առած էր, ձեռնարկը յա-
ւոյցներով, համառ, Ամէն մէկուն գիրքերը ճշդելէ
վերջով նախ կաշկանդած է
ռաձայնի զինելի, յետոյ,
ռուհանէն տեսներով Մու-
լ, կայանալոր դուրս հա-
ղաւանդով տարած է վէճի-
պատմած է թէ իր ձիա-
Հոմիական կայսրս -

ՔԱՆԱԿԱՆ ՏԵՐԻՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ:

Առջի օր տեղական թերթէ մը առնելով գրած էինք թէ թղթաբարձներու փոխանակութիւնը պէտք սկսի մօտաւոր — Փրանքի տեղ Փրանք, ասանց արտօնողիչուն կամ վար դշնուն։ Երէկ իրիկուսն թերթերը գարմանազան մանրամասնութիւններ կ'ընթատարակէին այս գործողութիւնի մասին, միևեւորութիւն ասին յիշելով գրածարդիւնի ատարը։ Այս առտունայն թերթերը կ'արժեքէին լուրը, այս առտուն կ'արատաբարհիշով եմօտանէ նախարար - Տեան մէջ զեկողը, որ կ'ստէր թէ կարգ մը թերթերու կողմէ հրատարակուած տեղեկութիւնները չպատճենան հիմ չունին։ Հինչպէս յայտարար - ւեցա խորհրդակցական ժողովին մէջ, եմօտ - ոլոյն քննութեան առին, նախարարը կ'ը խորհի յղթարձաններու փոխանակութիւնը կատարել յատեն ժամուն, Փրանքի դէմ Փրանքով եւ ա - անց վար դշնուն։ Նախարարը յարմար ժամանա - ին պետի հաղորդէ բոլոր անհրաժեշտ ցուցմունք - րերը»։

Ֆիլիսո Կր գրէ թէ երկու օրուան ընթացքին րառարակուած լուրերու վրայ, չփոթուիթեպն առնուեցան մանր առեւտրականները, եւ չարա-հառթիւնքն եղան 50 Բարանքն վար եղած թըղ-տաղարմեներու վրայ, որոնց համար 4 առ հարիւր ր պահանջուէր...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՎԵԼ անդիակաւ իշխանութեանց յանձնուեցաւ ապադիակաւ կառավարութեան կողմէ՝ Ֆր - րանսա բերուելու համար մարտահաւով ժ: Երբ ցամաք ելլէ, Ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ պիտի փոխադրուի Ֆրէնի քաղաք, ուր օ՝ դանաւով փոխադրուած են արդէն Լէշիի Փարիշեան դեսպանը՝ տը Պրինօն եւ ուրիշ 24 ամրաս - անտանիներ: Ամալա՝ ամէն հաջորդականութենէ պիտի ցրուի: Իսկ քաղաքային խնամքը հետ:

ՀԱՔՈՆԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ օղանալային
ումբակոծութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր 3500
թոն ումբ եւս ձգուեցաւ: Անպէ՛ մարտաւաներ
անցան Մալաքքայի նեղուցը եւ արդէն կը գործին
Սինկապուր, չքանին մէջ:

ԳՈՐԾԱՂՈՒՆԸ ՎԵՐՋՍՅԱՆ Լիոնի շրջանին
մէջ: Մասնաւոր պատուիրակներ եկած են բանակ-
ցելու համար: Միւս կողմէ գործարույ ծագեցաւ:

Փարիզի մեջ, ընկերային ապառնովադուքեան սնտուկներու պաշտօնականներուն կողմէ: Գալով Հիւսիսային չրջանի ամփաշանքերու դորժադուք - լին, կացութիւնը իտալեան է. տակաւն: Արտա - դրութեանը նախարարը ծայնափիւռ ճառ քը խօսելով, հրաիրեց անքաղաքոնքը զարկ տալ արտադրութեան: Այն ամբողջ բառս թէ երկաթի լինքն երու ընկերութիւնը միայն վեց օրուան ամուս - ունի, ինչ որ իր սպառնալ ջլատել ազգին կեանքը եւ խանգարել դաշնակից զօրքին փոխադրութիւնը ղէպի թափուն: Նախարարը իեննոյն աստի դիտել տուաւ ծաւ չէ կըցած պարա ամբարել, փողովուր - ղը տաքցնելու ճամար այն ճիւղ:

ԿԵՆՍԱՆԸ Փարիզի մէջ կը ծախուի թիւօն 120
Ֆրանքի, մինչ գէւղացին կը ծախէ 30 Ֆրանքի:
Թերթերը կը պահանջեն վերցնել միջադրոշները,
զանի որ պտուղի եւ փանջարիկէնցի վաճառումը ա-
զատ է անցնել երկուշաբթիի ու կիբր:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ կացութիւնը ծանր է տակաւին եւ նոր խռովութիւններէ կը վախցուի:

ԻՏԱՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԹԻՒՆ ՎՐԱՅ, ԹԵ-
ԹԵՆ ՆՐԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄՐ ԱԽԻՒՅԻՆ ԱԿԱԶԱՆՆՈՒԹՅԱՆ ՖՐԱՆ-
ՍԱՅԻ ԿՈՂԺԷ, ԿԱՐԴ ՄՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՂԵՂԵՍ ԻՄԱ-
ԼԻՈՅ ՃԳՐԱՑ ԸՂԿԱՐԿ 1860ԻՆ:

200.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ յանճնուեցան իտալական կառավարությանը, իբրեւ բանուոր աշխատելու համար վերաշինության գործերու մէջ:— Մ. Նահանգները լիտւագրուած գերման գերիները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ այն շարժանկարին որ կը ներկայացնէ Գերմանիոյ արեւելարան-տանը - բանակներուն մէջ գործուած վայրագութիւնները:

ԼԻՅԱՆԱՆԻ կառավարութեան հետ բանակցու-
թիւններ պիտի սկսին յառաջիկայ շաբթու, կար-
գադրելու համար Թրանսսայի հետ եղած վիճելի
խնդիրները:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ

ԼԻՅԱՆԱՆԻ Աղզ. Առաջնորդարանին կողմէ
պատրաստուած վիճակագրութեան մը համաձայն,
1944ի ընթացքին Լիբանանի թեմին մէջ պատահած
են 366 մահեր, 196ը այր, 170ը կին: Ծնունդներու
թիւն է 1055, մահէ 567, աղքիկ 488: Պսակներու
թիւր է դած է 347:

1944—45 տարեշրջանի Լիբանանի ազգային
դպրոցներու ընդհ. պատկերը Հետեւեալն է. — 33
պարզը, 228 ուսուցիչ-ուսուցչուհի: Նախակրթա-
նականը աշակերտներու ընդհ. թիւն է 3290, ո-
րոնց 1643-ը մանչ եւ 1647-ը աղջիկ: Մանկապարտե-
զի աշակերտներուն թիւը՝ 2970, որոնց 1576-ը մանչ
եւ 1394, աղջիկ: Նախակրթականի եւ մանկապար-
տեզի աշակերտներուն ընդհ. թիւն է 6260: Դըպ-
տոցներու պիտոսէն է 244165 է. ըսեմ:

«ԱՍՊԱՐԷՉԻ» (Յրէզիօ, Բալիֆոռնիա) մեքե-
անները նորոգելու համար ձեռնարկուած է 10000
տոլար հանգանակութեան մը: Հ. Յ. Դ. Ամերի-
կայի Կեցք. Կոմիտէն 1500 տոլար փոխանցած է
Թերթին, համաձայն 54րդ պատգմ. ժողովի որոշ-
ման: Բալիֆոռնիոյ լըմանը զրկուած է ընկեր Կո-
միտէի թանարձեան, թէ հնազանդակութիւնը կու-
նենելու եւ թէ կուսակցական գործերով զբաղելու
համար:— «Ասպարէջ» կը հրատարակուի զրեթէ
17 տարի եւ Կեր, իբրեւ շարաթաթերթ, ասանց
նշմոյսով:

ՈՒՈՇԷՆԿԵՐՆԻ ՄԷՋ (Մ. Նահանգներ) Հա-
տեր 30ի մօտ պանդոկներ ունին: Մեծ մասով Բա-
ուցիկներ են որ այս գործով կը զբաղին: Կառա-
վարական հաստատություն մէջ կը գործեն 130ի
մօտ հայուհիներ: Գաղութին թիւն է մօտաւորա-
պէս 1200 անձ, որոց 150ը քնտնութիւն տէր: Բա-
նակն տուած են 30 զինուորներ, որոց մէջ կան
արիւրապետներ: Հայերէն շատերը ունին սեփա-
կան տուններ եւ բարեկեցիկ են: Անկարելի է ծա-
տու կամ վարձու տուն գտնել: Վեց աննեակնոց
շան էր Համար կը պահանջեն 10.000 տարար:

1939-1945Ի ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանս - Բանակի Հայ-Նախկին զամաւոր Ռազմիկներու Միութիւնը ընդառաջ երթալով՝ ազաւակներու Հայ գերեզմանը կողմէ յաշտուած փափաքելն, իր 25 նոյնամբերի եւ 30 Ապրիլի ընդէ. Ժողովներով աւելցուց ճամապաւանիս յօդուածներ իր ծրագրին մէջ, եւ այժմ փաւերացուած է :
(Préfecture de Police, N. 160719) :

1939 — 1945 Հայ ապագիրենբեր , ինչպէս նաեւ աղատադրումէն առաջ Փրանս . իշխանու - թիւներէն ծանչցուած եւ Ռէզիստանսի եւ F. F. I. ի մարտ կազմող Հայրենակիրները կրնան անդամակցել իբրեւ զորքոծ անդամ :

Դիմել անդամագրութեան համար, ինքնու-
թեան եւ զինուորական թուղթերով, իր կեդրոնա-
տեղին Paris (9), 31 Rue St. Lazare, ամէն օր ժամը
15 — 18:

Միութիւնը իր մէջ առնելով նոր ռազմիկ հայ-
րենակիցները, կը ձգտի միայն ի սպաս դնել իր
30ամեայ անահաճանքի փորձաքույրներն ու հե-

Ծանօթ.— Գաւառի ընկերներու պարագան ալ նկատի առնուած է: Սպասել հրահանգներուն:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱԴԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ, ԿԵՂԵՔԻՆ.

ՏԷՄԻՆ. — Կերպերի, 6 Մայիս, տեղի ունեցաւ զԵրախաւոր արցունք մը Լիւնի եւ Թոմսի խումբներուն միջեւ, Տէպիլի դաշտին միայն: Յաղթանակը նորէն Լիւնի խումբը տարաւ, 1—3: Մայիսէս յաղորդարարը պարտութեան մատուցեց Սէնթ Էթիէնի, Կէնիւ եւ Թոմսի խումբերը: Այս առթիւ լսենք որ Լիւնի խումբը կը բաղկանայ Տէպիլի մարդիկներէ:

Ազատագրութիւնէն ի վեր Տէսինի մէջ բարե-
նչան եռուզեռ մը կը նմարուի: Հանդէս - ներկա-
յացումներ, մրցումներ իւրաքանչիւր Տէսինի: Եւ ինչ
որ գովելի է, մեր ազատութիւն կեանքը կ'ընթարկուի
կատարելա՛յն համարաշուկեամբ: Ազգ. ծակաւոր էր
մէջ ունի ներկայացուցչներ բոլոր հասանցներէն:
Վստահ ենք որ նոյն ձեռով ալ պիտի շարունակ-
ուի: 1940էն ի վեր, ըլլալ ազատագրութեան ըն-
թացքի թէ անչէ վերջ ոչ մէկ անախտօ՛ղ ղեպօ
պատահած է մեր ազատութիւն մէջ:

Եւ անա մեր սիրելի գերիհերոս մերադարձը :
Հետզհետէ մերադարձողներու թիւը կը ստուաբա-
նայ : Արդէն 10հաւելի գերիներ ու պարտաւիր
աշխատանքով զրկուածներ մերադարձան, մեծ ու-
թելու թիւն պատճառելով իրենց բնտանիքներուն
էն բոլորին :

Այս պատերազմին Տէւինի դադուէր եւս ար-
կաւ իր արեան տուրքը... 1940, Յունիս 16ին
պատուոյ զաւարի վրայ Հերոսութիւն ինկաւ տա-
րաբախտ Կարապետ Տէր Պօղոսեան (Մալաթիա-
ցի), մեր յանդուգն ու կայտուտ Կարապիտ, միշտ
զուարթ ու լաւատան: Մարմինը այժմ իր հանգիս-
ի, լուռօք նահանգին Մէրտան քաղաքի զինուորական
հիւանդանոցաւ, Փրանսացի զոհերու կողքին:
Երեքը՝ իր յաւատակին: Գ. Սոյանեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷԼԻ.— Համարձման տունն առթիւ
«Լա Մարտիէյէթ» օրաթերթը կաղապկերպած էր մեծ
մարզահանդէս մը ի նպատակ դերիններուն։ Մեծ
բազմութիւն մը փութկապած էր դիտելու այս նպա-
կի մարզահանդէսը։ Հանդէսին բացումը կատա-
րելու պատիւը վերապահուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.-ի
խմբին, մրցելով 15րդ շրջանի քահանաներէն
ընտրելու խաղաղօդներէն կազմուած խումբին ղէմ։
Հակառակ խրախուսական ծափերուն, մեր
ողտը չկրցան հասնիլ իրենց նախորդ մրցում-
ներուն մակարդակին։ Քերբէս դաշտին մեծու-
թիւնն ու թան հազարէն աւելի բաղմունիւնն
հրեկայութիւնը շուրջնուշուրջ դրնէր։ Խաղ մեր
ժամացաւ 1—1։ Հակառակորդը գեղեցիկ խաղարկու-
թիւն մը ունեցաւ։ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի լաւագոյն խա-
ղաղոյն էր փնջարու Օհանեսը, լաւ էին Վար-
դանեանը, Մարտոյեանը, Յովհաննէսեանը, Մար-
գարեանն ու Քէշիշեանը, բայց աւելին կրնային
ընել։

*** Հ. Մ. Բ. Մ. էն զատ զնշխարի փայլուն
 իդանալ մը ունենալ «Ներք» մարզախան միտն թիւ-
 ղոր որ առանց սկզբնական ջանի մը պզտիկ անյա-
 նողութիւններու իր վերջին բազմաթիւ յաղթա-
 յախներով կրնար Հ. Մ. Բ. Մ. ին պէս, արտոյան-
 անդիսանալ:

Բարգմաթիւ Հայ մարզիկներ ալ անդամ են
Երանասական մարզական միութիւններու զանա-
յան ճիւղերուն, եւ չատերը պատուոյ տեղէ կը
բաւեն:

Վ. Քիսիւեան

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՐԿԱՆԻՆԻՍՏԱՆԻ ՄԻՔՐՈՍԿՈՓԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՐԿԱՆԻՆԻՍՏԱՆԻ ՄԻՔՐՈՍԿՈՓԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ - ԿՈՄԻՏԵ -
ԱՆՈՒՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻՆԻՍՏԱՆԻ, ղեկավարությունում՝ Գ. Ա.
Բախչյանի, երկուստեքի, 21 Մայիսի, ժամը 3 35 11,
Horticultureի պրահներուն մէջ, 84 rue de Grenelle,
mètre du Bac): Գեղարուեստական լաստին, պար
և անասնկալիներ, ժամը 7 75 9: Հինգ պիւֆէ, Or-
chestre Tango եւ Swing: Մուտք 100 Դրամ:

Nuit des Arméniens de France. Salle Pleyelh 1759

ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ
Կազմակերպուած Institut Arménienի կողմէ,
ովանաւորութեամբ կրթական նախարարութեան,
ապրիլ 26ին, ժամը 10էն մինչեւ առաւօտ:

ՓԱՐԻԶԻ Մ. ՅՈՎՀ: Մկրտիչ Եկեղեցիին ԺԵՂ
ստանդիկայ կիրակին, 20 Մայիս, զոհաբանական
սանահանո աղօթք պիտի կարդացուի, դաշնակից
սնականքու յաղթանակին առթիւ:

Հիմնականում Այս կերակրի, 20 Մայիս, արեղի Հայոց եկեղեցին մէջ, հոգեհանգստեան հաշտեան պիտի կատարուին հոգեկոյս Տ. Վարդան. քահանայութեան համար:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՈՆ ՇԱՎՐԻԻ ՄԻՋ, կադ-
սկերպուած Եկեղեցական վարչութեան եւ Ազգ-
սկապոի ժաւնածնւիլի կողմէ, այս կերպիկ, 20
1914 թ. 14 20 15 թ. 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 10

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

Մեծ ԽՍՀՄ

ՕՐԱԲԱՆՈՒԹ ԸՆԴԱՅ...

ԶԱՅՆ ՄԸ, ՎԵՐԶԱՊԿԵՍ

Երեկ առտու Ազգ. ծախսերի դեղաների ստանդարտը պատճենը Երեւանէն Հասարակ ժողովրդին կարողացեր էինք իր օրկանին մէջ։ Ոչինչ։ Փանի որ ձայնը Հայրենիքէն հուզայ, մանրամասնութիւններով չենք վերադրեր։

Նամակէն կ'իմանանք որ, անցեալ տարուան վերջերը, Երեւանի մէջ կազմուած է նոր օրկան մը, «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութիւն»։ Յետոյ ընտրուած է ընկերութեան վարչութիւնը, բազմամարդ ժողովի մը մէջ, մասնակցութեամբ դիտանկաններու, ԳԵՐՈՂՆԵՐՈՒ, մանկավարժներու, նկարիչներու, զերասաններու եւ բժիշկներու։

Նպատակը, — «Կուլտուրական կամուրջ կապի հաստատումն արտասահմանի հայ առաջադիմական ընկերութիւնների հետ, որոնք անկեղծօրէն իրենց քաղաքական կարգադրութիւնն են տաւում Սովետական Հայաստանի մկատմամբ»։

Ընկերութիւնը արդէն նամակներ կը ստանայ եղբ. Արտասահմանի գանապան վարչերէն, — Մ. Նահանգներ, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Կիպրոս, Իրան։ Եւ ուրախ են որ «խկական հարաբերակցութիւնը» չենք մարտկէ կը հետաքրքրուին երկրի յաղորդութիւններով, ազգային մակարդով, ստեղծագործական աշխատանքով։

— «Մեր Սովետական Հայաստանն ապրում է հայ ազգային կուլտուրայի իսկական ծաղկման դարաշրջանը։ Մենք մեզ միայն ունենք ընդհանուր կուլտուրական շահեր։ մեզ համար քանզի է մեր հնադարեան յուշարձան, մեզ շաղկապում է իրար. հրաւիրում ինչպէս ամի եւ հարստացում մեր լիովնումը վառ գոգումը»։

Յաջորդով ամբողջութեամբ կը հրատարակենք նամակ, որ իրեն առաջին ողջուն Արտասահմանի մտաւարականութեան, շատ շին պարունակներ ընկերութեան առաջադրութեանց մասին։

Ուրեմն մեր կարգին ողջունելով ընկերութեան կազմութիւնը, կը սպասենք յաջորդ նամակներուն, իմանալու համար կատարուած գործնական աշխատանքներուն բովանդակութիւնը։

Անշուշտ շատ քան կարելի չէ սպասել, ներկայ պարագաներուն մէջ, երբ ամէն ինչ ստորագրուած է զինուորական պահանջներուն եւ թղթատարը համարանքով կը հաշուէ կապոցներու ծանրութիւնը, լայնքն ու երկայնքը։

Բայց, շտրկակալ պիտի ըլլայինք, եթէ կարենային գտնէ Երեւանի օրաթերթը, «Սովետական Հայաստան»-ն ու դրական պարբերականները հասցնել, որքան թուլ կուտան իրենց միջոցները։

Պատերազմին առաջ, երբ «Սովետական» (այն տեսն խորհրդային) Հայաստանը կը ստանայինք նախ բաժանորդագրութեամբ, յետոյ փոխանակութեամբ, «Յետաջը» օրը օրին կը բամբէր զայն, տեղեկ պահելու համար իր բնթերթոցները։ Աւելի բաց խօսելով, պարագայէն կը թարգմանէինք պիտանի տեղեկութիւնները, որպէսզի մատչելի դառնան լայն հասարակութեանը։

Ազատագրուածն ի վեր, կարելի չեղաւ ճարել ոչ օրաթերթը, ոչ ալ որ է պարբերական։ Եւ ինչ որ կըցանց տալ մինչեւ հիմա (աւելի առաջ՝ «Արմատիոնով»), քաղեր էինք Արտասահմանի, մասնաւորապէս Ամերիկայի հայ թերթերէն։

Ուրիշ պարագայ մը, ամբողջովին համար մշակոյթի կապերը։

Երկար տեսնէ ի վեր շատ մը Հայրենի թերթերուն մէջ կ'երեւան անթիւ հետադիւրներ եւ թղթակցութիւններ Երեւանի եւ Մոսկուայէն, գանապան ստորագրութիւններով։

Թերեւս կատարուելուն է կազմակերպած այս թղթակցութիւնները, որպէսզի Հայկական Արտասահմանը կարենայ հետեւի Հայրենիքի անցողադէմքին։ Ամէն պարագայի մէջ, լաւ սկզբնաւորութիւն մըն է, որուն անհամբեր կը սպասէինք տարիներէ ի վեր։

Հաւատարմութիւնը թէ մենք ալ պիտի կրնանք օգտուել այդ նորութիւնէն, աւելի շատ եւ անլի լայնօրէն ծանօթանալու համար հայրենիքի, կովկասի եւ հարեւան երկրներու ամենօրեայ կեանքին եւ գործունէութեան։

Երբ այս երկու տարբերական պահանջներուն դուհացում տրուի, առանց վերապահութեան, առաջին բայը անուամբ կ'ըլլայ, վերահաստատելու համար մշակոյթի կապերը։

Կը վազէ կենսաոյրը եռանդով։ Գա՛մբեր։ Կը փնտռէ նետուած զարք, եւ, հպարտ՝ կամար ադիւրէն յարաշարժ, վազէվազ, կը վերադարձնէ տիրոջը։ Այս անգամ փայտի կտոր մը, գնդակ, յետոյ՝ զար մը. եւ ուրիշներ։ Բոլորին ալ վրայ իր խայտաբիւրեւ ժեւերը կը գնդուն, խոյանալով այդպէս՝ անպէտ իրի մը ետեւէն, փնտռելով զայն ոգեւորուն, եւ վերադարձնելով՝ ինքնազոհ ու յաղթական։ Ահա՛ վա՛մբ րոպէն։ Իր անիւզու էութեան ամբողջ զօրութիւնը, անհո՛ւն, քրտակեղէն կեղծոնացումով աննարկին մէջ, կը հետեւի տիրոջը դէմքին։ Եւ զոհանակութեան ժպիտը որ յեղակարծ կը դառնէ հոն՝ կը փոխանցէ իր անուան էն էութեան, ստիւգանոտ յիշատացումներ։ Վարձաւ տրուելուն իր պերանդին...

Նոյն գնդակաւից զօրութեան տակ կը վերսկսի, ինչպէս արմատներէն վեր սուղոյ աւելը. սակայն ինչպէս դուրեւր սա անձանթի՝ բռնած թուփէ թուփ խոյապար, ինչպէս դաշտայլը սամազուն՝ սա արտոյտին արեքցած։

Եւ այսպէ՛ս, կը հոսի մտանէ իր օրերուն, տիրոջը վիճաբանութեան ակնէ կտորքը, հետամուտ, երկվայրեքեան մը գէթ, պաակելու հատումն իր կեանքին՝ լայնորովն Անոր ժպիտին։

Ահա հոսեր է շարքը անվերադարձ տարինէ՝ բուն՝ նաեւ ի՛մ կեանքին։ Բայց, սի՛րս իմ, առարկաները որոնց ետեւէն երջանկախայտ, ինքնակոբոյս, կը վազէ՛ր, կը վարգէ՛ր. թանկազին էին աւելի։

Աւելի կարեւոր էին պատճառները որոնց համար կ'ծկուեցա՛ր, բամբուեցա՛ր... Ու ինչպէս գոհարը վերջին ուժերէն, արտադրեցիր այն տարրերնալ, այն խորհրդաւոր կաթիլները՝ հեղուկ գոհարներու ու զոհարներու անտեսանելի...

Ձէ՛, չէ՛, սի՛րս իմ, ո՛չ մէկ ստորներ։ Յիշէ՛ր իր կրկնութիւնը, ի՛նչպէս կ'ընէր, կ'ուտէր բոլորները հորիզոնին, եւ չընէր ծովուն յուրօրէն կը փակէին շրթներուն երկնքին՝ անձայրածի՛ր, խաղաղապի՛ր, ու համար յուրի՛մէջ։

Այն ժամանակ, ինչպէս առաջատար ճարտարին կ'ընէր, յիշէ՛ր, հրաշներուն ու խոլորմաներուն զերկը, կը մայրէր հիպոտոցած։ Ու պակուցէ՛ր, ու զինթագեղ առեղծուածը՝ կ'անէր ամէն ինչ իր ծոցին, յաւերժական լիութեամբ։

Ո՛չ մէկ ստորներ, սի՛րս իմ։ Օրհնուած՝ ըլլայ ամենայնորէն անպէտ առարկաներէն, օրհնուած՝ ըլլայ ամէնէն դառնօ սպիտակ արցունքներուդ... Եթէ, անձայրածի՛ր շարքին մէջ կեանքիդ բուրգներուն, երկվայրեքեան մը, սի՛րս իմ, յաղորդեցիր զարեղ տեսնելու համար դէմքը Տիրոջը։

ՀՐԱՁ ԶԱՐԴԱՐՆԱՆ

ԱՅՈՒՌԻՆ ԲԱՅԸ 300.000 Թօս կը հաշուէ արտադրութեան նիւսարանը, թրեւ հետեւանք վերջին գործադուլներու եւն։ Նոր սեղմումներ պիտի հաստատուին։

ՀԱՅԱՆԻՐԱՅԱՆ ՑՈՑՑԵՐԻ տեղի ունեցած ըլլալով Գ. եւ Գ. թաղամասերուն մէջ, 15 հոգի ձերբակալուեցան։ «Փրան-Թիւթօ»-ն այս լուրը հաղորդելով, կը պահանջէ լուծել երկու կազմակերպութիւններ, «Վերածնունդ» Փրանական տունի՝ եւ «Ուղղամիտ վարձակալներ»։

ԿԱՐԳ ՄԸ ԱՆՈՒՐԱՐՆԵՐՈՒ փոփոխութիւնը այլեւս անխուսափելի կը գտնեն իրազեկ թերթեր։ Կ'ըսուի թէ արտաքին նախարար պիտի ըլլայ Պ. Լուիս։ Պիտի փոխուն կամ փոխանակուին նաեւ ներքին, դատական, տեղեկատու, գաղթային եւն. նախարարները։

ԳՈՐԾԱՆՈՒՆԵՐԸ տեղ մը կը դադրեն, ուրիշ տեղ մը կը վերսկսին։ Հիւսիսային շրջանի երկաթուղիներու պաշտօնեաներուն մէջ մասը գործադուլ հռչակեց։ Մարտչլի հանրակազմերու պաշտօնեաներն ալ որոշեցին գործադուլ հռչակել յառաջիկայ երեքշաբթի օրէն սկսեալ։

ԳԵՐԱԳՈՑԵ ԱՏՏԱՆԸ պիտի դառնէ չորս ծովափայկներ, Օֆան, Ապրիւլ, Մարքի եւ Լապոտ, իրեն պատասխանատու թուլուն նաւատորմին խորհրդական։ — Զերբակալուեցան գերիներու «Ղեկավար», աշաղարիկ Արափի եւ ուրիշներ։ — Նոր վկայութիւններէ կը հասկցուի թէ մտաշաղկապէն Լափալի հետ դաւեր կը լարէր 1940ի սկիզբէն ի վեր։

ԵՐԱՌՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ (Հոգեգալուստ) նամակատունը եւ կրթականը փակ ըլլալով, «Յետաջ»-ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Զորեքարթի օր։

ՈՂԱՅՆ ԱՐԱՐԱՏԻՆ

Ողջո՛յն զեղ՝ Վեհափառ Արարատ։ Հիացում զեղ՝ Աստուածաշունչ Արարատ։ Յարգանք զեղ՝ բազմավաստակ եւ մշտնջենական Արարատ։

Աստուածաշունչ զիրքը զեղ կը յիշատակէ իրեն ապստամբ եւ փրկիչ Ջրհեղեղէն կլանուած մարդկային ցեղին բեկորներուն։ Դուն ուրեմն՝ մեծագոյն պաշտպանն ես եւ աղտաբարը՝ մարդկութեան։ Փա՛ռք զեղ։

Ստորոտէն անցնող եւ դարձող բազմաթիւ ժողովուրդներ եւ վեհապետներ թալքալուեցան, փրկեցան եւ փրկի լեռնաժուռեցան։ Սակայն, դուն կանգուն ես միշտ, եւ կանգուն է թու հարապատ դուաւի։ Հայկական ցեղը, հակառակ անուր տառապանքներու։

Սոյն առանձնանորհուած ցեղը, այսօր վայրապատին երկրաշեղծի չորս ծաղերուն մէջ, զեղ զեւեռէ իր աշխատակարար յաջերը, իրեն փրկարար նաեւ մը որ ծնունդեան կը փութայ փոթորկալոյ ուղեւորներու։

Դուն կանգնած ես աշխարհի սիրտին վրայ՝ մեծաշուք եւ անվեհեր, ու կ'արհամարհես ժամանակին ու միջոցին բոլոր հնարքները։

Պատկանելի Մասիս, զի սրբեց զեղ ու կը փառաւորենք։ Որովհետեւ, զի մասնակցութիւնն ունենի թէ՛ ի դէպ նոր ջրհեղեղի մը, վերստին պիտի փրկես մի՛շտ եւ համօրէն մարդկութիւնը։

Լուսկեց Մասիս, դուն որ անբեկոյթ ոսկի առանձնով մը կը հարգողանար, Տաւրոսին, Արափիսին, ձերմակ Լեւան (Մոն Պլան) եւ Հիմալայային հետաւոր եւ երկնամարմ կատարներուն հետ, խօսէ, արձակէ՛ մեր վրայ թու պատգամները։

Աչքերս գոց՝ կը տեսնեմ, թու թիկունքիդ առնները՝ Մեծն Տիգրանը եւ իր մեծ բանակը, որ թու շուքովդ մեկնեցաւ կատարներու իր հիանալի արշաւանքին, եւ դարեւոր համար Մերձարար Արեւելքի ծանօթ երկիրները։

Այսօրուան իրականութեան մը պէս կը տեսնեմ հայկական սուրբուն. զէնքերու եւ սաղաքարտներու շողջողիւնը, որոնց փայլը կ'աճէր թու անմահական շունչիդ եւ հզօր օրհնութեանդ ներքեւ։ Նոյն փառապանծ արարքը շարունակեցին Տիգրանի մեծագոր յաջորդները, ինչպէս Լեւոն Մեծագործ որ իր ոյժն ու հմայքը կը ստանար Տաւրոսի եւ Արգէշի հոյակապ հօդէին։

Պաշտելի Արարատ, թու դուրեւր՝ պատուեւր լով դլած անցած է ամպերը եւ արեւներ եւ անվանող ճակատող կը հանգիլ արեւուն մօտ։ Իսկ աննորսն առեղծ կը թրջէ Միջերկրական անդունդայտը եւ հսկայ ալագանքին մէջ։ Վի՛հ եւ դուն եւ կ'ը պատկերացնես՝ բնութեան մեծագոյն ոյժն ու պեղելիութիւնը։

Ահա՛ն, այսօր ի՛նչ կը տեսնեմ։ Կը մերժեմ հաւատալ աչքերուն։ Արարատ, անհարապատ աշուններու եւ թիկունք։ Հայտնիսան խորհրդաւոր թրքական հոգերու ըստին։ Ի՛նչ ժամանակաւ լիւրջ, ի՛նչ սրբապղծութիւն։

Բայց այդ սրբապաշտ իրաւունքը նոյն ինքն բնութեան կողմէ շնորհուած է հայութեան, եւ զայն վաւերացուցած ու նուիրալոյսեցած են, բնաւոր բիրտ տարիներէ ի վեր աղբիւր եւ պետութիւններ՝ անվերապահօրէն։ Սոյն իրաւունքը կը կազմէ մարդկային պատմութեան նուիրական եւ անվանող մէկ իրողութիւնը։

Եւ եթէ մէկ օր, տեղեկատուան աղէտքի մը հետեւանքով՝ կործանի մեր երկրաշունչը, Արարատ կանգուն մնա պիտի վերստին, փոթորիկէն լնդիմով՝ իր թիկունքի նաեւ իր տիտանական կարգին պէս, ցուցադրելով հայկական գրօշը։

Որհրդապատ Մասիս, անյիշատակ դարերէ ի վեր մարդիկ եւ իրք կը դուրստեն թու մեծութիւնը։ Քլիօ, պատմութեան դիցուհին, կ'երգէ զեղ։ Արեւ, լուսին եւ աստղեր կը դարպասեն զեղ։ Իսկ ես կը համարուեմ շնորհատու ոտքերը։

ԳԻՐԻՄԻԹԷԼ

ԲՍԱՆ ՄԻԼԻՈՆ արժողութեամբ կեղծ սթերլին շինած են Գերմանացիները միայն 1944ին, համաձայն ամերիկեան 7րդ բանակին կատարած զննութեանը, վարկապակելու համար անող։ Վերջեր կեղծ տալարի կաղապարներ ալ շինած են եղեր, չարաթը մէկ միլիոն տպելու համար, բայց ժամանակ չեն ունեցած։

20^Բ. ՏԵ ԿՈՒ մերժեց ընդունիլ Հիթլերի փառաւոր ինքնաշարժը, որ զօր. Լըբլէնի զինուորներուն ձեռքը անցած էր Պերիսթալիստներէ մէջ։ Կառքը պիտուրական թանգարան փոխադրուեցաւ։

ՀԱՄՊՈՒՐԻՅԻ ՄԵԿ ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉԵՐԸ հրաման ստացան ճարել հետեւեալ նիւթերը. — 100 հազար ձեռք հաշուող, 100 դաշակ, 100 անթիւ կազմած, 2000 ծրար խաղի թուղթ, 10.000 գիրք եւրոպական բոլոր լեզուներով, 100 ֆուժպոլի զնդակ, 1000 խաղալիք եւ պուլիլի, այն բազմաթիւ մարդիկ բանուորներուն համար որ երկար տեւեմ ծառայած են խնդակէ հիւսիսայիններուն մէջ, թաղաքին մօտ։ Այս թշուառներ, թիւով 100,000 հոգի, թիւում էին աւելի քան 400 կայաններու մէջ։ Գործողութիւնը զուլիս պիտի հանէ անգլիական զօրքը։ Միեւնոյն առիթն ալ պիտի կը հրատարակուին վեց լեզուներով, լայն տարածութիւններուն համար։

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

750.000 ՆԱՅԻՆԵՐ պիսի վերաշինեն Եւրոպան

Դաշնակիցները հետզհետեւ աւելի կը սեղմեն օդակայանները, պարտուած Գերմանիոյ դիմումները: Նիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուած են, օր առաջ դատելու համար պատերազմի ոճրագործները: Միւս կողմէ, ծրագիր մը կ'ազմուած է, որպէսզի հարկեր ազգայնաւոր Գերմանիոյ անմիջապէս դրոժի ձեռնարկեն, վերաշինելու համար քանդուած քաղաքները եւ դիւղերը:

Այսպէս, անգլիական Բ. բանակին կողմէ գերի բռնուած 750.000 գերման զինուորներ, նաւազներ եւ օդաչուներ Ծրանայ, Պիտիւս եւ Հոլանտա պիտի ղեկուկեն, վերաշինութեան օգնելու համար: Անգլիացի զինուորները խնայող են փնտռեն կէս-թափոյի անդամները իրենց գրաւած շրջաններուն մէջ եւ շատերը ձերբակալած են արդէն: Անգլիացիները անողոք են յանցապարտ Գերմաններուն հանդէպ եւ արդէն 10—12 մահապաշտներ արձակած են:

Երբ վերոյիշեալ 750.000 Գերմանները վերջացնեն իրենց դրոժը Ծրանայի, Պիտիւսի եւ Հոլանտայի մէջ, միայն այն տոնին պիտի սկսին Գերմանիոյ վերաշինութեան դրոժը, որ կ'ընայ տարիներ տեւել: Գերման սովորական գերիները առժամապէս պիտի տեղադրուին Եւրոպայի-Հոլանտայի մէջ: Իսկ Եւրոպայի պիտի արգելափակուին ծովուն քացերը, ամայի կղզիներու մէջ: Բոլորն ալ պիտի ստանան նուազագոյն օրապահիկ:

Յրանայի պառնակներ պիսի գոնացնեն

Արտաքին նախարար Պ. Պիտո, որ Սան Ֆրանչիսկո կը գտնուի, առիթ օր Ուոշինգթոնի մէջ ընդունուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ եւ երկարօրէն խօսեցաւ Յրանայի տեսակէտներու մասին: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, նախագահը ըսած է թէ կը փախաբի հանդիպում մը ունենալ զօր, տը Կոլի հետ: Աւելցուցած է թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը լիովին կը գնահատէ այն դերը զոր Յրանայ կը խաղայ եւ պարտի կատարել համաշխարհային եւ եւրոպական ինդիւստրիոյ կարգադրութեան մէջ: Զօրաւոր Յրանայ մը առաւելութիւն մըն է աշխարհի համար: Ուստի, ամերիկացի ժողովուրդը հաւանած է կըմտնել իր պահանջները կարգ մը ուսեռտներու մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի մեծ աւազուածներ կատարել Եւրոպայի ազատագրութեան երկիրները, մէջն ըլլալով Յրանայ: Հակառակ արտադրութեան եւ փոխադրութեան դժուարութեանց, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, կարեւոր արտադրութիւնը կատարելու համար ղէպի Յրանայ:

Նախագահը յետոյ հաստատած է թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ամբողջովին պատրաստ է Յրանայի ձգելու Գերմանիոյ մէջ Ամերիկայի դրամած շրջանին մէջ մասը: (Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ռուրի աւազանն ալ Ֆրանսիական շրջան պիտի ըլլայ, յետոյ Զօրս Զօրները պիտի բաժնեն այդ հողայնութեան եւ միջազգային վարչութեան մը պիտի ենթարկեն):

Նախագահը խոսելով նաեւ Զափոնի մասին — «հօր եւ մահացող թիւանի մը» — յայտնած է թէ գոհունակութեամբ պիտի ընդունուի Յրանայի եւ ուրիշ Դաշնակիցներու աջակցութիւնը:

Պ. Պիտո շատ զուգ կ'ընթերցէր իր տեսակետները — նէն, ինչպէս հաղորդեց մամուլի ներկայացուցիչներուն:

Զափոնի նաշտութիւն խնդրած է

Առջի եւս զորոյ տարածուած էր թէ Զափոն պայմանաւոր հաշտութիւն խնդրած է խորհրդային իշխանութեան միջոցաւ, բայց Դաշնակիցները մերժած են, անպայման անձնատուութեան պահանջներով: Թոքիոյ անթիւն հերքեց այս լուրը: Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութեան խորհրդականն այլ ըսաւ թէ այսպիսի զրոյցներ մէջտ պիտի ծաղկին, բայց ինչ էլ հաստատու: Իր կարծիքով Զափոն պիտի շարունակէ գերմանիոյ յամառօրէն: Հայտնութեան առաջարկը Ռիւթերի կողմէ հրատարակուած ըլլալով, շատեր կը կարծեն թէ զորոյց անգլիական փորձ մըն է, հասկնալու համար Ս. Միութեան զիտուութիւնը: Զափոնի հանդէպ: Թոքիոյ անթիւն կ'ըսէր թէ Զափոն խոսելով իր կայսրը պ'ըստուած Գերմանիոյ հետ, «կատարելապէս բարի կամակամ» յարաբերութիւններ հաստատած է իւր իշխանութեան հետ:

Մինչ այս մինչ այն, կոնկրետ կատարողօրէն կը շարունակուին խաղաղական մէջ: Անգլիական թորփիլայնայնութիւնը զիջարդին ճակատամարտի մը մէջ ընդլիցեցին ճակտակական մեծ յաճախում մը, 10.000 թոն տարողութեամբ:

Գերմանիոյ պարտութիւնէն ի վեր, Եւրոպայի դարձած է զինարար Մայր: Արեւելքի համար:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

1944, Յունիս. — Ռուսերը կը խոսեն ղէպի լեհական սահմանը: Դաշնակիցները յենարան մը կը հաստատեն Անգլիոյ մէջ (Իտալիա):

Մարտ — Ամերիկեան օդանայնը կը զարնեն Պերլինը առաջին անգամ ըլլալով: Գերմանները կը դրակեն Հունգարիան եւ Ռումանիան: Կարմիր բանակը Ռումանիա կը մտնէ:

Ապրիլ — Կարմիր բանակը կը դրակէ Օսէթիան: Մայիս — Ռուսերը եւ կ'առնեն Սեւաստոպոլ: Դաշնակիցները կը դրակեն Քասինոն (Իտալիա): Ամենամեծ օդարշաւը Գերմանիոյ վրայ 29 օր անընդհատ:

Յունիս — Հոռոմ կ'իյնայ: Դաշնակիցները Եւրոպայի վրայ կը յարձակին Յունիս Եւրոպայի նախարարութեամբ զօր: Արշաւապետներ: Զինուոր կը հանեն Նորմանտիոյ ափը եւ յառաջ կը խաղան Եւրոպայի թերակղզին, պատմութեան ամենամեծ դրոժողութիւնը կատարելով ծովէն եւ ցամաքէն: Գերմանները մէջտեղ կը հանեն առաջին դադարի ղէպը, թուրք ռուսներ տեղացեցելով Լոնտոնի եւ հարաւային Անգլիոյ վրայ: Կարմիր բանակը կը ձեռնարկէ ամառային յարձակողականին, ուսկնորէն թափանցելով ղէպի Լեհաստան եւ Պոլիսի:

Յուլիս — Դաշնակիցները գետին կը շահին Նորմանտիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: Յուլիս 20ին անյաղդ ժահպորձ ձիթէրի ղէպ: Բազմաթիւ զօրավորներ կը կախուին:

Օգոստոս — Ամերիկացիները կը յառաջանան Նորմանտիոյ մէջ: Փարիզ կ'ազատի (Օգոստ. 19—25), երբ ամերիկեան եւ Ֆրանսական զինուորներ ցամաք ելլելով հարակէն, յառաջ կը խաղան ղէպի հիւսիս: Ռումանիա պատերազմ կը յայտարարէ Գերմանիոյ ղէպ, Պուրէշի եւ Փոյշէթի անկու — մէջ վերջ: Պուլկարի անպայման անձնատուր կ'ըլլայ Դաշնակիցներուն:

Սեպտեմբեր — Դաշնակիցները Պիտիւս, Հոլանտա եւ Լիւքսեմբուրգ կը մտնեն: Զինուորապետ Ռուսիոյ եւ Ֆինլանտիոյ միջեւ:

Հոկտեմբեր — Ամերիկեան զօրամասեր Գերմանիա արշաւելով կը դրակեն Արլոն (Էլզա-Շարիէ): Կարմիր բանակները կը դրակեն Պիլկրատ (Եւրոպայաւա): Պուլկարի, զինուորապետ կը կնքէ, երբ Անգլիացիները Աթէնը կը մտնեն: Զորքի կ'տեսակցի Սթալինի հետ Մոսկուայի մէջ:

Նոյեմբեր — Գերման Բ. դադարի ղէպը Անգլիոյ վրայ: Մէջ եւ Միջազգային կ'փոխուին երբ Դաշնակիցները գերմանական սահմանը կ'անցնին քանի մը կէտերէ: Ռուսերը կը կուռն հիւսիսային Նորվեգիոյ մէջ:

Դեկտեմբեր — Նացիները յարձակողականի կը ձեռնարկեն Արտէնի շրջանին մէջ, նորէն Պիտիւս եւ Լիւքսեմբուրգ մտնելով: Զինակցութեան եւ փոխադարձ աջակցութեան դաշնագիր մը կը կնքուի Մոսկուայի մէջ, ի. Միութեան եւ Ֆրանսայի միջեւ: Քաղաքացիական մեծ պատերազմ Աթէնի մէջ, երբ Անգլիացիները կը փորձեն զինարար ընել զինադրական ճակատին ձախ թերը (Էլզա): Մարտի Թիթօ կը ծանուցանէ Ալպանիոյ ազատագրումը:

Զինուորներէն զատ, ամէն օր աշադին քանակու — թեամբ ռազմանիւթ, ղէպը եւ պաշար կը փոխա — դրուի:

500,000 գերի կու

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը ստիպողաբար պիտի խնդրէ Դաշնակիցներէն որ փութացնեն գերիներու եւ աքսորականներու փոխադրութիւնը: Դաշնակից սպաարայնութիւնը խոստացած է օգնական ղեկ Ֆրանսական իշխանութեանց տրամադրութեան տակ, օրական 5000 հոգի փոխադրելու համար, բայց առ նուազ կէս միլիոն գերիներ եւ աքսորականներ ցրուած կը մնան անգլիական, ամերիկեան եւ ռուսական դրաման գոտիներուն մէջ:

Ամէն օր արտակեղեց պատմութիւններ կը հասնին Տաշաուի, Պուլկարի փոխարին եւ ուրիշ արգելա — րաններու մէջ մնացած գերիներէն: Կ'ըսուի թէ տակաւին հարիւրաւոր մահան կը պատահին ամէն օր, իբրեւ հետեւանց հիւանդութեանց եւ անօթութեան: Այս ժողովրդամեղութեան մէջ կան հազարաւոր մտաւորականներ եւ Դիմադրական շակատի ան — դամներ:

Մինչեւ հիմա վերադարձած են 650.000 գերիներ եւ աքսորականներ: 2.500.000 ԱՄՍՈՐԱԿԱՆ

Դաշնակիցները մինչեւ հիմա 2.500.000 տեղական կամ աքսորական տարականոններ երեւան հանած են Գերմանիոյ մէջ: Ասոնք տեղադրուած են 200 կայաններու մէջ: Ասոնց 40 առ հարիւրը ռուս են, 25 առ հարիւրը Ֆրանսացի, 14 առ հարիւրը լեհ, մնացածները իտալացի, հոլանդացի, պոլ — ժիացի, ղանիացի, ռուսացի, չեխ, յոյն, հայ են: Անցեալ տարի 4—4.500.000 կը հաշուէին այս տեղական բանուորներուն թիւը: Իր թուի թէ կամ սխալ հաշուած են եւ կամ դեռ շատերը երեւան չեն հանուած: Մանաւանդ որ շատերը երկրին խորքերը, աքսորականներու մէջ կ'աշխատէին:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

80.000 ԱՐԱՔՆԵՐ Ֆրանսացի ջաղաքացիներու բոլոր իրաւունքները պիտի վայելեն Աթէն, Օրանի եւ Բոնաֆանթինի մէջ (Աթէնիս), համաձայն 1944 Մարտ 7ին հրատարակուած օրէնքի մը: Կառավարութիւնը վճարաւս պիտի դրոժէ, եթէ որոշ տարրեր փորձեն խախտել այս դրոժողութիւնը:

ՀԱՐԻԻԲԱՆՈՐ ԱՐՁԱՅՈՒՄՔ Գերիներ ցոյց մը կատարեցին նախարարութեան առջեւ եւ Եան ղիլիզէի պողոտային վրայ, մաքրագործում, հա — դուստ եւ կօշիկ պահանջելով: Յուցարարները միեւնոյն ատեն կը պահանջէին որ հրաժարի Գերի — ներու եւ Աքսորականներու նախարարը, Անոի Ծրէնէ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ գերիները, որոնք կը վերադառնան օրական 20.000 համեմատութեամբ, կրկինալ տոմս կը ստանան միւս համար ինչպէս եւ կ'ստանան հազուատի համար, բայց որովհետեւ երկուքն ալ կարելի է ճարել միայն կրակի գիններով, շատերը բան մը չեն կրնար ստանալ: Կառավարութեան որոշումով, Մայիս 18ին սկսեալ գերիները եւ աքսորականները ուղղակի ջաղաքացիապետարաններէն պիտի ստանան իրենց պարենատոմսը, կերպարի սովորական եւ 200 մասնաւոր կէտերը եւ կօշիկի տոմսը:

ՈՒԹԳԻՆ ՊԱՅԹԻՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ առջի օր Կոմ — է — Ռոն դրոժարանին մէջ (Եւրոպիէ) որ ազգայնացուած էր տարւոր օր առաջ: Ամբողջ թաղը ցնցուեցաւ: Վիտները շատ ծանր են, այնքան որքան պիտի պատճառէր ճաղար թիւնոց դուրս մը: Երկու հոգի մեռան, վեց հոգի վիրաւորուեցան: Պատճառները չեն ճշդուած տակաւին:

ԲԱՆԱԲԱՆՈՐԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մասին հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, համայնապարհը շահած են 171 ջաղաքացիապետութիւններ, ընկերվարականները եւ համայնականները միացեալ 134, ընկերվարականները առանձին 153: Զանազան ձախ հոսանքներ՝ 164, Դիմադրական ժակտի դանազան խմբակցութիւններ՝ 137: Արմատական — ընկերվարական կուսակցութիւնը յաղթած է միայն 55 համայններու մէջ:

ՎԵՐԱՄԱՐՁԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐ

Փարիզէն — Առատուրեան Ֆիլիք (Մէքի), Արմեան Գիւնաւան (Մէքի), Յովհաննէս Պե — տիկեան (Պիլկարի), Արմ Տօնկեան եւ Գրապար Ետայեան (Երկուքն ալ Պուս Գոլոմպէն), Կար — պիս Նաւեան (Պուսեցի): Մարտիլլէն — Անթիլեման Արսէն (Կիւրին): Նաւիլլէն — Տէր Յակոբեան Փօլ: Վիլլէն — Յովսէփ Թաշեան (Մալաթիացի) եւ Մալաթիան Առաքիլ (Տեղապետակցութիւն): Լիւնէն — Մարտիկ Պետանեան (Վիլլիքս), Ետայեան Գալուստեան, Գրիգոր Մալաթեան, Գրիգոր Հէրիսեան (Նոյլլէ), Լեւոն Ղարկեան, Կարպիս Գարաշլանեան, Տէստէնցեան եղբայրներ, Աւետիս Մեղրեան (Մեղրեան):

ՓԱՐԻԶԱՆՑ ԵՐԻՏ. ԸՆԴՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հաւաքոյթը հինգշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 20.30ին, 19 Rue Caumartin (ձիթ) Մարտիլլէն կամ Օփէրա): Կը բանախօսէ փոքր Մ. Մարտիլլէն, Մարմնա — կրթութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

ԵՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ — Ետայեան Զափոնեան եւ իր ընտանեկան պարագաները խորհրդային շնորհա — կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ներկայութեան, «ճաղկեպտակներով եւ հետաքրքիրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի զաւակի տարաբախտ ԱՐԱՅԻ վաղահաս եւ արկածալի մահուան առթիւ: (Անթիլլէն):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԳԱՏՈՆԸ Պանէօ Քաշարի մէջ այսօր, կիրակի, ժամը 15ին, ջաղաքացիապետարանի արահին մէջ:

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՐԱՆԱՆԻՆ ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻ — ՏԱՍ ԵՐԳԱՅՈՒՄԻՄԻ, ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Լեւոնի, երկուշաբթի, 21 Մայիս, ժամը 3էն 11, Horticultureի պահանջներու մէջ, 84 rue de Grenelle, (metro du Parc): Գեղարուեստական բաժին, պար եւ անակնկալներ, ժամը 7էն 9: Ժոյս պիւֆէ, Orchestre Tango եւ Swing: Մուտք 100 Փրանք:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԹԻՆ երկու բանուորներ (premiere main et seconde main) դերձակ Մուրաթեանի տան մէջ աշխատելու համար: Հասցէ՝ 13 Rue Saulnier, Tél. PRO. 41-29: Métro Cadet:

ST. ETIENNEի մէջ «Ետալ» կը ծախուի A. Bancelի մօտ, Kiosque à Journaux du Marché aux Fleurs, Place du Peuple:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13:

ՄԵԿ ԱՆԵԼԷՆ ՄԻԻՍԸ

Մատենալ Թիթոյ լուսկեր սեղի օս
Թիթեքեի հարցին մեջ

Մեկը միտեն ծանրակշիւ խնդիրներ կը դրա-
ղենքնեն Դանիակիցներու գինուորական եւ քաղա-
քական շրջանակները :

Մատենալ Թիթոյի զօրքը դրամած ըլլալով
Թիթեքեի եւ իտալական ուրիշ հողամասեր, Ան-
լիսիցները եւ Ամերիկացիներն ալ զօրք ղրկեցին եւ
ստեղծեցին մը ստեղծուեցաւ : Թիթոյ կը մեք-
սէ իր զօրքը եւ քաղաք, Եւրոպայի մասն համա-
րելով իր դրամած հողերը : Միեւնոյն ատեն «Ինք-
նավար Թիթեքե»-ի սահմանագիր ժողով մը կազ-
մուեցաւ, իսկ անդիլիացի հրամանատարը, մառ-
շալ Ալեքսանդր մասնաւոր զէր մը ուղղեց Միլիթը-
րականի դանակից զօրքին, զիտել տալով թէ
Թիթոյ կը փորձէ իր պահանջները արժեքներ ընելի
ուսով : «Մենք առարկութիւն չունինք որ մասնաշաղ-
կ Թիթոյ պահանջները ներկայացնէ ալ չընդունու-
մք : Այդ պահանջները պիտի ընտրեն եւ վերջնա-
պէս կարգադրուին օրինապէս եւ անկողմնակալու-
թեամբ, հաշտութեան ժողովին մէջ ճիշդ այնպէս
ինչպէս ուրիշ վիճակի հողամասեր մարդը Եւրո-
պային մէջ : Մեր քաղաքականութիւնն այն է թէ
հողային փոփոխութիւնները պէտք է կատարուին
միայն լիակատար ուսումնասիրութիւնի եւ զանա-
զան շահագործող կառավարութեանց միջեւ խորհր-
դակցութիւններէ վերջ : Սակայն եւ այնպէս, զը
թուի թէ մատենալ Թիթոյ կ'ուզէ իր պահանջները
արժեքներ ղեցնել ուսով եւ գինուորական դրամա-
ծով : Այս կարգի արարքները շատ պիտի յիշեցնեն
Հիթլերին, Մուսոլինիին եւ Ճափոնը : Այդ կարգի
արարքները խափանելու համար է որ մենք այս
պատճառով կը մղենք : Մենք համաձայնած ենք
միասին աշխատելու եւ բարեկարգ եւ արդար լի-
ճում մը գտնելու նպատակով խնդիրներու : Այս մէջ
է այն հիւսնական սկզբունքներն որոնք համար
Միացեալ Ազգիներու ժողովուրդները ահարկու զոհո-
ղութիւններն ըլին, որպէսզի արդար եւ տեւական
խաղաղութիւն մը ապահովեն :

Մատենալ Ալեքսանդր ուրիշ բացատրութիւնն-
րէ վերջ, կ'ըսէ թէ «մեր կարելի փորձեցինք բա-
րեկամական համաձայնութեան մը գտնել համար
մատենալ Թիթոյի հետ, բայց չհաջողեցանք : Հե-
տեւապէս Մ. Նահապետեան եւ բրիտանական կա-
ռավարութիւնները ուղղակի ձեռք առած են խն-
դիրը մատենալ Թիթոյի հետ : Խորհրդային կառա-
վարութեան ալ ամեն տեղեկութիւն հաղորդուած
է : Այժմ կ'ուզենք իմանալ թէ մատենալ Թիթոյ
դատարան մէջ զործակցելու իր հողային պահանջ-
ներու խաղաղ կարգադրութեան համար, թէ պիտի
փորձէ ընել հաստատել զանոնք» :

Մատենալ Թիթոյի պատասխանը

Անդիլիացի հրամանատարին այս յայտարարու-
թիւնէն անմիջապէս վերջը, Պեկիտարի անթեր
հետեւեալ զեկիւրը հաղորդեց.

« Եւրոպայու բանակը, իբրեւ մէկը Միաց-
եալ Ազգիներու բանակներէն, հաւասար իրաւունք
ունի միւս դանակից բանակներուն հետ միալու-
ի որ դրամած հողերուն մէջ : Միաց որ, այդ շրջան-
ներու ընակչութիւնը եռակուսի է շահեմանիւ մե-
ծամասնութեամբ : Մեր երկրին եւ բանակին պա-
տուրը կը պահանջէ որ Եւրոպայու բանակը մնայ
Իսթրիոյ, Թիթեքեի եւ Մովլեւիոյ ծովափին
վրայ » :

Եւրոպայու օրը նոյն անթեր, որ կը խօսի մատե-
նալ Թիթոյի բերնով, յայտարարեց թէ Եւրոպայու
պատարաս է քննելու խնդիրը, համաձայնու-
թեան մը պատիւ համար Դանիակիցներուն հետ :
Եւրոպայու չուգեր միակողմանի կերպով կցել
Թիթեքեին եւ Իսթրիան, հաշտութեան ժողովին ա-
ռաջ, բայց կրնայ անկէ տալ խնդիրը կարգադրել
ուղղակի բանակիցով Իտալիոյ հետ :

Մատենալ Թիթոյ իր կարգին պատասխանելով
մատենալ Ալեքսանդրի, իր ցար, եւ զարմանքը
յայտնեց այն անկարգի համար որով Եւրոպայու
զօրքին ներկայութիւնը կը նմանցնէ Հիթլերին,
Մուսոլինիին եւ Ճափոնի աշխարհակալութեան մե-
թոններուն : «Այդպիսի մեղադրանք կարելի է ուղ-
ղել միայն Թիթեքեի մը, բայց ոչ չարաբարուած եւ
արիւնաբաժն ժողովուրդի մը որ մինչեւ հիմա ամ-
բողջ աշխարհի կողմէ կը նկատուի իբրեւ տիպար
հրեւոյնութեան եւ զոհողութեան, ազատագրութեան
մեծ պատերազմին մէջ :

Անդիլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւն-
ները այժմ կը քննեն այս նոր տաղանայը, տեղեկ
պահելով խորհրդային իշխանութիւնը, որ առ
այժմ կարծիք չի յայտնել :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Երեւանի մէջ ընկերու-
թիւն մը կազմուած է, մշակոյթի կապեր հաստա-
տելու համար Արտասահմանի հետ : Անասարի
վարչութեան առաջին նախագիւրը —

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՌԵՎՈՒԼՈՒԹԻՅԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԵՌ ԿԱԿՆԱՆ
ՐԱԿԱՆ ԿԱԿԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, Երեւան
20 Յունուար 1945

Թանկագին Հայրենակիցներ,
Այնչա՛ր տարուան վերջերին Սովետական Հա-
յաստանի մայրաքաղաք Երեւանում կազմակեր-
պուեց Արտասահմանի Հեռ Գոյությունը կապի
Հայկական Ընկերութիւն :

Սովետական Հայաստանի կուլտուրայի, գե-
տութեան եւ արտեսին նշանաւոր գործիչներ —
մեր գիտնականներ, գրողներ, մանկավարժնե-
րի, բժիշկների, նկարիչների, դերասանների քաղ-
աքամայր ժողովում ընտրուած է Ընկերութեան
Վարչութիւն :

Ընկերութեան նպատակն է հանդիսանում
կուլտուրական կանոնադր կապի հաստատում
արտասահմանեան Հայ առաջադիմական ընկերու-
թիւնների եւ կազմակերպութիւնների հետ, որոնք
անկեղծօրէն իրենց բարեկամական դաշմունքներն
են տաճում Սովետական Հայաստանի նկատմամբ :

Մենք կանոնադրապէս նամակներ ենք ստա-
նում արտասահմանի զանազան վայրերից, ուր ապ-
րում են Հայեր (Մ. Նահապետեան, Սուրիա, Լիբա-
նան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Սիրիա, Իրան) եւ
միշտ էլ ուրախանում ենք իսկական Հայրենասէր
Հայերի այն կենդանի հետաքրքրութեան համար,
որ ցուցաբերում են նրանք ղեպի մեր երկիրը, մեր
յաջողութիւնները եւ մեր ազգային կուլտուրայի
հարցերը, ղեպի այն մեծ ստեղծագործական աշ-
խատանքը, որ տարում է մեզ մօտ :

Մեր Սովետական Հայաստանի տարում է Հայ-
ազգային կուլտուրայի իսկական ծաղկման դարա-
շրջան : Մենք ձեռք հետ միասին ունենք ընդհանուր
կուլտուրական շահեր. մեզ համար թանգ է մեր
հնադարեան կուլտուրան, մեզ շարկապում է իրար
նրա աւելի խոշոր աճի եւ հարստացման մեր ընդ-
հանուր վառ գոյումը :

Մենք առանձնապէս հրճում ենք մեր ճշմա-
րիտ Հայրենասիրութեան արտայայտութեամբ,
մեզ ուրախացնում է այն, որ դուք այս պատմա-
կան եւ արտասխանատու պահին այդքան եռան-
դուն կերպով հանդէս էք դալիս մեր հայ ժողո-
վրդի այնքան տրտախիւսներին, որքան հայտնա-
կուլտուրայի եւ դրանով իսկ Համայն մարդկութեան
կուլտուրական շահերի պաշտպաններ :

Մեր երկիրը պաշտաճ յարաբեր է մատուցում
այն փաստով, որ հիւսիսեան Գերմանիայի դէմ
մղուող Սովետական Միութեան հայրենական պա-
տրասիրտ չէ՛ց սկզբից, արտասահմանում ապրող
Հայերը կանգնեցին Սովետական Միութեան եւ
Սովետական Հայաստանի պաշտպանութեան դիր-
քում եւ ամէն կերպ օժանդակում էին եւ օժանդա-
կում են մեզ մեր պայքարում ընդդէմ Ֆաշիստա-
կան Գերմանիայի, զրանով իսկ նպաստելով մեզ
այն արդարացի, արտասահմանի պատերազմում,
որ մղում են Սովետական Միութեան ժողովուրդ-
ները միացեալ ազգերի յաղթում յանդէմ ֆաշիզմի
ըրեւ եւ վերջնական ջախջախման, յանուն ամբողջ
աշխարհում երկարատեւ, կայուն խաղաղութեան
եւ անվտանգութեան հաստատման :

Թանկալին Հայրենակիցներ, Արտասահմանի
Հեռ Գոյությունը կապի Հայրենական Ընկերու-
թեան Վարչութիւնն անցնելով իր գործնական աշ-
խատանքների, մատուց լինելով, որ մեր կուլտու-
րական կապերն առաջիկայում կ'ընդարձակուեն,
կ'աճեն եւ կ'ամրանան, ողջունում է մեզ Սովետա-
կան Հայաստանի մասնագրականութեան անունից
Արտասահմանի Հեռ Կուլտուրական կապի
Հայկական Ընկերութեան Վարչութեան նախագահ,
Փիլիսոփայական գիտութիւնների քեկնաճու ՄԱ-
ՐԻԱ ՎԵՏՏՈՒՆԵԱՆ :

Վարչութեան անդամներ — Հ. Ս. Ս. Ռ. Գի-
տութիւնների Անդամային վիճակագրիկներ, ա-
կադեմիկոս՝ ՎԻՏՏՈՐ ՀԱՄԻՆՈՎՍԿԻԱՆ : Ս. Ս.
Ռ. Ս. Ժողովուրդային դերասանուհի ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ
ԴԱՆԻԵԼԵԱՆ : Երեւանի Պետական Համալսարանի
պրոֆեսոր ՋԱԿԱՐ ԱՄԵՆՆԱՎԵԱՆ : Բժշկական
գիտութիւնների դոկտոր, պրոֆեսոր ԱՐՏԱՇԵՍ
ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԵԱՆ : Երեւանի Պետական Համալսա-
րանի դոցենտ ԽՈՐԻՍ ԳԻԼԻԿԵԱՆԱՆ : Երեւանի
Մանկավարժական ինստիտուտի պրոֆեսոր ԱՐ-
ՇԱԻՐ ԵԱՆԱՐԵԱՆ : Ֆիլոսոփական գիտութիւն-
ների քեկնաճու ԵՂՈՒՄԻ ԹՈՓԶԱՆ : Գրական -
նագետ ՀԱՄԵՆԱՆ ԳԻՐԳՈՐԻԱՆ :

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ԵԿԱՐԱԳԻՆԷ
Պերլինի զարնուրդի վիճակը

Անօրուրիւն եւ ռամանաւակ

Պ. Անաստաս Միկոյան, Ռ. Միսիսիան փոխ-
վարչակալը, որ վերջերս Պերլին եւ Տրեզուէ տա-
յիցած էր, ուսումնասիրելու համար Իտալիոյ
դրամած շրջաններուն պարենաւորման վիճակը,
վարչաբարձն շատ կարեւոր յայտարարութիւններ
ըրաւ «Կրայուս»-ի մէկ խմբագրին : Հայազգի
զգործադրը մասնաւորապէս յայտարարեց թէ վեր-
ջինս խորհրդային սպաններ եւ գինուորներ իրենց
ընտանիքներուն ուղղած նամակներով մասնաւորա-
պէս կը նկարագրեն զերման ընկալութեան տագ-
նապալի վիճակը : Զուր չկար, լոյս չկար, Պերլինի
բազմաշաւը կ'ապրէին դեռապարտ պատապարտա-
նորու կամ նկուղանում մէջ : Անհամար անթիւ կի-
պը, մանուկներ եւ ծերունիներ հաց կը մուրային
գործիք գինուորներին եւ պոչ կը կապէին գինուո-
րական խոհանոցներուն մէջ : Կարելի է ըսել թէ
«Պերլինը իրապէս սովի մատնուած է : Հարեւաւոր
զուրաբոր տարածութեան վրայ, Իտալիոյ կը
ստուերն անթիւութիւնէ : Մայրաքաղաքի կարգ մը
թաղերուն մէջ, կացութիւնը այնքան օտար էր որ
սպառնալիք տալու օգնութիւն վրայ խուճիւն եւ
կտոր կտոր լիւրճիւր, երբեմն եւս եւս կ'ուզէին :
Սիկոյան կը ցատկայէ թէ այս կացութիւնը կ'ը-
րար վտանգաւոր դառնայ նոյնիսկ խորհրդային
գինուորներուն համար, դուռ բանալով համաձա-
րակներու : Նոյն կացութիւնը Տրեզուէի մէջ, թէ-
նայր քաղաքը այնքան քանդուած չէ որքան Պեր-
լինը : «Մեր խորհրդային բարոյականը եւ առաւ-
դութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեանց պա-
րենաւորումը : Բանինչափ (ռասիոն) հաստատուե-
ցաւ, որ շատ բարձր չէ տակաւին, բայց աւելի է
«Իթալիական տիրապետութեան ատեն հաստատա-
րած անթիւութեան բաժնեկալիք : Հաստատուած է
այս քաղաքներուն պարենաւորման համար ան-
թիւութիւնները կը թիկադրեն մեծ մարդաւորաբար
վարուիլ պարտուած երկրի մը քաղաքացի ընալ-
չութեան հետ : Ուստի ամէնէն բանով ձեռնարկե-
ցինք կազմակերպել սովային ընկալչութեան

Ծանր դեպքեր Հիբանակի և Սուրիոյ մէջ

Կերակի եւ երկուշաբթի օր արեւելի դէպքեր պատահեցան Մէյրուքի եւ Դամասկոսի մէջ: Փերանական նոր ուսեր հասած ըլլալով այդ երկիրները, զոդոնքեր եղան եւ երկու կառավարութիւնները որոշեցին խզել Փրանսայի պատուիրակին զօր: Պէյնէի հետ կառավարած քանակացութիւնները:

Լոնտոնի Փրանսական շրջանակները դիտել կուտան թէ զրկուած նոր զօրքին թիւը այնքան անշան է որ չի կրնար ճշնում նկատուիլ բանակցութեանց վրայ: Յետոյ, անընդունելի կը դառնի այն առարկութիւնը թէ Փրանսական նոր զօրքին առաջուրը պայտանլիք մըն է Սուրիոյ եւ Լիբանանի գերիշխանութեան դէմ, թանի որ Փրանսա լիովին ընդունած է անոնց գերիշխանութեան սկզբունքը եւ միտք չունի վիճելի դարձնելու զայն:

Պէյրուքէն հասած հեռագրի մը ճամբային, թանի որ հոգի սպաննուեցան եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան, երբ ցուցարարները յարձակեցան կառավարական շէնքի մը վրայ: Հայէպի մէջ ալ ուժ հոգի սպաննուած (չորսը Փրանսացի) եւ 25 հոգի վիրաւորուած են:

Սուրիոյ վարչապետը, ձէմիլ Մէրտան, յուշագիր մը յանձնեց Փրանսական պատուիրակին: Յետոյ ընդունելով օտար դեպքանքները, յայտարարեց թէ երկու կառավարութիւնները համարուհ հուրը որոշեցին չարտոնել բանակցութիւնները Փրանսական պատուիրակին հետ:

Լոնտոնի Փրանսական դեսպանը, որ այս մասին երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ, Փարիզ եկաւ, խորհրդակցելու համար: «Փրանս-Սուրի» կը գրէ թէ Լիբանանի պահանջած էր ետ քաշել Փրանսական զօրքը, եւ Անգլիոյ ուժ կուտայ այս պահանջին, Մ. Նահանգներուն հետ:

Փրանսական կառավարութիւնը վերջերս յուշագիր մը յանձնած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց, պահանջելով որ իրեն վերապահուին «նազապիտական դիրք» եւ, տնտեսական դիրք մը, եւ վերջապէս հոգեկան եւ մտաւոր զերծ մը, համապատասխան այն դերին զոր Փրանսա կառարարած է եւ այն դիրքին զոր ունեցած է դարեւ ի վերջ:

Սուրիան ալ կը պահանջէ ետ քաշել բոլոր օտար զինուորները, թանի որ այստեղ զօրքած է եւ ինք ազգային բանակ ունի: Սուրիական յուշագիրը կը յայտարարէ թէ Փրանսական կառավարութիւնը պատասխանատու պիտի մնայ կացութեան ապագայ հետեւանքներուն:

Ցուցարարները որոշել էին ընդհ. գործադուհ հռչակել, զոդոնքերու համար Փրանսական նոր ուսերու ժամանուածին դէմ, բայց վարչապետը պահանջեց սպասել, որպէսզի Սուրիոյ խորհրդարանը կարենայ խնդիր ընել չանդարտ միջոցաւ մը մէջ: Բոլոր դպրոցները փակուած են: Սուրիոյ վարչապետը կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ խորհրդարանին մէջ:

Ընտրեալ անգլիոյ մէջ

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան ընդհ. ժողովը 1100 պատգամաւորներու ջանքով խիշ մեծամասնութեամբ — 200,000 դէմ 1,300,000 ձայնով մերժեց Ձերէլի առաջարկը, որ կը թե — լազրէր խառն դահլիճին մէջ մնալ մինչեւ ճափոնական պատերազմին վերջանալը, այսինքն առ տուաւին 18 ամիս: Դահլիճին հինգ աշխատաւորական անդամներէն երկուքը ուժ տուին վարչապետին այս թիկնադրութեան, բայց ժողովը բոլոր վիճարանութիւններէ եւ զոնիտակ նիստէ մը վերջ, ժխտական պատասխան տուաւ: Այս պատասխանին վրայ, հասանական է որ ընդհանուր ընտրութիւններ կատարուին յուլիսին: (Աշխատաւորականները կ'ուզեն կատարել հոկտեմբերին): Կուսակցութիւնը մերժեց նաեւ Ձերէլի երկրորդ առաջարկը, — չանդարտել կատարել երկիրն մէջ, հասկնալու համար ժողովուրդին կարծիքը՝ երեւի, ընտրութեանց փութացման մասին: Աշխատաւորականները կը նախընտրեն սպասել որ մաս մը զինուորներ արձակուին եւ ընէարկութեան մասնակցին: Երկու աշխատաւորական նախարարներ դիտել տուին թէ չանդարտել օտար հանրէ մըն է, — Հէլիթի միտունին հետ կապուած, եւ երբեք չի կրնար ընդունուիլ Անգլիոյ մէջ: Այս առթիւ ուրիշ դադարակցութիւններ ալ դիտել տուին թէ ընտրութիւնները փութացնելու համար խառնակութիւնը փութացնելու յարձակութիւնն է Պ. Ձերէլի անձը, ի շահ պահպանողական կուսակցութեան:

Վարչապետը աշխատաւորական կուսակցութեան ուղղած նամակին մէջ պահանջելով կամ շարունակել խառն դահլիճը կ'իյնէ ճափոնական պատերազմին վախճանը եւ միւր լուծել երեւի, ժողովը եւ նոր ընտրութեան ձեռնարկել չինք — վեց շաբաթէն, կը չեղուի թէ միջազգային կացութեան ներքայ վերջովի դարձուածքին մէջ, անհրաժեշտ է որ Մեծն Բրիտանիան միաձայն եւ միակամ երեւայ աշխարհի առջին:

Եթէ վերջին պահանջն ելք մը չգտնուի, աշխատաւորական նախարարները պիտի հրաժարին:

Սրայիկի տեսակէտը լիւսական խարցի մասին

Մոսկուայի անթիւ չարդրեց Սթալինի յայտարարութիւնը «Թալմազի» թղթակցին, իրեն պատասխան լիւսական տաքապալի մասին եղած հարցումի մը: Սթալին կ'ըսէ թէ լիւսական խնդիրը պէտք է կարգադրուի համաձայն Սթալինի մէջ տրուած որոշումներուն: Լիւսականի առժամեայ կառավարութիւնը պէտք է ճանչցուի իրեն կորիզը ապագայ կառավարութեան, բարեկամական քաղաքականութիւն մը վարելով Պ. Միլիթեան հետ: Այս խնդիրը պէտք է ընտել այն լիւս անձնաւորութեանց հետ որ Լիւսատան կը գտնուին այժմ: Գալով ձերբակալուած 16 լիւս երեւելիներուն, Սթալին կը կրկնէ թէ անոնք որ եւ կ'ապ չունին լիւսական կառավարութեան հարցին հետ եւ հրաւիրուած չեն բանակցելու Պ. Միլիթեան հետ, այլ ամբաշտանուած են իրեն զաւաղելու եւ պիտի դատուին: Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւններ ընդունելով այս տեսակէտը:

*** Ձերէլի եւ Մ. Նահանգներու նախագահը կը խորհրդակցին, փութացնելու համար հայտարարեալ ժողովը, անոր ձեռնդրումը վաղապէս դադարելու յետագային ներքայ կացութեան մէջ: Այս մտահոգութեամբ, խնդրած են Սթալինէն որ անյապալ ժողով մը գումարեն Երեք Միւնքեր:

Ձոր. Թոր Կոյ եւ Մ. Նահանգներու նախագահը մօտեցն տեսակցութիւն մը պիտի ունենան:

Աշխատաւոր ճազմապը

Անցեալ շաբթուան գործադուհներուն եւ նոր տաքապալներու առթիւ, կառավարութիւնը անընդհատ կը խորհրդակցի, ելք մը գտնելու համար: Աշխատաւոր եւ Ազգ. Տնտեսութեան նախարարները ինչոքը քննեցին Աշխատաւոր ընդհ. Դաշնակցութեան քարտուղարին հետ: Խորհրդակցութեան ներքայ էր նաեւ զօր. Թոր Կոյ, որ նոր կը վերադառնար Եթովպիայէն եւ Ալգալէն: Մտահոգութիւնը ծանր է մասնաւոր անոր համար որ եթէ տաքապալ շարունակուի, կրնայ վնասել երկրի տնտեսական վերակազմութեան: Գլխաւոր ժողովարարներն այն է որ բանուորները նուազ — Դոյն աշխատաւորք կը պահանջեն ամսական 4000 ֆրանք, իսկ կառավարութիւնը կ'առաջարկէ 3470: Յետոյ ժամական աշխատանքի համար կը պահանջեն 23 ֆրանք փոխանակ 20ի, կը պահանջեն գեղջիկ Փարիզի եւ զաւառի աշխատաւորքներուն միջին եղած տարբերութիւնը եւն: Երեկ նոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ: Ընկերային ապահովագրութեան պաշտօնեաներուն գործադուհը կը շարունակուի:

ՓԻԼԻՍՈՓԱՆ՝ ԱԼ ՁԵՐԲԱԿԱՆՈՒԵՑԱԻ

Ռոզէնպէրկ, արիական վարդապետութեան փիլիսոփան եւ Գերմանիոյ Արեւելեան զբաղաւ շարունակուող նախարարը, ձերբակալուեցաւ Անգլիացիներուն կողմէ, Պէյնսայի չհաւանդողին մէջ: Այս քաղաքը ծովակալ Տէնիքի կ'երգոնասեղին ըլլալով, կը կարծուի թէ Հէլիթի յալորդը գիտէ անոր պահուած ըլլալը, ուրիշն խախտած է զինադադարի պայմանները: Ռոզէնպէրկ ծնունդով ռուս է, ծնած՝ 1893ին, Ռեյվալի մէջ (Եթովպիա): Ռիկալի եւ Մոսկուայի մէջ ճարտարապետութիւն սորվելէ վերջ, նուիրուեցաւ գրականութեան, փիլիսոփայութեան եւ պատմութեան եւ մասնաւոր մը կը համարուէր քաղաքական խնդիրներու, մասնաւոր Ռուսիոյ եւ Պալիսեան երկիրներու վերաբերեալ հարցերին: 1921ին խմբագրապետն էր Հէլիթի օրական օրակարէն: Գրած է չորս նշանաւոր գիրքեր որոնք ներշնչարան դարձան Հիթլէրական վարդապետութեան, — «Հրեաներու հետքը ժամանակի ընթացքին», «Աշխատ - Ռուսները ռուսները», «Արեւն եւ Պատերազմ», «Հրեաները դարու Առաջնորդը» եւն: Այս վերջին գիրքը Գերմանացիները իրենք ինք վերցրուին հրապարակին, երբ տուն — տեղ եղած էին Փարիզի մէջ...

Ռոզէնպէրկ միւլիտին տունն անդամ էր Գերմանիոյ խորհրդարանին 1930էն ի վեր, վարիչ՝ արտաքին քաղաքականութեան: Ոչ միայն հակահեպայ, այլեւ թշնամի փոքր ազգերու եւ մասնաւորապէս տարազգի բազմութեանց: Մէկ խօսքով ներշնչող ցեղային առեկտիւններ: Թղթակցի մը երբ հարցուեցին կ'ուղղէր գերման արգելարաններուն մէջ կատարուած խժոժութեանց մասին, Ռոզէնպէրկ ալ պատասխանեց միւլեաներու պէս — «Ես լուր չունիմ այդ բանի մէջ»: Իր տեսութիւնները տառապալ գործադուհից Լիւսատան, Ռիկալի նայի եւ ուրիշ գրաւեալ շրջաններու մէջ: Անոր համար է որ Լիւսերը մահու չափ կ'ատեն զայն, իսկ Ռուսերը անոր անունը արձանագրած են իրեն պատերազմի տառնին ռճադրուներէն մէկը: Թղթակցի մը կը գրէ թէ վախէն կը դողար բանտին մէջ:

23 թիւ ՌՍԻՍ գտնուեցաւ Խալալովի մէջ, ամերիկացի զինուորներու կողմէ եւ դրուեցաւ Դաշնակցի իշխանութեանց տրամադրութեան տակ:

ԼԱՎԱԼ ԳՈՒՁԷՐ ՇԱՄՈՂԵԼ ԷՌՈՆ

Նախկին վարչապետ Էրիո որ 31 ամիսէ ի վեր արգելափակուած էր Գերմանիոյ կողմէ, Լիւսեան չանկով, ընդունուեցաւ արտաքալ խանդավառութեան: Այս առթիւ իմացաւ թէ նորէն քաղաքական ընտրուած է Լիւսեան, պաշտօն մը զոր կը փորէ քառասուն տարի ի վեր: Յիշելով իր վերջին հանդիպումը Լավալի հետ, ըսաւ թէ «Կեանքիս ամենէն խոր ցնցումը կընցի, երբ Գերմանիոյ արգելարանին դուրը քաղաքացաւ եւ Լավալ ներս մը տաւ: Վիզա փութութեանցաւ, իրեն թէ ինք ըլլալով զիս Գերմանիոյ յանձնողը եւ ըսաւ. — աւետիկս թեզի. աղատաւած ես»: Երբ Փարիզ էլեց, Լավալ ուղեց գործիք դարձնել զիս: Պայման դրի որ ես անցնիմ պաշտօնի զլուր իրեն նախագահ երեսփ. ժողովին եւ Փէթիէն եւ ինք հետեւան: Լավալ լացաւ, տրտնջալ թէ խաղաւած է, յետոյ աւելցուց. — «Օղբի ինծի այս փորձանքին դուրս ելլելու համար»: Պատասխանեցի, — «Իմն ինծի խորհուրդ չնրցուցի» որ այս գործին մէջ մտած ատեն: Հիմա զլիւսու ճարը նայէ: Լավալ փաւ, ճեղք-ճեղքով դարձաւ, աւելի ճերմակ թան իր փողկապը եւ պահ մը տկարացաւ, յետոյ ինքզինքը գտնելով, առաջարկեց. — «Կ'ուզե՞մ Զուգիւրիա երթիմ: Ես կը կարգադրեմ գործը: Աւելի թան մէկ միլիոն ֆրանք ունիմ հոն, երկուսիս ալ կը բաւէ: Բայց պէտք է հոն մնաս եւ չհեռանաս: Յաջորդ օրը Գերմանիոյ ր առին տարին Էրիոն: Լավալ ինձմէ բաժնեկցաւ տասն յոնիսիկ մնաց բարով ըսելու: Իր վերջին խաղը խաղացած էր»:

Լիւսի մէջ խօսած ատեն, Էրիո ըսաւ որ եթէ Փրանսա պահած ըլլար Պ. Միլիթեան հետ կնքած դիմակցութիւնը, պատերազմ չէր ծագեր: Այս առթիւ փոտարանից կարծիքը բանակը, — Սթանլիէլէ. — Ինչ կարդապահութիւն, ինչ գիտակցութիւն, ինչ հայրենասիրական հաւատք: Խաղաղութիւնը ապահովելու միջոցն է Փրանսայի, Պ. Միլիթեան եւ ժողովրդապետութեանց գործակցութիւնը:

*** Պ. Էրիո Փարիզ գալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. Թոր Կոյ հետ: Կ'ըսուի թէ Սան Փրանչիսկո պիտի երթնայ, մասնակցելու համար միջազգային խորհրդաժողովին:

ՁԵՐԲԱԿԱՆՈՒԵՑԱԻ մտաւ Փէթիէնի մաս — նաւոր թիկն ու մտերիմ խորհրդականը, Մէնէթիէ: — Մտաւալով վճռապալ ուղարկեց թէ ինք այս կը կազմէր «Կիլիսաւորներու» զաղտնիք մակերպութեան: Աւստրիոյ մէջ ձերբակալուեցաւ Ֆէրտով, «Եթովպիայի դուստանը», որ Գերմանիոյ կը փոտարանէր անթիւն եւ որ մահուան դատապարտուած էր պատերազմին սկիզբը: — Երուսաղէմի հռչակաւոր միւլիթին, որ Հիթլէրի զլիւսու գործակալը կը համարուէր Մոսկուայի Արեւելի մէջ, Փարիզ փոխադրուեցաւ եւ Անգլիացիներուն պիտի յանձնուէր: — Տը Գրիսոն, Վիլիի դեսպանը Փարիզի մէջ, Պէթիէն քանտին մէջ հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ պատարար է քաւելու իր յանցանքը: Ինք եւ կ'ընէ 15 պաշտակ ունէին, որոնց մէկուն մէջ տեղաւորուած է իր անձնական դրամը եւ Սիլիմարինէնի կառավարութեան «Բան» գանձը: — Ամերիկացիները Աւստրիոյ մէջ ձերբակալեցին անգլիացի Ֆէրտովին, «Լորտ Զաու Զաու կամ Զաւ — Զաւ»:

ՎԵՐԱԳՐԱՐԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻՆԸ

Մակոնպուրէն (Գերմանիա) վերադարձած են. — Սրայ Սողիկեան (Տարսոնցի), Ռուբէն Մասուկեան (Վասնցի), Մարսէլ, Կարպիս Վարդանեան (Վասնցի), Մարսէլ, Ռաշիկ Ալթինեան (Լիւսի), Պաթիլթ Թէրզիպաշեան (Լիւսի), Միշէլ Տէյրմէնեան (Վասնցի), Գասպար Ղուկասեան (Թուր), Գեղամ Փաղարեան (Թուր Միւլիթի), Օնիկ Վարդապետեան (Փարիզ), Գարբէլ Փա — րատեան (Փարիզ), Հայկ Դաւիթեան (Մարսէլ), Սանասար Պալեան (Մարսէլ), Նուար Եաքարեան (Լիւսի), Ժաւարանայեան Անի որդին (Փա — րիզ), Գեղամ Տ. Յանեան (Պէլիթի), Լազար Տ. Օհանեան (Պէլիթի), ընկեր Գերմ Գորոսեան (Շա — վիլ), Լիպարիտ Սերոբեան (Փարիզ):

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԵՐ ՎԵՐԱԳՐԱՐԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻՆԸ 2000 ֆրանք կը տուէր Փրանսայի Կապրիտ Խալին, որդացալ ՍԵՂՄ ՎԵՐԱԳՐԱՐԱՄ Եղերական մահուան տարիկցին առիթով (զոհ ուրբակոնութեան): Մտանալ «Յատաշէն»:

ՇՆՈՐԶԱԿԱՆՈՒԵՑԱԻ — Քէյպապեան, Ջէյթուն — եան, Պալեան, Հարութեան, Գուլուսեան, ըն — տանիները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնք որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղիկեպաւով, հեռագրով, եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնած էին Պ. ՋԱՐԵԶ ՔԵՂՈՊՁԱՆԻ մահուան առթիւ: Նոյնպէս Սէյրանի հայ զաւորութիւն որ փոխան ծաղիկեպաւի գրկած էր 4630 ֆրանք, որ յանձնուեցաւ Պ. Մարաֆեանի միջոցաւ նախկին Ռազմիկներու Միութեան, յատ — կացութեան համար Սէյրանի հայ զինուորներուն:

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ՊԵՏԵՆ

ԿԵԼԵԿՈՆ ԿԱՌՈՂԵԿՈՍՆԵ ՏՐԱԳԻԿՆԵՐԸ

Բոլոր Առաքելները միակամ

Վերջին լուրերով համաձայն, Լիբանան ալ խնդրում է որ Փրանսական զորքը եւ զայնով: Սուրիոյ խորհրդարանը առջի օր փոթորկալի նիստ մը ղումարեց որ տեւե՛ր ուժ ժամ: Այս առթիւ վարչապետը, ձեռնի Մէրտան պէ՛ւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Փրանսա ռազմազիտական, մշակութային եւ տնտեսական պահանջները դրած է: Այսպէս, Փրանսա կ'ուզէ նաեւ կայաններ հաստատել Լիբանանի մէջ եւ օդակայաններ: Սուրիոյ մէջ, պահպանելու համար իր հաղորդակցութիւնները: Յետոյ կը պահանջէ ամէնէն նպատակաւոր ազգի իրաւունքները տնտեսական դեմքի վրայ: Դաւով զինուորական խնդիրներուն, Փրանսա չի գեր-րաժարիլ զօրքին ընդհ. հրամանատարութիւնէն, զիտե՛ր տալով թէ այդ պարագային Սուրիոյ անկախութիւնը կը վտանգուի: Վարչապետը դաւադարեալ թէ Փրանսա նոր զօրք չըրկած է, ուժ տալու համար իր պահանջներուն: Այս յայտարարութեան վրայ շատ ու երեսփոխաններ պահանջեցին բանակ մը կազմել եւ Փրանսական հրամանատարութեան տակ եղած Սուրիացիները սուրիական ոստիկանութեան միացնել:

Գահիրէի մէջ, Արաբական Դաշնակցութեան ընդ. քարտուղարը, Ապուլի Բահման Ապամ, յայտարարեց թէ Փրանսա իրաւունք չունի նոր զօրք զրկելու Սուրիա եւ Լիբանան, թէ երկու երկրները, հակառակ բոլոր գոտարութեանց, պահպանեալ են բարեկարգութիւնը եւ օրէնքը, եւ թէ սուրիա ռազմադաշտ միացած չլլալով, անհրաժեշտ է օտար զինուորներ պահել կամ նորեր զրկել:

Իր յայտարարութեան համաձայն, արաբական եօթը պետութիւններ միմեծ են ընդդիմանալ Փրանսական ճնշումին եւ մեծ պետութեանց յանձնել խնդիրը, եթէ կացութիւնը ծանրանայ: Իրաքի կառավարութիւնը բացէ ի բաց կը պաշտպանէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի տեսակէտը:

Փրանս. տեսակէտը եւ ուրիշ լուրեր

Փրանսական կառավարութիւնը ղեկըցով մը քաջարեց թէ տալարկած էր կարգ մը համաձայնութիւններ կնքել մշակութային, տնտեսական եւ ազգագրական դեմքի վրայ, ստանց միասնելու Սուրիոյ անկախութեան: Փրանսայի ընդհ. պատուիրակը որ Փարիզ եկած էր, դահլիճին հրահանգները ստանալով վերադարձաւ Մայիս 12ին: Այդ հրահանգները կը հաստատեն Փրանսայի յանձնառութիւնները Սուրիոյ անկախութեան եւ ղերելիքութեան մասին: Փրանսական առաջարկները զուգարկեցան մնա մը զինուորներու փամբանման հետ եւ կարգ մը շրջանակներ առիթն օգտուելով քարոզութիւններ կատարեցին, որոնց հետեւանքով խռովութիւններ ծագեցան շարաք օր, զանազան քաղաքներու մէջ: Կացութիւնը աւելի ծանրացաւ այժմ, սուրիական կառավարութիւնը զօրացուցած ըլլալով ոստիկանազօրքին հզօր-ղութիւնը: Փրանսական զօրքին խիստ հրահանգ տրուած է որ պաշտպանողականի վրայ մնայ: Հակառակ բացայայտ զրգուրութեանց, Փրանսական զօրքը մինչեւ հիմա ամենամեծ հանդարտութիւն ցոյց տուած է եւ երբեք զենք չէ գործածած:

Լոնտոնի մէջ լարուած ուղադրութեամբ կը հետեւին այս անցուղարձին: Որովհետեւ Միջին Արեւելքը խորհրդի մը պիտի դառնայ ծափոնական պատերազմին համար, անգլիական կառավարութիւնը կը փախնայ որ եթէ կացութիւնը ծանրանայ, կրնայ վտանգել զօրքի եւ զենքի փոխադրութիւնը Սուէզի ճամբով: Այս մտահոգութեամբ, անգլ. կառավարութիւնը լուր տուած է Փարիզ, Պէյրութ եւ Դամասկոս թէ պատրաստ է ի հարկին որ եւ ձեռնով օգնելու: Կը սպասուի որ Լոնտոն յայտարարութիւն մը հրատարակէ այս օրերը, ձեռնելու համար իր զօրքը: Կոմս Օսթրոքը, Փրանսայի դեսպանը, Պէյրութէն ճամբայ ելաւ Փարիզ գալու եւ զեկուցում տալու համար կացութեան մասին:

ԹրիէՍթի հասաւ մատչեալ Ալէքսանդր, Միջերկրականի սպարապետը, տեղին վրայ ընկելու համար կացութիւնը, որ կը մնայ անփոփոխ: Անգլիացիները կրցան պաշար ցամաք հանել Ալեքսանդրի դաշնակից բանակին համար, առանց միջամտութեան: Պեկինատի համաձայնաբեր օրհանդէս տրուելով սպաննակից կը նկատուի մատչեալ Ալէքսանդրի յայտարարութիւնը՝ Թրիէսթիէ հարցին առթիւ:

Գարեգին արք. Յովսէփեան, կիլիկիայ կաթողիկոսը, ետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Յուլաքթի»-
—

Պիտի աշխատիմ Անթիլիասը դարձնել կրօնական, եկեղեցական եւ մշակութի կեդրոն: Դպրեւանքի մակարդակը պիտի աշխատիմ բարձրացնել, ազգ. դիտութիւններու եւ ընդհ. կրթութեան կեդրոն դարձնելով զայն: Կարիք ունինք կրօնական ու կրթական դործիչներու, եւ իմ առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ վարդապետ, ջահանյա եւ ուսուցիչներ պատրաստել, ինչպէս էջմիածնի Գէորգեան ձեմարանը պատրաստած է ժամանա-կին: Անոնց պէտք ունինք ոչ միայն Ամերիկայի մէջ, այլեւ բոլոր դպրութիւններուն մէջ: Անհրաժեշտ է, որ Արեւելքին թաքմ եւ պատրաստուած ոյժեր երթան հեռուոր դպրութիւններ:

Երկրորդ ձեռնարկը պիտի ըլլայ վանքին մէջ Տպարանի մը հաստատումը, մշակութային նպատակով, ոչ թէ առեսարական: Հորի է Հասկը ընդարձակել, թիւեւս դիտական բանասիրական նոր Հասկ մըն ալ հիմնելով, կամ այլ պարերական մը, ժողովրդականը պահելով: Հրատարակելի շատ դործեր կան. դիտեմ թէ կան ճեռագիր քաղմութիւն երկօսիրութիւններ, որոնք հրատարակութեան կը սպասեն: Կարելի է մրցանակ հաստատել, բայց այնպէս ընել, որ դործը տպուի, ղերբերու կէսը հեղինակներուն տալով:

Այս ամէնը ընելու համար, արդիական, լաւապէս կազմակերպուած տպարանի մը պէտք ունինք: Ամերիկայի մէջ տպարանատէր ընտանիք մը, որ զաւակ չունի, խոտաւայած է իր տպարանով Անթիլիաս փոխադրուիլ եւ հնդեւոր դաւաճել նկատելով ամբողջ տպարանը՝ հոն աշխատելու ու աշխիւ: Ուրիշ խնդիր մը կը դրաւնալ զին: Մեր երաժշտութիւնը (ազգային եւ կրօնական) մեռնելու վրայ է: Քաջանակները, նորերը, մահանալ են: Հինները երգել, առհասարակ մեր երաժշտութիւնը աղճատուելու վրայ է: Հնարաւորութիւն պէտք է ստեղծել նախ հաւաքելու մեր երգերը, գտնելու, մաքրելու, հարազատ դարձնելու եւ ձայնագրելու վրայ առնելով՝ փրկելու համար: Ամերիկահայ Կանանց Միութիւն մը խոտաւայած է դրամ, մեքենայ եւ յարակից իրեղիւններ որամազելու միջոցով այս շատ կենսական ձեռնարկը իրադրծելու համար: Դպրապետները պատրաստուել, խմբական երգեցողութիւնը ընդհանրացնել, փրկելու համար հայ եկեղեցական եւ ազգային երգը — ահա իմ նպատակներէս մէկ ուրիշն ալ:

Այս այժմ 45.000 տոլար, որ իմ յիշատակալ դործունէութեան Յորեւանին համար հաւաքուեցաւ: Ես մերժեցի անձնական դուստը. բայց պայման կապեցի առաքելութեան, որ հաւաքուած դուստրը պիտի տրամադրուի Անթիլիասի, այսինքն՝ հայ ազգի եւ մշակութիւն: Այս դուստրէն 10.000 արգէն զրկուած է, իսկ մնացեալը տրամադրելի: Հոն ալ յնդունուած է սան պահելու դրութիւնը, ղերելութիւնը ուսանողներ, որոնք կրօնաւ, ուսուցիչ, գրող դառնան: Ուսանողներ՝ որոնցմէ մէկ քան ընդունակները կրնան Եւրոպա մը ուղարկուիլ, մասնագիտանալու համար:

Կ'ուզեմ մասնակից ըլլալ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան. արդէն դրած եմ: Պիտի ուղի ամբապոյիլ էջմիածնի կողմ, արտասահմանի հետ: Պեկինատի միութեան համար աշխատիլ: 1650 տարուան հաստատութիւն է Հայոց կաթողիկոսական եկեղեցին եւ դարեւորով անոր կապուած ենք մեր հոգիներ: Միեւրոյ մեր հայրենիքը, մեր կառավարութեան յառաջդիմութիւնները, կը սիրենք նաեւ մեր եկեղեցին: Մնաց որ տարիներէ ի վեր մեր սիրելի հայրենիքը չեմ տեսել եւ կ'ուզէի անձամբ այլ տեսնել խորհրդային Հայաստանի մէջ եղած յառաջդիմութիւնները եւ հրճուիլ անոնցմով:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը կը հրաւիրէ համախմբել բոլոր ուժերը, հայրենիքին վերածնութեան համար, ժողովրդապետութեան եւ յառաջդիմութեան դրօշին տակ: Կը պահանջէ ոչնչացնել ֆաշիականութեան հետեւը Փրանսայի մէջ, անխնայ պատեմը դաւաճանները, դործադրել Դիմադրական ձախտին ծրագիրը եւ: Այս առթիւ պատրաստակութիւն կը յայտնէ աւելի լայն պատասխանատուութիւն մը ստանձնելու առժամանակ կառավարութեան մէջ, նախադասութեամբ զօր. տը Կօլի:

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ՁԵՐԶԻՆ ՀՐԱԺԱՐԵԼՈՎ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ

Երեսի. Ժողովը կը լուծուի

Անգլիոյ խառն դահլիճը այլեւս դոյուրեւ չունի, իբրեւ հեռեւանք աշխատաւորական կու. ցակցութեան եւ վարչապետին միջեւ բացուած պայքարին:

Ինչպէս դրած էինք երէկ, Ձերբին կ'ուզէր որ ներքին դահլիճը շարունակէ դործել միջեւ ճաւաղական պատերազմին վախճանը, այլապէս պիտի ստիպուէր լուծել երեսի. ժողովը եւ նոր ընտրութեան ձեռնարկել Յուլիան: Իսկ աշխատաւորականները կը պահանջեն քաղաքի միջեւ աշուն եւ նոր ընտրութիւն կատարել հոկտեմբերին: Համաձայնութիւն դուրսեցած ըլլալով, Ձերբին պիտի հրաժարի, եւ տրոհհետեւ ձեռնամասնութեան կը վայելէ ներքին երեսի. Ժողովին մէջ, նորէն պիտի ստանձնէ վարչապետութիւնը, աշխատաւորական նախարարներուն տեղ հրաւիրելով պահպանողականներ: Միեւնոյն ատեն պիտի լուծուի երեսի. ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Յուլիանի սկիզբը:

Վարչապետը նոր նամակ մը ուղղելով աշխատաւորական կուսակցութեան վարէին (Էթլի), փոխ վարչապետ, իր օգնութիւնը յայտնեց եւ ընաւ թէ այլեւս տանելի պայմաններ չկան միասին ղերելու: Միեւնոյն ատեն դիտել տուաւ թէ չի կրնար քաղաքի միջեւ աշուն: Քիչուրիք ընթացք մը վայելուչ պիտի ըլլայ բրիտանական կառավարութեան մը համար: Այս պատասխանը հետեւյնով հաղորդուեցաւ Պ. Էթլին եւ յետոյ նամակը ամբողջութեամբ հրատարակուեցաւ մամուլին մէջ, ինչպէս եղած էր առաջինը: ԸՆԴՆԱԿԱՆ ՊԵՏԻՄ, ՊԵՆԵՏԻՄ ԽՆԻՐ ԵՒ ԵՒՆ:

Ընտրական պայքարը սկսած է արդէն, նախաձեռնութեամբ աշխատաւորական կուսակցութեան: Պերլին ընտրութիւնը կատարուած էր (1935ին): Պ. Մորիսը, ներքին նախարարը, յայտարարեց թէ Աշխատաւորական կուսակցութեան հնագուայ ծրագիրը կը տրամադրէ հեղադրութիւն հաստատել դրամատուններու եւ սեղանաւորական հաստատութեանց վրայ, ազգայնացնել ներքին փոխադրութիւնները, երկաթի եւ ազգային արտադրութիւնը, հեղադրութեան տակ առնել միանշարժները եւ տնտեսական մեծ հաստատութիւնները (Քար-թէլ), առեւտրական դիւնները եւ: Կուսակցութիւնը շուրջը ճարտարագործութիւն խնդրել կարիք ժապատելով մը, այլ զարկ պիտի տայ անոր, պիտի վերակազմէ հողագործութիւնը:

Գալով արտաքին քաղաքականութեան, այդ մասին ալ խօսեցաւ Պ. Տէլթըն, որ արտաքին նախարարութեան թեկնածու է աշխատաւորական դահլիճի մը մէջ: Պ. Տէլթըն շատ մը խնդիրներու կարգին ծանրանալով Պաղեստինի հարցին վրայ, ուժգնօրէն քննադատեց Ձերբինի կառավարութեան քաղաքականութիւնը: «Աշխատաւորական կուսակցութիւնը բարոյական տեսակէտով սխալ եւ քաղաքական տեսակէտով անյարմար կը դնէ որ Պաղեստին երթալ ուղղով ու եւ Հրեայի առջեւ դուռները փակուի: Պէտք է ապագային քաղաքական իրական միացալը դէպի Պաղեստին: Մեծ կ'ուզեմ սերտ համաձայնութիւն Մ. Նախագահին հետ: Միայն իմ եւ Մեծի Բրիտանիոյ միջեւ, հաւաքաբար ուժ տալու համար երջանիկ, քաղաքական ապագայ իրական պետութեան մը Պաղեստինի մէջ»:

Անգլիոյ յարաբերութեանց մասին ալ խօսելով, Պ. Տէլթըն ըսաւ թէ աշխատաւորական կառավարութիւն մը աւելի լաւ պիտի կրնար փառաւոր կապակցամատութիւնը Լոնտոնի եւ Մոսկուայի միջեւ, ինչպէս եւ Լոնտոնի եւ շատ մը ազատադրուած երկիրներու միջեւ ջան ուրիշ որ եւ կառավարութիւն:

Երէկ կը սպասուէր երեսի. ժողովի լուծման առաջին զորոհոյթեանց: Երբ խառն դահլիճը հրաժարի, Ձերբին առաջին դործը պիտի ըլլայ իր հրաժարականը ներկայացնել թաղաւորին, որ անկասկած դարձաւ իրեն պիտի յանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը, իբրեւ վարիչը մեծամասնութեան: Օրինապէս նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին երեսի. ժողովին լուծումէն 38 օր վերջը: Ձերբին այժմէն ձեռնարկած է ընտրելու իր նոր նախարարները:

Անգլիոյ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց թէ նոր կրճատումներ պիտի կատարուին: Այսպէս, միայն բաժինը պիտի կրճատուի 8 առ հարիւր, խոցի միայն 25, արքայիչէնը՝ 50, օճառը՝ 12 առ հարիւր: Պիտի կրճատուի նաեւ կաթը, իսկ բրինձ պիտի չբաժնուի այս տարին: Հանդիմանքն ալ պիտի կրճատուի 17 առ հարիւր: Բացի մանուկներէն եւ արձակուած զինուորներէն: Իբրեւ միջոցաւորութիւն, պարենաւորման նախարարը յայտնեց թէ ղեկման դերերնուն սահմանուած օրապահիկն ալ շատ դժուր ըլլալով, պիտի կրճատուի:

2000 ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃԱՅՈՐԾՆԵՐ կը գրուելին Փրանսայի մէջ պատրաստուած ցանկին վրայ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԲԱՐԵՆՈՐՈՂՈՒՄՆԵՐ

Ա. ՋՈՐԱԲԱՇԻՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ

Ազգայնացում ածուխի,
կեկեցեցականութեան եւ վառիկի

Զօր. առ Կոլ առջի օր ծայնապիւր. ճառ. առ Խոսեւոյ, յայտնեց թէ կառավարութիւնը որոշած է դուրս հանել շարք մը բարենորոգումներ, 1945 տարին չլրացած: Առաջին խոթիւ պիտի կատարուին հետեւեալ երեք բարեփոխումները: — Առաջինացում ածուխի արտադրութեան, երկտարեան ուժի եւ վառիկի բաշխումի: Յետոյ, զինքը եւ աշխատավարձը պիտի պահուին որոշ մակարդակներու վրայ եւ լայնօրէն զարկ պիտի տրուի արտադրութեան:

Առժամեայ կառավարութեան նախագահը, որ մինչեւ հիմա զխառաբար կը ծանրաբար արտադրին քաղաքականութեան վրայ, այս անգամ ամէնէն աւելի զբաղեցաւ ներքին խնդիրներով: Փառաքանիկ վերջ պատերազմի մեծ յաղթանակը, բանախօսը չեղանք թէ շատ մեծ եւ դժուարին զօրքեր կան աշխի առջիւ: Նախ պէտք է կազմակերպել խաղաղութիւնը: Պէտք է աշխարհը կազմակերպել այնպէս որ իրական մարտը եւ արդարութիւնը կարգէ նախ տիրապետել: Այս գործին մէջ Ֆրանսան իր դերը պիտի կատարէ համաձայն իր միջոցներուն: Ամէն մէկուն ծայրը կը լրտի համաձայն իր ծանրութեան: Ուստի Ֆրանսան պարտաւոր է աշխատել եւ արտադրել: Երէկ ազգային պարտականութիւնը տիրաբար կը թելադրէր կոռուի: Այսօր կը թելադրէ արտադրել: Նեղ ժամանակներու մէջ, քաղաքականապէս անհրաժեշտ է որոշ մակարդակներու վրայ պահել զինքը, աշխատավարձը եւ թոշակները, այլապէս թղթադրամի չըջաբերու թիւնը-դուրսն առած կ'ըրթայ, զբաւը կը կործանէ, երկրին եկամուտը կը փոխ փոքրիկ բոլորք թշուառութիւն: Կը մարտնչուին: Կարգավարութիւնը այս մասին որոշումներ տրուած է կատարեալ գերատեսչութեամբ եւ հպատակ առ մնայ իր որոշումներուն վրայ: Մեր այսօրեան կացութիւնն մէջ, արտադրիչներու ճիշդ թուաշարքը կամ գործադուները ուրիշ հետեւեալ չեն կրնար ունենալ եթէ ոչ աւելի ծանրացնել արտադրութեան պակասները, ի վնաս ամէնուն: Այդ պարագային բոլորն ալ կը կործանուին, բաց ի թերեւս անոնցմէ որ կ'ուզեն դժուարութիւնը օգտագործել քաղաքական գործունէութեան համար:

Ըսեցէ վերջ թէ կառավարութիւնը իր կարեւորին պիտի փորձէ պարենաւորում բարեփոխելու համար, զօրավարը չեղանք թէ երբ Ֆրանսայի վերականգնման մասին կը խօսին — քաղաքական, վարչական, տնտեսական, ընկերային թէ ընտանեկան զեանք վրայ, այդ չի նշանակում վերադառնալ նախապատերազմեան պայմաններու: Կառավարութիւնը ինչ անհրաժեշտ կը դառն անյապաղ իրադրութիւն խոր բարենորոգումներ:

— «Հիմա որ ճակատամարտները շահուած են եւ կաղակերպութեան դիւալորը ճիշդ կրնայ կեդրոնանալ ուրիշ նպատակներու վրայ, կրնամ հազարել թէ 1945 տարին պիտի չվերջանայ առանց դուրս հանելու երեք նոր եւ կարեւոր բարենորոգումներ: — Այսպէս, միջոցներ ձեռք պիտի առնուին պետութեան յանձնելու համար, անշուշտ առանց զրկանքի, ալ միմիայն ի սպաս ազգին, երկու հազար լծակներ, ածուխի եւ երկտարեան նութեան արտադրութիւնը որմէ կ'սկսուի ունի մեծ մասով կրնին եւ կայսրութեան տնտեսական զարգացումը, եւ վառիկի բաշխումը, որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ կեդրոնացնել եւ վառելի ազգային գործունէութեան ամբողջութիւնը: Յետոյ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին երկրին փողովութիւնը անշուշտ համար, երաշխաւորութիւններ տալով ընտանիքներուն եւ բանաւոր կանոններ հաստատելով ներգաղթի մասին»:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ անխառնափոխ կը համարուին այլեւս: Կ'ըսուի թէ Պ. Էռօն անպաշտօն նախարար պիտի ըլլայ: Համայնապարենը պիտի ունենան երկու աթոռ, ինչպէս հիմա, ընկերավարականները՝ չորս, բայց ներքինը եւ թղթատարականը պիտի փոխուին: Լէօն Պլում եւ Փոլ Ռէյնոս առ աշտմ չեն ուզեր մասնակցել դահլիճին:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ փութացնելու համար, Մ. Նախնայնորոգում նախագահը պատուիրակներ ղրկեց Մոսկուա եւ Լոնտոն:

Շան դ'ելիզէի 42 թիւը կը լողայ լոյսերու մէջ: Ֆրանսական խաղաղութիւնը կը ծածանի շէնքի երկայնքին եւ լայնքին: Մօտային հրաշանակիւրնու դասակ մը բարեկի կեցած է, իսկ դիւնուարական նըստը իրեն յատկացուած տեղը բռնած է:

Յոյց կուտած ճառարներ զրկուած մասնաւոր հրաւիրաւորներ, եւ կ'անցնին ոտակականակա շղթայի ներս, ուր փառքաթիւ բախտաւորներու թիւ մը, դրան առջեւ, պաշտօնական բացումէն առաջ պոչ կը բռնէ:

Համագլխաւոր չորս կողմը եւ կ'ենքէ՝ գիշերային արդուզարդով: Մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ համաձայնութիւնը եւ վերադարձները: Մասնաւոր հետապնդումներ կը ստեղծուին օտար բարձրատարիճան սպանները, ռուս, անգլիացի, ամերիկացի են: Կարուկ հրաման մը բարեկի ու կը համար զօր: Քէօնիկ, Փարիզի գիտնականական կառավարիչ: Բարձրահասակ, փայտուն, վնասական մարդու ղեմավոր, կը սեղծէ նոյնիսկ չարք գիտնորներու ձեռքերը: Կը ապաստէ Ֆինտուրական նախարարին որ կ'ուշանայ:

Այլ մը վերէն — վար, ապակի եւ թափանցիկ շէնքի ներս:

Հատուածներ զօր. առ Կոլի ճառերէն:

— «Մայրեր, տեսէք ձեր զաւակները որ այնքան կ'ուշանան: Մէջքերուս սպաննուած բանաստեղծ փոխէին»:

Ուրիշ մը — «Նպատակս, միակ նպատակս, այնպէս մը ընել, որ պահ մը լքուածն վերջ, Փր. Բարնակալն ուժեղ չգնան կոնք, որպէսզի ներկայ ըլլան յաղթանակի օրը»: 1940 Օգոստոս:

Նախարարը պիտի չզայ, եւ կարճ նուագ մը վերջ, զօրավարը բացուած կը յայտարարէ ցուցահանդէսը:

Զօրաբանի զանազան դրօշակներուն տակ թշուառիկ գրումները: Անա փոքր, սեւ դօշ մը, վրան «Հո՛րա»-ն դրուած: Բոսալիան, խաղաղութեան պակասութեան է: Բիշ անգին գերմանական մը: Ահաւանիկ պղտիկ բարձրախօս մը, ուրկէ տարածուած են Մուսոլինիի բոլոր ճառերը: Նոյն մը՝ գերմանական թղթի հրապարակ, «Քոդիաթը» որ հետեւէ երկտարեան թիւերով կըրանի: Սուտ մարդ մը՝ վարիչը Մարք-Թորփիլին:

Թուանշաններ ամէն տեղ: Զօրս տարուան ընթացքին, զօրաբանի դերն ընած է 103 հազար հոգի, զորքի մարտող հանակ մը, բայց անթիւ են իր գերեզմանները, ցանուած քիչ մը ամէն տեղ, Նորվիկեան փոխուցէն մինչեւ Աֆրիկէի խորքը: Հերոսական զօրաբաններ, իր արեւին զնով բարձրացուցած է Փրանսական վարիչ ամէն հորիզոնի տակ, սկսայի իր ամենախալալուն էջը դրած է Պր. Նաբեմի մէջ, որուն ղեկաւոր հերոսը՝ Նոյն ինչը զօր. Քէօնիկն է:

Երեք հազար վեց հարիւր հոգի կը պաշտարին Պր. Նաբեմի մէջ, խաղաղութեան Առիթթէ, Թրիէթէ, եւ գերմանական 90րդ մեքենաշարժ զօրաբանին ներքին: Հակառակ օդանավային բուռն ուժակոծութիւններուն եւ երեքշաբթեայ կատարել կորինքնուրու, երեք զօրաբանները չեն կրնար դուրս ելլել, իրենցմէ տասն անգամ քիչ ուժեղութեան հետ, որոնք, կուռելով կը ճեղքեն շղթան եւ կը յաղթին միմեկու վրաւոր ուժերուն:

«Աս զօրաբանին պարտութիւն կրած է», զրուած է պատին վրայ:

Լուսանկարներու պերճախօս լեզուն, կենդանի վկաներն են ատոր:

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: Մ. Նախնայնորոգում արտադրին նախարար Ուշիկիթի գնաց, նախագահին հետ խորհրդակցելու համար: «Տէյն Մէյն»-ը գրէ թէ Ս. Միութեան ինքնագլուխ կարգադրութիւնները արեւելեան Եւրոպայի մէջ կրնան ազդել Մ. Նախնայնորոգում բարեկամական զարգացականութեան վրայ: Առաջին անգամ ըլլալով Մ. Նախնայնորոգում պահպանողական թերթերը բացէ ի բաց կը քննադատեն խորհրդային ուժերու ցուցադրական գործունէութիւնը:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱՅՈՒԹԵԱՆ Կեդր. կոմիտէն իր վերջին նիստին մէջ խիստ բանաձեւ մը քուէարկեց Ֆրանսական եւ հակահրեակա խորհրդումներու դէմ, որ վերջերս յայտնուած էին Փարիզի մէջ, եւ որոշեց ուժ տալ բանուարական պահանջներուն: Միեւնոյն ատեն պիտի կրկնապակի շանքեր, բանուարական մեծ կուսակցութիւն մը կազմելու համար ընկերավարականներուն հետ:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ԹԼՐԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ելմտական նախարարութիւնը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակեց թղթադրամներու փոխանակութեան մասին շրջած լուրերու առթիւ:

1. Եթէ անակնկալ մը չպատահի, թղթադրամներու շրջաբերութիւնը, որ նախարարին կողմէ ծառայուած էր Խորհրդակցական Ժողովին մէջ, տեղի պիտի ունենայ մօտերս: Այս գործողութեան փոխանակութիւնը պիտի տրոջուի, երբ մասնագիտական խորհրդի անհրաժեշտ պայմանները ձեռնարկուին: — 2. Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ փոխանակութիւնը պիտի կատարուի Փրանք-դէմ-Փրանք-ընդ-ընդի կամ արգելիքի (պօշտի) վարձով: — 3. Դիւրացնելու համար փոխանակութեան նիւթական գործադրութիւնը, հանրութիւնը կը հրաւիրուի Խաղաղութեան Միջոցներու Թղթատարական չեքուր վարչութեան եւ զրամատներուն յանձնել այն տրամադրելի գումարները զոր չի կրնար յատկացնել գանձատնտեսուրու կամ Փրկութեան տոմսերու: Այդ գումարները որ եւ ստեղծելի պիտի չենթարկուին նոյնիսկ փոխանակութեան կարճ ժամանակահատիւի միջոցին: — 4. Զարմար ժամուն բոլոր հրահանգները պիտի հաղորդուին հանրութեան մամուլով եւ անթիւով:

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ փոխանակութիւնը տեղի պիտի ունենայ 12 օրուան մէջ: Այս պայմանաւորման վերջ անարժէք պիտի դառնան փոխանակուած բոլոր թղթադրամները: Անմիջապէս ամէն մէկուն պիտի յանձնուի 6000 Փրանքի նոր թղթադրամ, եւ 3000ական ալ իւրաքանչիւր անպահանջ համար, երբ հին թղթադրամները ներկայացնեն: Իրամատուցներէն շուր թղթադրամ պիտի կրնաք առնել միշտ, չեքուրով, եւ սովորական ձեւակերպութեամբ: Հին թղթադրամները արժէք պիտի ունենան ուժ օր եւս, ուսուցիչ, դեղեր եւ երկաթուղիի տոմսակները գնելու համար: Փոխանակութեան լուրերու հրապարակումէն ի վեր, շատեր մեծ գումարներ կը քաշեն զրամատներէն, վախճալով որ բաւական դրամ պիտի չունենան ընթացիկ ծախքերու համար: Ելմտական նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ աւելորդ է այս գլուշութիւնը, քանի որ փոխանակութեան ի վիճակի պիտի ըլլան նոր թղթադրամներով վճարելու չեքուր: Արեւելքի ալ մանր դրամներ եւ մանապագայ կը քիչեն: Երեք թղթադրամ մը մասին մեծաբոյժ հին թղթադրամները պիտի փոխանակուին: Պայտանակը չըջանականները մէջ այս մտաւարութիւնն ալ տեղի ունի:

Կը կարծուի թէ փոխանակութիւնը պիտի սկսի Յունիսի սկիզբը: Մինչեւ տարա հազար Փրանք ունեցողները պիտի կրնան անմիջապէս փոխանակել զանոնք: Աւելի մեծ գումարներ, 50.000էն մինչեւ 5 միլիոն դրամատուն պիտի յանձնուին փոխանակուողները եւ փոխանակութիւնը պիտի կատարուի աստիճանաբար:

Հիմիւր անձնապատկերային
արուակ մը կոսեղով քերեմն մեջ

Հանրիկ Հիմիւր, Գերմանիոյ ներքին նախարար եւ Կէսթիփոյի անարեւել վարիչը, անձնապատկերային քերեմնային Բ. Բանակի սպայակոյտի շէնքին մէջ, հակառակ բոլոր գլուշութեանց: Հիմիւր, գերմանական տանջարաններու ճարտարապետը եւ ամէնէն տեսիլ «մարդը Հիմիւրէն վերջ», կը փնտռուէր երկար ատենէ ի վեր եւ ծովակալ Տէօնիցի ձեռքակալութեան ատեն երբ հորացուցին, ծովակալը եւ զօր. Եօյ պատմաստեանցին թէ չեն կրնար որ եւ անուն յայտնել:

Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, Հիմիւր ձեռքաւարած էր Մայիս 21ին, անդիացի զինուորներու կողմէ եւ ապահով արգելաբան մը փոխադրուած Մայիս 22ին: Փախուսականը կը պարտէր Հիմիւրէն անունով, սեւ ջոց մը դրած ալ աչքին վրայ եւ պիտիւրը ամրաւ: Իրեն հետ էին երկու թիկնապահներ, մէկը վիթխարի անդամ մը էր Կեսերուն: Հիմիւր երկու թիկնապահներու հետ քրիտանական Բ. Բանակի սպայակոյտի կեդրոնը հասնելով, ուղեք ատենով հրամանատարին հետ: Երբ ներկայացուցին, ամբաստանաւոր յայտարարեց: — «Ես Մայիսի Հիմիւրն եմ»: Իր ինքնուրուի վիթխարի ճառարկայ հաստատուելէ անմիջապէս Լոթը, Հիմիւր բանտարկուեցաւ եւ գինեւոր պահակներ հաշուաւորուեց հանքին, ստորգլու համար թէ թոյն պահած է: Վերջին պահուն, երբ բժիշկը փորձեց ընել կալանաւորին բարանը, Հիմիւրը դուրսը արագօրէն շարժելով խառն փոքր սրուակ մը որ սիւնի տը փոքրափոխ կը պարտանակէր եւ դուրս բերին մէջ պահած էր: Եւ այսպէս թունաւորուելով մեռաւ 15 վայրկեանէն, Մայիս 23ին: Հաշուաւորները հանած ատեն, Հիմիւրը բողոքած էր, բայց երբ անդիական զեկոյցներ տուին, իր ուզածը դատեց եւ հազաւ ձեռքակալող զին

ՄԳԱՏՕՆԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Մեր հասցեն

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԳՆՈՒՆԲ

Հերթին Մայիս 28: Աշխարհագրորդ պատե-
րազմ, Լաիկախի յաղթանակ Դաշնակցներու և
մասնաւորապէս խորհրդային Միութեան, անհնա-
րին զոհողութիւններով...

ձիւղ ատոր համար: Ողջոյն յաղթանակին
և միեւնոյն ատեն Մայիս 28ի:

Ի վերջոյ, ի՞նչ է այս տարեգարձը, եթէ ո-
ղակոչումը օրհասական պայքարի մը, որ յանդե-
ցաւ ափ մը հող ճարելու անտէր ժողովուրդին:

Բանգետ մարդիկ ինչ հնարք ալ փորձեն ան
տեսելու, հեղեղու կամ սեղեղու համար Հայաս-
տանի հանրապետութեան հիմնարկէն, բան մը
չեն շահիր: Պարզապէս քրին պղտորած կ'ըլլան,
և ուրիշ ոչինչ:

Մեզի համար կողմնակի մանրամասնութիւն-
ներ են պատմականները, որչափ որ դաստարու-
մը, աչս կամ այն անցողորդն ու պարագան:

Նորին կարգացէ, պրպտեցէ, ուսումնասի-
րեցէ, լսեցէ ուրի իսկ անոնք որ տեսակէտ և
ուրիշ փոխեցին, — պիտի չկրնար հերքել ան
վիճելի, քրտնջող և արեւնով նուիրագործուած
բրակտները:

1918 Մայիսին, և մասնաւորապէս 22 —
26, այս ժողովուրդին գաւազները կտուցան, զար-
կին ու դարձուցան ճակատագրական շրջանի մը
մէջ, և կըրան կեցնել թշնամի երեւանի դուռ-
ներուն առջեւ:

— Երեւանի եւ նրա շուրջը խմբուած հայու-
թիւնը մտաւ և կենցաղ պայքարի էր ելել իր դա-
րաւոր եւ մասնաւոր քննարկի դէմ, որ ելել էր քա-
նաւէր վաղարշապատի դռները... Բայց պայ-
մանները դաստարակել էին յօգուտ ճակնկներ եւ
ի վնաս Հայերի... Անգամ այսօր, տարիներ վերջ,
հարց առնենք մերիս քաղի անկարգի է յիշել մայի-
սի 28ի յաւանապատի, գոյաշինքի պայմանները:
Աշխարհից կարուած, շրջապատուած հազարաւոր
անտուն եւ անտէղ հարապատմութիւն, պարեմաւոր -
ման գոյաշինքի կացութիւն, հազարապատմութեան
աղբալի միջոցներ, ոչ մի տեղից ոչ մի վիթխարա-
կան, յուսատու ծայր... Բայց դռները քաջ եւ
քանակները թշնամու ձեռքը...

Ո՞ր ուժերով, այս ամէնի գոյամարտը:

Իրազեկներ, ակաւատեւ վիճակներ եւ ռազմիկ-
ներ հայկական բանակին թիւը կը հաշուեն 10.200
— 12.000 հոգի, 16 թնդաւորներով և զարմանա-
զան զենքերով: Իսկ թրքական բանակը՝ 35.000,
արհեստով զինուոր, օտարուած կանոնաւոր բանա-
կի մը հզօր սպառազինութիւններով:

Երբեք աւելի բարձր հնչած չէր աւանդական
մարտակոչը... «Մահ կամ պատմութիւն»: Եւ
1918 Մայիս 28ին հայկական ապստամբութիւնը կը հա-
ղորդէր պաշտօնապէս:

« Թուրքները երբ օրտաւ կռիւներէց յետոյ
չարդուած են եւ մահացու եւս հաղթանակ: Մեր
գործաւանքը քայլ առ քայլ հետապնդում են մը-
րանց: Ոգեւորութիւնը անբխալակ է »:

Ինչպէս կազմուած էր այս յաղթանակի բա-
նակը: Բոլորն ալ փետայիններ էին, կամ դաշնակ-
ցական «մալգէրիստներ»:

Սթալինիցէ, ա՛յ մարդիկ, և այս ժողովուրդ-
դին պատիւը մի չփոխէ՛ք ձեր մետաղաւորութեան
մասնաւորութեան հետ:

Ապրիլ 10—12.000 ուժը կը բաղկանար ժողովուրդ-
դին բոլոր խաւերէն: Հոն էին դաշնակցականներ,
հնչակեանք, ռամկավարներ, համայնավարներ և չէզո-
քը: Ամբողջ ժողովուրդը ինչն էր որ կը կոչուէր,
յարգանքի հրաւիրելով թշնամին անդամ:

Ձեր մէջէն ո՞ր պիտի համարձակէր զլանալ
այդ յարգանքը: Գնդիկ, ծամծմել, խեղաթիւրել
բոցավառ, արիւնագանգի վատաւար — ափ մը հող:
Լոյսի շող մը՝ համատարած քնտիր մէջ: Կորիճ
մը: Յենարկէտ: Խարխալ: Եւ, ինչո՞ւ չէ, մեկնա-
կէտ — չուկէտ — նոյնիսկ այս օրուան համար...

Շատ ու շատ բարեւ անոնց որ չեն գիտեր կամ
անգիտեալ կը ձեռագրեն:

Հայաստան - երախան ծնաւ 1918 Մայիս
28ին, մտաւր մը մէջ, անօթի ծաղաւ, թշուած ու
անտէր, բայց խելազան եւ տոկուն:

Հայուն երեսուն ամառ, երախան 1920 Դեկտ.
2ին յանձնուեցաւ նոր դաշակի մը, և այսօր 24
տարեկան երիտասարդ մըն է, յեղափոխական, ա-
ռողջ եւ խոյստանալից:

Ո՞ր է տեսնուած փառաբանի կուռքը և
ուրանալ ծնունդը: Ծափահարել 24 տարեկան պա-
տանին եւ մոռնալ անոր երեսուն ամառուան տաժա-
նելի երկունքը:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

18—60 ՏԱՐԵԿԱՆԵՐԸ

ՋՐԵՆՈՐ ՍՈՒՐԻՈՑ ՄԵՋ

Դամաղկոսէն կը հեռագրեն Մայիս 25 քա-
կանով — Երեւան. Ժողովը այսօր օրէնք մը ընդ-
արկեց որուն համաձայն պիտի զինուորագրուեն
168 60 տարեկան Սուրիացիները: Ժողովը ընդ-
արկեց նաեւ 15 միլիոն ֆրանքի վարկ մը, 5000
նոր ոստիկան զինուորները հաւաքելու համար: Ժո-
ղովը նիստերը յետագայ մինչեւ Մայիս 31:

Իսրայէլ Դամաղկոսէն հասած հեռագրի մը
համաձայն, բոլոր ֆրանսահայապետները և իրենց
ընտանիքները հրաւիրուեցան հետաւալ իրենց
տունները և ատժամապէս տեղափոխուել զօրանոց-
ներու մէջ:

Ձէնք բռնելու ընդունակ բոլոր Սուրիացիները
պարտաւոր են արձանագրուելու ոստիկանութեան
տնօրէններուն մէջ, իբրեւ աղագայն պահել: Սու-
րիա վճարած է ամէն զմով պաշտպանի իր անկա-
խութիւնը: Սուրիացիները անձկութեամբ կը սպա-
սեն Միացեալ Ազգիւնու պատասխանին, Լիբանանի
հետ միացեալ յուշարկ մը տուած ըլլալով Սան
Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին: Լիբանանի ալ
ձեռնարկէ և ազգային բանակ մը կազմելու:

Մատաւր Արեւելքի անգլիացի կուսակալը,
զօր. ֆէյճէթ Սուրիա - Լիբանան դաշ, տեղին
վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը:
Լոնտոնի թերթերը լարուած ուղարկութեամբ
կը հետևին անցողորդին, թևալրելով որ կը
մը գտնուի և արագ համաձայնութիւն մը կնքուի
Ֆրանսայի և Սուրիա-Լիբանանի կառավարու-
թեանց միջև, նման այն համաձայնութեան որ
հաստատուած է Անգլիոյ և Իրաքի միջև:

Միջև այս միջև այն, քանակութիւնները կը
շարունակուին: Նոր չէպէտ չեն պատահած, բայց
անտեսական կենսը խնդարուած է Պէյրութի,
Հալէպի, Դամասկոսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:
Ուսանողները կը շարունակեն ցոյցեր կատարել:

8500 քուն ուսմը Խոյիսի վրայ

Ինչպէս կ'երեւայ, Թուրքիոյ ալ Պերլինի հակա-
տաղիրը պիտի ունենայ: Երկու օրուան մէջ 8500
թուն ուսմը ձգուեցաւ ձափոնի մայրաքաղաքին
վրայ, կրակ և աւեր ցանկնով ձափոնի մայրա-
քաղաքին մէջ որ ունի եօթը միլիոն բնակիչ:

Հարկեր հազարաւոր հրձիգ ռուսներ հեղաշե-
տէ կը բանդեն քաղաքին կողմնը և ուրիշ կարե-
ւոր մասեր: Այսքան ահաբեկու. օդարշաւ ստանուած
չէր Մայիս. Արեւելքի մէջ. Ուրբաթ օր 500 վիթ -
խարի օդանոսներ, առջի օրն ալ 550 «Թռչուն» բեր-
դեր» կրակ տեղացին: Թուրքիոյ շուրջը Պերլինի
ստորերկրեայ թաքստոցները և ուրիշ պատասխա-
րաններ, այս ուրակողութիւնները աւելի ահա-
ւոր հետեւանքներ կ'ունենան: Բոցեր տես -
նուած են երեք - չորս քառակուսի մղոն տարածու-
թեան վրայ, կայս. պալատին մինչեւ ճարտարա-
գործական կեդրոնները: Արդէն իսկ վառած ո -
չընչացած է 40 քառ. մղոն տարածութիւն: ձափո-
նական զեկոյցն ալ կը խոտովանի թէ թշնամին
զերակողութիւն կը վայելէ իր անսպառ ուժերով:

Կ'ըսուի թէ ձափոնի մասնաւոր պատուիրակ մը
զրկած է Մոսկուա, ապահովութիւն ստանալու
համար թէ և. Միութիւնը պիտի պահէ իր չէզո-
քութիւնը: Ձինստան ալ պատուիրակ մը զրկելով
օդուորութիւն պիտի խնդրէ:

ԴԱՄԱՂԿՈՒՆԵՒ ՀԱՐԱՍԱՑՄԱՆ ՏՈՒՐԳԸ

Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, տուրքի
պիտի ներթափանցի 300.000 ֆրանքէն վեր եղած
դամազուրկը, 100.000 ֆրանք զեղծելով իւրա-
քանչիւր զաւել համար: Հաշիւները պիտի ըլլան
համաձայն ժողովուրդական տուրքի կանոններուն:
Այս եւ կին առանձին պիտի վճարեն, համաձայն
իրենց բանին: Սակայն պիտի ըլլայ 5 առ հարիւր,
300.000—500.000 ֆրանքի համար, 7 առ հարիւր,
500.000էն մէջ միլիոնի համար, 10 առ հարիւր,
1—2 միլիոնի, 12 առ հարիւր 2—5 միլիոնի, 15
առ հարիւր 5—10 միլիոնի, 18 առ հարիւր 10—20
միլիոնի, 25 առ հարիւր 20—50 միլիոնի և 30 առ
հարիւր աւելի մէջ զուսմանքներու համար:

Կա՛ - կարասիներու հաշիւը պիտի հիմնուի

ԵՒ ԿՈՒՈՒՄ ԷՆԵՐ...

(Հաստատման մը) «Դաշնակցական Առաքելութիւն»

... Կռիւն սկսեց — անգոյճ ու գոռ:
Մեծ գաշտումն էին: Ձիւնաւ լեռներէն
Յարապետ էին երանք — քիթաւոր,
Մերք յետ անհանգիստ մեր յորտ գոռից,
Մեր անաչ անցնում վառակայնալ ան —
ու քայլում էին, ու գալիս մորթից:

Եւ քնկնում էին նրանք շարժ շար,
Մուկում էին գազամանքի պէս:
Բայց խիստ, անհամարձակ շարժերով վարար
շարժում էին նրանք դէպ ի մեզ:
Անոն լնչ յանկարծ խառնակ իրար,
ու անհամարձակ անա սկսեց:

Մեծ գրկում էինք և գանգում իրար,
Առիթի քարկով գրպում գտնիւ,
վազեցին մնում խորամանկ ու շար,
Ապրիլի հսկայ ծաղաւով յետիւ:
Մեղցնում էինք — ապրիլու համար, —
ու կուտում էինք, և կուտում էինք:

Եւ չ'ըմբ յիշում այլեւս ծղիւնչ,
ու չ'արտիւսի ինչ էինք անում:
Եւ շարունակ էին ընկնում մեղանից
ու անհանգիստ մեր անցնում:
Ձիւնով տարբերում վայրի գազանից
Անի և արեւմտայն խառնաբանում —

Կոխուտում էինք ընկնումքի դիմ,
Ընկնումքի դիմ դիմ էինք անում:
Ու քառում էինք միգրով յետիւ:
Անհանգիստ տագնապով անում:
Եւ չ'արտիւսի, և չ'արտիւսի
Թէ յորձանք ան մեզ ո՞ր է տանում:

ԵՂԻՇԵ ԶԱՐԵՆՑ

Հայաստանի անգաւարտութիւնը...

Պարսի մի անցիկը. պարզապէս պատմութիւն:
«Երբեք չէր ըլլար», որ ամէն օր կ'արտասպէ 25
և 50 տարի տաւել իր եւրոպական տապալուծեան
մէջ արձանագրուած կարեւոր զէպէրը, երէկ-
ուան թիւին մէջ հարստացում էր հետեւեալ
պատմական իրողութիւնները:

1920 Մայիս 25. — Նախագահ Ռեիսը խնդրեց
խորհրդարանի լիազօրէի Մ. Նահանգները որ ըն-
դունեն Հայաստանի հոգաւորութիւնը:
— Մեծ միջնակներ տեղի կ'ունենան Թուրքիոյ
մէջ, հաշտութեան դաշնագրին դէմ որ Յոյներուն
կը ձգէ Թուրքիան, Եւրոպիոյ եւ Իզմիրը:

Չորեքէն զէմ պաշտօնաւորութեան վաւերագրին
վրայ: Պիտի զեղծուին դաւադրութեան պարտե-
քը (Իզմիրը):

Գալով պատերազմի ատեն զիջում հարս -
տութեանց, տուրքի պիտի ենթարկուին բոլորը,
անհատ ի՞նչ ընկերութիւն կամ բարոյական անձնա-
ւորութիւն: Հարստացումը պիտի հաշուեն գտնե-
լով տարբերութիւնը բուն ընտանեկան ստաց-
ութեան եւ պատերազմին ի վեր զիջուած հարս-
տութեան: Սկզբնական ստացութեան մէջ պիտի
չհաշուեն պատերազմին ատեն իբրեւ նուէր կամ
ժառանգութիւն ստանաւ գումարները: Տուրք
կրկնապէս յառաջատուական պիտի ըլլայ, հիմ -
նուելով թէ շահուն վրայ և այդ շահուն եւ սկզբ-
նական հարստութեան հետ եղած առ հարիւր հա-
մեմատութեան վրայ: Այսպէս, 100.000—200.000
ֆրանքի հարստացման տուրքը պիտի ըլլայ 4 առ
հարիւր, եթէ շահը 100 առ հարիւր է, իսկ 25 առ
հարիւր, եթէ 500 առ հարիւր է եւս:

«ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԵՆ ԱՏԵՆԻ ՄԱՐԴԸ»

Լոնտոնի թերթերը այսպէս կը կոչեն Հիմմա-
րը, որուն յանդուրձ անձնապատմութիւնը հաղոր-
դեր էինք երէկ:

Հիմմա՛ր Հիթլերի, Կէօրիկի եւ Կէօպլիի հետ
կազմած էր եւսպետութիւն մը որ Նացի Գերմա-
նիոյ վրայ կ'իշխէր 1933ին ի վեր: Հազիւ 45 տա-
րեկան, սահմանուած էր ազարակապաւ ըլլալու,
Միւնիխի համալսարանը աւարտելէ վերջ: Երբ
Նացի կուսակցութեան միացաւ 1925ին, իր ճակա-
տագրին ալ փոխուեցաւ: Յաջորդ տարին նշանակ-
ուեցաւ քաղաքական տնօրէն և այդ պաշտօնը
վարեց չորս տարի: Նոյն տարին ընտրուեցաւ խոր-
հրդարանի անդամ: Երբ Հիթլեր իշխանութեան
զուրկ անցաւ, այլեւս ճամբան բացուած էր իր առ-
ջեւ: Շուտով դարձաւ վարիչը զերման քաղաքին
ոստիկանութեան — Կէօպլիոյ, որ այնպիսի
ամէնչէն ահաբեկու կազմակերպութիւններէն մէկը
կը համարուէր: 1936ին նշանակուեցաւ զերազմին
պետը այդ հաստատութեան չորս արարողութիւն
ծեց Նացի կազմակերպութեան ամէնչէն հզօր զէն-
քին: Երբ ներքին նախարար նշանակուեցաւ 1943
օգոստոս 24ին, իր արին մէջ կեդրոնացուց օստի-
կանութիւնը, բոսնիոյ կէօպլիոյ, Կոփանիւրու
կազմակերպութիւնները, հիթլերական երիտա-
սարդութիւնը և ի վերջոյ դարձաւ համաժողովարար
քաղաքապետ զօրին: Այսպիսի աստիճանաբար
այնքան զօրացաւ որ արտաքին աշխարհին կողմէ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾ ԹՈՒՆԱԿԱՆԸ

ՄԱՅԻՍ ԲԱՍՆԵՒՈՒԹ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Հայոց նորագոյն պատմութեան մեծագոյն թրւակային 1918 Մայիս 28ը: Անկախ լուսաւորութեամբ մը պէս կը լողայ՝ ճամբայ ցոյց տալով ուղեկորոյն հայութեան:

Բոլոր ազատ ժողովուրդներն ունին իրենց Ազգային Տօնը՝ իրենց անկախութեան կամ ազատագրութեան տարեգարձը: Հայերն ալ 1918էն ի վեր ունինք մեր «Մայիս 28»ը: Այս թուականը մեզի համար շատ աւելի նուիրական է և՛ որ թանկագին քան Ֆրանսացիներուն համար՝ Յուլիս 14ը կամ Ամերիկացիներուն՝ Յուլիս 4ը:

Մենք անկախութիւն ունեցանք այնպիսի աւտեն մը, երբ վեց դարու ստրկութենէն ետք, Քըշ-նամին համախառնային պատերազմէն օգտուեալով՝ ուղարկ էր վերջին հարուածը տալ հայ ժողովուրդին, ընդ միշտ թաղելու համար Հայկական Դաւար: Սահմանէն ասդին թրքապաշտամբ ռազմադաշտի վերածուած արեւին մէջ կը լողար Վանէն մինչեւ Պոլսոյ դուռները, Պոլսայէն մինչեւ Կիլիկիա Հայութիւնը արմատախիլ եղած չլամ ջարդուած, աշխարհի երեսէն ջնջուելու դատաւարութեամբ էր, երբ սահմանին միւս կողմը օրհասական կոտորած կը մղէին մեր քաղաքացիական մարտերն ու ռազմիկները, ո'չ միայն հայ ժողովուրդին վրէժը լուծելու եւ անոր պատիւը փրկելու համար, այլ անոր ֆիզիքական գոյութիւնը իսկ պահպանելու ընդամենը մղուած:

Անհաւատար կռիւ՝ կազմակերպուած, պետական բանակի եւ աշխարհայ կազմուած անկախութեամբ թաղուած միջեւ: Այս վերջինները՝ զորանազան ազգապահպանման սուրբ կրակով՝ զորհ կուտային ջարդարարներու եւ աւարատուններու բանակին վրայ, իրենց դատին արդաւորութեան եւ իրենց յայտնականին հաստատ հաւատաւորով: Այս աշխարհի ժամանակ մը, երբ իրենց շուրջ դատաւորութիւնն ու դատաւանութիւնը մեղքներ կը դրոճէին: 1917ի Փետրուարեան ճակատաբախտութիւնը կազմալուծած էր ռուս պետական կարգը ու սարքը ու բանակը: Սահմարձակ անտիրութիւն կ'ընէին ամէն կողմ: Կովկասեան ճակատին ռուս զինուորներն ալ իրենց կարգին կը փութային զգուշացնելով՝ օր առօր կ'անսնդին եւ հողերու ազգայնացումէն իրենց բաժինն ստանալու համար: Մեր կովկասեան հարեւաններէն մէկը, Թուրքերուն ցեղապաշտ, բացէ ի բաց թշնամական դրեք բռնած էր մեզի՝ դէմ, միւսը սիրայի կապեր հաստատած՝ մեր թշնամիին եւ անոր տեստն դաշնակիցին: Հիտ, իր բախտին ձգած էր թրքական ճակատը՝ որուն զէմ յանդիման կը խրատէին հայկական բոլորեցը, միւս միակ:

Ահա՛ այդ պայմաններուն տակ է որ 1918ի մայիսեան բախտորոշ օրերուն հայկական զինուորները թիւերը ոսկի տառերով արձանագրեցին: Բաշ Արարանի, Հարաբիլիսիի եւ Սարգաթապատի հեռաւարտները, որոնց մէջ Միսիւնը հայկական սուրբ արեւին ծնաւ Մայիս 28ը: Միտնը՝ հանաւոր եւ անպատմելի երկունքէ մը վերջ:

Մենք եղեւնով ողնայանք դուռը հասած հայ յուրիւնը: Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակուած վերածննդ, նոր շունչ ու կենդանութիւն ստացաւ: Յուսարեկ սրտերը յայտնի լեցուցան: Ճեղքին վեռածնութեան եւ կենսունակութեան համար անհնկաթիւն նոր անպարզ բացուեցաւ: Սահմանէն ասդին՝ անսպասելի եւ արագորութեան ճամբաներուն վրայ ջարդերէն ճողոպտած Հայերու սրտերուն մէջ լոյսի հրաշալիք ճառաւ: Գալթիւնը ծաղկեցաւ: Այլ զեպն արեւին եւ՝ աւերիկ մէջէն՝ հայ ճաղմիկին բազուկը կցեցէր էր իսկ պատառ մը հողամասն եւ միւսն դրել «Հայաստանի Հանրապետութեան»: Այդ հողամասն էր որ մինչեւ այսօր՝ աշխարհի նեղ սահմաններով ու կրկնվէ կորիզը ապագայ մեն Հայաստանի, որ անպայման պիտի իրականանայ, իր մէջ ընդունելու համար չորս հոգիներն տարողունաւ հայութիւնը:

Երեսուն ամսուան պետական անկախ կեանք, աղալային եռագոյն դրօշը, միջազգային դիմաւորութեան կանաչ սեղաններուն ստիւնը: Հայաստանի յատկացումն աթոռը, Հայաստանի հանրաւրեւութեան անունով արուած անցադիր եւայլի՝ դարաւոր ստրկութեան վարժուած եւ միշտ օտար բռնակալներու տակ վիշ ծածկ հայութեան ճաշակել տուին ադատութեան անսպասելի բարեկեցութիւն: Ենթադրելով Մայիս 28ով իրենց ժողովուն վիճակին, հայ ժողովուրդը թիւերով իր վրայէն ընդմիջու օտարի լուծին դատաւարութեամբ ըլլալու մտայնութիւնը:

1920 Դեկտեմբեր 2ին նոր էլ մը քաջուկեցաւ Հայոց Գեղարեւելի պատմութեան մէջ: Հայաստանի կորիզը՝ որ ստեղծուած էր արդէն այդ թրականային, այսօր ճառարող դար վերջն ալ կը մնայ նոյն նեղ սահմաններուն մէջ: Նոր կարգերը քաջութեամբ հաւանք մը հող չաւելցուցին Դաշնակցական կառավարութեան թողած ժառանգին վրայ: Ուրախալ է սակայն տեսնել խաղաղ վերելքը՝ երկրի հայ ժողովուրդին եւ վերաշինութիւնը իր աներու ճամբաներէն մեն մասին՝ խորհրդային վարչաձեւին տակ:

Ապատութեան եւ անկախութեան գաղափարը, որ հեռաւոր երգած մը կը թուէր 1918էն առաջ,

հիմք — Պուլեմոս Այդուի «Արարատ»ը, որ կը իրաւարակութիւն խմբագրութեամբ Գարեգին արքայապետին, իրին օրվան Հարաւ: Ամերիկայի առաջնորդութեամբ, «Մայիսեան Յուլիս»-ը հանգիստը արգել տակ, հետեւալ խորհրդածութիւններ կ'ընէ Մայիս 28ի մասին: Լեզուն կը ձգէ այնքան խօսուն ինք, աւելորդ պիտի ըլլար հարցնել հեղինակը:—

ՄԱՅԻՍ 28.— Պատահում մը յոնեցու.— այդ ուրախութիւնն ու անարգանքը պիտի ըլլար Հայաստանեայց Ողբին՝ մարտիրոսական եւ դիպչապահական միանգամայն: Անպարտելի Ողբն ազատութեան:

Ուրախութիւն պատմութիւնը, մեր պատմութեան շինք վարանքի ըսել՝ փառաւոր մէկ էջը: Ո'ր յանդուգն ձեռք կարող է սրբել զայն: Վեցդարեան դերութիւնն էր եւ սահմանադրական վրիպած փորձէ մը յետոյ մեր ազատագրական թուականը չէ՞ այն՝ պարծանքը Ազգին լուսնութեան: Ինչ փոքր թէ ինչ կերպով եւ որու ձեռքով չափուած: Բայց այդ կերպով, վերջապէս, կամ անոր արդիւնքը արդարութեանը չէ՞ր, եւ այդ ձեռքը Հայունը չէ՞ր: Արդարութիւնը՝ բնաբարութեամբ, որ ահա կը վերստացունէ հայութեան հաւատարման անձնատուութեան, Հայաստանեայց Ողբին յայտնականով: Ո'ր չլիկայեց այս պատմական իրողութեան: Ո'ր Հայիկի որդի է և արդարանայ սերունդ խաժա երբեք իր շրջանը խանձող մազի մը ներհոսումով, երբ նշանակալի այդ յայտնականին, ինքզնիքը, ծածանեցաւ բռնաւոր մայրաքաղաքին իսկ պողոտաներու երկայնքին եւ պատուհաններէն վար: Քարոզիչ մասնագետ, իր ետնդին մէջ անդուպ՝ որ ապագան եղաւ, աւա՛ղ, անոր, չփոխանակեց իր հովուական մականն անով: Ո'ր Արմենեան սիրտ չուղեցաւ անոր դուռը՝ հովիւութեանը, եւ ո'ր Հայկազնեան հողի չզինուցաւ անոր միջանոց մեղեդիներով:

ՄԱՅԻՍ 28.— որ բերաւ մեզի Առաքտեղծ Հայրենիք մը՝ մեր հիշատակը երկցաւ «Թշուառ ու անտէր հայրենիք»ի կողքին: Հայրենիք մը իր խորհրդանշով՝ որ Երազունին եղաւ Ազգին նուիրագործող կամով: Միտնը՝ իր խորհրդանշով բարոյական յայտնակի մը՝ զոր վեցդարեան չլիկայական «ՄԱՅԻՍ» տարաւ առիժի մեղեդիով եւ արժուի թեւերով թափանցումով:

Մոռնալ եւ արհամարհելով այսպիսի արագաբեկ պատմական մը եւ նուիրական նշան մը, չփոխելով զանոնք հատուածական վերադրումներով կամ զոհելով կուսակցական հաշիւներու:

Ո՛չ, ՄԱՅԻՍ 28, զինք խորհրդաւոր չափով ո'չ ստորն է, ո'չ անորը. ան էլ հեռւեւ փառք ո'չ մէկին եւ ո'չ միւսին: Ան պահէն է Հայաստանեայց դիպչապահական Ողբին դարաւոր ու անվատ ոգորմունքներ: Անիմիկի նշանաբանն է այն՝ 1918ի Հայ Ազատագրութեան: Ինչ որ ալ եղած ըլլան յետ իրողութեան հրապարակագրութեան տարբերութիւններ, կայ բիւրաւոր նախատեսներու ճանք՝ որ կ'ըսէ. «Զոր հնչ գրեցի՝ գրեցի»: Գրեցի արեւում: Եւ խալի այդ արձանագրութիւնը կը դրոշմուի միտնովը ընդ միշտ մեր պատմութեան վարդապետին ճշմարտութեամբ:

Ձայն սրբելու փորձն անգամ, ինքնին անօգուտ եւ պատմութիւն ըմբռնող ալ կերտող ապիւր մը համար ամօթալի,— օճիք մը չէ՞ նոյն ասան: Եւ այդ նշանակալի դարձնել նշան եղբայրասիրութեան, հակապատմութեան եւ պատճառ անվերջ ու սպառնիչ վէճերու:...

Մայիս 28, մեր Մայիսը ծիծղուն եւ անտարբեր, հիմնադրանք է անխախտ եւ անխորտակի՝ որուն վրայ կառուցուած է եւ կը կառուցուի՝ հրաշալի յարուխամ մը՝ մեր նոր հայրենիքը, ներկայ Հայաստանը, Նոյնմիտքեան խորհրդանշանով մտաւ եւ յետոյ: Կառուցում՝ միեւնոյն ստեղծագործ ու շինարար ոգիով՝ որ Հայունն է իր օրորոցէն սկսած:

Մայիս 28, մեր Մայիսը ծիծղուն եւ անտարբեր, հիմնադրանք է անխախտ եւ անխորտակի՝ որուն վրայ կառուցուած է եւ կը կառուցուի՝ հրաշալի յարուխամ մը՝ մեր նոր հայրենիքը, ներկայ Հայաստանը, Նոյնմիտքեան խորհրդանշանով մտաւ եւ յետոյ: Կառուցում՝ միեւնոյն ստեղծագործ ու շինարար ոգիով՝ որ Հայունն է իր օրորոցէն սկսած:

Այսօր, Անկախութեան տարեգարձին տոթիւ անգամ մը եւս մեր մտածումներին կ'ընթակ զէպի այն հազարաւոր աննախնի մարտիկներն ու հերոսները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին եւ դիպչապահութեան նախատեսներուն Ազատութեան սուրբ սեղանին վրայ, որպէսզի այս ժողովուրդը գլխաւոր զինելի շերտ մը հող ունենայ այս անցաւոր աշխարհի երեսին:

Անոնց արեւին ի գուց չհասցաւ: Վկայ՝ Մայիս 28ի շնորհիւ կերտուած ներկայ Հայաստանը, որուն կը յառին ի սփիւռս աշխարհի ցրուած տարազիլ հայութեան աչքերը, այն հաստատ հաւատաւորով որ այսինքն մօտ է գարունը եւ վերջ պիտի գտնեն իր գաղթականին տառապանքները:

Մեր հաւատարմութեամբ է միանալով անոր համար որ, հարեւր հազարաւոր հայ զինուորներուն արեւին ալ խաւանեցաւ: Մենք Յաղթանակի կուրծքէն մէջ, բոլոր ճակատներուն վրայ, ի խնդիր արդարութեան եւ ազատութեան:

ՀԱՐԱՆՏ — ՄԱՅԻՍԻՆ

Արեւ կուգայ մեր լեռներէն, մեր գետերէն, եւ անոր սուրբ նաւագայթին մէջէն ոսկի ձշխարին Հայոց կը տնայնացաւ սատուածօրէն, Ան հայկական եկեղեցին կը բռնէի:

Արեւ կուգայ հեղեղօրէն, արեւմտեալ Անիշատակ աւ բաւառալին մեր սուրբաբուն, Լուսաւորաշ Քառուսին համարուն վրայ Շարակաւի մը կը ծաղկին վարդերն անհուն...

Արեւ կուգայ թռչուններէն. արեւ կուգայ Մաղիկներէն. արեւ սրտէն Շմարակի, եւ ցորենին արմեններէն, արմեն սակեայ Օրհնութեամբ մէջ Հայոց աշխարհը կ'ընդունի...

Եւ հայկական եկեղեցին իր խորանով Շուշանաբայր ոսկի պարտէզ մըմ է կարծես, եւ հայկական եկեղեցին սիրտն է գինով, Աստուծոյ սիրտը համարել լուսաւորութիւն...

Ամեն քարէ կը բխի լոյսն արեգակն, եւ այդ լոյսին կ'երթայ եզրիկը ծառաւ: Նաւի մը պէս խաղաղ ծովի մը տփումէն Անիի ջրէն կարծիքին կը յայտնուի...

Եւ այդ ծովին կ'երթան գետերը մըքքկաւ, Արմեն պարտը ջուրներուն մէջ հեծեմագին, Արմեն յաջող առիժներուն այժմաւ կարտ: Արտասուած է անմահաւորին՝ Նարեկացին...

Արեւ կուգայ սօսիներէն, կուգայ արեւ Նեղեղներէն, արեւ սրտէն այժմաներուն, Արմեն կարծիքին մէջ անա՛ւ ճեղք է անկերուն, Ան ճշմարիտ է, ամէն ինչ է շողորուն...

Եւ ճշմարիտն է խորհարարով յանրածական: Արեւ կուգայ հողին գաղտնի երակներէն, եւ ամէն խոսքի արտօնով է շարակաւ: Լուսաւորութիւն է Աստուծոյ սիրտը համարել...

Արեւ կուգայ մեր լեռներէն, մեր գետերէն, եւ անոր սուրբ նաւագայթին մէջէն ոսկի Հայոց երկիրը, յարուցեալ սատուածօրէն, հարիւրապատ ջահի մը պէս կը բռնէի...

ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱՐ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՆԱՆՁԸ

Կեանքը կռիւ է, գոյութեան կռիւ ոչ միայն անհատներու, այլ եւ ամբողջ աշխարհը համար: Այնպէս ինչպէ՛ս անհատը ցանկանում է ունենալ իր տունն ու օջախը, իր սեփական ընտանիքն ու յարկը, նոյնպէս եւ ազգերը կամենում են ունենալ իրենց սեփական տունն ու հայրենիքը: Սա առաւել է, անվիճելի, անփոխելի երեւոյթ: Դանի գոյութիւն կ'ունենան ազգեր առանց հայրենիքի, աշխարհի վրայ իսկական խաղաղութիւն գոյութիւն ունենալ չէ կարող:

Հայրենագրուկ ժողովուրդներէն մէկն է Թըրքաւանը:

Պատմութեան իրենց եղելութիւն հետեւեալ դէպքը — 1918ի վերջին երբ հայ պատգամաւորութեան Հայաստանից դաշնակ էր Գ. Պոլիս հաշտութեան զաւրիք կուրծք Թուրքի հետ Սարգաթապատի նշանաւոր յաղթութիւնից յետոյ — էն վէր պէջը բոլոր ազգերի, Վրացիներու, Անդրքէ-Նանցիների ներկայացուցիչներին առջեւ յայտարարում է.

« Եւ պէտք է ստանայի իմ կառավարութիւնը անհեման շխմանը, սակայն այդ իմ չաջողութեան, արտակետն իմ վրայ դրած պարտականութիւնը եւ իմ իմ կառավարութեան: Եւ ոչնչացի Տանկաւայութիւնը, զեցեցի աշխարհի երեսից Տանկաւայ Հայաստանի խնդիրը, բայց ոչնչացնելով կովկասեայութիւնը իմ չաջողութեան, որպէսզի Հայութեան անունն էլ ի սպաս ջերմած լինելը ազգերի ցուցակից... Ահա թէ ինչն եւ չաւտացաւ իմ խոստացումս շխմանը:»

Տեսնում էք ինչպիսի լպրել է անպատկառ յայտարարութիւն եւ այն էլ խաղաղութեան դաշինքը կուրծք ժամին հայ պատգամաւորներին ներկայութեամբ...

Ինչի՞ն պէջը ճիշդ է, շատացաւ իր կառավարութիւնից պատուով նշանն իր կուրծքը զարգարելու համար, սակայն ստացաւ հայ ժողովուրդին ազնիւ դատակներէն մէկի դաշտը իր անարդի կրեքին, որի հարուածով վերջ արուեց նրա զարշիլ կեանքին: Եւ հեռու Բուխարայի անապատներում այն հայակեր պաշտը ստատակեցաւ եւ նրա զերեմովն ի տեղն անգամ չկայ, ու նրա զարշիլ մարմինը, նրա գէշը մարդապաշտութիւն կերակուր եղաւ: Մա Հայոց արդարադատ Աստուծոյ, Հայոց Նեմեղի-դայի արդար հատուցումն էր...

Եւ թող նրա հայակեր ու ստոր հողին աւելի դալարուի ու ստատայի դժօրին կրակներում, նա Տանկաւայութիւնն եւս չկարողացաւ ոչնչացնել, ինչպէս եւ ջնջել Տանկաւայ-Հայաստանի խնդիրը: Այդ խնդիրը գոյութիւն ունէ 1915 թուից, Երեւանի օրերից, որ կախուած է երկնքից, որպէս մի կանխել միշտ միտն ու անշնչ, եւ իբրեւ Հայութեան խնդրը իր ցուցով յիշեցնում է աշխարհի չօրհրներուն, թէ Տանկաւայ-Հայաստանի խնդիրը դեռ է լուծուած, եւ Տանկաւայը դեռ է մեռած...

Պողոսյանի ջիւղ, անհուկ հողեկան կորով կ'ուզէր այդ սեւ օրերուն, հանրային աշխատանք եւ ժողովուրդի մը գոյութեան լեռնանման ծանրութիւնը ուսերուն վրայ տանելու համար: Ի պատիւ մեր հրէշ սիրունիկի, կարելի է ըսել, թէ, անհուկ ունեցան երկուքն ալ:

Ուսումը մը ըրէ՛ք մօտաւորապէս երեք տասնեակ տարիներ ետ եւ աղբիւրէջ այդ օրերը: Բնագտէ՛ք կացութիւնը պատկերացնելու:

Հայութեան կէտը անապատներու փութին մէջ մօրիւր դառնալու վրայ: Դատուկեան սուրին պէս մեր զինին կախումը, Հին Կտակարանի տարիքը ունեցող քնակազարէ մը վերջնականապէս արժատարիւ ըլլալու վտանգը, որովհետեւ, ծայրագոյն Ասիայ տարածականութիւն կեանք ուղղակի, մոկողութիւն ցեղ մը հաներ էր Փոքր Ասիայ յուրի գաղտնիքն եւ կ'ուզէր տուն տեղ ըլլալ:

Հետաւոր սահմաններու վրայ սուրի ուժով տեղեւան յաղթական մահիւր, նահանջած էր հետզհետէ եւ հպատակ քրիստոնէսայ աղբիւր կարգով թօթափած էին բունութեան լուծը: Մնացորդ էինք մենք, Հայերս, որ — անշնորհի մեղք — փոխանակ սովորական համբերութեամբ երկարելու մեր վիզը դանակին, սկսեցինք քրքրւել եւ, երբեմն ձեռք բարձրադիմելով դահիճին վրայ:

Հազար պատճառ փնտնեցէ՛ք, բացատրելու մեր եւ թուրքերու յարաբերութեանց յարումը: Բողոքին խորքի նոյնն է, եւ պարզ: Մեր եղբորս վրայ, կամ մեծի պէտք է մնայիմ, կամ իրեմք: Ուրեմն, տեսնելով որ, մինչ այդ եղած ջանքերը չէին կցած արժատակին լուծումը մը բերել, թուրքերը յարմար ժամանակին կը սպասէին, վերջնական հաշուարդարութեան տեսնելու:

Մէր զինուորի մէջ արժատակած զինակիր մը այդ առիթի ներկայացրին: Իրենցն էր ուժն ու պատուութիւնը, իսկ մենք՝ անզին եւ պատակտուած, վեց դար ստրկութեան ժանգը հոգիներուն մէջ:

Ու, քաշեցին դանակը:

Մեր պատմութեան մէջ նման հարուած ստացած չէինք: Թուրքեան փրկուեցաւ Հայերէն, բայց, որպէս յաղթանակը կատարեալ ըլլար, ուսական մահակներու ետեւ ապստամբած հայութեան մնացորդ մասը եւս հող չ'ընցնելու էր: Դէպքերու դժբախտ դասաւորումով, ուսական վիթխարի բանակը կը լքէր կողականութեան ճակատը, տուն վերադառնալու, ներքին մէճիկը կարգադրեցէ՛ք համար, ստանց մտահոգութեամբ թէ սահմանին — հետեւաբար ուղարկուիր — վրայ, փոքր ժողովուրդ մը գերեզման ինչու վտանգին տակ էր:

Թշնամին, յաղթանակով զինուորացած, ուրախութեան կանչերու մէջ յառաջ կը թափէր: Փաստ է, այդ ճակատադրական օրերուն, զբաղնեցող վերաբերմունքն ալ բարեացակամ չէր: Միայն — նաեւ, զաղթականներով խնդրուած, մերի, անթիւծար, մահը մեր աչքին առջեւ, ստիպուած էինք սահման կերպով գէ՛տ դնել, ու ինչ ամիս, ամի մը քաշեք, դաժանելով՝ քաշուելով, քաշուելով՝ դարձելով, անպատմելի հերոսական դրուագներով դանդաղեցող թշնամի յառաջադրումը, մինչեւ անոնք մօտեցան իջմանին պատերուն: Վերջին ժամը հնչած էր: Վայ մեզի, եթէ թուրքերը հասնէին Բագու եւ աւելի վեր, մեր վրայէն անցնելով, ճգմելով: Աղբիւրեան եղեռնի շրջագիծը փակուած կ'ըլլար:

Յանկարծ, դանակը ոսկորին հասաւ: Յաւին աղբեղութեան տակ ցնցուեցաւ հայ ժողովուրդը: Վիրաւոր, արեւնաբար, գերմարդկային ճիգով մը ոտքի կանգնեցաւ ամբողջութեամբ, անանց տարիքի, սեռի, դասանանքի խտրութեան, եւ Սարգստապատի, Լարաբիւրի մէջ, զարկաւ ու զարնուեցաւ, իւրաքանչիւր կողմը զինացիներ ոչնչացնելու զարհուրելի վճռականութեամբ: Թուրքը հրամանատարութիւնը այս յամառ եւ յանդուգն զինադրութենէն ապշած, որոշեց ստորագրել Պաթումի դաշնագիրը:

Հայաստանը կը ճանջուէր իրեն պետութեան, տառապէ՛ք հաշար քառ. քիւրմեթը տարածու —

Իսկ այնտեղ Կովկասում գոյութիւն ունի Պորճըր-Ջային Հայաստանը իր լուսն միւլին հայու թեանք: Իր մշակութային բազմաթիւ հաստատութիւններով, իր ուժի չափ բարձրագոյն դպրոցներով, գիտութեանց Ակադեմիայով, թատրոններով, թատկարաններով եւ մի թանի հարիւր գործարաններով: Այնպէս, Թուրքը, Քուրդը եւ Հայը միասին են ապրում, սիրով — եղբայրաբար: Եւ թուրք ու Քուրդ մանուկներ — հայերէն են խօսում, հայերէն սովորում ...

Եւ հեռու չէ թերեւս այն օրը երբ այդ Հայաստանին պիտի կցուին Թրքահայաստանի գաւառները եւ Թրքահայը պիտի ունենայ իր սեփական հայրենիքը ... Ահա այդ ժամանակ է, որ Արդարութիւնը եւ խաղաղութիւնը միմիանց հետ կը համընդունին եւ խաղաղութեան հրեշտակը իր թևերը կը տարածէ աշխարհի վրայ:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՆԱՄԱՅ

Ազգերու մէջ, կարեւոր դէպքեր եւ թուականներ կան, որոնք իրենց պատմութեան մէջ կ'արձանագրուին ոսկեփայլ:

Մայիս 28ն ալ մեր պատմութեան մէջ կը մնայ այդ արձանագրութիւնը:

Եթէ ուզէինք Մայիս 28ի վերլուծումը ընել, կարելի էր թանի մը բառի մէջ ամփոփել անոր իմաստը — «Իտարիքի ի վեր անհայրենիք հայ ժողովուրդը կըցաւ իր ջանքերով, ստեղծելով թէեւ սահմանափակ, բայց իր նախնիքի հողերու մասին մը վրայ հայրենիք մը»:

Հայրենիքի գաղափարը որ մինչ այդ կը մնար նպատակ մը, այդ թուականին էր միայն որ կը դառնար իր վերջնական լուծումը: Ժողովուրդի մը ապրելու ամենակենսական պայմաններն են ան — շուշ — հայրենիքն ու սեփական լեզուն:

Ունէինք այդ մեծաբան լեզուն եւ անոր շրնորհիւ էր որ մենք կը կցցանք ազատութեան եւ հայրենիքի բարձր եւ ամենատեղեւոր գաղափարներն ինչ մեր ժողովուրդին:

Պատմատուած էր գետիւր, կը մնար իրապօրծումը:

Շէնքի մը կառուցման համար ինչ դեր ուր կը կատարէ հիմքը՝ նոյնն է Մայիս 28ը, մեր հայրենիքի ստեղծման համար: Այդ թուականը հիմնադրեց եղաւ հայրենիքին: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ կամ անտեսել այդ պատմական փաստը: Հայրենիքի գաղափարին մարմնացումն է այդ անշնորհի թուականը:

Եւ հայ ժողովուրդը կըցաւ դանակաւ աղբիւրէջ: Ոչ միայն մենք այլ նոյնիսկ օտար պետութիւններ: Այդ թուականին էր մեր անկախութեան ճանաչումը առաջին իսկ անգամ: Թուրքին կողմէ: Առաջին անգամ էր հայ ժողովուրդի դարձող պատմութեան մէջ, անկախութեան, հայրենիքի, պետականութեան իրազգործումը:

Երբ այժմ՝ ջանքերով տարի վերջ, կ'ուզենք խօսել հայրենիքի մասին, ստանց կ'ընթերցենք նպատակներու, անկարելի է չ'ընել այդ ազգային մեծ ունիւր որ ոչ մէկ հոսանքի մենաշնորհն է, այլ բուն իսկ հայ ժողովուրդին սեփականութիւնը:

« Յաղթ » ի մէջ անցնալու (Թիւ 28) կարգադրեց՝ «Ազգու պատգամ մը», ամփոփումը Հ. Յ. Դ. Եղիարտի Երվ. ժողովին որոշումներու: Դժբախտ մասերուն: Ի՞նչ կ'ընէր այդ պատգամը:

« Կազմակերպութիւնը պահած է իր քնդհանուր դիրք եւ կը շարունակէ պահել: Հեռու վարդապետական մտահոգութիւններէ, դերադրոյն մտահոգութիւն ունենալ՝ հայրենիքի բարոյութիւնը միայն, հաւատարիմ՝ ոգիով եւ աշակից՝ կարիքի բոլոր միջոցներով, ներկական եւ բարոյական»:

« ... Եւ այդ բոլորը՝ այն խորին հաւատով, թէ պիտի հնչէ վերջապէս արդարութեան ժամը եւ հնարաւորութիւն պիտի տրուի հայրենադրուած հայութեան, իր հայրենիքը համախմբուելու, բոլորապէս իր իրաւունքներու վերականգնումով եւ Հայրենիքի հայրենիքի վերադարձնելով, ինչպէս հայրենի հողը՝ Հայուն»:

Բոլորին ալ մտահոգութիւնը նոյնն է եւ կը մնայ: Ամէն մէկն կ'ուզենք բաժնել այդ մտահոգութիւնը եւ բերել մեր աշխարհային, միշտ ներկայութիւն ժողովուրդի եւ հայրենիքի լաւը իբր մեր դերակցին նպատակը:

Այսօր աւելի քան երբեք, անհրաժեշտութիւնը կը զգանք բոլորութեան նոյն նպատակին շուրջ, առաջնորդութեան մեր ժողովուրդի գերագոյն շահերէն, ի խնդիր ազգային դատի մը վերջնական լուծման:

ՆԵՐՍԻՍ

Թեամը, եւ Փարիզի մօտիկ արուարձանի մը վայել երկաթուղով:

Անգամ մը, Թուրանի դասական ճամբան բաւային եւ պատեհալի ուրիշ ելք անէ՛ք, Թուրքերը այս քանին ալ պիտի չ'օրոշարէին: Բարբարաբար, մէկ անգամուան համար ժամանակը օգնութեան հասաւ մեզի:

Ըլլալու եւ չ'ըլլալու խնդիր էր:

Առանց Մայիս 28ին, ստանց այս փառաւոր անկիւնադարձին, չեմ գիտեր, ինչպէս պիտի լուծուէր այդ խնդիրը: Եւ ինչպէս, ո՞ր պիտի չի նէինք ներկայ Պորճըր-Ջային Հայաստանը:

Մայիս 28ը անհատի մը, կուսակցութեան մը դործը չէ, այլ, հայ ժողովուրդի հաւատարման զահարութեան արդիւնքն է: Երեւոյցը այդ օրերու բոլորին անխառն, խնդեցնող ուրախութիւնը: Ո՞՞՞՞՞՞՞ չէ՛ք: Վեց դարու սարկութենէն վերջ, կրկին պետութիւն կ'ունենայինք, փոխաբան արեւելի ծով մը տայով:

Որ անկիւնէն ալ դիտենք, Մայիս 28ը արժանի է համազգային յարգանքի: Եւ բան մըն ալ աւելի:

ՀՐԱՆՏ ԱՊՈՍՏՈՍԻԱՆ

Երբ մայիսն եւ մեր աշխարհի Մաքիս սարին, Անի անգամ երբ նայում եմ մեր աշխարհին, Գեղ եմ յիշում, քն կարօտ եմ եւ երկնային, քն կարօտ եմ սիրտս սգում:

Անի՛ւ անգամ, երբ հայեացքս Մաքիս սարին՝ Բեկ քաղաքում ու չի գտնում՝ սուրբ կատարին, թաւում է թէ այն վարդապոյն անպիս եւ որ դեռ Բարձրասում է լանջերն ի վեր:

Անի՛ւ անգամ, երբ այն պայծառ ամպն է կարծում, երբ Արաքսն է մայրս լիւսնին եւ հառաչում, Լուս քաղաք է թէ սուրբ լեռնային անդունդն ու ձոր Գեղ մեծ արտի խոցերն են խոր:

Ու՛րաքում ամէն անգամ — բայց ցնծագին — երբ նայում եմ մեր աշխարհին, Մաքիս սարին, Թաւում է թէ Մաքիս լեռն է Զեյ աշխարհում իր նոր արձան՝ վեր բարձրացում:

ՅՈՒՂՆ. ՇԻՐՈՋ

ՄԱՅԻՍ 28 ԵՒ ԹՈՒՐԱՆ

... Համաթուրանական շարժումը իր էութեամբ հակառակական շարժում մըն էր եւ այդպէս ալ կը մնայ: Մասամբ մըն ալ Պարսկաստանի դէմ է, նկատի առնելով հիւսիսային Պարսկաստանի ազգայնականութեան կարգը: Ու ամէնէն փոքր շարժում հակահայկական է՝ Թուրանի համաթուրանական: Սակայն Հայաստանը աշխարհապետական բերումով՝ համաթուրանական աշխարհը թուրքալիք թափող առաջին դուռն է, ու հետեւաբար՝ ներակայ առաջին հարուածին:

Այսօր 1944ի մայիսին, Թուրքիոյ մայրաքաղաքը նորէն յուրման մասունքում է համաթուրանական շարժման հետեւանքով: Այսօր, նորէն Գերմանիան կեցած է այդ շարժման ետեւ, եւ հարողանցող ուղղութեամբ է Պորճ. Միութեան դէմ: Մէկ տարբերութեամբ սակայն: Այսօր թուրք կառավարութիւնը շարժման ղեկավարները կը բանտարկէ, կը հալածէ, եւ նախագահ Իսմէթի բերնով կը յօդադրարէ թէ Թուրանականութիւնը չարիք մըն է Թուրքիոյ համար, թէ ուրիշ երկիրներ դառնելու ձգտումը Թուրքիոյ բաժանման պատճառ պիտի դառնայ, թէ Թուրքիան Պորճ. Միութեան բարեկամն է, եւ հետեւաբար թոյլ չ'պիտի տայ որ ցեղապաշտ բաղադրականութիւն մը որդեկրուի:

Պորճ. Միութեան յաղթական ուժի ներկայութիւնը քաղաքական շատ ուժեղ հարկաբանք մըն է, որպէսզի մեր օրերու Թուրքիան այս լեզուն գործածէ:

1918ի քաղաքական մեծ ճգնաժամի օրերուն, երբ պատիկ ազգերը կը ճգնուէին կայսերապաշտ բանակներու անողորմ հարուածներուն տակ, երբ մեծ Ռուսաստանի ժայռաբաշտները անտէր էին եւ զուրկ զօրաբանակներէ, Թրքական ուժերը երգումն ու վանք, Մուշ ու Ռուսը, Բասնէն ու Սալակները վերադարձել յետոյ՝ հասած էին Արարիկ արիւն, Արաքսի ստորոտները եւ Լոռիի ձորերը: Հայ ժողովուրդն իր հայրենական պատերազմին մէջ միմեկ էր Թրքական բանակներուն դէմ: Ռուսաստանը քաղաքացիական պատերազմի թատերաբեմ մը դարձած էր: Ռուսաստան եւ Հայաստանի միջեւ կային Վրաստան, Ադրբեյջան, Հիւսիսային Կովկասը եւ Ռեկանիոյ մէկ մասը, որոնք ուրիշ հոսանքներ եւ քաղաքական կեանքով կ'ընթանային, ու հայ ժողովուրդը կամփոփուէր Մաքիսի եւ Արաքսի լանջերուն տակ, բոլորովին կտրուած դաշնակից պետութիւններու օժանդակութենէն:

Այս դաժան օրերուն համաթուրանական աշխարհը իր ստանկին թափով կը խուժէր հայկական դաւանութիւնը ներս ու կ'ուզէր փչրել, վերջնականապէս մէջտեղէն վերցնել հայկական երկիրը, որ տեպի պէս ցցուած էր թուրանական ճանապարհին վրայ:

Պատմական այդ օրերուն Մերձաւոր Արեւելքի բախտը կ'որոշուէր: Ու հայութիւնը, թէեւ տեղեւոր ու արեւելային, քաղաքական իր ճակատադրին տեղը հանդիսացաւ, մահը նախընտրեց թանկութեանը եւ գերագոյն ճիգով մը նետուեցաւ Հայոց ազատագրական մեծադիմ ճակատամարտներուն մէջ: 1918ի մայիս 24 — մայիս 27ը Սարգստապատի, Լարաբիւրի եւ Արարիկի փոթիկ վրայ ճակատամարտներով հրեհեցում էր Հայոց աշխարհը, իսկ հայ ժողովուրդը ազգովին հայրենական պատերազմի մէջ:

Պատմութիւնը, կ'ըսեն, իր ճակատադրին տեղ կանգնողները չի արորներ: Այդպէս ալ եղաւ: Ապրիլու երկաթէ կամքով հայ բանակները յաղթական դուրս կուղարկին Մայրաքաղաքի եւ Լարաբիւրի արեւմտեղ կողմէն, մայիս 26ին եւ 27ին, Թուրանական աշխարհը մարման կը չեղէր ու հայութիւնը Մաքիսի ու Արաքսի շուրջնային տակ, Արարատեան աշխարհին մէջ, երկար դարերի վերջ հիմ օր կը դնէր առաջին Հայկական Հանրապետութեան, որպէս յաւիտեական մեծագործութիւն: Հայոց ազգի քաղաքական կենսունակութիւն:

(1944)

ԱՂՂԱԿ

Ժիշի 27 տարի առաջ, հայ ժողովուրդը մօտ 600 տարեկան տաճարների դերձակներին մը վերջ, փշեց շրջաններ, սկսաւ դարձնել իր վերջերը ու լծուիլ շինարար ու ստեղծագործ աշխատանքին: Ամբողջ տեղումները երազած ու պայքարած էին դարձնել ու զոհարարած այդ սուրբ խաչակրն յաղթանակին համար: Ու Մայիսի զեղեցիկ ու պայծառ օր մը, Հայր կրկին կը վերադառնէր իր պատմութիւնն ու անկախութիւնը, կը հրճուէր եւ կը խաչարար աճէր տեղ:

1918 Մայիս 28ին, հայ ժողովուրդի առջեւ դրուած էին զանգուածային բնաջնդուճը իբրեւ աղօք, կամ ապրելու վճռականութիւնը: Հայ ժողովուրդը իր բոլոր խաւերով անխտիր, կաթողիկոսէն մինչեւ իւրեք բանտարն ու գիւղացին, ձեռք-ձեռքի, համերաշխ ու միասնական ոգիով նետուեցաւ ռազմադաշտ, հայկական բանակը ծառայալիք բերական յատ աւելի մեծ ուժերուն դէմ, եւ տեղի ունեցան Բաշ-Ապարանի, Ղարաբաղի խաչի ու Սար-ղարապատի արկումայի, բայց յաղթական ճակագրական տարածումները:

Ի՞նչ չափեցանք Մայիս 28ով:—

- 1.— Վեց հարիւր տարուան գերութենէ մը վերջ հռոմ հայութիւն մը տեղաւորուեցաւ հայրենի հողին վրայ:
- 2.— Պետականութեան դադարաւոր ներս մտաւ հայ կեանքին մէջ:
- 3.— Ունեցանք մեր բանակը:
- 4.— Գիտակցութիւնը ազատ թաղաքացիի մը բոլոր իրաւունքներուն ու պարտականութեան:
- 5.— Սկսանք վարժուիլ կարգապահութեան:
- 6.— Ունեցանք մեծ վերելքներ: Մշակութային ու տնտեսական:
- 7.— Մայիս 28ով հայ ժողովուրդը ցուցուց աշխարհին թէ ինքն ալ քաջ ու ուղիղունակ ազգ մըն է ու գիտէ կուրծի ու արեւն թափել իր հայրենիքին ու իր բոլոր ազատութեան համար, թէ դատապարտուած չէ միշտ կեր դառնայու պաշտաններու:

Մայիս 28ը պիտի մնայ մեծագոյն թուականը մեր Ազատագրութեան պատմութեան, ու ներշնչման ու խաղաղատեսութեան աղբիւրը պապաւյն սերունդներուն:

Փառք ու յարգանք, բոլոր յայտնի ու անյայտ ռազմիկներուն որ հերոսաբար ինկան ազատութեան ճամբուն վրայ:

ԼՈՐԻՍ ԲԱՐԱՆԵԱՆԸ

Կը համարուէր իրական դուրսը հիթլերական Գերմանիայի, մասնաւոր չիթլերի գէմ սարքուած մահափորձէն վերջ (1944 Յուլիս 20):

Աճէն իշխանութիւն ձեռքէն առնելով, երբ հասցաւ թէ Գերմանիա կորսնցուցած է պատերազմը, անցաւ ապրիլին փորձեց լեզու դառնել Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն հետ, վերջին պահուն պատակաւոր՝ ձգելու համար Երեւան Մեծերու դիմակցութեան միջին: Երբ այս խաղը ձախողեցան, Հիթլեր յանկարծ անհետացաւ, իր տեղը տալով ծովակալ Տէօնիցի որ Հիթլերի մահը հաղորդեց եւ ինքզինքը անոր յաջորդ հռչակեց: Այդ օրէն ի վեր լուր Հիթլեր, մինչեւ իր անձնասպանութիւնը:

ՄԹԱԼԻՆ ընդունելութիւն մը սարքելով ի պատիւ կարմիր բանակի հրամանատարներուն, մասնաւոր բաժան մը պարագայ Մոլոտովի կենացը, շնչեղեց: «Մի մոռնաք թէ արտաքին լաւ քաղաքականութիւնը եւ երբեմն աւելի կը կոչէ քան երկու երեք բանակ ճակատին վրայ»: Յետոյ լաւ ժախճաւ մը պրոտաստեց, խմելով «խորհրդային ժողովուրդին եւ ամէնէն առաջ ռուս ժողովուրդի կենացը, որովհետեւ ան ամէնէն հիմանից ապրէ է ինչ: Միութեան բոլոր ազգերուն մէջ: Կը խմեմ ռուս ժողովուրդին կենացը, ոչ միայն անոր համար որ ան վարիչ ժողովուրդն է, այլեւ որովհետեւ ունի պայծառ իմացականութիւն մը, հաստատ նկարագիր եւ համբերութիւն: Մեր կառավարութիւնն ալ պակաս սխալներ չըրոճեց: Եղան կաշրկեաններ ուր կացութիւնը յուսահատական էր, 1941ին եւ 1942ին, երբ մեր բանակը կը նահանջէր, երբ կը հետանար Ուկրաինայի, Սիպերիի Ռուսիոյ, Մոլդովիոյ, Լեհիստանի շրջանի: Պայիթեան երկրներու եւ Գաբիլիոյ հանրապետութեան մէջ սիրելի գիւղերն եւ քաղաքներն: Ուրիշ ժողովուրդը մը կրնար ըսել կառավարութեան, «Դուք չարքարացուցիք մեր սպառումը, քաղաքէն քաղաքէն մեր տեղը պիտի հաստատենք ուրիշ կառավարութիւն մը որ հաշտութիւն պիտի կնքէ Գերմանիայի հետ, ապահովելով մեր հանդիսները: Բայց ռուս ժողովուրդը ալ պիտի չըրաւ: որովհետեւ հաւատը ունէր իր կառավարութեան քաղաքականութեան վրայ եւ յանձն առաւ մեծ զոհողութիւններ, ապահովելու համար Գերմանիոյ շարժախուժը: Ծնորակալութիւնն ռուս ժողովուրդին, այս պատահական համար»:

20ր ՏԸ 401 Ուղեկիւնը պիտի երթայ մօտերս, տեսակցելու համար Մ. Նահանգներու նախագահին հետ:

« ՅՈՒՍԱՐԲԵՆ », Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, հոգ մը գնած է 8000 սթերլինգ: Պիտի շինուի մեծ շէնք մը, իբրեւ խորհրդարան, տպարան եւ ժողովարան, բոլոր յարմարութիւններով:

ԿԵՄ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈՒՐԻՆ Կոնստանտնուպոլսէն մը ձեռնարկած է Բարեգործականի Ամերիկայի շրջանը: Հայ Կ. Պաշին ալ, կեղերքը Գաղտնի Պաշին, 150.000 տոլար կը հաւաքէ, ի նպատակ պատերազմի ազդեցականութեամբ: Արդէն իսկ մեծ դուժարներ կը հասնին Մ. Նահանգներու բոլոր քաղաքներէն, — 5000 տոլար Փրովիտէն, 1500 Պոսթըն, 1500 Պոկոնք, եւ: Մինչեւ Ապրիլ 22 հանգանակուած էր 67.664 տոլար:

ԻԶՄԻՍՏԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ Մ. Նահանգներու երեսփ, ժողովը հետեւեալ պատգամաւորները ընտրած է. — Մին Մ. Վ. Մանուկեան, Երասմիլեան քահանայ Թուսթեան, Մանուկեան, Երասմիլեան քահանայ Թուսթեան, Մանուկեան, Երասմիլեան, Պ. Պ. Հայկ Գալուսթեան եւ Տիգրան Պոլսեան: Ի պաշտօնէ պիտի մասնակցի նաեւ ատաղճաւոր, Տիգրան Մ. Վ. Երասմիլեան: Ինչպէս յայտնի է, Ամերիկայի թեմը երկուքի բաժնուած է 1933էն ի վեր, եւ «օրինաւոր» համարուած մասն է որ հրաւեր ստացեր է:

ԿԵԼԻՔ ԵՒ ԳԻՐ ԱՆՈՒՆՈՎ Կարմիրական մը կը հրատարակուի Երկրպագի մէջ, աշխատակցութեամբ երիտասարդ եւ տարեց զորքերուն: Արմէն Երկաթ, Հմ. Շէնք, Հ. Ժամկոչեան, Մ. Պալլեթեան, Արամ Տառնեան: Կան չարք մը Թարգմանութիւններ օտար եւ մասնաւորապէս Փրոսթական դրականութենէ, արտասպառման Պ. Հայաստանի զորքերէն, դրականութեան, մարզական կեանք (Ա. Գրիգորեան), նշաններ օրուան կեանքի մասին եւ:

« ԱՐՄԵՆԻԱ », Պոլսէն Արիւսի (Հարաւ. Ամերիկա) մեր պաշտօնակիցը փառաւոր շէնք մը գնած է, իբրեւ խորհրդարան: Աճէն տեղ զարդարեւ եւ եկեղեցիներ կը շինուին, կը գրէ թղթաւից մը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻՇԱՎ ՄՈՆԿՈՍԸՐԻ Փարիզի անգլ. զին-ուորական ցուցանալիքին բացման առթիւ՝ ճառ մը խօսելով, շնչեղեց թէ Եւրոպա պէտք ունի Յիւրանային: «Այս պատերազմին առաջին օրերուն անգլիական եւ Ֆրանսական կայսրութիւնները ծանր վերքեր կրեցին, եւ մեր թշնամիներէն շատերուն համար մահացու կը համարուէին այդ վերքերը: Բրիտանական կայսրութիւնը երեքաց ալ հարուածներէն, բայց ի վերջոյ յաջողեցաւ պիտի ելլէ: Ֆրանսիա ծանր հարուած մը կրեց եւ պահ մը մայր երկիրը ինչպէս յարձակողի կրունկին տակ: Բայց, կարելի է դառնել երկիր մը, կարելի չէ մարել ռազմական ցեղի մը ոգին»: Անգլ. հրամանատարը յետոյ փառաբանեց Ֆրանսիայի Դիմադրական ձախտին պայքարը, որ մեծապէս օգնեց Դանիական յաղթանակին: — Ցուցահանդէս - սին բացման առթիւ, ռազմութիւնը այնքան խուճուած էր որ խնց ֆրանսացի եւ անգլիացի ռազմականներու շրջան, մաւշաւոր տեսնելու համար:

ՈՐԻՇԻԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ արտաքին յանձնաժողովը առջի օր նիստ դուժարելով, միաձայնութեամբ բուժարկեց բանաձեւ մը Ֆրանսիոյ դէմ: Բանաձեւը կը խնդրէ կառավարութեանէն առաջարկել Դանիականներուն որ հրաւերեն Սպանիոյ գիւղատարը քաղաքի եւ իր տեղը այս ժողովուրդաւոր կառավարութեան մը: Եթէ այս դիմումը չյայտնի, բանաձեւը կը պահանջէ իսկ զիւրանալիքական յարաբերութիւններ Սպանիոյ հետ: ՄԱՆԻՇԱՎ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՅՑԱԿԱՆ ԳՈՐ. Մանօ 20—22 յուլիաններ հրատարակած էր «Լէ Նու-վո Թանքի» եւ «Ժը Սիւր Փառթուր» մէջ, փառաբանելով գերմանական տեսակետները եւ մասնաւորապէս հարուածելով Անգլիան: Մերուն մահապարտ իր ամբողջ կեանքը անցուցած է զաղթապարհուն մէջ եւ կը կարծէր թէ Անգլիա պիտի չլիքապարձէր Ֆրանսական հողերը:

24 ԺԱՄ ԳՈՐԾԱՅԻՆԻՆ Կոչակուեցաւ Մարտի մէջ, ուրբաթ կէս գիշերէն շարաթ կէս գիշեր: Ընկերային ապահովարութեան պաշտօնականներու զործադուր վերջացու:

ՓԻԹԻՆ Նամակ մը գրած է Վիլհիմ ամերիկեան նախկին ղեկավարին, ծովակալ Լիւիսի, անոր բարեկամութիւնը խնդրելու համար: Ծովակալը արա - մաղբի չէ զոհացում տալու:

ՁԲԻՂԻՎ Կերակուելով իր դահլիճը, ձեռնարկեց ընտրական պայքարին:

ՀԻՆԵԳԱՐԻՈՅ ՈՍԻՎ ՊԱՆԵՍԸ, ինչպէս եւ 130 միլիոն տոլար արժողութեամբ թղթադրամ, փոքր բանակութեամբ օտար դրամ, վեց միլիոն արկըքաւոր զինուորականական առաքականներ եւ 20 միլիոն արքունական զոհարեղներն եւ ուրիշ պատմեր դառնեցան Աւստրիան Ապրիլներուն մէջ լեռնապատերին վրայ, հուշարարման ամերիկացի ինքնապիտաններէն կողմէ: Այս դանձրը Փէշթապէն յետապիտաններէն կարծիք բանական գրաւումէն առաջ եւ կը պահպանուէին 200 ռուսական զինուորներու եւ 500 պաշտօնականներու կողմէ: Երկու ծալարայնութիւններ — մինչ Հունգարիան լեռնա կատարը փոխադրած են իրենց պետական դանձր ,

(Գ. Եւ վերջին մաս)

1945, Յուլիան — Դանիականները հակադարձակումով կ'օչնչացնեն գերման յառաջնադաշտ - թիւերը Արմենի մէջ: Ռուսերը մեծ յարձակողական նով մը կ'ապագան վարչապետ եւ Գաղտնիքի եւ լեհական սահմանը անցնելով կը մտնեն Գերմանիա: Արեւելեան Փրոսիա կը պաշարուի: Հուն - գարիա գիւնադար կը կնքէ Դանիականներուն հետ: Գոյնները կը դադրին Յունաստանի մէջ:

Փետրուար — Բոլշևիկ, Ձերչի եւ Միլիւն ժողով կը զուարթեն Նալթալի մէջ (Պրիմ), մշակելու համար յարթանակի վերջնական ծրագրերնը եւ կը կրկնեն ապագայի անձնատրոսթեան պահանջը: Դանիականները մեծ յարձակողական մը կը ձեռնարկեն արեւմտեան ճակատին վրայ: Կարմիր բանակը կը դառնէ Փէշթապէ: Թուրքիա պատերազմ կը յայտարարէ Գերմանիոյ դէմ: Ամերիկացիները կը դառնան Մանիլան (Փիլիպպինս կը գրանցեն):

Մարտ — Դանիականները Հոնոլու կը հասնին, կը գրանցեն Դոնիլ: Ամերիկացիները Հոնոլու կ'անցնին ինչմանի մէջ: Թոքիո կը ռազմադուր ռազմադուր: Ռուսերը կը գրանցեն Գոյնները: Ամերիկեան Գ. եւ Ի. բանակները կը պաշարեն Գերմանները Մարի մէջ: Գ. բանակը կը գրանցէ Կոպէնցը, Մայնցը, Վորմը, Լուսիլիստաֆէն: Անգլ. եւ ամերիկեան բանակները Ռուր կը մտնեն, խորտակելով Գերմանիոյ արեւմտեան զլխաւոր ամրութիւնները: Ֆրանսիոյ կ'իյնայ:

Ապրիլ — Նախագահ Բոլշևիկ կը մեռնի: Իր յաջորդը կը յայտարարէ թէ պիտի շարունակէ անոր քաղաքականութիւնը: Դանիական բանակները յառաջ խաղաղով Գերմանիոյ մէջ 316.930 զինուոր կը բռնեն միայն Ռուրի շրջանին մէջ եւ կը միանան ռուսական ուժերուն թորկաւոր մէջ: Ուրիշ կարմիր զորամասեր յառաջ կը խաղան դէպի Պրիւսի: Երեւան կը հանուին արեւաբարներու սարսափները, երբ արեւմտեան ճակատի բանակները կ'ազատեն հաղարարող զինուոր, արքայականներ եւ բանուորներ: Գերմանիոյ ոսկի պահեստին զլխաւոր մասը, 200 թոն 200 միլիոն տոլար արծաթ - թեմք, կը բռնուի աղահանքի մը մէջ: Յօն Փափէն զինք կը բռնուի ուրիշ նայի երեւելիներու հետ: Հիթլերի զեպիկ - ամբողջ կը ռազմադուր: Դանիական չորք եւ ծրագրականներ կը ձեռքեն գերման ճակատը Ռուսիոյ մէջ: Մուսոլինի կը զնդա - ճահարկուի հայրենասէներու կողմէ, քաղաքիւ կուսակիցներու հետ:

Մայիս — Հիթլեր կը մեռնի, համաձայն ծովակալ Տէօնիցի որ կը յաջորդէ անոր (1 Մայիս): Իտալիոյ գերման բանակները անձնատուր կ'ըլլան: Նացիները անձնատուր կ'ըլլան Տանքաբար, Հոլանտայի եւ հիւս. Գերմանիոյ մէջ: Անգլ. եւ ռուսական բանակները կը միանան Պալթիկի ափերուն վրայ: Գերմանիա ամբողջովին անձնատուր կ'ըլլայ (7 Մայիս):

ՎԵՐԱԿԱՐԶՈՒ ԳԵՐԻՆԵՐ

Մակոնպուրկի շրջանի վերադարձած է Արմենիա Ներսիսեան (Մշեցի): Նաեւ Վարդան Ստեփանեան: Համապուրկէն՝ մեր աշխատակից Փայլակ Սանասարի որդին, Հրովարդ (Մարտի): Նիսի գերիներէն՝ Պարոյր Արեւեան:

Գերմանները իրենց նոյն հարստութիւնը թաղերէն ապահանքի մը խոր: Գոյնուած սնտուկներուն մէջ կան 29.000 քիւ ոսկի, արծեթ, մօտ 30 միլիոն տոլար, ուրիշ դրամներ, ինչպէս եւ Ժ. Գարու ձեռագիրները որոնք Հունգարիոյ նախկին թագաւորներուն կը պատկանէին:

ՁԵՐԱԿԱՆ ԼՈՒԵՑԱԿԱՆ Փարիզի Կէսթափոյին վարիչը, Գոր. Օպիկ, որ ծանօթ էր իբրեւ «Փարիզի մագաղակ» կամ ջրադարձը: Հիմնէրէն վերջ Կէսթափոյին ամէնէն զորաւոր դէմքն էր Գործարար եւ երկու տարի վարած է պայքարը Ֆրանսայի Դիմադրական ձախտին դէմ:

ՓԻԹԻՐՈ Նէնի, Իսախան ընկերակալական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ Փարիզէն Իսախան դաշու էր եւ թեկնածու է վարչապետութեան, ձեռքապաշտուեցաւ Անգլիացիներուն կողմէ, առանց հրամանի ճառ մը խօսած ըլլալով բանուորներուն:

ՁԲ. ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Կառուար Ռազմիկներու Միութեանը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ալփարի Հայ Կառուարն որ ընկեր Ջարհ Բէ - ճապահանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկապսակի, 4630 Փրանքը դուժար ընկեր Հարուստեանի ձեռքով իրեն յանձնած էր, յաղակացնելու համար Փրանսահայ զինուորներու օգնութեան սնտուկին:

ՓՈՔՐԻԿ ԵՍԿՈՐԻՆ Արեւան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Յոնթէնէպոյին հիւանդանոցէն Պր. Գեորգ Սըրքեանի եւ Սուրէն Գեորգեանի:

Հ. Ս. Ս. ԱՆՍՊՈՒԲԼԻԳԱ

Այսպես՝ կը հուշուի մեր երկիրը, — Հայկա - կան Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկա : Իսկ Ս. Միտիլենի ալ՝ Ս. Ս. Ռ. Ս. — Սովետա - կան Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկաների Միութե - թիւն : (Պորտուգալիէի Հայաստանի թերթի ալ՝ «Ան - վետական Հայաստան») :

Այնպէս որ, երբ կը գրենք Ս. (Պորտուգալիէի) Միտիլենի կամ Ս. Հայաստան, չի համապատաս - խաներ պաշտօնական բանաձեւին : Կամ պիտի ը - սենք Ս. Միտիլեն, Ս. Հայաստան, համառօտա - գրելով, եւ կամ պարզապէս Հայաստան, ինչպէս կ'ըսենք Պրանսա, Անգլիա (պաշտօնականը՝ Մեծի Բրիտանիա, աւելի ճշդ՝ Միացեալ Թագաւորու - թիւն) եւն. :

Եթէ չենք սխալիր, 1941ին էր որ Երեւանի Ա - կադեմիան (կամ Լեզուակրտական յանձնաժողով - լը) որոշեց 20—25 հայերէն բառերու փոխարէն գործածել անոնց միջազգային կամ լատիններէն աք - ժառքը : Երբեք, որ թէ համապատաս - խին, պարտիա (կուսակցութիւն), սովետական (խորհրդային), դեմոկրատիա (ժողովրդապետու - թիւն), ակադեմիա (յետադրում, յետադիմական շարժում), ակադեմիկոս (յետադիմութիւն) եւն. : (Օր - մը ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք այս պարտադրումը բառերուն ցանկը) :

Միջակեալ քանի որ, «Երեւանի» ամսագիրը ալ — Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը — առաւ - պէս կը հետեւի այս հրահանգին, իր բոլոր չէն - բուն մէջ : Օրինակ մը :

— Տարեկան օրացիքի է վերահաստատել մի - երկրում ցարկովը : Եւ պատմում է ինչպէս Սովե - տական Միութեամբ բոլոր ռեսպուբլիկաներին՝ նախքան նախ Հայկական Եւրոպայիցային՝ առա - բերել ակադեմիա եւ օրացիքը : (Երեւանի, 1944 Յունիս, թիւ 1) :

— Հայկական դեմոկրատական լիբերալ պար - տիային (բառ՝ կոտե՛ք) : Հայ առաքելաւոր Ազատական կուսակցութիւն) եւն. :

Գործադրարար ստույգ տեղեկութիւններ կը պահանջուի որոշ փոփոխութիւններու մասին, բայց պատահական լուրերէ : Իրեւ խորհրդային հրա - տարակութիւն, միայն «Երեւանի» քանի մը թի - վերն ունենք այդի առջեւ, եւ անոնցմէ, ինչպէս եւ Արտասահմանի շարժք մը թերթերէն օգտուեցանք, «Արածանի» խմբագրած եւ «Յառաջ» վերսկսած առնին :

Գիտենք որ Ազգ. Ժակատի կեդր. վարչութիւ - նը կարգ մը թերթեր ստացած է պաշտօնատան մը միջոցաւ, բայց մենք անոցը երբեք տեսած չենք : Ռեբան «Յառաջ» ընթերցողները նուազաւոր են համարել, մինչեւ որ կարենանք ապահովել մեր բաժինը՝ Երեւանի եւ թիւրքիի (Թիֆլիս) հրա - տարակութիւններէն : Կը յուսանք թէ այս գործին մէջ աշակերտ մը պիտի դառնայ Երեւանի նորակազմ օրկանը : «Արտասահման» հետ Կուլտուրական Կոպի Հայկական ընկերութիւն : Իսկ երբ թղթա - տարք վերահաստատուի, անուշազոր ինքնին կը կարգադրուի :

Միջոց այդ, մեզի կը մնայ օգտուել Սուրիա - Լիբանանի եւ Ամերիկայի այն թերթերէն որոնք ուղղակի հետադիմութիւն կամ թղթակցութիւններ կը ստանան : Կը հետեւենք նաեւ օտար թերթերու, որոնք շահական տեղեկութիւններ կը հրատարա - կեն, պատահաբար :

Այս աղբիւրներէն դուրս ինչ որ դիտենք, ա - տէ՛կօնէնք եւ կամ դերինքու պատմութիւններ, աւելի կամ պակաս վաւերական : Եւ մեծ մասով հիշեցած :

Այդ պատմութիւններուն մէջ, ամէնէն նա - նակալից իրողութիւնն այն է որ, Հայաստանի զօ - րաշարքը կ'ընդգրկէր 16—18ին մինչեւ 55 տարե - կանները, եւ բազմաթիւ կիներ ու աղջիկներ :

Անշուշտ բոլորն ալ ճակատ զրկուած չեն : Ծա - րէցները, կիներն ու աղջիկները ծառայած են թի - վերները աշխատանքներու մէջ, որոնք նոյնքան զո - հողութիւն կը պահանջէին :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ՛ կարմիր բա - նակին մէջ կը գտնուէին, իրեն յաջողութիւն մաս կամ առանձին զորաբաժին՝ 250.000—300.000 հայ զինուորներ :

Ռեբան կորուստ ունեցած ենք, ո՞րքանը վե - րադարձած են ողջ առողջ, — դժուար է ըսել :

Սակայն պարզապէս մէջ, անկիւնի է որ հայկա - կան բանակն ալ բառին լայն առումով արինք քա - մեց ըլլող ճակատներուն վրայ :

Այս հարեւանից տեղեկութիւնները կուտանք, պարզապէս լոյսի ճեղք մը փնտրելու համար : Ե.

ԽՄԻՐ. — «Երեւանի Սովետական Սոցիալիստական Ստորագրած է հետեւեալ կարե - ւար յօդուածը, վերի խորագրով. —

Ուղիւնկիւնի մէջ մեծ ժառանգութիւն կը տի - ըէ այն անակնկալ ծանուցադրին առթիւ, զոր Ռու - սիա տուած է թուրքիոյ հաղորդելով թէ՛ 1925ի իրենց ոչ — յարձակման դաշինքը վերջ պիտի գտնէ եւ ինք (Ռուսիա) կ'ուզէ որ իրենց յարաբերու - թեանց մէջ տեղի ունենայ կարեւոր բարելաւում մը : Ռուսիա իր այս ծանուցադրով իրապէս կ'ու - զէ այժմ ըսել թուրքիոյ. — «Քսան տարի առաջ երբ ես տկար էի, խոստացայ զեղի չղարնել, այժմ Եւրոպայի մէջ ես ամէնէն զօրաւոր աղբն եմ : Կայ չին հայիւն կը եւ ես կ'ուզեմ կարգադրել առիկա թերի հետ, եւ ուստի ես կ'առնեմ զեղի առաջ խոս - տուան » :

Անշուշտ ստիկա ըսել չէ թէ այստեղ՝ Միաց - եալ Ազգերու ներկայացուցիչները կը սպասեն որ խորհրդային — թրքական պատերազմ մը տեղի ու - նենայ : Ոչ, անոնք այդ չեն սպասել : Ռուսաստան կրնայ դիւրութեամբ կ'աւել ամբողջ թուրքիան, եւ թուրքիան դիտէ առիկա : Ոչ ալ Ուղիւնկիւնի եւ Լոնտոն Ռուսաստանի ղեկավարութիւններ պիտի յարուցանեն, ամէն պարագայի մէջ ոչ աւելի զըժ - փուր պիտութեանց խնդիրներուն առթիւ : Բայց ստիկա չի նշանակել թէ այս առթիւ Լոնտոն եւ Ուղիւնկիւնի չեն անհանդուարացած : Ոչ ալ. առիկա կը նշանակէ թէ թուրքիա չէ անհրաժեշտ :

Թուրքիա միակերպ պիտի դիմադրուէ մեծ պե - տութեան մը : Ան՝ թուրքիա, չէ մոռցած հինգ տարի առաւելու երբ յարուած յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ, երբ Գերմանիա ամենաճարձակ կը յարձակէր, իսկ Ռուսիա կը դիմէր՝ մէկ կողմ կանգնած : Թուրքիա կը վախճար այն առնել, ան կը վախճայ այժմ ալ, որ Ռուսաստան կրնայ պա - հանջնել որ իրեն զարմուի Կարսը եւ թերեւ Հա - յաստանի միացած մասը, զորս Լենին անկախ յայ - տարարեց, բայց Թուրքիա դայն ետ առաւ : Պրէսթ - Լիթթուի մէջ :

Կապութիւնը բարեկաւած էր 1941 թուին ի վեր, երբ նացիները յարձակեցան Ռուսաստանի վրայ : Այդ օրերուն Թուրքիա կարեւորութիւն լա - տացաւ Դաշնակիցներուն համար՝ պահպանած ըլ - լով իր չէզոքութիւնը : Ժամանակ մը այնպէս թուեցաւ որ Գերմանիան եւ Ժափոններ պիտի կըր - նային իրար միասնալ տեղ մը Միջին Արեւելիի մէջ : Թուրքիա պաշտպանեց այդ շրջանին մէջ անպիւստեական ամէնէն խոցելի կողմը :

Բայց այս պատերազմի ընթացքին, ինչպէս Մոսկուա յիշեցուց Թուրքիոյ, Եւրոպայի եւ աշ - խարհի մէջ տեղի ունեցած են մեծ փոփոխութիւն - ներ, ուստի, այդ փոփոխութեանը լոյսին տակ Ռուսիա այժմ կ'ուզէ նոր հաշուեյարգար մը :

200 տարիներէ ի վեր Ռուսիա եւ Թուրքիա — առանց յիշելու Անգլիան, Պրանսան եւ Եւրոպայի միացեալ մասը — պարբերաբար հակամարտու - թեան մէջ եղած են զեղուցներու խնդրով պատճա - ռով : Տարտանակէ հակակշիռը ձեռք բերելու հա - մար տեղի ունեցած են քանի մը պատերազմներ : Ռուսիա աշխատած է Սեւ Մովչէն դէպի Միջերկրա - կանի տաք ջուրերը ազատ ելք մը ունենալ, եւ այդ ճիշդ տեղի ունեցած է թէ՛ պատերազմի եւ թէ՛ խա - դադրութեան ժամանակ. իսկ այժմ Ռուսիա կ'ուզէ ստանալ ստիկա :

Այս խնդրով Ուղիւնկիւնի ալ շահագրգռուած է՝ բայց ոչ անշուշտով ինչպէս Լոնտոնը : Հարցը անշուշտիւն ունի աշխարհի խաղաղութեան ապա - դային հետ : Անգլիա եւ Պրանսա կուտեցան Ռու - սիոյ դէմ այն խնդրի պատճառով, եւ զվաւերա - պէս զերման Բալկանի Պերլի-Պաղտատ նպատակի իրականացումը արգելելու համար էր որ Բրիտա - նիա մտաւ : Համաշխարհային Պատերազմի մէջ :

Բրիտանական կայսրութիւնը տարածուած է այսօր բնակիչի երկարագոյնի մէջ չորրորդին վրայ : Այս կայսրութեան ճամբան կ'անցնէ Միջերկրա - կան եւ Միջին Արեւելիի միջին, իսկ օդանաւի դի - տէն ի վեր առիկա աւելի եւս այդպէս է : Թուր - քիան, որ նստած է Տարտանակի ասիին, կը գտնուի մէջտեղը այդ դիւն : Յայտնապէս, Բրիտանիայէն աւելի զօրաւոր ու եւ զպետութիւն որ ձեռք կը դնէ Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելիի վրայ, աւելի կամ պակաս շափու պիտի կրնայ ուղած ժամանակը կտրել Բրիտանիոյ կենսական դիմը :

Հետեւելով Մեծի Պատրիարի վկայական կտա - կին, Ռուսիոյ ցարը 1853ին պատրաստուեցաւ գրա - եւ Պալքանիքը՝ անոց հետ նաեւ Նեղուցները :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՍՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿՆՃՐՈՒՐ

Անգլիականերիկան լուրերու համաձայն, թէեւ Պէյրութը հանդարտած է եւ խանութները բացուած են, բայց կացութիւնը լարուած կը մնայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ժողովուրդներուն եւ Փրանսական զօրքին միջեւ : Գրողութեան պատճառներէն մէկը այն է որ ցամաք հանուած զօրքին մէջ Սենեկալ - ցիներ կը գտնուին : Զօր. Պէյնէ, Պրանսայի ընդհ. ներկայացուցիչը, յայտարարեց թէ քանի որ Սու - րիա եւ Լիբանան չեն ուզեր բանակցել, Պրանսայի չիյնար առաջին քայլն առնել : Զօրավարը անհանկուղ կը գտնէ այս ընդդիմութիւնը, մա - նաւաւոր որ Փրանսական զինուորներուն թիւը չէ անկցած եւ անոնք անգլիական հրամանատարու - թեան տակ են :

Պէյրութի մարտի (ոչ թէ մարտիք!) պատ - րիարքը, զերապաժառ Սուրիայից, ճառ մը խո - սելով Լիբանանի Ազգ. Ժողովին մէջ, պարզեց կա - տարարութեան տեսակէտը. — 1. Լիբանան չուզի տաւանաւորուիլ զիրք տալ որ եւ է երկրի, ինչ որ կը նշանակէ ժխտել հաղապարութիւնը. — 2. Լիբանան յանձն կ'առնէ անակցութիւններ կատա - րել միայն հաւատարմութեան հիման վրայ. — 3. Լիբանան կը պահանջէ պարզել բոլոր օտար զօրա - մասերը, Մայր. Արեւելիի պատերազմին դադա - րումէն անմիջապէս վերջը. — 4. Վերջապէս կը պահանջէ Փրանսական զօրքին բոլոր շարժումները ինքնաշին Լիբանանի կառավարութեան հաւանու - թիւնը (միջոցառ ինչ պայմանը չի դնել բրիտանա - կան զօրքին համար) :

Թոյնի մրցումները դժուար

Վերջին լուրերու համաձայն, Թոյնի, աշխար - հի երկրորդ թաղամարդ զաւազը, որ ունի 7 մի - լիոն բնակիչ, բացալաւ աներակներու կոյտ մը դարձած է, ամերիկեան վիթիարի օդանաւերու վերջին ամբակումը թնկն ի վեր : Ժափոնական անկիւնը կը ծանուցանէ թէ միջ թոյններով ուսմը կը տեղադր զաւազին բանակ եւ թաղամարդ թա - ղամարներուն վրայ, Կիթորիկ մըն ալ պայքարե - լով 70 մղոն արագութեամբ, բացալաւ դժուարի մը վերադառնելով Թոյնի : Միլիոնաւոր բնակիչներ որ կրնային կարեւոր, սայրերու, յոյսակնե - րու (ձեռնակառք) եւն. մէջ թնկնով կը փայ - չէին զաւազին : Երկու արգասական պայտանքի խորհրդային շուկաները, փոխանակուած, ամե - րիկեան դեսպանատունները, կայս. եւ ուրիշ հա - մայրաքաղաքի մոտիկ դարձած են : Ուղիւնկիւնի մէջ կ'ըսեն թէ այս օդաբաշտ — ամէնէն աւար - կուծ — զոն մալիւսները եւ ծրագրուած ամբակ - ծուքիւն : Զօր. Մարշալ, Մ. Նահանգներու սպայա - կոյտին պետը, յայտարարած է խորհրդարանի զաւաղի նստին մէջ. — Աւելի քան երկուշուկէս անգամ նոյնքան տուած պիտի նետուի ձապիւնի վրայ յաւաքիցայ 12 միլիոնեւ ընթացքին, որքան Խաշնակիցները նետեցին Եւրոպայի մէջ, Գերմա - նիոյ դէմ մղուած պատերազմի վերջին շրջանին : Զօր. Տուրքի, ամերիկեան ծրգ. օդատուրիլին հրամանատարը որ նախապէս կը գործէր Անգլիոյ մէջ եւ որ զեկալարեց Թոյնի մոտային ուսակու - ծուքիւնը, Ուղիւնկիւնի գնաց, նոր հրահանգներ ստանալու համար : Վերջին օդաբաշտին առեկ կոր - ուտեցան 19 վիթիարի օդանաւեր կամ գեր-ամրոց - ներ, ինչպէս կը կոչեն : Ամենամանր կորուստն էր այս, նոյն շաբթի օդանաւերուն համար, բայց ար - դիւնը եղաւ զարհուրելի, երբ 8500 թոն հրձիգ ուսմբը տեղադրին Թոյնի վրայ 48 ժամուան մէջ :

Ժափոնիկները կը շարունակեն յուսահատութիւն կուտի իրենց անձնապաշտութեան խուճերով : Անցեալ օր 18 ժամ անընդհատ յարձակեցան մա - րտանաւերու եւ օդանաւերու վրայ, մարդկային թորիքներով եւ փողը սաւառակներով, որոնց մէջ նոյնպէս զինուորները լեցուած էին միասին պայքիւնը : Զօր. Կոր. փողը օդանաւերը վար ի - վան լուսին լոյսով, զինուորները դուրս ցատկեցին, տեղի ու տեղը հնձուելու համար չորս կողմէն տե - ղացող ուսմբներէն, մինչ նոյնակները (ձեռնա - ուսմբ) կրակի կուտային իրենց օդանաւերը : Եստ մը ամերիկեան նաւեր Կորուտեցան կամ վնաս - ուեցան :

Մասնագէտները ձափոնը աւելի խոցելի կը նը - կատեն քան Գերմանիան, օդանաւային ուսակու - ծուքիւնն տեսակէտով :

Բայց ան չափողեցաւ իր նպատակի մէջ, որովհե - տեւ Բրիտանիա եւ Պրանսա իրենց մէջ զայն պար - տութեան մատնեցին : Այսօր սակայն մարալաւ Սթալին իր կատարեալ հակակշիռն տակ կը պահէ Ռուսական, Պուլկարիան եւ Եւրոպական, եւ թէ՛ Յունաստան ժամանակակարգային դուրս կը մնայ խորհրդային ազդեցութեան շրջանակէն, — ա - տիկա ալ եղած է Մարալալալին համաձայնու - թեանն :

Հիմա վերջապէս, կարգը եկած է Թուրքիոյ եւ Տարտանակի նեղուցներուն : Հաւանաբար երեք Մեծերը այս ներքի մասի ունեցան խոսակցու - թիւն Նախկինի մէջ, կամ թերեւս մարալալալ Սթալին եւ վարչապետ Զըրիկ ունեցան :

Տաթ. Ն. Տ. Ս. Թաղևան

Քանի մը շարաթ տաւով խորին ցառով Հաղորդած էինք ընկեր Նշան Թաշճեանի մահը Պոսթընի մէջ: «Հայրենիք»էն կ'իշխանանք թէ ողբացեալ ընկերով յօդակաւարդութիւնը կատարուած է մեծ անդիտաւարդութեամբ: Ստորեւ՝ քանի մը կենսապայլան տեղեկութիւններ:—

Ընկ. Տոբթ. Ն. Տ. Ս. Թաշճեան ծնած է Խար-
բերդէ՝ 1881 Յունիս 10ին:

Նախնական կրթությունը ստացած է Խարբերդի մէջ: 1900ին մեկնած է Էդգորում և աշակերտած է Մանասարեան վարժարանին, որուն ընթացքը աւարտած է յաջողութեամբ: Եղած է անդամ Խարբերդի Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին: Ժամանակ մը իր ուսուցչի է Խարբերդի մէջ: 1904ին զաւգած է Լ. մերիկա և առաջին անգամ ռոնդամակցած է Նիւ Ինգլիզ կոմիտէին: 1907—1908, ընդ. Համառանկ մեկնումով է վերջ, խմբարար է «Հայ լրիւն»-ը:

1909ին մտած է Հարվերտ եւ սորված է աստմաբուժությունը: Համալսարանը ավարտելով, եղած է ուսուցիչ Հարվերտ ատմաբուժական վարժարանին մէջ: Նաեւ ծովօրէի ճիւղին մէջ: Բնակարանը Երևանի Կոմիտասի անուան հրապարակին վրայ:

Թշուառութիւնը Աթենքի մէջ

ՄԷԿ ԶԵՌՔ ՀԱԳՈՒՍՏԸ 500 ՍՔԵՐԼԻՆ

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ մաքսանենգներ
 փոքր նաւերով եղկպտոսի ծովեզերքները կ'երթան
 եւ ոսկիի ծանրութեամբ ապրանք լեցնելով Յու-
 նաստան կը փախչեն: Անոնք այս լիտանգաւոր
 գործը յաւժն կ'առնեն հետեւեալ պատճառներով:

1. Աթլնքի մէջ մէկ ձեռք հագուստին շինն է 500 սթերլին.— 2. Միջ զոյգ հօշիկ կ'աթո՛ւ 600 սթերլին.— 3. Ծապիկը 30 սթերլին.— 4. Անջը սոկնն կը ծախուի հատը 150 սթերլինի։ Այս զոր-
ծառնութիւնները ընտանադար կ'աղղին եղիպոս-
ի սեւ շուկայի վրայ։ Անջը, սոկին, որ շարունակա-
բարձրացած էր յաղթանակի օրէն ր վեր, ուրբաթ
օր հասաւ 615 շէկ։ Տոհեհեհին, մ'ի՛նչ առիթ շաբ-
թուն 550 էր։ Միւս կողմէ ձուլ սոկին զինը էի'յ-
նայ։ Եղիպոսանի կառավարութիւնը կրկնապա-
կած է հոկոդութիւնը նաւահայտնութուն վրայ։
Աթլնքը կտալապանները շինութիւնը դուլայն կ'իջ-
շինկ ծախել, երեւց պաշտօնը կը կտաւրեն բւլղո-
շին բոլակի։ Ալ կ'ընթեք երեւակայել թուն ժողո-
վութիւնը յիմակի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՊԱՅՅՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵ ԵՐԱՆԻ ՈՒՆԵԿԱԼ ԿԻՈՒՄ - Զ -
ՌՈՆԻ ԳՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԶԶ, ՊՈԼԻՄԱՆ ՔԵՆՏՐՈՆ:
ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻ ՄԵԽԱՆ, 13 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՆՈՐՈՇԵԳԱՆ:
(ՔԱՆԻ ՔԻՐ ԹԵՐԹԵՐ 9 ԿԱՄ 7 ԿՐ ՀԱՂՈՒՆԻ ՄԵԽԱՎՈՐՈՇ
ՈՒՆԻ ԹԻՆԸ): Այս անգամ արկածի կը վերագրուի
սլաժԻՍԵՐԸ:

ԲՈՒԽԶԻՆԿ, Նորվեգիոյ Հիթլերական վարչապետը, որ՝ Ժամանակին Հայաստան ցացած է Նանտիէի պատմականութեան հետ, խիստ հարցնալի նութեան մը ենթարկուեցաւ: Ամբաստանեալ Նորվեգիոյ Թիւ 1 դաւաճանը կը համարուի, հետեւեալ մեղադրանքներով — 1. Օգնած է Թիւնայի ուժերուն: 2. Պատկան է Նորվեգիոյ քաղաքական օրէնքները: 3. Բռնաբարած է պատժական օրէնքը: 4. Փորձած է Նորվեգիացիները ոտքի հանել Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ դէմ կըրուելու համար: 5. Մեղաւորուեցաւ որ իր անպիտան, բռնկող Թիւ ինք ժպիտ իր պատասխանութիւնը կատարեց եւ եթէ ինք չըլլար, ուրիշ ո եւ է մէկը պիտի տառնանք կատարուիթիւնը, նոր կայաւ: Թիւն մէջ: Երբ հարցուցին Թիւ ուրիշ ըսելիք ունի՞, ամբաստանեալը պատասխանեց — «Նորվեգիոյ համար ամօքն է այն ընթացքը զոր բռնած եմ ինքի հանդէպ: Եւ հինչ տարի պայքարեցայ իմ երկրիս համար եւ հիմա քանտ եմ նետուած: Դատարարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 25ին:

ԱՆԳՆԵՒԻՏԻՆՈՐ ՀՐԴԱՅԻՆ ՁԻՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՐ -
բորդ տարեկաթման առթիվ, սերպադ հեռագրերն
փոխանակեցին երկու երկիրներում արտաքին նա -
խարարները, Թոմը եւ Մյունխով: Այս վերջինը իր
հեռագրերի մէջ փառաւօրիշին կը յայտնէր թէ ա -
նկի պիտի զօրանան երկու երկիրներուն յարաբ -
րութիւնները, «Եօզուտ երկու ժողովուրդներուն
եւ բոլոր անոնց որ կ'աշխատեն տեւական խաղա -
ղութիւն եւ ապահովութիւն հաստատուի»:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ հետզհետեւ կը ծառայի Անգլիոյ ինքէ: Զորքի իր ընտանեակէն չընտան ալից ինչպիսի, խօսեցաւ ռեժիսորը իր լայն: Ամէն տեղ ալ վստահութիւն յայտնեց թէ պիտի յաղթեն բոլոր դժուարութեանց եւ ճափոնեակն պատերազմը պիտի վերջացնեն ճարտ ցործակցութեանքը ամեն-բիւնեան մէջ դիմակցին: Մենք մեր խօսքը պիտի չգործենք կամ իսկ պիտի չդառնանք մեր բուն ծածմբէն: Մեն յաղթանակը պիտի չառնեցաւ Եւրոպայ:

նշանակուած է, պաշտօն մը զոր վարած է երկար տարիներ :

Երկու անգամ մասնակցած է Հ. Յ. Դաշնակ-
ցութեան Ընդհ. ժողովներուն, առաջին անգամ
Պոլիս՝ 1911ին, երկրորդ անգամ Փարիզ՝ 1929ին։
Երկուր տարիներ եղած է անդամ է՝ Յ. Դ. Ա-
մերիկայի Կ. Յովսէփէի։ 1919ի ամառն երբ Ամե-
րիկայի մէջ ընտրութիւն տեղի ունեցաւ Փարիզ
զումարումս Արեւմտահայ Համագումարին այս
զաղովթին կողմէ չորս ներկայացուցիչներ ուղար-
կելու, ժողովրդական քուէարկութեամբ 4 ընտ-
րուած պառագաւորներէն մէկն ալ ընկեր Տոթթ-
Թաշճեանն էր։ Սակայն, զինադաշն զԺողարու-
թիւններու հետեւանջով, չկարգաւ մեկնելի։

Ընկեր ՏՈՔԺ. Թաշեհան գրած է երկու գրքեր. 1. «Միութեան եւ Համբաշխութեան խնդիրը Հայ Յեղափոխական Կուսակցութեանց Միջեւ», 2. «Աւստրալիայում ապան Աղողջապահութիւն», վերջինը՝ Հայերէն եւ անգլերէն:

Տարիներու ընթացքին, մեր ընկերը «Հայ -
րենիք» մէջ ստորագրած է բարձրաթիւ յօդուած -
ներ: Մինչև իր մահը բերած է նաեւ իր ստանալի-
ցանքը: Մեր բանաստեղծ պարզօրէնացողն է: Բացի իր
մայրենի լեզուէն, Տաթ. Թաշեան գիտէր նաեւ
սկզբիւնէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ թուր-
քերէն:

յի մէջ: Ահաբն խնդիրներ կան մեր առջեւ: Զարդուկիւտի Եւրոպայ մը, բամբակ – բամբակ եղած հիւր-
գով եւ, առեւտրային մամբ, — իրողութիւն մը որ հա-
նազէպ է պատմութեան մէջ: Վարչապետը աւել-
ցուց թէ Անգլիոյ ընդարկան պայքարը արգելե
մէ չէ երեւ Մեծերու տեսակցութեան: Կը կարծուի
թէ տեսակցութիւնը կրնայ տեղի ունենալ յունիս
15էն յուլիս 5: Ուրիշ ճառի մը մէջ, Պ. Զըրչիկ հա-
աստեց թէ ինչպզզային նոր կապիտալիզմութիւն
մը դուրս պիտի հանեն, խախտեցու համար ապա-
գայ պատերազմները: Այս առթիւ աւելցուց թէ
կրբ ինը չկարենալ իր ընտրական շրջանակը դալ,
Տիկին Զըրչիկ պիտի բռնէ իր տեղը, քան վար-
ժուած ըլլալով համարային կեսնքի: Տիկին Զըրչիկ
քանի մը իրական սֆերան ժողոված է ն. Միութեան
մարդաբանական գործընտուն համար:

ՌՈՒՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԵ՛Կ ԴՄԱԸ ԲԱՆԻՐ
սկսած է, զբաւման իշխանութեանց պէտքերը հո-
գալու համար (մասնաւորապէ՛ս քիմիական նիւ-
թեր)։ Ածուխի արտադրութիւնն ալ կ'աւելնայ։

340 ԿԵՂՄ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ. յառեռուց ցանց մը սարքելով, յառողեր էջն 200 միլիոն Փրանք շորթերի Փարիզի ևս շուկային քրեմ: Ոստիկանութիւնը յառողեցաւ ձերբակալել խաբերանները, որոնք երեք շրջանի բաժնուէրով, կանոնաւորապէս ալքէ կ'անցընէին Փարիզ յոխաղուածն սեւ շուկայի սպարանքները: Բոլորն ալ ունէին ռուրկանական եւ իտալական զարբանիչը եւ կատարելապէս կեղծներ էին խաղարկուող քանակ թուովները: Բոլոր զգուռուածն ապրանքները կը կնքուէին եւ կանոնաւոր ընկալաբիւրօներ կը տրուէին: Օրինաբար ռուսիկանութիւնը զիսած էր որ խաբերանները ճշգրտացուիմամբ կը գործէին առտուան ժամը 6էն 7: Առաջին առեթիւ ճարարակութեան 12 հոգի, յետոյ կծիկը քակուեցաւ:

100 ԿՐԱՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի այս շաբթո-
սվորդով — (Յնեբու համար 100 կրամ աւելի):
14.848.000 ՖՐԱՆԿ ՏՈՒԳԱՆԻ զտոտապար -
տուեցաւ պանդոկատէր մը Պարպիզոնի մէջ: Կա -
նախկինորէնք միեւնոյն առնել զրաւեց իր ապո-
րէն շահք, 3.712.000 ֆրանք:

ՉԵՐԲԱՍԱՆԱԼՈՒԵԾՅԱՒ, Նիւ Եոթքէ մէջ, Ֆրանսացի օդակոչ սպայ մը, Փօլ Բաժպայէզ, որ իրեն լրտես ամբաստանուած էր ուրիշ հռչակագործֆրանսայի օդակոչի մը, Բօսթի կողմէ։ Այս վերջինը դերման լրտեսական ռաժիոն մէջ մտած էր 1942ին եւ այն տարին Սպանիա զացած։ 1943 Յունիսին Մ. Նահապետները կը շարունակէր, երբ յաբարբուռ. Ֆրանս մէջ մտաւ Բաժպայէզը հետ, որ Գերմաններէն պաշտօն տուած իր անթիկի կայանը էր հաստատուել Անթիկիայի մէջ։ Բաժպայէզը չէր դիտեր թէ Բօսթի կայս ունէր ամերիկեան աստիկանութեան հետ, եւ ամէն զարանիք պարզեց իտալիէ։ Ի վերջոյ յաջողեցաւ ամաթիկի կայանի մը հաստատուել Նիւ Եոթքէ մէջ, ստանց դիտանել որ Բօսթի մտաւ ուսիկ է։ Բօսթ ամէն թան մէջտեղ հանելով մերսուկայել տուաւ իր հայրենակիցը, որ արդէն զատարան լանձնուած է։

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԳԵՐԻՆԵՐ

Մէնթ Էթիկէն, — Գերութենէն զերազարձած են, — Տիրան Գարաւապետան, Յարութիւն Գարաւապետան, Տէրերն Մարգարեանն, Յովհաննէն Սարգսեան, Յակոբ Մէրալյարեան, Ասատուր Մէրալյարեան, Յակոբ Փիլիկեան (ըտնի աշխատանք), Հայկ Հարիկեան, Պետրոս Ճէլաթեան, Բարեղ Ներսէսեան, Աւետիս Կորկոտեան (Սիւրբ Բոնիթա), Մարգիս Յակոբեան, Մանուկ Նորաստեան (Սիւրբ Բոնիթա) :

Լուր չկայ Գուրգէն Սարգ-Քէշիշեանէ, Վահ-
րամ Սարաֆեանէ, Էմմանուէլ Արրահամեանէ եւ
Թայուուս Զուլֆեանէ: — Վ. Խ.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Սէնթ Էթիէն .— Անցեալ անգամ զրաժ էինք մեր
 փաշուկի կացութեան մասին : Քանի մը լրացուցի՞ր
 տեղեկութիւններ եւս .—

1942-ին կաղմուեցաւ աւելի քան 25 երիտաւարդներէ բաղկացած «պատգէթ պօլ»-ի մարդական խումբ մը, որ կը մարզուէի Պ. Կարապետ Եղիանէի ղեկավարութեամբ: Դրանման ջրվանդին ազդեցին մարմինները դէրսեան իրաւօջի ղեկավարութեամբ ստեղծուող երեկապաշտմանը շարք մը:

1944 Մայիս 26ին Ամերիկացիներուն կողմից
ամբարձրուեցաւ մեր քաղաքը: Բազմաթիւ տուններ
եւ հողակապ եկեղեցի մը Հիմնադատակէ կործանե-
լով աւելի քան 3000 քաղաքացիներ մեռան: Մեծ
կոն ունեցանք երկու ծառ միկրաւորներ: Ազատա-
բերութեան յալըրդող օրերուն կազմուեցաւ Ազգ-
ձակաւոր, որ կը հաւուէ 86 տնդամներ: Հ. Ա.
ձակաւոր տաղիւն զորքը եղաւ նիւթապէս օգնել
13 ուսանալի տնդը զինուորներու եւ տսանմնեց
հոգատարութիւնը Le Puy (Haute-Loire) ի հիւանդա-
նոցի մէկ գտնուող 30է աւելի թոքախտաւոր ուս-
տանալ զինուորներու: Այս առթիւ գոյադուցած էր
96.000 Փրանքի դումար մը որուն 86.000 Փրանքի
ծախած է վերջոյիշող նպատակի համար, իսկ
զանցը կը մնալ 10.000 Փրանք: Կիմանամ թէ չա-
պրոյս Խաչի Սանուհիներու միութիւնը 10 տուփ
Hémoustyl նուերի է Ազգ. ձակաւոր մարդը թխան
ի նպատ. Ըն Փիւհիւ թոքախտաւոր օննդողներուն

Փարիզի մէջ դաւաճուած Ազգ. Ճակատի ընդ Հ. Բողոքին վերջ հոս եւս եղան նոր ընտրութիւններ, յապաղելով համերայութեան: Վարչութիւնը կը բաղկանայ հետեւեալ անդամներէ —

Գ. Ստեփան Ստեփանեան, Յովհաննէս Ստեփանեան, Կարապետ Միքայելեան, Տիգրան Մէքեան, Արշակ Գոգիկեան, Կարապետ Պալեան, և Կարապետ Սիւրբան:

Yssingeaux (Haute - Loire) բնակող ընկեր ձամ-
պուրեանի 21 տարեկան դժբախտ Արաս, ձկնոր-
սութեան պահուստ հաւասարակառութիւնը կորսող -
ցնկնով, ոտքը կը սահի ու 30 մեթր բարձրութենէ
մը վար ինկալով խեղդամահ կ'ըլլայ: Բազմաթիւ
ընկերներու եւ բարեգամներ, հակառակ դժուարին
ձամբորդութեան, փութացային Իսինչո կըթալ,
միխիթաբերու համար չափաքիթաբար: Հարիւրաւոր
հին հստեւեցան մինչեւ գերեզման: Տարաբախտ Ա-
բաս կը պատկանէր 44ի գորգաշապին: Իր ամբողջ
դասակիցները հրամանատարով, նուազախոտմարով
ու. զին. պատուինեցով առաջնորդային մեծույա-
կաւորը մինչեւ գերեզման ուր դաբախանալանի
կարողային ֆրանսացի դաւաընկերներէն երիտա-
ւօրդը մը եւ Սկէնէ իթիէնէն ընկեր Անդրանիկ Շա-
քարեւեան (Փրանսերէն): Մեր խորին վշտաւոր-
թիւնը չք յայտնեց մեր սիրելի ընկերոջ՝ Յարու-
թիւնը Համապուրեանը եւ իբր ընտանեկան պարա-
գաներունւ - Հարգանքի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓՈՆ ՏԷ ՇԵՐԻԻԻԻ — Այս մը անձնուէր երիտա-
մարդներ կ'աղմեցնէր Հ. Մ. Ը. Մ. ի մասնաճիւղ
ըն, որուն շուրջ բոլորուած են 35 նորահաս ան-
շամներ եւ անոնք անձնուէրն: Դեկտ'արութիւնը
յանձնուեցաւ հայ եւ Ֆրանսական մարզական շրջ-
անակի եղաւմանիւթ, մարզիկ Ազատ Գալեանի:
Ենթիյալիս պարէնթիս եւ Ֆուլթօլի դաշտերը ա-
պահովուած ըլլալով, սկսանք զօրծնական քալի:
Մեծ ջան- կը թափենք բոլորի զոյցերը ապահո-
վելով, պատրաստուելու համար Ligue Lyonnaise de
Foot-ballի ախորժակակն շարք մըցումներուն:

Անշուշտ Հ. Մ. Բ. Մ.-ի անդամները եւ անդա-
մանիները կրեան պարծենալով որ Ֆրանսայայի մէկ
անհիշելի ունին ժամանակեղ մը որ ամէն պարա-
գայի տակ կը ջանալ վառ պահել իրենց անունը,
զարգոյական ոգին՝ եւ մանաւանդ հայ անունը: Եւ
եթէ հպարտ ենք մենք, յայտնութեան պատճառ
այն կ'որ հպարտները կը ստանանք բարեբաններէ
կամ գալտաւանդներէ, պարանանդներէ եւ ե-
րեկոյթներէ, այլ որովհետեւ Հ. Մ. Բ. Մ.-ականե-
րանք մեր բանտօրակաւ վառատակն ինչպիսիւ մեք
գոտանալ կը ձգտանք ծանոթիլ:

Յաջորդով մրցումներու մասին: Ազատ
ՎԱՆՔՆՍ: — Վալանսի մարզական ձիուծեսն
Ֆուլթոնի խումբը, երկու յաջող մրցումներ ու-
նեցաւ: Առաջինը 6 Մայիսին, Մէյն Շամփեր Վա-
սիսի մարզականին դէմ, ղԺուար խաղարկութե-
նէ մը վերջը, մեր մարզիկները ճկուն խաղով յաղ-
կանաւոր տարին 3—2ով:

Իսկ երկրորդ մրցումը տեղի ունեցավ Մեխա-
փոլիտեի մարզադահլւանի վրայ, Մայիս 13ին,
վիճելի հայ մարզականներուն ղեմ: Մարզի սկիզբէն
մեր մարզիկները խիստ ճարպիկ վայելէնքով մը
վերաբարկեցին առակէն կէտը: Անորով խաղի ըն-
թացքին Վալանտի մարզիկներուն խաղարկութեան
բերանդուտութիւնը զգալի էր եւ խաղը վերջացաւ
3-0, Վալանտի թղթմանով:

Թոյմաւ Եղիկեան

ՀԱՐԱՇ

ՕՐԱԲԵՐՐ

ԺԶ. ՏՄԻՐԻ — 16e Année N° 4414-Նոր, շրջան, քիւ 43

Խմբագիր՝ Ե. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Դիմ. 3 ֆր

Մանկուս կը պաշտպանէ

Թիրոյի պաւանջները

Նոր-տաղանայ մը ալ՝ Եւրոպայի արտին վերայ Մադէլայ Թիրոյ օր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Եւրոպայի ճանապարհը իր պահանջներուն վրայ։ Ան կը պահանջէ ոչ միայն Թիրոյի թիւն, այլեւ Բարիքի թիւն։ Թիրոյ յայտարարեց.

« Իսթրիոյ եւ Սլովենիոյ ծովեզերքի մեր եղբայրները փրկուեցան, բայց Բարիքի մեր եղբայրները տակաւին իրենց ազատութեան կը սպասեն եւ ես յանուն զանակցային Եւրոպայի - լիոյ կ'ապահովեմ թէ մենք երբեք լքած չենք Բարիքի թիւն։ Կոչ կ'ընեմ Դաշակիցիներուն որոյշայի պաշտպաններ մեր ազգակիցները այն միեւնոյն հարստապարիքներէն որոնք դարձելով հալածեցին զանոնք, եւ մասնաւորապէս վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին»։

Բրիտանական ծրր քանակին ընկերացող Թրոյ-Թալիցիները կը հեռագրեն թէ Ռաթալիցիները (Պրո-Լաթիոյ յիշատակահանները) վայրագութիւններ գործած են Եւրոպայի մէջ։ Նոյնի մը համաձայն, 75.000-ոց հրեայ բնակչութիւնէն միայն 5000 հոգի ողջ մնացած են։ Փղթակից մը որ Պրո-Լաթիոյ արեւելքայինները այցելած էր, կը պատմէ թէ Ռաթալիցիները 700.000-էն 800.000 հոգի ջարդած են։ Մադէլայ Թիրոյ իր ճառին մէջ մասնաւորապէս շեշտեց.

« Ես վճռապէս կը հերքեմ թէ մենք կ'ուզենք բռնութեամբ կրակել ինչ որ մեզի չի պատկանիր։ Մարտիկները կ'ապրին մը պիտի տեսնուին, եւ քիչ ստիպուելիմ նորէն ինչպէս այն բաներուն հարմար գործարար շահած ենք այս պատերազմին մէջ »։

Պորտուգալի մամուլը, որ մինչեւ հիմա լռութիւն կը պահէր այս հարցերու մասին, առջի 24 յոշուած մը հրատարակեց Վերթոյի ստորագրութեամբ։ Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ մառնչալի Թիրոյ քաղաքներուն իրաւունք ունի Թիրոյի մէջ պահուած իր զօրքը, քաղաքին փրկութիւնէն վերջ։ Յետոյ կը բացատրէ թէ Եւրոպայի զօրքը Թիրոյի մէջ ետանդիւններ մէջ եւ Սլովենիոյ ծովեզերքը մնալով խախտած չեն ըլլալ հայտնութեան ժողովին տակի որոշումը՝ այդ շրջաններու յատկացման մասին։

Երեւն Զոյգերուն հանդիպումը

Մ. Նահանգներուն նախագահին երկու մասնաւոր պատուիրակները կ'աշխատին փութացնել Եւրոպայի Մեծերուն հանգիստումը, նկատի առնելով միջազգային կացութեան ծանրացումը։ Մոսկուա զրեւան պատուիրակը, Հափթեան, երկու անգամ տեսակցեցաւ Սթալինի հետ։ Առաջին տեսակցութիւնը տեւեց մէկուկէ միւս։ Իսկ երկրորդի պատուիրակը, Տէյլիս, երկրորդին խորհրդակցեցաւ Զորքիի հետ։ Պատակցութեան նիւթերէն մէկն ալ Գերմանիոյ վարչական կազմակերպութեան խնդիրն էր։ Կ'ըսէր թէ մառնչալ Սթալինը, միջազգային վարչութեան անգլիացի հրամանատարը, պատրաստութիւններ կը ցուցնէ օր առօր Գերմանիոյ երկրին։ Ամերիկացիներն ալ կը փութացնեն իրենց պատրաստութիւնները։ Թէեւ հարեւրաւոր զանակցից օդատեսեր Մայր։ Սթալինը կը զրկուին, բայց հօր օդատարները մը պիտի պահուին Գերմանիոյ մէջ։ Նաեւ մեծ քանակ մը, ամէն տեսակ ապարանքներով ինքնուրույն։

Հաւանական չի գտնուիր որ Երեւ Մեծերու ժողովը տեղի ունենայ Լոնտոնի մէջ։ Թերեւս Մոսկուայի մէջ գումարուել կամ Ռուսիոյ ծովային շահերը։

Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը ձայնաւորուած ճառ մը խօսելով, իր երկրին միջնորդութիւնը առաջարկեց եւ խնդրեց Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Ն. Միութենէն եւ Զինադաշտէն՝ համաձայնութեան մը յանգիլ օրումն ծանրակիւ խնդիրներու մասին։

Զ. Յ. Դ. ՀԵՈՒԳԻՐԸ ՏԻԿՆԸ ՐՈՉՎԵԼԻԹ

Զ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը ուղղած է Տիգի Րոզվելիի. — Ամերիկայի ամբողջ ժողովուրդին հետ միասին Զ. Յ. Դաշակիցիներուն Կեդր. Կոմիտէն իր բոլոր մասնաճիւղերով իր խորունկ ցարկը իր յայտնէ այն մեծ եւ անփոխարինելի կորուստին համար, զոր կրեցին այս մեծ հանրապետութիւնը եւ բոլոր Միացեալ Ազգերը յանձին իրենց մեծ աւազանը Զ. Դաշակիցիին։

Յանուն համերայնութեան

(Բաց նամակ իմի ընկերներուն)

Սփիւռքի հայութեան մէջ համերայնութեան, անկեղծ եւ անփութագիտ զորակցութեան անհրաժեշտութիւնը պէտք է շեշտել ու հաստատել՝ ունեւի քան երբեք։

Այս աշխարհաստանն արտաքին լաւերներուն պարտաւորութիւնն է աշխարհաւոր կորուստը հաւաքարար դարձանելու համար։

Սակայն համերայնութեան չէնք հաստատուել, ամուր եւ անխորտակելի հիմքերու վրայ զննելու համար, նախ անհրաժեշտ է լրջութիւն։ Ոչ մէկը երաւունք ունի զրէի մէջ հարուստով լուծուած ու անհետացած համարել կէս դարէ աւելի կազմակերպուած ու գործած քաղաքական, մշակութային, բարեգործական կազմակերպութիւնները։

Ապա պէտք է մեր հողիները մաքրենք, Թօթափելով անցեալի կանխակալ կարծիքները եւ նախապաշարումները։ Մենք աւերել ենք վրաստանը կը գտնենք անհատական ու խմբական փոփոխութիւնը։

Ունենք հանգանակ մը, ցեղին մարտիրոսութեանց խառնուրդ՝ իր արդար արեւելով, կանան երիտասարդութեան ողբակիցումով, փափկասուն օրիորդներու գեղեցկութեամբ՝ կուտակեան բռնաբարումով, վերջապէս դարձել ի վեր ամբողջական զոհողութեամբ նուիրաբերուած։ Եւ որ դուք ալ իբր միջին սերունդ աշխարհային էք բարձրացած, խաչեալ ալ խաչեալին վիճակը չի հասկնար։

Այդ արքայութիւն արքայ դարձած հանգանակը, ցեղին հանգանակը պաշտպանի մը կը օգտակէ։ Անոր արդար ժառանգորդը մենք ենք, մասնաւոր մենք, կանգնելու ճակատաբաց, անվերապահ ու վճռական։ Պէտք է պահանջենք ու ստանանք մեր արդար իրաւունքը։ Պորտուգալիս չափաւոր շահերն ալ այդ կը պահանջեն։ Մէկ Հայաստան, միաձուլ ընդհարակ, եղբայրացած։ Պորտուգալիս Միութեան հետ, միշտ հաստատում ու անկեղծ։

Հատուցման այս վճիռն արդար դատով միայն կարելի է ուղեւորել ու ուղեւորել։ Այդ է Արեւմտահայութեան միակ ապաւենը եւ մեր սիրելի հայրենիքի բարեկամ միջոցը։ Այս յորձանքին հաւատարմութեան առջեւ ամենամեծ քաղաքական ու բանգէտ պիտի լինի ու անհատական խմբական փոփոխութեան ալ պիտի լինի, կամ իրենց իրենց քաղաքի հրապարակէն։

Այլեւս պէտք է վերջ տանք խնդրանքներու, բազմաթիւ պարտաւորութեան։ Պահելով ունեւի, եւ մուրհակ մըն է տարաբարութեան, հող չէ թէ առկա մնացած ըլլայ։ Ծովէ ծով Հայաստանի երազները չունենք մենք։ Կը բաւէ ամփոփուել Ռեյխի զօրքին հաւատարմութեամբ։ Այդ պահանջը չի ճանչնար ոչ կարմիր, ոչ ճեւղակ։ Հայրենիքի շահը զոյն չի ճանչնար։

Ինչպէս միւս զաւորութիւնները ձեռնարկներ կ'ընեն, նոյնպէս մենք պէտք է դիմումներ կատարենք՝ յարմար ժամանակին, օրումն յաղթականներէն։ «Զլազող երախային կաթիլ չենք տար» կ'ըսէ ժողովրդական առածը։ Եւ որ մենք ալ բաժին ունենք զոյգ աշխարհաստանն արտաքիններէն։ Անգլիային ազգովին զոհուեցանք, իսկ հիմա՞ զեռ պատուութեան անյադ ստանձնող հոգին կուտանք։ Ունենք կրօնը. — Գաղութական ամենամեծ անարդարութիւն իրի հայրենիքին։ Այդ, ապակայ մենք ալ ձայն չունենք, իբրեւ հայրային կարծիք, զէջ արքայապէս ուժ տալու համար մեր սիրելի հայրենիքին եւ անոր իշխանութեան։

Ուրիշ ճամբայ չկայ։ Առաքելի՛ կը նշանակէ հայկական ազգային պահանջներէն հրաժարել։ Մենք անցեալ անցնելուք քննադատեցինք ու կը քննադատենք, սակայն ստիպուած ենք շարունակել անոր գործը, զիտակցօրէն, առանց արկածախնդրութեան։

Այսօր իբր միջին սերունդ կը ընտաղանք եւ մենք անոնց գործը շարունակենք, խնդրեմ ըսէք, կ'աշխարհաւորուեմք մը մեզ քննադատող։ Մենք հանդարտ ստոյգ, սակայն խղճի խայթի մեր հոգիներուն մէջ՝ հեռագիտէ կը հեռանանք, մեր հետ տանելով ցեղին անկեղծը։

Անշուշտ Սփիւռքի հայութեան պահանջը բազմաթիւ անդին չի կրնար անցնիլ։ Այդ զիտակցութեամբ է որ կը գրեմ այս քանի մը տողերը՝ սակայն պէտք է խմբած, մոռցած ներկայանալ պատահարներու առջեւ։

Ընկերներ՛, այս տողերը ձեզի կը գրեմ առանց յետին մտքի, առանց զիտակցելու, բանգէտի յաւանութեան, այլ ի խորոց սրտի, որ կը մարմոցի

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՆՈՐԷՆ ԾԱՆՐ ԴԵՊՐԵՐ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷԶ

Անգղիա եւ Ամերիկա մտանոց

Ճէմիլ Մէրտան պէյ, Սուրիոյ վարչապետը, Մայիս 28ին հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ խորհրդարանին մէջ.

« Ֆրանսական զօրքը կրակ բացաւ Համայն ժողովուրդին դէմ, Դամասկոսէն 80 զինուորական հետեւեալ Հալէպէ համբուռ վրայ։ Բերք. — հետեւեալ ժողովուրդին ալ ֆրանսական զօրքը իր վրայ յարձակեցաւ։ Ֆրանսացիները օգնական զօրք բերին Համասին։ Այժմ կ'սկսենք տեղի կ'անհետափոքողներուն մէջ. Հաղորդակցութիւնները խզուած են։ Հանրային կարծիքը այնքան գրգռուած է Համասի մէջ որ եւ է բան կրնայ պատահիլ ու եւէ տուն, եւ չեն գիտեր թէ ինչ կրնայ պատահիլ Դամասկոսի մէջ։ Ռաշիդի զօրքը կը ջանայ պահպանել բարեկարգութիւնը, բայց կը վախճան որ միջնադէպը ընդհանուր ընդհարումի մը յանգնի։

Ամերիկեան զորքակազմութիւնը կ'ըսէ թէ Սուրիոյ վարչապետը այս յայտարարութիւնն ըրաւ, երկուրուկէս ժամ իտալացիներէ վերջ անգլիական զորքակազմութիւնը եւ Մ. Նահանգներու զենպանին հետ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, անգլիական զորքակազմութիւնը ուժգնօրէն խնդրած է Սուրիացիներէն որ ամէն շաբաթ կ'գործ դնեն բարեկարգութիւնը պահպանելու համար, մինչեւ որ կ'ըլլի մը յանգիլ։ Փարսիքի մէջ կատարուած դիւանագիտական բանակցութիւնները։

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ երկուշաբթի առտու կատուի ցիրաքան հրացանաձիւթիները տեղի ունեցան Դամասկոսի մէջ, եւ լուսեան հրամանագիր կամ թղթաւթի ձայներ։ Փողոցները ամայացան, եւ միայն շրջան պահակախումբը կ'երեւային։ Բայց պատուհաններու շուրջ կ'ապացուցանէր թէ շատեր արթուն էին ամբողջ գիշերը։

Բրիտանական իշխանութիւնները հաւանական կը դառնին որ անգլիական զօրք բանակը միջամտէ, եթէ կրնանք ծառայել։ Հալէպի հաղորդակցութիւնները խզուելէ առաջ, կացութիւնը հանդարտ էր։ Պէյրութի մէջ ալ անդորրութիւն կը տիրէ։ Իրազեկները կը վարձան որ եթէ Համայն կուրծաւի, ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ ամբողջ Սուրիոյ եւ քերես իրաւանի մէջ։ Ֆրանսացիները Համայն վրայ կ'երեւանագրած են իրենց օգուդութիւնը, որովհետեւ այդ քաղաքը հայրենապիտան տեղի վաւարան մըն է։ Բայց հաւանական է որ ամէնէն բոլոր պայքարը պայթի Դամասկոսի մէջ։

350.000 ՍՈՒՐԻԱՅԻՆԵՐ ԶԻՆՈՒՄ

« Նիւ Եորք Զէքըր »-ի տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսացիները հազար 2000 արմատադիւ զինուոր ունին։ Բացի 800-էն, Սուրիայի մասնաւոր զինուորները սակէ անկէ հաւանական են եւ հաւանաբար դաւանելով լրջալով սուրիական ուժերուն պիտի միանան։ Ֆրանսացիները ունին նաեւ զինացիներ, հրասանդներ, երկու հրետանի թիւթեւ թնգանքներ, տասը թիւթեւ հրասանդներ եւ տասը զրահապատ կառքեր։ Սուրիացիները ունին 1200 սուրիական եւ սուրիական զինուոր, զինուոր. — հրացաններով, տարածակներով, քանի մը զննարկի եւ հրասանդներ, բայց նաեւ 350.000 հոգի ունի պատուական զաւորութիւն մը։ Անոնք օդանաւ չունեն, իսկ Ֆրանսացիները ունին երեք օդանաւեր։ Ֆրանսացիները երկուշաբթի օր զրահային 50 մ. մերիկեան բեռնակազմեր եւ զանոնք կ'օդատարուեն զինուոր փոխադրելու համար Հալէպի շրջանը։ Ուրիշ տասը բեռնակազմեր ալ թռնաւորութիւնը կը փոխադրեն Նիքոսի շրջանը, ուր մարախները կը սպանան հունձերուն։

Նախագահ Թրումբը պիտի միջնորդէ

Լոնտոնէն կը հեռահաղարկէ հաւանական է որ Մ. Նահանգներուն նախագահին խնդրուի միջնորդել, լուծելու համար Ֆրանսայի եւ Սուրիա-Լիբանանի միջեւ ծագած վէճը։ Այս միջնորդութիւնը անհրաժեշտ կը համարուի անոր համար որ լուրջ մտահոգութիւն կը տիրէ զիտակցութեան շրջանակներէն մէջ։

Սառ Ֆրանկլինի ուսումնական պատուիրակները կը յիշեն անցեալի — նոյնիսկ ներկայի — պատուիրակները։ Յանուն համերայնութեան պէտք է պատեց կրեւ մօտեանց բոլորին՝ Արեւմտահայութիւնը եղբայրացաւ սպանիլ, ջարդի եւ տառապանքի մէջ։ Ան օր չի համերայնուի Արեւմտահայ հանրակական շարքի վաղորդութեան լուծման կարելի չէ ոչ համերայնութիւն, ոչ ալ համարուած գործ տեղեկով։

Առանց խաչալի համերայնութիւնը անոյնու թիւն է։

ՅԱՆՈՐ ԶԱՄԵՆ

Ռուսիա և Թուրքիա
կը բանակցին

Մոսկուայի թուրք դեսպանը իր պաշտօնառե-
ղին վերադարձաւ, վեց շաբաթ Սեզարա մնալէ
վերջ։ Դեսպանը բանակցութիւններ պիտի վարէ,
նոր համաձայնութիւն մը կնքելու համար 1925ի
դաշնագրին տեղ որ չեղեալ հռչակուեցաւ Մոս-
կուայի կողմէ։

Թալաթի թղթակցի կը գրէ թէ երբ Սան Ֆր-
անչիսիոյ խորհրդակցողը բացուեցաւ, կը
կարծուէր թէ երկու պետութեանց արտաքին նա-
խարարները առիթ պիտի ունենան խօսելու այս
մասին։ Սակայն Եւրոպայի պատերազմին դադա-
րումը եւ ուրիշ անմիջական խնդիրներ այնքան
զբաղեցուցին պատուիրակները որ, ժամանակ
չմնաց ուրիշ խնդիրներ քննելու։ Այնպէս որ, երբ
թուրք դեսպանը այցելէ Պ. Մոլոտովի, պիտի
տեսնէ որ երկու երկիրներուն յարաբերութիւննե-
րը կը գտնուին ճիշդ այն վիճակին մէջ ուր էին
երբ ինք մեկնեցաւ Մոսկուայէ։ Բարեկամութեան
եւ չեզոքութեան դաշնագրին խզումէն վերջ։ Չի
զիտցուիր թէ ինչ ձեւով պիտի սկսին բանակցու-
թիւնները, նոր դաշնագրի կը կնքուի։ Համար
թուրքերը այն կարծիքն ունին թէ նոր առաջարկ-
ները պէտք է դան Ռուսիայէն, որ պատասխանա-
տուն է հին դաշնագրին խզումը։ Իսկ Ռուսները կը
թուին թէ կը սպասեն որ թուրքերը առաջարկներ
ներկայացնեն, որոնցմէ թուրքերը չօչափե-
լու համար։ Այս ձեւակերպ խնդիրը չի փոխեր այն
երոզուութիւնը թէ՛ այսպէս թուրքերու յարաբե-
րութիւնները, թէ՛ եւ ուղղակի կապ չունին Նեդու-
ներու հակակշիռ միջազգային լուծման հետ, սա-
կայն եւ այնպէս պիտի ազդուին անոնցմէ։ Անգա-
րայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը
կարծեն թէ երկու խնդիրները կրնան զննուիլ եւ
վճարուիլ զերթէ միաժամանակ։

Մոսկուայի պալատական պրեսայի վերաբերեալ
թէ ոչ, խնդիր մըն է որ պիտի կարգադրուի միջազ-
գային համաձայնութեամբ։ Եւ հաւանական է որ
քննուի Երեւ Սեզարա յառաջիկայ ժողովին մէջ։
Վերջնական կարգադրութիւնը պիտի ըլլայ աւելի
վերջը, մասնակցութեամբ թուրքերի եւ միւս շա-
հակից պետութեանց։ Այն ատեն վճարակ ելքի
մը յանգած պիտի ըլլան թուրքերուն բանակցու-
թիւնները՝ նոր դաշնագրի մը կնքելու համար եր-
կու երկիրներուն միջեւ։

ԲԵՐԼԻՆԻ ՓԱՆՏԱՏԵՆԴԻ (Թիֆլիս) 66 դէպ-
քը երեւան հանուեցան Փարիզի մէջ, Առողջապա-
հական նախարարութեան կողմէ։ Վարակաւորներէն
64ը դեմադրական արգելաբանութիւններէն արձակու-
ած քաղաքական տարադիրներ են։ Նախարարութիւ-
նը յանձնարարեց թող չտա որ կամաւորներ աշ-
խատին ընդունելութեան կեդրոններուն մէջ, որով-
հետեւ շատերը կը մերժեն ենթարկուիլ հակաթի-
ֆիւս ներարկումի։ Ամէն կարելի միջոց ձեռք առ-
նում է, հիւանդութեան ծաւալումը փափանքով
համար։

ԴԱՆԼԻՆԻՆ ԿԵՐԱՎԱՅՄԱՐԻՆԻՆԸ այսօրուան
վաղուան խնդիր կը համարուի։ Նախարարնե-
րուն թիւը պիտի կրճատուի, եւ աւելի հեղինակա-
ւոր դէմքեր պիտի մտնեն դաշինքի մէջ։

ՄԱՍԿՈՎԱ ԴԱՏԱՊԱՏՐԱԹԵՍԻ Ժան Ռաս -
թէլի, որ իբրեւ լրտես կը ծառայէր ոստիկանա-
կան տեսչի Պայլէի։ Մահապարտ 15.000 Փրանքի
համար հինգ չարիքաւորներ մատնած էր։ Իսկ
Պայլէ հիւանդացած ըլլալով, դատը յետաձգուե-
ցաւ։

ԿԱԹԸ 6 Փրանքի պիտի ծախուի Յունիս 15ն
սկսեալ, փոխանակ 5.60ն։

ՎԻԵՆԱՆ ԱՆՈՒԹԻ է, բոլոր ուսուցիչները դը-
րեթէ սպառած ըլլալով։ Կէս շաբ չափի կը ճար-
ուէ մէկ շաբթուան համար։ Փոխարութիւններն
ալ դադարած են, ինչ որ աւելի կը ծանրացնէ կա-
ցութիւնը։

ՊԱՏԵՐԱՅԻ ՈՃԱՐԱՐՈՇՆԵՐՈՒ խնդիրը պի-
տի քննուի այսօր, Լոնտոնի մէջ։ Միայն ծրարեալ
2000 թղթամբար պատրաստած է։ Բոլոր դաշնա-
կից կառավարութիւնները ներկայացուցիչներ պի-
տի ունենան, բացի Ռ. Միլթենէն որ առանձին
կազմակերպութիւն մը ստեղծած է, պատերազմի
ոճիրները դատելու համար։

ԼՈՒՐԵՐՈՒ ԳՐԱՔՆԵՐՈՒԹԻՒՆԸ պիտի ջնջուի
հետզհետէ, քանի որ պատերազմը վերջացաւ Եւ-
րոպայի մէջ։ Բայց նկատի առնելով Մայր. Արե-
ւելիի պատերազմը, անհրաժեշտ հրահանգները
պիտի տրուին թիւրքերուն, զինուորական լուրե-
րու մասին։ Մտերմ հրամանագիր մը պիտի հրա-
տարակուի այն մասին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՈՐ

ԽՄԲ. — Այս յօդուածը գրած է Ամերիկացի
մը, «Սոփիէթ Բըլէտ» (Խորհրդային Ռուսաստան)
պարբերականի մէջ, «Փոքր Կովկասի մէջ» խո-
րագրով։

Հայաստանի խորհրդային Ընկերակցական
Հանրապետութիւնը կը գտնուի լեռներով ու լեռ-
նադաշտերով չորայայտուած Փոքր Կովկասի եւ
Վրաստանի հարաւ - արեւելքը։ Ան 10. Հանրապե-
տութեանց ամէնէն փոքրն է, գրեթէ Պեճիկի
մեծութեամբ։ Բնակչութեան թիւն է 1.300.000,
բաղկացած գլխաւորապէս Հայերէ եւ Յարէթա -
կաններէ։ Բայց ասիկ զատ մէկ միլիոն ուրիշ Հա-
յեր ալ կ'ապրեն այս հանրապետութեան շրջա-
մէ մասով Վրաստանի եւ Ադրբեյջանի մէջ։

Հայաստանի մայրաքաղաքն է Երեւան, որ
ծովի մակերեսէն 3200 ոտք բարձր է եւ կը գտնուի
փկալիւան հմայք ունեցող, յարաւորաբար ծիւռա-
պատ, բարձրաբերձ ու բազմերանգ Արարատ լե-
ռան ստորոտը, Թրքական սահմանագիծէն միայն
37 ժողն հեռու։

Այս հսկայ օտար կը տեսնուի Հայաստանի
գրեթէ բոլոր մասերէն. ան այնքան կատարեալ
կերպով մտաւ կը կազմէ հայ ինքնաշինակցու-
թեան, որ անոր նկարը դարձած է կեդրոնական
մասը Հայկու ազգային զինանշանին։

Ռուսներ Տիւրքներ, «Եւր Տուրք Թայմզ»-ի եր-
բման թղթակցի Ռուսիոյ մէջ, պատմած է իր
մէկ խօսակցութիւնը — Թերեւս ենթադրական —
որ թուրք դեսպանը խորհրդային արտաքին
գործակար Զիլերինին ասած է։

«Ո՛րքան տարօրինակ է որ ձեր Հայկական
հանրապետութիւնը իր խորհրդանշանը կ'ունենայ
մէջ մը, որ կը գտնուի Հայաստանի սահմաններէն
դուրս»։ Զիլերին պատասխանած է. — «Ես առիւ-
սին պէտք ունիմ սորվելու թէ դուք նուաճած էք
Թրքական խորհրդանշանը՝ կիսալուսինը կամ
տարապարծ էք զայն»։

Հայաստան ունի երկար եւ աղմկալի պատ -
մութիւն մը, որ կը սկսի Բիւրստան անունով
1500 տարի առաջ, երբ Հիթիթեան շառաւիղ մը կը
քնակուի հոն։ Հետագային Հայերը խառնուեցան
Մարերու, Պարսիկներու, Յուններու եւ ուրիշ հե-
թանոս ցեղերու հետ եւ կազմեցին Հայութեան
հիմնական տիպարը։

Քանի՞ֆոն է իր Տաւնալ Հազարները իրենց
արշաւանքը կատարեցին Հայաստանի մէջէն՝ Բը-
րիստոնէ 401 տարի առաջ։ Յունաց Մեծն Աղեք-
սանդըը Հայաստան ներմուծեց արեւմտեան մշա-
կութիւնը՝ երբ զայն Պարսիկներէն դրակց Բրիստո-
նէ 331 տարի առաջ։

Առաջին դարէի սկսեալ (Ն. Ք.) հռովմէական
աշխարհակալ կայսեր ընդհատաբար տիրեցին
Հայաստանին։ Ազատուէր Հայեր իրենց զօրու -
թեան դազաթնակէտի օրերուն կ'ընդունէին պահ-
անկայ թագաւորութիւն մը, որուն սահմաններն
էին Սեւ Ծովէն մինչեւ Կասպից Ծով։

Բրիստոնէ 303 թուականին Հայաստան ան -
ցուց ճգնաժամային օրեր, երբ եղաւ պատմու-
թեան մէջ առաջին աղբը, որ ընդունեց զրիստո -
նէական իրեն պետական կրօն։ Հռովմէական
կայսրութիւնը կարճ տանին հետեւեցաւ անոր.
բայց այդ նոյն դարու վերջերս Հայիկեցիներ խզեց
իր կապերը Օրթոդոքս եկեղեցիին հետ եւ մինչեւ
այսօր կը մնայ ինքնավար զրիստոնէական եկեղե-
ցի մը։

Բրիստոնէութեան շրջանին դարեր շարունակ
առաւանակ Հայերը դիմադրակցին իւր յաջորդող
արշաւանքներու, որոնք կատարուեցան Արաբնե -
րու, Պարսիկներու, Քիւրտներու, Մոնղոլներու եւ
Թուրքերու կողմէ։

Յաճախ եւ հերոսաբար իրենցմէ շատ աւելի
զերպանց ուժերու դէմ կռուելով, Հայերը արդա-
րացուցիչ իրենց մէկ հին առաջուածքը թէ՛ իւրա-
քանչիւր մարդ իր սրտին մէջ քնացած առիւծ մը
ունի։

1828ին ցարական Ռուսիա Պարսկաստանէն ետ
առաւ ներկայ Հայաստանի մեծագոյն մասը, իսկ
1878ին երբ յաղթեց թուրքերի, աւելի մեծ թուով
Հայեր ենթարկուեցան ռուսական տիրապետու-
թեան։ Հայերու մեծամասնութիւնը սակայն մնաց
Թրքական տիրապետութեան տակ եւ ենթարկուե-
ցաւ ցեղային, կոտորած եւ տնտեսական ահաւոր
ճնշումներու, թէ՛ն անոնք՝ Հայերը, հերոսաբար
կռուեցան Սուլթանին դէմ։

19րդ դարու վերջին տասնամեակին ողջ քա-
ղաքակրթ աշխարհը ցնցուեցաւ, երբ Թուրքներ
ծրագրեցին լուծել հայկական հարցը սիսթեմա -

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԹՂԹԱԴԻՐԱՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ
ՅՈՒՆԻՍ 4ԷՆ 16

ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐԸ՝ ՄԻՆՁԵՒ 50 ՅՐԱՆԲ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, թղթա-
դրամներու փոխանակութիւնը պիտի սկսի երկու-
շաբթի, 4 Յունիս, եւ պիտի վերջանայ 12 օրէն,
Յունիս 16ին։

Փոխանակութիւնը պիտի կատարուի դրամա-
տուններու եւ Թերեւս նամակատուններու միջո-
ցաւ։ Առաջին վեց օրերու ընթացքին դեղարաննե-
րը, նպարեղէնի խանութները եւ երկաթուղիներու
գրասենեակները արտօնուած են ընդունելու հին
թղթադրամները, բացի 5000նոցներէն։

Հին թղթադրամները, 5000ն մինչեւ 50 Փը-
րանքնոց, այլ եւս արժէք պիտի չունենան Յունիս
16ին անդին։ Յիսունոցները եւ աւելի մանր դրամ-
ները հաւանաբար պիտի փոխանակուին աւելի
վերջը։ Անուշաւտ ստոր համար է որ հրապարակէն
զերեթէ անհետացած են մանր դրամները։

Փոխանակութիւնը փութացնելու համար դրա-
մատունները բաց պիտի մնան չաբաթ, 9 Յունիս
եւ կիրակի, 10 Յունիս։ Առաջին առթիւ միայն
փոքր քանակութեամբ թղթադրամներ պիտի փո-
խանակուին, — 6000 Փրանք իւրաքանչիւր ընտա-
նիքի համար, 3000ական Փրանք ալ անոր անդամ-
ներուն համար՝ բայց անոնք որ ընթացիկ հաշիւներ
ունին, կրնան քանաւոր քանակութեամբ նոր թղթ-
ադրամ քաշել չէրելով։ Մնացիւրը պիտի պահ-
ուի դրամատուններու մէջ, մինչեւ որ քաշաբար
քանակութեամբ թղթադրամ հասնի։ Նկատի առ-
նելով 12 օրուան պայմանագրի ընթացքին տեղի
ունենալիք խնդրումը, կը յանձնարարուի թղթ -
ադրամները դրամատուն յանձնել երկուշաբթիէն
ստաց։

Տարւ հաղարէն մար կարճ պայմանագրով
մուրհակները պիտի կնքուին եւ տէրերուն վերա-
դարձուին։ Այդ դրամներէ վեր եղածները ի պահ
պիտի դրուին, փոխանակուելու համար աւելի
վերջը։

Տեղական Թերթերը կը գրեն թէ նոր թղթա-
դրամները կը քաղկեան 5000, 1000, 500, 300,
100 եւ 50 Փրանքնոց կտրուեն։ Նորութիւն է 300
Փրանքնոցը։ Պաշտօնական շրջանակները ուրիշ կը
յիշեցնեն թէ փոխանակութիւնը պիտի կատարուի
առանց կրճատման, Փրանքի դէմ Փրանքով։

Բոլոր անոնք որ 75ն 105 օրուան պայմանա-
գրով դաժմատոմսեր, վեց ամսուան, մէկ տար-
ուան կամ երկու տարուան պայմանագրով դաժ-
մատոմսեր եւ Սպառազինութեան տոմսեր, խնա-
յողութեան տնտեսի մուրհակներ, Փրիւրեթան
տոմսեր եւն - ունին, պարտաւոր են դրամատուն
յանձնել զանոնք թղթադրամներուն հետ միաժա-
մանակ, եւ միեւնոյն հաշուեթուղթին վրայ։ Այն
մուրհակներն ու դաժմատոմսեր որ դրամատուն
չեն յանձնուիլ եւ չեն յայտարարուի որոշուած
պայմանագրով, այլեւս արժէք չունին։

Նոր խոտովութիւններ
Սաւիոյ մէջ

ՖՐԱՆՍԱ, ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ
ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Երեւոյթի օր աւելի ծանր դէպքեր պատա-
հեցան Սաւիոյ մէջ։ Հայկական համալսարանի
մը օգը հանուեցաւ ուսանակով եւ երթեկը
դադրեցաւ։ Տրուած լուրերուն համաձայն, երեք
հոգի մեռած, 14 հոգի վիրաւորուած են, որոնց
մէկը անգլիացի սպայ մը եւ երեքը Սաւիոյցի ե-
րեսփոխաններ։ Սաւիոյ փոխ-վարչապետը յայ-
տարարեց։

Թիֆլիսի կազմակերպուած ստանդարտ շարքերով։
1895—1896ին Թուրքերը շարքեցին աւելի քան
100.000 Հայեր (Յառաջ — 300.000), բայց հայկա-
կան սպանդի իր դազաթնակէտին հետեւ առաջին
համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, երբ
թուրք կառավարութիւնը սկսաւ կասկած ունենալ
Հայերու մասին։ Համաձայն դեր-կոմի Պրայի
կայսրու Գրեքի, մէկ միլիոն Հայեր կորսնցուցին
իրենց կեանքը 1915—1916ին ահաւոր օրերուն։

«Մուսա Տալի Բաւաստը Օրբը» գրքին մէջ,
ծրանց Վերթէլ տուած է պատմութիւնը անվերջ
զիմարութեան հայ փոքր խմբակի մը, որ կեա-
նուցաւ Թուրքերու կողմէ ի գործ դրուած ամառիկ
արարներու դէմ։ 1920ին Թուրքերը դարձեալ
հաւրով ու սուրով յարձակեցան Հայերու վրայ։
Վերջին 30 տարիներուն, 1890—1920 այնքան Հա-
յեր փնջացան եւ կամ փախան ուրիշ երկիրներ,
զիմարաբար Ռուսաստան, որ այժմ քաղաքա-
րաբ շատ քիչ Հայեր մնացած են Թուրքիոյ մէջ։
Իր թուի թէ հանրային կարծիքը այսօր սկսած
է մոռնալ քարուն տորազոյն արարաբարութեան
այս ահաւոր դրուագը որ այնքան նման է Հիթլերի
կողմէ Հրեաներու հանդէպ ի գործ դրուած քա-
րաբարութեանց։

(Մնացեալ յաջորդով)

Փարիզի առաջին հայ
գաղթականը — Լևոն Ե.

Մայիս 27, Կիրակի առաւօտ: Օդը ամիսին առ
նունը չարդարացներ: Անձրեւ, քամի եւ խոնաւ զո-
յուրիւն:

Հակառակ օդին եւ փոխադրութեանց դժուարութեան, բաւական ստուար բազմութիւն մը հայ եւ ֆրանսացի, Մէն - Տընիի Մայր-եկեղեցիին մէջ ուր տեղի կ'ունենայ Հայկական Ճէպով հանդիսուոր պատահարէն Հեւոն Յ - Լուսինեանի եւ հայ նա-
պաստաններուն հոգեհանգիստին համար :

Պատմադիտութեան պահաւ, կարգ մը Հայեր
կը շփոթեն Լեւոնեաներու տոհմները: Յամանկ հաւո-
նական եմ հարկաւորակցիւններ, որոնք (երբ կը խոս-
եմ Լեւոն Մեծապարծի մասին) կ'աւելցնեն — Այն
որ եղած եւ վախճանած է Փարիզ, այն որուն դաժ-
ամոր կը գտնուի Սէն-Տընի տաճարին մէջ:

Տարբերությունը շատ մեծ է։ Նախ Լեւոն Մեծագործը (Ա) շուրջ երկու հարյուր տարի առելի է հին է քան Լուսինեան։ Այս վերջերը (Լեւչինեան) ծագումով Թրանսօցի է, մինչդեռ Լեւոն Մեծագործ՝ հարազատ Հայ է։ Լուսինեան հադիս մեկ տարի իխանություն վարած է (1374-1375), մինչ Լեւոն Մեծագործը, 33 տարի թագավորություն կատարած է (1186-1219) եւ որ եւ պարտություն չէ կրած, այլ ընդհակառակն՝ բոլոր Սուլթաններն ու երուպացիք իշխանները իր փառապանծ մականին տակ պահած է։

ԼԵՆԻՆ Ն. ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ՝ ԹԷԼԵ ԿԱՐՈՂ՝ ԲԱՐԵՄՈՅՆ
ՈՒ ՔԱՐՎ ՄԱՐՈՂ, ՄԱՂԻԿԱՐ ԷՐ ՂԳԱՅՈՒՄԻ ԵՒ ԴԻՆԱՆԱ-
ՉԽԱՌԹԵԱՆ ՄԱՐԳԵՐՈՒՆ ՄԷՑ: ԻՐ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՍԽԱՅՆ

տարաբան թէ տակաւին անյայտ կը մնայ այս աղէտին պատասխանատուն: Յետոյ աւելցուց թէ բանակցութեանց խանգարումէն ի վեր, ասոր օրուան ընթացքին 80—100 հոգի սպանուած եւ իբր 300 հոգի վիրաւորուած են:

Ծանր չէպէր պատահեցան նաեւ Հոմարի մէջ։
Փրանսական լուրերու համաձայն, ժողովուրդը
պահանջներ չիսած էր փողոցներուն մէջ եւ զօրքը
ստիպուեցաւ միջոցներ ձեռք առնել ամբօրին զէճ
որ յարձակում կը զօրծէր Փրանսական պատուի-
րակութեան կեդրոնին վրայ։

Անգլիոյ երեւոյժ. Ժողովին մէջ, կառավարեցի նախարար, Պ. Խոնը յայտարարեց թէ արտավարութիւնը դիմել ատուած է Ֆրանսայի թէ նոր զին-ուորներու ատուումը, որքան ալ փոքրաթիւ ըլլալ, կրնայ «ցատակ» անդադարեմունք ունենալ: Յետոյ ըսաւ թէ խնդրած է Ֆրանսայէն եւ Սուրիոյ-Լիբանանի կառավարութիւններէն ամենամեծ խնչեմութեամբ շարժթի, որովհետեւ «աններելի» բան պիտի ըլլայ, եթէ կացութիւնը աջնպիտի ճանաչողած ժը ամռն որ խանգարեց պատերազմական դրժմողութիւնները ծախիրն զգծ: Անգլիական կառավարութիւնը սերտ յարաբերութեան մէջ է Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն հետ: Բոլորն ալ մտահոգ են, որովհետեւ եթէ կացութիւնը ծանրանայ Միջին Արեւելի մէջ, կրնայ խանգարել Հաղորդակցութիւնները Ծայր. Արեւելի հետ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը յայտարարեց թէ Քրիստեփանուրիական մէջ զմաստկար է Սան Ֆրանչիսկոյ խորհրդա-ժողովին համար եւ թէ գժբախտութիւն է որ Միացեալ Ազգերու միջեւ ծառայած տնհամաձայնութիւնները կենտրին կորուստ կը պատճառուին այնպիսի տեսն մը երբ տնոնք կը ջանան համաշխարհային կազմակերպութիւն մը դուրս հանել, խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

Ֆրանսայի ժողովէն
ԵՒ ԱՐԱՔԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Նախադարձական խորհուրդի առջին օրուան նիստին մէջ, արտաքէն նախարար Պ. Պիտօ տեղեկութիւններ հաղորդելու կայութեան մասին: Ըստ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ Սուրիոյ և Լիբանանի հետ կարգադրել կարէ մը խնդիրներ, — նախ՝ շաշուկայախէն, յետոյ ամիսնաական, մասնաւորապէս Մուսուլի բարիւրդ հարցը: (Գարիշը ծովեզերք կը փոխադրուի նաւթուղիով (փայտ-լայն) ոը կ'անցնի Սուրիայէն: Զրմանա միեւնոյն ատեն ունի ռազմազինական պահանջներ, բաւի որ Մայր, Արեւելիք հաղորդակցութեանց ղեծերը կ'անցնին Սուրիա-Լիբանանէն: Ուրեմն անհրաժեշտ են օգտակարաներ և նաւակայաններ: Զրմանա կ'ուզէ որ այս խնդիրները կարգադրուին, իր զօրքը եւ քաշելէ առաջ: Արդ, Սուրիա և Լիբանան մինչեւ հի-մա կը երեքտեմ բանակցի այս պայմաններով:

Գ. Պիտո ժողովին վերջը ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, բացառիկ թէ Ֆրանսան էր որ 1943ին յայտարարելը Սուրիոյ և Լիբանանի անկախութիւնը, այն բացորոշ վերապահութեամբ որ յարգուին իր զարաւոր իրաւունքները — Մալիւթային, անտառական և գինուտարական: Յորչափ չեն ամուլցնոր այս իրաւամբները, Սուրիոյ և Լիբանանի իրաւապէս իր մեծ Փրանսայի եզգա-

ու յանցանքը եղած է՝ իր նախ՝ լատինական ու յետոյ՝ հայկական ծէսով Քաղաքորոթիւնը, ինչ որ ազգը պատուակեց եւ հետեւեալը եղաւ արեանային։ Այն՝ երբ գերութենէն եղիկտոսէն հասաւ Եւրոպա, Իտալիա, Սպանիա, Ֆրանսա եւ Անգլիա արքայական մեծ պատուով եւ նուէրներ քննալեցին իրեն։ Այն ժամանակՔրմանաւ եւ Անգլիոյնըջլ տեղի կ'ունենար հարիւրամեայ պատերազմը։ Լեւոն՝ միշտորդ գէր կատարեց երկու հախամարտիկ մարտերու մէջ՝ ու տառապանքէն սպառած ըլլալով, սահակացուն կնքեց Փարիզ, 1393 Նոյեմբ. 29ին։

Իր դամբանը՝ ինչպես եւ ուրիշ ֆրանսացի
թագավորներու եւ իշխաններու յիշատակարաննե-
րը փոխադրուեցան Փարիզէն Սէն - Տընի,

... 11 դարը, արեւիկ ունեցող հաստատութիւն
 թէ հայութիւնը զինանման է, ներած ու ժողգան
 անարգութեան (թերեւս անգիտակցօրէն): Ապացոյց
 հայկական բազմաթիւութիւն որ եկաւ չեզ ողջունելու
 եւ չերմացնել, մարտաբանայ գաղափարն է՝ Ան-
 իշտիկ դուռն առաջին հայ դաղթականն էս որ Փա-
 րիզ եկար Հայրենի հողերէն: Այսօր, 552 տարի
 վերջ, րազմաբան Հայեր կը դռնուէնք միեւնոյն
 կացութեան մէջ:

Կը մազթենք, ապերջանիկ արքայ, որ քու
վայրացան ժառանգորդներուդ վիճակն ըլլայ աւե-
լի մխիթարական:

ጥጥር

ՅԱՌԱՋ.— Կիրակի օրուան պատարագին առ-
թիւ, որ հուրերան էր Համօրէն Հայ աւետարանիչ-
րուան, Հայրենասիրական զբոլոյ մը խօսեցաւ Հ.
Միքայէլ Կ. Մոմճեան, յիշելով մեր ժողովուրդին
անլուր առաքալանքներն ու անհարին զոհողու-
թիւնները եւ յայտ յայտնելով թէ զոհէ մայր հանգա-
ման պիտի տտախալի իր արդար գոտնուողքս անը-

տարւորքեան տակ, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումն: Միայն ուրիշ ժելչաշարժումներ չկան իրենց հարկային անունը ապր 30-ը զատարանի վրէջը: Մինք միայն երկու վաշտ զին զատարանի վրէջը երկու երկու երկու ժելչ: Միք բարոյական եւ նիւթական շահերը այնքան կարեւոր են որ չէին կարող անտեսել զանոնք, ստանձնաւորութիւնը միայնակ զարկին:

500 Իրազեկներ. ԿԸ Հաւաստեն թէ Զորանսա միայն
նոր զինուոր դրկած է վերջերս:
Հեռագրի մը համաձայն, Իրաքի արար եւ ու

ԲՐԷ ԿԵԿԵՐՈՒ 16 ՎԱՐՐԻՆՆԵՐ ԺՈՂՈՎ ՎՈՒՄԱՐԵԼՈՒ
ՊԱՊՊՈՍԱՏԻ ՄԵՋ, ԿԱՊՐԱՍԱՍՏԱԿԱՄՈՒԹՐԻՆ յԱՅՈՒՆԱՍ
ԷՆ ՕԳՆԻԼՈՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՆ ԼԻՔԱՆԱՆԻ, ԻՐԵՆՅ ԲՈՂՈՒ
ՄԻՐՅՈՆՆԵՐՈՎ :

Եղիաթուսի վարչապետը, Մահմուտ Նեքրաս-
փաշա, հետեւելով յայտարարութիւնն ըրաւ.—
«Եղիաթուսիս կտալապարտութիւնը իր բոլոր կարող-
ութեամբ ուժ պիտի տայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի
կտալապարտութեանց ընդդիմութեան, ապահովելու
համար անոնց անկախութիւնը եւ զերիպանու-
թիւնը: Ես վստահութիւն ունիմ Համաքարապի-
ժականացութեան անդամներու կտալապարտ զոր
ծակցութեան վրայ, որպէսզի անհրաժեշտ միջոց
ները ձեռք առնեն, զիմադրելու համար որ եւ
նախադարձաբանն իրեցի այս կամ այն անդամի
դէմ»: Եղիաթուսի խորհրդարանը յետաճեց ի
նիստերը, սպասելով Համաքարապիան Դաշնակցու-
թեան խորհուրդից զուգարման, որ տեղի պիտի
ունենայ յունիս 4ին:

Երկրորդ թաղապետը իր միջնորդութիւն տալուպէս, գէշը կարգադրելու համար: Գաղափարակն ըլլանալէերու մէջ անհամբեր իր պատասխանը: Կանանկներու միջնորդութեան: Էմբը Ծայ սալ, Արաբիոյ արտաքին նախարարը, որ Սա ծրանչիսկո կը դանդիւ, յայտարարեց թէ բոլոր արարական պետութիւնները ի հարկին պիտի գործակցին, ոչնչելու համար Սուրբիոյ: «Եթէ անպէ՛տ յարմար դատուի որ Սուրբիո մեծ պետութեան հակապաշտին ենթարկուի, ան պիտի ընդունի Անդր լիոյ կամ Մ. Կահանայի դատուելու հակապաշտը: Ժողովուրդին անչին մէկ փոքրամասնութիւնը մեայ համաձայն է Ծրանախոյ»:

Լիբանանի մէջ մեծ ջանքեր կը թափուին, որպէսզի խաղաղութիւնը վերահաստատուի, Բրիտանացի զինուորականները հոգեւոր պնդեցին թէ զոյգ զումարեցիներ Մարոնիներու պատարագարարներին մէջ, այս մասնաճիւղին մէջ: Բոլորն ալ պատահականա՞ծ էին հրաւերու, բացի Յոսէ օրթոդոքսներէն: Լիբանանի կառավարութիւնն ալ կ'աշխատէր իր հանդիսարանցին միաճերբ:

«Էր Մօնո», Փարիզի կիսապաշտօնական օր
կանը, երկուսն ընթացակամորեն մէջ այս խնդ
րերը ջշտփիւով, զմեռ կուտայ թէ տաղաւա
հետեւանք է ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Սուրիա - Լի
բանտի քիջեւ ծագած անհամաձայնութեան
այլեւ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիայ միջեւ տրի
բող անհասկացողութեանց: Թերթին կարծիքով
շատ Ֆրանսացիներ տակաւին կը կոտակնին - ա
ղար կամ անաղար - թէ Մեծն Բրիտանիայ մա
նաւոր նպատակներ կը հետապնդէ Միջին Արեւե
լի մէջ, թէ Անգլիա պնդէ եղանակ չափ ընդունա
լէ Ֆրանսայի առաջակարգ դիրքը են: -

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԷՇԱՆՆ փեթէն պիտի դատուի Վերսայլի
պալատին կամ Երեսփ. Ժողովին մեծ սրահին մէջ,
նկատելով որ Փարիզի Գերազոյն Ատեանը շատ
փոքր կուգայ: Թուականը որոշուած չէ տակաւին:

[illegible]

3000 ԳԵՐԻՆՆԵՐ ԵՒ ԱՖՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐ իրենց մասնակցությամբ հաղորդաշարերով ցույց էր կատարելիս Փախրիզի իտղդյոջներուն մէջ եւ պահանջեցին հրաժարուիլ Վերինբրու եւ Արտորախաններու ինչպէս եւ պարսկաաւորման նախարարները: Մէջ չարքութան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով 300 ազատազան զերինբր ըռնի մտան Փախրիզ մեծ փառաշատաննեքին մէկը եւ ստուպիկին պաշտօնականները 250 մեծը նոր հաղուտա յանձնել իրենց Կեդր. Հալին մէջ, զերինբր, որոնք երկու անգամ աւելի պարէնի կը տառնան, պահանջեցին ուրիշ ուտելիքներ տալ իրենց, յետոյ պահանջեցին դիւղել զինբր, ճանկիկ՝ սեւ յուշանա աղաղակելով Ամերիկեան դեսպանին կինը զերինբրուն եւ աքսորականներուն բաժնեց զերջեքն հասած հաղուտաններուն լաճի մասը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՊԵՏԻ ԿՈՐՍԵՅԷ իր հանձնաժողովի արտասույթական 90 առ հարիւրը, համաձայն ամերիկեան ճրգարի մը որը կը որսամաղըք անկասկելի իուրիք, Հոնոլուլու, Սաքի և մէքսիկո Շրջան, չըջաննիլը Լաթերիկեան կառավարութիւնը միեւնոյն ասանկ կը ջանայ փութացնել չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներն կազմաւոր միջատուպիչ յանձնաժողովներու հաստատումը Պերլին և մէքսիկոնալի մէջ:— Հոլանտա 25,000 քառէքէ: Հողը կը պահանջէ Գերմանիայէն, մէկուկէ միլիոն ընկալի տեղադրութիւն համար: Բոլոր Գերմանները պէտք է հեռանան նշանակուած հողերէն որ կը պարունակեն հանձնաժողով, անտառներ և բարերն ըլլալներ:

ՀորենՈՍԻ ՇՐՁԱՆԸ Ծրանայի վերապահը
Համար, նախարարական խորհուրդը միջոցներ
մտածել: Կրտսեր թե՛ Ծրանայի սամահանու չբը
ջանն է նեղ շերտ մը Հոնենի երկու. ամերտուն վը
րայ, Քեյոյն Գորսակողմնի (քաղաքը դուրս
նալով) մինչև. Բարսանցայի ինչ, բայց առան
Շթութիարտ: Ծրանա կը պահանջէ որ Քեյոյն
կամ հըս-ա-Դափէյն ալ (Ախրն) իրենց չբջանի
մէջ մտնէ:

ՀԱՊԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Գերեթեան մէջ մեռաւ
Գ. Օրենի ԶեմմԱննէն (Սարգէնէն) յիշատակի
հորհանդառանն պառտան պիտի կատարուի, այ
կիրակի, 3 Յունիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին
Այս առթիւ Տէր. եւ Տիկին Միւհրադա Ալիքսանդ
եռամեայ Զատաւայ. զի յուրեկն իրենց ողբացեա
ղարկեմէն Տորթ. Գ. Յապոյ ԶէմմԱննէնի:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Ազգային ձախառնի նախաձեռն
նութեամբ, 3 Յունիս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամ
3ին, կը ներկայացուի «Ուշ Լինի նուշ Լինի»: Գե
ղարկաբանական ընտրութիւն: 1 rue Jean - Macé
Sacré Coeur քաղաքի մէջ:

ԳԵՂԱՐԱՒԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՄ
Կիր. 17 Յունիս, 1786, Salle Pleyel մէջ, Կա-
մակերպուած Փարիզահայ Երիտ. Ընդհ. Միու-
թեան եւ Հայ Հայրենային Երկուստաբաններու
միջեան կողմէ Հայկական Թատրոն, Հայկա-
սէնֆօնիք տուաւ, եղաւ, պար: Երիտասարդակա-
նոր լալանութիւններով:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Խրիստոս Դարոցի Կրթ.
• Կան Մարմինը ժողովի կը հրախրէ բոլոր ծնող-
ները, Յունիս 2ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին
իւր դպրոցի սրահին մէջ, 2 rue de la Défence: Օրը
կարգւո՛ւն Արձանաւորդի օրերուն դպրոցը ամենօր
կայ գարձնէութե հարցը:

ՍՄՀՍԿ ԽԱՆԼԱՐԵԱՆ որ կը փնտառուէր Վիէ
նէն, կը գտնուի Պռուժ եւ կը գրադի ճմառչէ
գործով:

ՀԱՅԳԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրենի՝ ԳԼԻՄԱՆ Է. ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6, Rue Maubeuge, Paris (9), Métro: Cadet et N. 1.
de Lorette : Հեռաձայն 85.47

Կը խնդրուի մեր յարգոյ Հայրենակիցները
անգամ մը այցելել ճաշարանս, ուր պիտի դռն
ամէն տեսակ առաջնայարգ ուտելիքներ եւ խմե
լիքներ: Ամէն երեկոյ արեւելեան նուազ՝ ժա
նէն սկսեալ: Գոյ Ե Գշ. օրերը: